

GADİR-İ HUM

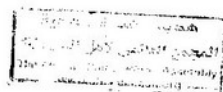
ÖZETLE

EL-GADİR

Allame EMİNİ

Mütercim : Seyid Ali HÜSEYİNİ
Bahri AKYOL

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

GADİR-İ HUM

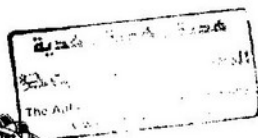

GADİR-İ HUM

ÖZETLE

EL-GADİR

Allame EMİNİ

Orijinal Adı: Fi Rihab'il Gadir

Özetleyen: Aliasker HORASANİ

Mütercim: Seyid Ali HÜSEYİNİ

Yayın: İslami Kültür ve İlişkiler Merkezi

Tercüme ve Yayın Müdürlüğü

1. Baskı 1998

ISBN 964-472-034-2

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZÜ.....	9
MÜTERCİMİN ÖNSÖZÜ.....	11

1. BÖLÜM

<i>TARİHTE GADİR-İ HUM'UN ÖNEMİ</i>	21
Resulullah (s.a.a)'ın Gadir-i Hum Günündeki Konuşmalarını Nakleden Tarihçilerden Bazıları Şunlardır: ...	24

2. BÖLÜM

<i>GADİR-İ HUM OLAYI</i>	31
--------------------------------	----

3. BÖLÜM

<i>ALLAH-U TEALA' NIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM</i>	43
1- Tebliğ Ayetü.....	45
Bu Konuda İlaveler:.....	65

2- İkmal Ayeti:.....	67
3- Azab-ul Vaki Ayeti:.....	77
Hadise Bir Bakış:	85
Birinci İhtimal:	86
Cevap:	86
İkinci İhtimal:	89
Cevap:	89
Üçüncü İhtimal:	95
Cevap:	95
Dördüncü İhtimal:	96
Cevap:	96
Beşinci İhtimal:	100
Cevap:	101
Altıncı İhtimal:	102
Cevap:	103
Yedinci İhtimal:.....	104
Cevap:	104

4. BÖLÜM

RESULULLAH (S.A.A) 'İN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM 109

1- Resulullah (s.a.a)'in Gadir gününde nazil olan ayetleri tebliğ etmesi:.....	111
2- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir Gününü Ümmeti İçin Bayram İlan Etmesi	117
Kutlama Hadisi	122
3 - Resulullah (s.a.a)'iu Gadir Günü Emir-ül Mü'minin Hz. Ali'nin Başına (Velayeti Münasebetiyle) Taç Koyması.....	138

Faydalı Bir Söz	142
4- Gadir Günü İyi Ameller Yapmak	144
Gadir Günü Orucunun Hadisi	144
Hadisin Senedinde Geçen Raviler	146

5. BÖLÜM

EHL-İ BEYT (A.S) 'IN GADİR BAYRAMINA VERDİĞİ ÖNEM 153

1- Ehl-i Beyt'in Nezdinde Gadir Bayramı	155
Yaşadığın Müddetçe Zaman İlginç Şeyler Sana Gösterecektir	171
2- Ehl-i Beyt İmanlarının Gadir Hadisiyle Halka Yemin Verdirmeleri ve Bu Hadiseyi Delil Göstermeleri	175
a) Hz. Emir-ul Müminin Ali (a.s)'ın Şura Günü Halka Yemin Verdirmesi:	176
b) Hz. Emir-ul Mü'minin Ali (a.s)'ın Osman'ın Döneminde Halka Yemin Verdirmesi:	185
c) Emir-ül Müminin Ali (a.s)'ın Ralbe Gündeki Delili (h. 35)	191
Kısa Bir Tahlil:	208
d) Emir'ül Müminin Ali (a.s)'ın Cemel Gündeki Delil Gctirmesi:	209
e) Hicri 36 - 37 Kufe'de "Hadis-ur Rukban" İle Meşhur Olan Olay :	211
Rukban Gündeki Gadir Hadisi Hakkında Emir-ul Müminine Şahitlik Edenler:	215
Gadir Hadisini İşitip de Söylemedikleri İçin Belaya Duçar Olanlar:	215

f) Hicri 37. Yılında Emir-ül Mü'minin'in Sıffin'deki Delil Göstermesi: (İl. 37):.....	216
2- Hz. Fatıma (s.a)'ın Gadir Hadisiyle İhtıac Etmesi:	219
3- İmam Hasan-i Mücteba (a.s)'ın Gadir Hadisi İle İhtıac Etmesi:.....	220
4- İmam Hüseyin (a.s)'ın Gadir Hadisi İle İhtıac Etmesi:.....	222

6. BÖLÜM

<i>İHTİACLARDA GADİR-İ HUM OLAYI</i>	225
1- Hz. Ali (a.s)'ın Şahadetinden Sonra Abdullah b. Cafer'in Muaviye'ye Karşı Delili	228
2- Berd'in, Gadir Hadisiyle Amr b. As'a Delil Göstermesi:.....	231
3- Amr b. As'ın Muaviye'ye Karşı Delili:	233
4- Ammar b. Yasir'in Sıffin Savaşında (H. 37) Amr-ı As'a Delil Sunması:	234
5- Asbag b. Nuh b. Nuh'un Muaviye'nin Meclisinde Gadir Hadisiyle Delil Getirmesi:	235
6- Bir Gencin Kufe Mescidinde Gadir Hadisi Hakkında Ebu Hureyre'ye Yemin Ettirmesi:	237
7- Bir Adamın Gadir Hadisi Hakkında Zeyd b. Erkam'a Yemin Ettirmesi:	239
8- Iraklı Bir Adamın Gadir Hadisi Hakkında Cabir-i Ensâri'ye Yemin Ettirmesi	240
9- Kays B. Sa'd'ın Gadir Hadisini Muaviye'ye Karşı Delil Getirmesi:	241
10- Dârimiyet-ul Hacûmiyye'nin Muaviye'ye Karşı Delil Getirmesi.	243

11- Amr-ı Uği'nin Hz. Ali'nin Düşmanlarına Karşı Delil Getirmesi:	244
12- Emevi Halifesi Ömer b. Abdülaziz'in Delil Getirmesi:	246
13- Halife Me'mun'un Gadir Hadisini Fakihlere Karşı Delil Göstermesi:	247
14- Mes'udî'nin Sözü:	252

7. BÖLÜM

<i>ASHABIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM</i>	253
Konuya Giriş:	255
Sahabelerden Gadir Hadisini Rivayet Edenler:	259

8. BÖLÜM

<i>TABİİNİN GADİRE VERDİĞİ ÖNEM</i>	297
Kısa Bir Bakış:	299

9. BÖLÜM

<i>ALİMLERİN GADİR'E TEVECCÜHLERİ</i>	307
---	-----

10. BÖLÜM

<i>KİTAPLARDA GADİR-İ HUM OLAYI</i>	349
---	-----

11. BÖLÜM

<i>YAZARLARIN GADİR HADİSİNE VERDİKLERİ ÖNEM....</i>	391
Tamamlama.....	404

12. BÖLÜM

<i>GADİR İLADİSİNİN SENEDİNE VERİLEN ÖNEM .....</i>	407
I- Hafızların, Gadir Hadisinin Senediyle İlgili Olan Bazı Sözleri:.....	409

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Değerli Okuyucular!

Bu şüphesiz kitap, insan düşüncesinin aktarılmasında ve medeniyetin her yönüyle gelişmesinde seçkin bir role sahiptir.

Büyük yandan taşıdığı özellikler, ortaya koyduğu ürünler ve hayata oturan kapsamlı ve gerçekçi bakışıyla İslamî düşünce, insan düşüncesinin daruk noktasında yer almaktadır.

Bu gerçeği idrak ettiğimiz için bizler bu sahadaki hizmetlere çeşitli yayınlarımızla katkıda bulunmaya çalışacağız.

Yüce Allah'tan bizleri asrımızdaki büyük İslamî uyanışa hizmet etmeye muvaffak kılmasını ümit ediyoruz.

İslamî Kültür ve İlişkiler Merkezi

Tercüme ve Yayın Müdürlüğü

MÜTERCİMİN ÖNSÖZÜ

Allah-u Teala kerim ve hekim olduğundan, lütfü gereğince kullarını, imamsız ve kılavuzsuz bırakmaz şüphesiz. İlk yaratıkla birlikte, Allah'ın tekvini hidayeti; nefis içgüdü ve sosyal olmayı da beraberinde getiren bilinçli yaratığın ortaya çıkmasıyla da ilahi önderler vasıtasıyla O'nun teşrii hidayeti haşlamıştır. Yeryüzü var oldukça bu hidayet, yüce yaratıcının sonsuz lütuf, rububiyyet ve uluhiyyetinin gereği olarak devam edecektir.¹

Kaynağı alemlerin Rabbi'nin sonsuz ilmi olan İslam dini, beşerin kişisel ve toplumsal yaşantısı hakkında emirler sadır etmiş ve kendi takipçilerini mükemmel bir toplumsal düzen içinde dünya ve ahiret saadetine doğru davet etmiştir.

Hekim olan Allah-u Teala bu nizamın düzenli ve doğru bir şekilde icrası için, asıl kaynakla irtibatı olan rehber ve İmamlar tayin etmiş ve imameti, hiç bir asırda geççriliğini

---

1- Bkz. Tercid'ul Kelam: Hacc Nasiruddin-i Tusi ve bu esere yazılan "Şerh-i Kuşçi" ve "Keşful Murad" gibi şerhlerde geçen nübiyyet ve imamet konularında bu meseleyle ilgili nakli ve akli belgeler mevcuttur.

kaybetmeyecek ve sürckliliğini koruyacak olan İslam'ın esaslarından karar kılmıştır. Çünkü İslam dini ebedidir ve ilahi ahkamları ortadan kalkmayacak ve geçerliliğini koruyacaktır. Bu konuya dair Kur'an ve hadisten yüzlerce delillerimiz vardır.

Allah Resulü (s.a.a) yaşadığı dönemde bu tevhidi nizamın rehberliğini kendisi üstlenmiştir. Bizzat kendisi İslam Ümmetinin insanlara ulaşmasında aracı olmuştur.

Hız. Peygamber (s.a.a) kendinden sonra ümmete rehber tayin etmek için Hız. Ali b. Ebu Talib'i küçüklüğünden itibaren kendi özel terbiyesi altına almış, dinin sırlarını ona öğreterek can gözünü gayb alemine açmış ve onu ilim kaynağıyla tanıştırmıştır. Hız. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Peygamber (s.a.a) bana bin ilmin kapısını açtı. Her bir kapıdan bin kapı daha açılıyordu. Allah Resulü bana binlerce ilmin kapısını açtı. Bu yüzden benim geçmiş ve gelecekte haberim vardır."*² Hız. Ali (a.s) da yüce Peygamber'in kendisine öğrettiği ilmi, kendisinden sonraki İmam'a kendisinden sonrakide, bir sonrakine, o da bir sonrakine... ta Ehl-i Beyt'in on ikinci masum İmamı Hız. Mehdi (a.s)'a kadar öğretmekle yükümlü idiler.

İslam Peygamberi (s.a.a) kendisinden sonra gelecek olan velayeti yerine oturtmak için, vahyin emir ve teklifleri doğrultusunda Ehl-i Beyt'inin³ -ki, Ali (a.s)'da onlardandır-

2- Yenabi'ul Mevcedde, Kunduzi Hanefi. S. 88.

3- "Ehl-i Beyt" kelimesi şer'i bir ıstılahtır. Bu ismi Resulullah (s.a.a) kendi ailesinden belli ve müşahhas olan bazı kimseler için kullanmıştır.

çeşitli şekillerde ve ele geçirdiği her fırsatta, bazen isim ve tarifleriyle bazen de genel bir şekilde bu ilahî makama tayin edildiklerini açıklıyordu⁴. İslam Peygamberi (s.a.a) salavatta onların isimlerini kendi ismiyle beraber zikretmiş ve onu ümmeti için ebedi bir şiar haline getirmiştir. Öyle ki bu şiar, 1418 yıldan bu yana ümmet arasında, ilk günkü gibi parıldamaktadır. Ehl-i Beyt düşmanları onlara karşı şiddetle davrandıkları halde, bu şiarın ünü ve yaygın oluşu sayesinde onu İslam ümmetinin kültüründen silmeyi başaramamışlardır. Günümüzde bu şair, dünyanın bir ucundan ötekine, her gün yüz milyonlarca müslümanlar tarafından söylenmektedir.⁵

İslam Peygamberi (s.a.a) bu kadarla da yetinmemiş hücceti tamamlayıp, tebliğ etmek için, çeşitli yerlerde İmamların babası Ali b. Ebu Talib'in velayetini defalarca ümmete hatırlatmıştır.⁶ Sonraları "Gadir" günü olarak meşhur olan - Zilhiccenin 18. gününde- Veda haccı dönüşünde, Hum suyunun kenarında ve kızıl denizinin kıyısında kalabalık bir sahabe topluluğuna karşı Hz. Ali'nin imametini teyid etmek için özel bir zemine oluşturarak ve bu meseleyi kaçınıcı kez bütün açıklığıyla beyan ederek; şöyle buyurmuşlardır: "*Ben kimin mevlası isem, Alide onun mevlasıdır.*"

4- Birçok ayet, üstteki sözü teyit etmektedir. Örneğin: Ahzab/33, Şura/23, Al-i İmran/61, Maide/55, Sakaleyn, Sefine, Kısa, Mevodde ve birçok diğer hadislerde mezkur sözü teyit etmektedir.

5- O şiar şudur: "Allahumme salli ala Muhammedin ve Ali Muhammed." Veya "Allahumme salli ala Muhammed ve ala Ali Muhammed"

6- Buna delalet eden ayetlerden birisi de Maide/55

Bütün bunların ışığı altında, elinizdeki bu kitap, Gadir-i Hum olayı ve hadisi etrafında bir tahlildir.

EL-GADİR

“El-Gadir” kitabı Allame Eminî’nin eseridir. On bir cilttir ve her cildi 450-500 sahife civarında olup, orijinali Arapça yazılmıştır. Bu kitabın konusu ise Gadir olayı ve hadisidir. İlk olarak h. 1364’de Necef’ul Eşref’te basılmıştır. Daha sonraları, başka dillere de tercüme olmuş ve çeşitli ülkelerde defalarca baskı yapmıştır. El-Gadir kitabının mukaddimesinin 125. sahifesinde, Müellifin oğlunun yazdıklarından anlaşıldığı üzere bazı bölümleri henüz basılmamıştır. El-Gadir kitabının, büyük bir özen ve dikkatle yazıldığı, uzmanlar tarafından teyit edilmiştir. El Gadir, ilim deryasıdır ki, gerçekten dini, ilmi, tarihi, rical ve kelamî açıdan ansiklopedi adı verilebilecek ender kitaplardan biridir.

Bu kitabın övgüsü, nitelikleri ve teyidi çerçevesinde büyük İslam alimleri ve araştırmacıların yazdıkları ve söyledikleri birçok şeyler vardır ki, onlar da başlı başına bir kitap olabilecek genişliğe sahiptir.

Bu ansiklopedinin önemine dair şunu söylemek yeterlidir ki, anlaşıldığı üzere bu eserin yazımında onbinlerce kitap gözden geçirilmiş ve onbin tane kaynak kitap dikkatle sayfa sayfa okunmuş ve notlar alınmıştır.

Bilinmelidir ki, yazar konuları asıl kaynaklarından elde etmek ve bazen tek nüsha olan el yazması kitaplara ulaşmak için, Necef-i Eşref’ten kalkıp uzak beldelere seyahatler yapmıştır. Bazen de namaz saatleri hariç günde 18 saat

kesintisiz olarak sıcak ve yakıcı havada, bu kitabın yazımı için okuma ve not çıkarmakla meşgul olmuştur.

MÜELLİFİN DOĞUM VE ÖLÜMÜ

Allame-i Dehr, kemal sahibi merhum Ayetullah Abd'ul Hüseyin Ahmed el-Emini hicri 1320 yılında doğdu. İlmî eğitimi sonunda içtihat derecesine ulaştı. Yüce ruhu hicri 28 Rabiussani 1390 Cuma günü sabahı Tahran'da melekut alemine kavuştu. Naaşı Necef-i Eşrefe intikal ettirildi ve Emirül Mü'minin Ali (a.s)'ın kabrinin yakınında toprağa verildi.

YAZARIN SEYAHATLERİ

Allame Emini, bu kahçı eserinde daha fazla tahkikat ve derinleşmek için bir çok ilmi seyahatlere çıkmıştır.

Allame Irak'taki kütüphanelerde mevcut olan el yazması ve matbaa basımı kitapların incelenmesi ve okunmasına ek olarak, hicri 1380 yılında Hindistan'a gitmiş ve dört ay müddetincc orada ikamet etmiştir. El yazması kitapların yeniden yazmanın dışında bu müddet içerisinde o ülkenin muhim kütüphanelerinde bulunan pek çok kaynak kitapları da okuyarak incelemiştir.

Hicri 1384 yılının baharında Suriye'ye gitmiş, orada kaldığı müddet içerisinde Dimeşk ve Halep'teki dört önemli kütüphanenin elyazması kitaplarını mütalaa ederek incelemiştir. Allame, "Sameret'ul Esfar İlel Ektar" kitabının ikinci cildinin mukaddimesinde 250'den fazla elyazması kaynağı zikrediyor ki, bu yolculuğunda o kitaplardan diğer kitaplara oranla daha fazla istifade etmiştir.

1387 yılında Türkiye'ye gitmiş ve yaklaşık bir ay boyunca İstanbul ve Bursa'daki en önemli kütüphanelerde bulunan kitapları okuyarak incelemiştir. Bunlara ek olarak İran seferinde ülkenin yedi önemli kütüphanesinde bulunan kitapları da titiz bir şekilde okuyarak incelemiştir.

YAZARIN ESERLERİ

Allame Emîni'nin birçok eserleri vardır ki, "El Gadir" mukaddimesinde 82. Sayfadan itibaren yazdığı 13 eserin adı zikredilmiştir.

Bunlardan bazıları:

- 1- Tefsir-i Fatihat'ül Kitap.
- 2- El-Mekasid'ul Aliyye. Bu başlık altında Kur'an'ın bazı ayetlerini tefsir etmiştir.
  - a- Mu'min/ 11.
  - b- A'raf/ 18.
  - c- A'raf/ 182.
  - d- Vakıa/ 7.
- 3- Şüheda'ul Fazilet. Tarih hakkında bir kitaptır.
- 4- Siretuna ve Sünnetuna Ehl-i Beyt'in matemî hakkındadır.
- 5- Riyaz'ul Uns. İki ciltten oluşan edebî ve tarihî bir kitaptır.
- 6- Semerat'ul Esfar İlel Aktar. Hind ve Suriye seferleri hakkında ki kitap.
- 7- El-İtret'ut Tahire fil Kitab'il Aziz.

8- El-Gadir. Sözkonusu olan kitap.

ELİNİZDEKİ KİTAP

Siz saygı değer okuyucularımızın, elinde bulunan bu kitap "Fi Rihab'il Gadir", "El Gadir" kitabının özet tercümesidir. Bu eser, değerli kardeşimiz Müverric Horasanî'nin çabalarıyla özetlenip, düzenlenmiştir. Elbette eserinde iki bölüm daha vardı ki, ağırlıkla Arapça şiirlerinden oluşmaktaydı, bu şiirler bir başka dile tercüme edildiklerinde, bütün zarafet ve inceliklerini kaybettiklerinden dolayı, o iki bölümü tercüme etmedik.

Burada dikkat edilmesi gereken noktaları hatırlatmakta fayda görüyoruz:

"El Gadir" kitabı, çeşitli ilimleri içeren bir ansiklopedidir. Elinizdeki kitap ise, orada bulunan bazı konulara işaretle, siz okuyucularımızın kitaba aşına olmanızı amaçlamaktadır. Yoksa, siz okuyucularımızın hiç bir şekilde "El Gadir"'in aslına müracaat etme ihtiyacını ortadan kaldırmayacaktır. Ve yine sizlerin imamet konusunda diğer kaynaklara ihtiyaç duymanızın önünü alamayacaktır. Ancak şairin dediği gibi:

Denizin suyunu çekmek mümkün değilse,

Susuzluk miktarınca içmek gerekir.

Bu kitap da inşaallah susuzluğunuzu gidermeye yetecek ve hakka giden yolda önünüze ışık tutacaktır.

Bu eserde, her ne kadar imamet konusunda çeşitli delillere deyinilmişse de, imametle ilgili 1038 akli ve nakli⁷ delil içinden sadece bir delil etrafında bahsedilmiştir.

Siz değerli okuyucularımızın elinde bulunan bu kitap, aşağıda sıralayacağımız 12 bölüm şeklinde düzenlenmiştir:

Birinci Bölüm: “Gadir-i Hum olayının tarihteki önemi.” Bu bölümde, Gadir-i Hum olayına işaret eden tarihçiler, muhaddisler, kelimacılar ve lügat yazarları hakkında gerekli bilgiler verilmektedir.

İkinci Bölüm: “Gadir-i Hum olayı.”

Üçüncü Bölüm: “Kur’an-ı Kerim de Gadir-i Hum olayı.” Bu bölümde, Tebliğ, İkmal ve Azap ayetleri gibi ayetler ele alınıp incelenmiştir.

Dördüncü Bölüm: “Peygamber (s.a.a)’in Gadir olayına verdiği önem.” Bu bölüm dört konudan oluşmaktadır.

Beşinci Bölüm: “Peygamber (s.a.a)’in Ehl-i Beyti’nin Gadir-i Hum’a verdikleri önem.” Bu bölümde işlenen konular fihristte belirtilmiştir.

Altıncı Bölüm: “Gadir-i Hum olayının, Hz. Ali (a.s)’ın velayetine delil olarak gösterilmesi.”

Yedinci Bölüm: “Peygamber (s.a.a)’in ashabının Gadir-i Hum’a verdikleri önem.” Bu bölümde hadisi rivayet eden 110 sahabe’nin adı, delil ve kaynaklarıyla beraber ortaya konmuştur.

7- Bkz, Allame Hilli’nin “Elfeyn” kitabı.

Sekizinci Bölüm: “Tabiin tarafından Gadir-i Hum’a gösterilen önem.” Gadir hadisinin ravilerinden olan 84 Tabiin-den bahsedilmiştir.

Dokuzuncu Bölüm: “İslam alimlerinin Gadir-i Hum’a verdikleri önem.” Bu bölümde hicri birinci yüzyıldan, dördüncü yüzyıla kadar Gadir olayını rivayet eden İslam alimleri ele alınmıştır.

Onuncu Bölüm: “İslamî eserlerde Gadir-i Hum.” Bu bölümde Gadir olayından bahseden kitaplar, Gadir hadisinin kaynakları olarak zikredilmiştir.

Onbirinci Bölüm: “Yazarların Gadir-i Hum’a verdikleri önem.” Bu bölümde özellikle Gadir-i Hum konusunda yazılmış olan 26 kitap hakkında bilgiler verilmiştir.

Onikinci Bölüm: “Gadir hadisinin senedine bakış.” Bu konu iki bölüm şeklinde incelenmiştir.

TEŞEKKÜR

Şu anda siz değerli okuyucularımızın elinde bulunan bu kitap, büyük zahmetler sonucunda ortaya konmuş bir çalışmadır. Bir çok aziz ve değerli kardeşlerimiz bu kitabın hazırlanışına katkıda bulunmuşlardır. Yardımda bulunan tüm kardeşlerimize her zaman hakkın hizmetinde olmaları temennisiyle teşekkürlerimizi borç biliriz.

Seyyid Ali HÜSEYİNİ
15 Şaban 1418

1. BÖLÜM

TARİHTE GADİR-İ HUM'UN ÖNEMİ

1. Bölüm

TARİHTE GADİR-İ HUM'UN ÖNEMİ

Şüphesiz her şeyin önemi, onun hedefine bağlıdır. Bu nedenle tarihte, milletlerin inanç eksenini olan, devletlerin alt yapısını oluşturan, hatıralarda derin izler bırakan herhangi bir din, ekol veya mezhebin oluşumunda etkili olan olaylar büyük önem taşırlar.

Bu nedenle de tarihçiler, dinlerin ortaya koyduğu ilke ve öğretileri, yol açtığı savaş ve gelişmeleri, temelini attığı devlet ve medeniyetleri yazmaya büyük önem verirler.

Şayet tarihçi, bu gibi meseleleri önemsemeyip yazmayacak olursa, yazdığı tarih kitabında yerini hiç bir şeyin doldurmayacağı bir boşluk, bir eksiklik meydana gelmiş olur; okuyucu olayların nereden başlayıp nerede bittiğini bir türlü anlayamaz ve yanlış sonuçlar alabilir.

Gadir-i Hum olayı da, bu gibi olayların en önemlilerinden biridir. Çünkü Resulullah (s.a.a)'nın Ehl-i Beyt'inin izinden gidenlerin mezhebi, bu ve buna benzer deliller

üzerine kurulmuş olup milyonlarca taraftarlara sahiptir. Bunların arasında, çok değerli büyük alimler, filozoflar, dahiler, siyasiler, amirler, liderler, edebiyatçılar ve her kesimden fazilet sahibi kişiler vardır.

Tarihçi, taraftar ise, davasının başlangıç tarihini ümmetine bildirmesi, aktarması gerekir. Karşı taraftar ise, büyük bir ümmetin tarihini yazmak istediğinde, böylesine önemli bir meselenin üzerinden basit bir şekilde geçmeye veya nefsanî sebeplerden dolayı, senedi karşısında alternatifsiz kaldığında ispatına şüphe oluşturmak amacıyla diğer bazı meseleleri ona karıştırmaya hakkı yoktur.

Resulullah (s.a.a)'ın Gadir-i Hum gününde buyurdıkları sözlerde iki kişi dahi ihtilaf etmemiştir. Ama buna rağmen basiret sahibi insanların yanında gizli olmayan gerçekler bazıları tarafından nefsanî sebeplerden dolayı o sözlerle neyin kastedildiği ihtilaf konusu olmuştur.

Resulullah (s.a.a)'ın Gadir-i Hum Günündeki Konuşmalarını Nakleden Tarihçilerden Bazıları Şunlardır:

Belazuri (Ölüm. Hicri. 279) "Ensab-ul Eşraf'ta.

İbn-i Kuteybe (ö. h. 276) "el-Meârif" ve "el-İmame ve's-Siyase'de.

Taberi (ö. h. 310) bu konu ile ilgili özel kitabında.

İbn-i Zülak-i Mısri (ö. h. 387) "Tarih-i Bağdat'ta.

Hatib-i Bağdadi (ö. h. 463) Tarih kitabında.

İbn-i Abdulbirr (ö. h. 463) "el-İstiaab"de

Şehristani (ö. h. 548) "el-Milel ve'n-Nihal"de.

İbn-i Asakir (ö. h. 571) "Tarih-i Dimaşk"te.

Yakut-i İlimvi (ö. h. 626) "Mu'cem-ul Udeba"da.

İbn-i Esir (ö. h. 630) "Üsd-ül Gabe"de

İbn-i Ebi'l Hadid (ö. h. 656) "Şerh-i Nehc-ül Belağa"da.

İbn-i Hallikan (ö. h. 681) "Vefeyat-ul A'yan"da.

Yafii (ö. h. 768) "Mir'at-ul Cinan"da.

İbn-i Şeyh el-Belevi (ö. h. 605) "Elif-Ba"da.

İbn-i Haldun (ö. h. 808) "Mukadime"de.

Şemsuddin-i Zehebi (ö. h. 748) "Tezkiret-ul Huffaz"da.

Nuveyri (ö. h. 833) "Nihayct-ul Ereb Fi Funun-il Edeb"de.

İbn-i Hacer-i Askalani (ö. h. 852) "el-İsabc" ve "Tehzib-ut Tehzib" adlı kitaplarında.

İbn-i Sabbağ-ı Maliki (ö. h. 855) "el-Fusul-ul Muhimme"de.

Makrizi (ö. h. 845) "el-İlutat-ul Makriziyye"de.

Celeleddin-i Suyuti (ö. h. 910) birçok kitabında.

Kirmani-i Dimaşki (ö. h. 1019) "Ahbar-ud Duvel"de.

Nuruddin-i Halebi (ö. h. 1055) "Siret-ul Halebiyye"de ve diğer birçokları.

Hadisçiler de bu konuda tarihçilerden geri kalmamışlardır.

Bir hadisçi nereye yönelirse yönelsin, karşısında Gadir olayını aktaran “Sahih” ve “Musned”leri görecektir, onu birbirinden rivayet ederek sahabeye ulaştıran sahih bir senetle karşılaşacaktır.

Dolayısıyla böyle bir olayı ihmal edip de nakletmeyen bir hadisçi, ümmetin kendisi üzerinde olan büyük bir hakkını eda etmemiş ve ümmeti, Rahmet Peygamberi’nin önemli bir hidayetinden mahrum bırakmış olur.

Gadir hadisini Bu yüzden büyük hadisçilerin hemen hemen hepsi rivayet etmişlerdir.

İşte bu hadisi nakleden hadis yazarlarından bazıları:

Şafiilerin İmamı, Ebu Abdullah Muhammed b. İdris-i Şafii (ö. h. 204); İbn-i Esir’in “Nihaye” adlı eserinde kaydildiğine göre:

Ahmed b. Hanbel (ö. h. 241), “Müsned” ve “Menakıb” adlı kitaplarında.

İbn-i Mace (ö. h. 273), “Sünen”inde.

Tirmizi (ö. h. 273), “Sahih”inde.

Nesai (ö. h. 303) “Sahih”de

Ebu Ya’la-i Musuli (ö. h. 307) “Musned”inde

Bağavi (ö. h. 317) “Sünen”de.

Dulabi (ö. h. 320) “Muşkil-ul Asar”da.

Tahavi (ö. h. 321) “Muşkil-ul Asar”da.

Hakim (ö. h. 405) “Müstedrek”de.

İbn-i Meğazili eş Şafii (ö. h. 483) "Menakıb"da

İbn-i Munde (ö. h. 512) bir çok yolla kitabında.

Hatib-i Harezmi (ö. h. 568) "Menakıb" ve "Mekteb-ul İmam-us Sıbt" kitaplarında.

Genci-i Şafii (ö. h. 658) "Kifayet-ut Talib"de.

Muhibbuddin-i Taberi (ö. h. 694) "Riyaz-un Nazire" ve "Zehair-ul Ukba" kitaplarında.

Hamvini eş Şafii (ö. h. 722) "Feraid-us Simtayn"da

Heysemi (ö. h. 807) Mecma-uz Zevaid"de

Zchebi (ö. h. 748) "Telhis"te.

Cizeri (ö. h. 830) Esne'l Metalib"de

Ebu Abbas-i Kastalani (ö. h. 923) "Mevahib-ul Leduniyye"de.

Muttaki el Hindi (ö. h. 975) "Kenz-ul Ummal"da

Herevi-i Kari (ö. h. 1014) "el Mirkat-u Fi Şerh-il Miskat"ta.

Tacuddin-i Menavi (ö. h. 1031) "Kunuz-ul Hakayık" ve "Feyz-ul Kadir" kitaplarında.

Şeyhani Kadiri (ö. h. 11. yy.) "es-Sırat-us Sevi Fi Menakıb-ı Ali-n Nebi"de

Ahmed Baksir-i Mekki eş-Şafii (ö. h. 1047), "Vesilet-ul Meal fi Menakıb-il Al"da

İbn-i Hamza-i Dimaşki el-Hanefi (ö. h. 1120), "el-Beyan ve-t Tarif"de. Ve başkaları...

Kuran-ı Kerim’de bu konuyla ilgili birçok ayet⁸ vardır. Müfessirler bu ayetlerin tefsirinde Gadir olayına değinmişlerdir.

Örneğin: Taberi (ö. h. 310), “Tefsir”inde.

Salcî (ö. h. 427 veya H. 437), “Tefsirinde”.

Vahidi (ö. h. 468), “Esbab’un-Nuzul”da.

Kurtubi (ö. h. 567), “Tefsirinde”.

Ebu’s-Suud (ö. h. 982), “Tefsirinde”.

Fahr’ı Razi, (ö. h. 606). Büyük tefsiri “Mefatihul Gayb”de.

İbn-i Kesir eş-Şafii (ö. h. 774). “Tefsirinde”.

Nişaburi (ö. h. 8. Yüz yıl). “Tefsirinde”.

Celaledin Suyuti (ö. h. 911). “ed-Dürr-ül Mensur” adlı tefsirinde.

Hatib-i Şerbini (ö. h. 977). “Tefsirinde”.

Alusi el-Bağdadi (ö. h. 1270). “Ruh’ul Meani”de. Ve diğerleri...

Kelamcılar da, imamet meselesini açıklarken; iddia edene delil olsun diye veya hasmın delilini naklederken, mutlaka “Gadir hadisine” işaret etmişlerdir. Aşağıda bazılarını zikrediyoruz:

Kadı Ebu Bekr’i Baklani el-Basri (ö. h. 403), “Temhid”inde.

8- Üçüncü bölümde bu ayetlere değincccğiz.

Kadı Abdurrahman el-İci eş-Şafii (ö. h. 756),
"Mevakıf" da.

Seyyid Şerif el-Cürcani (ö. h. 816), "Şerh'ul Mevakıf" da.
Beyzavi (ö. h. 685), "Tevaliu'l-Envar" da.

Şemsuddin el-İsfahani (ö. h. 749), "Metalıu'l-Enzar" da.

Taftazani (ö. h. 792), "Şerh'ul-Mekasid" da.

Kuşçi Mevla Alaaddin (ö. h. 879), "Şerh'ut-Tecrid" de.

Bunlar aynen şöyle demişlerdir:

"Resulullah (s.a.a) veda haccından dönerken, halkı Mekke ve Medine arasında, çok sıcak bir havada "Gadir-i Hum" denen yerde topladı, deve palanlarını üst üste toplatarak üzerine çıkıp şöyle buyurdu: "Ey Müslümanlar! Ben, size sizin kendinizden cvla değil miyim?" Hep birlikte; "Evet evlasın." dediler. Sonra şöyle buyurdu: " Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev; ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et, onu terk edeni terk et."

Bu hadise değinen diğer kelimacılar:

Kadı en-Necm Muhammed eş-Şafii (ö. h. 879), "Bediu'l-Meani" de.

Celaeddin Suyuti (ö. h. 911), "Erbein" inde.

Şam Müftüsü Hamid b. Ali el-İmadi (ö. h. 1171), "Es-Salatu'l-Fahire bi'l-Ahadis'il-Mütevâtir" de.

Alusi el-Bağdadi (ö. h. 1324), "Nesr'ul-Leali" de.

Ve başkaları...

Arap dili edebiyatçıları "Mevla", "Hum", "Gadir" ve "Veli" gibi kelimelerin manalarını açıklarken mutlaka "Gadir Hadisi"ne işaret etmişlerdir. Aşağıda zikrolunan edebiyatçılar gibi;

İbn-i Dureyd Muhammed b. Hasan (ö. h. 321).⁹
"Cemhere"sinde, c. 1, s. 71,

İbn-i Esir (ö. h. 606), "Nihaye"sinde.

Himvi (ö. h. 626), "Mucem'ul-Buldan"da "Hum" kelimesini açıklarken.

Zübeydi el-Hanefi (ö. h. 1205), "Tac'ul Arus"ta, c. 10, s. 399.

Nebehani (ö. h. 14. yüz yılda), "Mecmuat'un Nebehaniyye"de.

9- "Cemhere"nin Elimizde olan baskısında şöyle yazılmıştır:

"Gadir-i Hum tannan, bilinen bir yerin ismidir. Resulullah (s.a.a), orada ayağa kalkıp bir konuşma yaparak Emir'ül- Mü'minin Ali b. Ebi Talib'in faziletini açıklamıştır... Ama İbn-i Şehraşub ve başkaları geçmiş asırlarda "Cemhere"nin el yazması nüshasından şöyle nakletmişlerdir: "Gadir-i Hum, Resulullah (s.a.a)'ın, Ali (a.s)'ı halifesi olarak tayin ettiği yerin ismidir. Ne var ki, yayıncılar bunu tahrif etmişlerdir.

2. BÖLÜM

GADİR-İ HUM OLAYI

Dikkat Edilmesi Gereken Bir Nokta:

“El-Gadir” kitabının telifinden günümüze kadar elli yıldan fazla bir zaman geçmektedir. Bu müddet içerisinde kaynak olarak ismi zikredilen kitaplardan çoğu çeşitli baskılar yapmıştır. Bu baskılar neticesinde ismi kaynak olarak verilen kitapların cilt ve sayfaları değişmiştir. Biz el-Gadir kitabındaki verilen kaynakları emanete riayet etmek için aynen nakletmeyi daha uygun gördük. Bu nedenle, kaynaklara müracaat ederken bu noktaya dikkat etmeniz rica olunur.

2. Bölüm

GADİR-İ HUM OLAYI

Resulullah (s.a.a) Hicretin onuncu yılında hacca gitmeyi kararlaştırmıştı. Bu kararı açıkladığında, Resulullah ile birlikte hacca gitmek için Medine’ye çok sayıda insan geldi. Bu hacca “Haccet-ül Veda” “Haccet-ül İslam” “Haccet-ül

Belağ" "Haccet-ül Kemal" ve "Haccet-üt Tamam" da denilmektedir.¹⁰

Resulullah (s.a.a) gusledip, saçlarına yağ sürerek tardıktan sonra, iki çöl elbisesiyle Zilhicce ayından beş-altı gün önce Cumartesi günü (İzar ve Ridayla) Medine'den yola çıktı. Resulullah (s.a.a) Medine'den çıktığında onunla birlikte eşleri, Ehl-i Beyti, Muhacir, Ensar ve diğer Arap kabilelerinden büyük bir topluluk da yola çıktı.¹¹

Resulullah (s.a.a) Medine'den yola çıktığı o günlerde Medine halkından bir çok kimse çiçek veya kızamık hastalığına yakalanmıştı. Bu yüzden birçok insan Resulullah (s.a.a) ile Hacca gitmek şerefine erişemediler. Buna rağmen çok büyük bir insan topluluğu onunla beraber Medine'den hareket etti.

Bazıları Resulullah'la birlikte hareket edenlerin sayılarının 90 bin kişi, bazıları 114 bin kişi, bazıları 120 bin kişi, bazıları 124 bin kişi, bazıları da bundan daha fazla olduğunu yazmışlardır. Bunlar Hz. Peygamberle birlikte hareket edenlerin sayısı olup Mekke'de olanlar, Yemen'den Hz. Ali

---

10- Haccet-ül Veda'ya Haccet-ül Belağ denilmesinin sebebi, "Ya eyyuhe'r- Resulü belliğ ma unzile ileyke..." ayetinin inişidir. Haccet-ül Kemal ve Haccet-üt Tamam denilmesinin sebebi de, "El-yevme ckmeltu lekum dinckum ve etmemtu aleykum ni'meti..." ayetinin inişidir.

11- Tabakat-ı İbn-i Sa'd, c. 3, s. 225, İmta-ul Makrizi, s. 510; İrşad-us Sari, c. 6, s. 429.

(a.s) ve Ebu Musa ile gelenler de onlara eklenirse o zaman hacıların sayısı bu rakamların çok üzerinde olacaktır.¹²

Resulullah (s.a.a) pazar günü sabahleyin “Yelemlem”e vardı, sonra hareket edip akşam yemeğini “Şeref-us Seyale”de yedi, akşam ve yatsı namazını da orada kıldı. Daha sonra (oradan hareket edip) sabah namazını “İrkuz Zabye”de kıldı. Sonra “Revha”ya indi. Daha sonra Revha’dan hareket edip ikinci namazını “Munsaref”te kıldı. Oradan da hareket edip akşam ve yatsı namazını “Muteaşşa”da kıldı ve akşam yemeğini de orada yedi. Yine oradan hareket edip, sabah namazını “Esabe”de kıldı. Salı gününün sabahı “Arc”a (Akabet-ul Cuhfe’ye) vardı; orada deve kemiği ile boynundan kan aldırdı. Çarşamba günü “Sekya”ya vardı, sabah namazını “Ebva”da kıldı. Sonra oradan hareket edip Cuma günü “Cuhfe”ye vardı. Oradan da “Kadid”e ulaştı ve Cumartesi gününü orada istirahatla geçirdi. Pazar günü “Usfan”da idi. Sonra oradan hareket edip “Gamim”e vardı; Gamim’de yayalar sıraya geçip yürümekten dolayı Peygambere şikayette bulundular. Resulullah (s.a.a) onlara, “süratle yürüyün” buyurdular. Onlar da böyle yaparak rahatladılar. Pazartesi günü “Merruz Zahran”a vardılar. İkindiye orada geçirerek akşamleyin “Seref”e ulaştılar. Akşam namazını kılmadan Mekke’ye

---

12- Es-Siret-ul Halebiyye, c. 3, s. 283. Siret-u Ahmed Zeyni Dehlan, c. 3, s. 3; Tarih-ul Hulefa, İbn-ül Cevzi, c. 4; Tezkiret-u Havass-il Ümmet, s. 18; Dairat-ul Mearif, Ferid Vecdi, c. 3, s. 542.

ulaşılar. Geceyi Mekke girişindeki dağın arasında geçirdiler ve salı günü sabahleyin Mekke'ye girdiler.¹³

Resulullah (s.a.a) hac amellerini yaptıktan sonra, Mekke'ye geldiği insanlarla Medine'ye geri dönerlerken, Medine, Mısır ve Iraklıların yol ayrımı olan Gadir-i Hum'a ulaştıklarında, Cebrail şu ayeti indirdi: **"Ey Peygamber, Rabbi'nden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevini) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır ..."**¹⁴

Allah-u Teala bu ayetle, Resulullah'ın (s.a.a), Hz. Ali (a.s)'ı imam olarak halka tanıtmasını ve velayet hakkında nazil olanı, onlara tebliğ etmesini emretti ve ona itaat etmeyi herkese farz kıldı. Bu olay Zilhiccenin 18. Günü vuku buldu.

Hacdan dönenlerden ilk grup Cuhfe'ye yaklaştığında Resulullah (s.a.a) önde gidenlerin geri dönmesini ve geride kalanların da bu bölgede onlara ulaşmasını emretti. O bölgede bulunan, birbirine yakın beş büyük ağacın altında oturmaktan onları sakındırdı; bu ağaçların altını temizletti, öğle namazı için ezan okundu, daha sonra Resulullah (s.a.a) halkla birlikte o ağaçların altında namaz kıldı.

Hava çok sıcaktı; insanlar sıcaktan abalarının yarısını başlarına çekip, yarısını da ayaklarının altına seriyorlardı.

13- İmta-ul Makrizi, s. 513-517.

14- Maide / 67.

Semure denen ağacın üzerine elbise vb. şcyleri atarak Resulullah (s.a.a) için gölgelik yaptılar.

Resulullah (s.a.a) namazını bitirdikten sonra cemaatin ortasında,¹⁵ deve semerleri üzerine çıkarak¹⁶ herkesin duyacağı şekilde yüksek bir sesle şöyle buyurdular:

"Bütün övgüler Allah'a mahsustur; O'ndan yardım diliyor, O'na iman ediyor, Ona güveniyoruz. Nefsimizin şerlerinden, kötü amellerimizden Allah'a sığınyoruz. Sapan kimseyi O'ndan başka kimse hidayet edemez; O'nun hidayet ettiğini ise kimse saptıramaz. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ediyorum."

Ve Sonra:

"Ey insanlar! Latif ve Habir olan Allah bana haber verdi ki, hiçbir Peygamber, kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısından fazla yaşamamıştır; ben yakında Rahhimin davetine icabet edeceğim. Ben sorumluyum, siz de sorumlusunuz. O halde siz ne düşünüyorsunuz?"

Halk: "Biz senin tebliğ ettiğine, nasihatta bulunduğuna, çaba sarf ettiğine tanıklık ediyoruz. Allah sana mükafat versin."

15- Mecma'uz Zevaid, c. 9, s. 156.

16- Simar-ul Kulub, s. 511 ve diğer kaynaklar.

Resulullah: *"Allah'ın başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennemnin hak olduğuna, kıyamet gümünün geleceğine ve kabirde olanların dirileceğine şahadet ediyor musunuz?"*

Halk: *"Evet buna şahadet ediyoruz."*

Resulullah: *"Allah'ım şahit ol."*

Yine Resulullah: *"Ey insanlar! İşitiyor musunuz?"*

Halk: *"Evet işitiyoruz."*

Resulullah: *"Ben sizden önce (Kevser) havuzun başına gideceğim, siz orada benim yanıma geleceksiniz. O havuzun genişliği "San'a"¹⁷ ve "Busra" arası kadardır. O havuzda, yıldızlar sayısında kadehler vardır. Benden sonra sekaleyn¹⁸ hakkında nasıl davranacağınıza bakın."*

Halktan birisi: *"Ya Resulullah, sekaleyn nedir?"*

Resulullah: *"Değerli büyük emanet: Allah'ın kitabıdır; bir tarafı Allah'ın elindedir, diğer tarafı ise sizin elinizdedir. Ona sımsıkı sarılın, sapmayın. Değerli küçük emanet ise: Ehl-i Beyt'imdir. Allah-u Teala bana bildirdi ki, onlar havuzun başında bana ulaşınca kadar birbirlerinden ayrılmayacaklardır. Bunların birbirinden ayrılmamasını*

17- San'a, şimdiki Yemen'in baş kentidir. Busra, Dimâşk kasabalarından birinin ismidir.

18- Sekaleyn, iki değerli emanet olan Kur'an ve Ehl-i Beyt'tir

ben de Rabbimden istedim. Onlardan ne öne geçin ve ne de geride kalın; çünkü helak olursunuz."

Resulullah (s.a.a) daha sonra Hz. Ali (a.s)'ın elini tutup her ikisinin koltuk altları görülecek kadar kolunu yukarıya kaldırdı. Herkes onu görüp tanıdı; sonra şöyle buyurdu:

"Ey İnsanlar! Mü'minlerin kendilerinden, onlara daha evla kimdir?"

Halk: "Allah ve Resülü daha iyi bilir."

Resulullah: *"Allah-u Teala benim mevlamdır, ben de mü'minlerin mevlasıyım; ben onlara kendilerinden daha evlayım. Öyleyse ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."* Resulullah bu cümleyi üç defa tekrarladı. (Hanbeli'lerin imamı Ahmed b. Hanbel'e göre, dört defa tekrarlamıştır.) Daha sonra şöyle buyurdular: *"Allah'ım, onunla dost olana dost, ona düşman olana düşman ol; onu seveni sev, ona huğzedene huğzet; ona yardım edene yardım et, ondan yardımını esirgeyenden yardımını esirge; o nereye dönerse hakkı onunla döndür. Biliniz ki, bu sözleri hazır olanlar hazır olmayanlara bildirmelidirler."*

Halk henüz dağılmadan Allah-u Teala şu ayeti indirdi: **"Bu gün dininizi kemale erdirdim, nimetimi size tamamladım ve din olarak İslam'ı size beğendim."**

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdular: *"Allah-u Ekber! Din kemale erdi, nimet tamamlandı,*

Allah benim risaletime ve henden sonra Ali'nin velayetine razı oldu."

Daha sonra orada bulunan insanlar Hz. Ali (a.s)'ı tebrik etmeye ve kutlamaya başladılar. Ebu Bekir ve Ömer, Hz. Ali (a.s)'ı ilk kutlayan kimselerdendirler. Onlardan her biri; "Bu makam sana kutlu olsun ey Ebu Talibin oğlu! Sen, her mü'min erkek ve kadının mevlası oldun" diyorlardı.

İbn-i Abbas da; "Vallahi bu velayet herkesin üzerine farz oldu." dedi.

Hassan da şöyle dedi: "Ya Resulullah! Bana izin ver de Ali hakkında, halkın duyması için bazı beyitler okuyayım."

Resulullah (s.a.a) buyurdular: "*Allah'ın bereketi üzerine söyle*"

Hassan ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ey Kureys'in büyükleri! Peygamber (s.a.a)'in huzurunda mezkur velayet hakkında şöyle diyorum:

*Hum'da Gadir günü Peygamberleri onlara sesleniyor;
Herkesin duyacağı şekilde yüksek bir sesle.¹⁹*

Bu anlatılanlar, Gadir olayı hakkında özet bir bilgidir; tafsilatı ise ileride gelecektir. Bütün ümmet bunda ittifak etmiştir ve İslam tarihinde bundan başka bir Gadir olayı

19- On Dördüncü Bölümde bu şiirin devamını birçok kaynaklarıyla zikredilmiştir.

yoktur. Gadir olayı denince bu konu akla gelir. Gadir-i Hum denince de, Cuhfe yakınlarındaki meşhur ve tanınan yer hatırlanır ve araştırmacılardan hiç kimse Gadir-i Hum olarak ondan başka bir yer tanımazlar.²⁰

20- Sadece Doktor Mulhim İbrahim el-Esved, Ebu Tanan'ın divanına düştüğü notlarda şöyle demiştir: "Gadir olayı, meşhur bir savaş hadisesidir." Allame Enûni, bu konu hakkında 14. Bölümde genişçe bahsetmiştir.

3. BÖLÜM

ALLAH-U TEALA'NIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

1- Tebliğ Ayeti

2- İkmal Ayeti

3- El-Azab-ul Vaki Ayeti

3. Bölüm

ALLAH-U TEALA'NIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

1- Tebliğ Ayeti

Allah-u Teala'nın, dinin koruyucusu olan Emir-ül Mü'minin (a.s)'ın elinde büyük bir kanıt bulunması için, "Gadir Hadisi"nin meşhurlaşmasında, dillerde dolaşmasında ve ravilerin onu nakletmesinde özel bir inayeti vardır. Bu hedef için Peygamber (s.a.a)'e Hacc-ı Ekber'den döndüğünde binlerce insanın içerisinde volayet meselesini tebliğ etmesini emretti.

Allah-u Teala bununla da yetinmedi, Gadir Hadisinin taptaze kalmasını ve zamanın onu yıpratmamasını istedi. Bu nedenle ümmetin sabah-akşam okuması için, Gadir'le ilgili apaçak ayetler indirdi. Allah-u Teala, o ayetlerden her biri okunduğunda, okuyan kimseye hilafet konusunda Allah'a itaat etmekle ilgili farz olan şeyi hatırlatmaktadır.

O ayetlerden biri, Maide suresindeki şu ayettir:

“Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevini) yapmayacak olursan, Onun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır.”²¹

Bu ayet, Haccet-ül Veda yılının (h. 10) zilhicce ayının 18. günü nazil oldu. Peygamber (s.a.a), Gadir-i Hum’a vardığında öğleyi beş saat geçerken Cebrail inerek şöyle dedi: “Ey Muhammed! Yüce Allah sana selam göndererek şöyle buyurmaktadır:

“Ey Peygamber! (Ali hakkında) Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Bunu yapmayacak olursan, O’nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun...”

Yüz bin veya daha fazla olan insanların bir kısmı ilerleyip Cuhfe’ye yaklaşmıştı. Allah-u Teala ileri gidenlerin geri dönmesini, geride kalanların da bu mekanda durdurulmasını ve Ali (a.s)’ı halka gösterip onun hakkında nazil olan ayeti onlara tebliğ etmesini Peygambere emretti ve onu halktan koruyacağını kendisine bildirdi.

Bu naklettığımız sözler, İmamîyye alimlerinin üzerinde ittifak ettikleri sözlerdir.

Ehl-i Sünnet alimlerine gelince, bu konudaki hadislerine vakıf olduğumuz alimlerden bazılarının isimlerini²² aşağıda zikrediyoruz:

1- Hafız Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberi (ö. h. 310), “el-Vilayet-u fi Turuk-i Hadis-il Gadir” adlı kitabında kendi senediyle bu konuda Zeyd b. Erkam’dan bir hadis nakletmiştir.²³

2- Hafız İbn-i Ebi Hatem Ebu Muhammed Hanzeli er-Razi (ö. h. 327), bu konuda, Ebu Said Hudri’den kendi senediyle bir hadis nakletmiştir.²⁴

3- Hafız Ebu Abdullah el-Mehamili (ö. h. 330), “Emali”sinde kendi senediyle İbn-i Abbas’tan bir hadis nakletmiştir.²⁵

4- Hafız Ebu Bekir-il Farisi eş-Şirazi (ö. h. 407), “Ma Nezele Min-el Kuran-i fi Emir-il Mü’minin” adlı kitabında, bu konuda kendi senediyle İbn-i Abbas’dan bir hadis nakletmiştir.

5- Hafız İbn-i Merdeveyh (Doğumu. 323, ö. h. 410) Ebu Said Hudri’den, İbn-i Mes’ud’dan, İbn-i Abbas’dan,

---

22- “El Gadir” c. 1, s. 214-223.

23- Ziya-ul Alemin, Şerif Fettuni.

24- ed-Dürr-ül Mensur, c. 2, s. 298; Feth-ül Kadir, c. 2 s. 57.

25- Vessabi Şaîi, “el-İktifa” da Muttaki Hindi de “Kenz-ul Ummal”da (c. 6, s. 153) ondan nakletmişlerdir.

Zeyd b. Ali'den kendi senediyle bu konuda hadisler nakletmektedir.²⁶

6- Ebu İshak Sa'lebi en-Nişaburi (ö. 427 veya h. 437), "el-Keşf ve'l-Beyan" tefsirinde, Ebu Cafer Muhammed b. Ali (İmam Bakır)'dan ve İbn-i Abbas'tan hadisler nakletmiştir.²⁷

7- Hafız Ebu Nuaym-i İsfehani (ö. h. 430), "Ma Nezele Min'el Kur'an fi Ali" adlı kitabında kendi senediyle bu konuda Atiyye'den hadis rivayet etmektedir.²⁸

8- Ebu'l Hasan-i Vahidi en-Nişaburi (ö. h. 468), Ebu Said Hudri'den kendi senediyle hadis nakletmiştir.²⁹

9- Hafız Ebu Said Mes'ud b. Nasır es-Secistani (ö. h. 477) "ed-Dirayet-u fi Hadis-il Vilayet" adlı kitabında çeşitli yollarla kendi senediyle İbn-i Abbas'tan hadisler nakletmektedir.³⁰

26- İlk iki hadisi Suyuti, ed-Dürr-ül Mensur c. 2 s. 298'de, Şevkani, Feth-ul Kadir'de ve İrbili, Keşf-ul Gumme (s. 94)'de ise ikinci hadisi, ondan naklederler. Son iki hadisi ise İrbili, Keşf-ul Gumme, s. 94'te ondan nakleder.

27- Her iki hadisi İbn-i Bitrik "el-Umde" (s. 49'da), Seyyid b. Tavus "el-Taraif'de, İrbili, "Keşf-ul Gumme" (s. 94)'de ondan naklederler. Tabersi ise ikinci hadisi, "Mecma-ul Beyan, (c. 2, s. 223) de, onun el-Keşfu ve'l-Beyan adlı tefsirinden nakleder. İbn-i Şehraşub ise, "Menakıb" (c. 1, s. 526)'da birinci hadisi ondan nakleder.

28- Hasais'i Nesai, s. 29.

29- Esbab-un Nuzul, s. 150.

30- Et-Taraif.

10- Hafız Hakim el-Haskani Ebu-l Kasım (ö. h. 490'dan sonra) “Şevahid-ut Tenzil li Kavaid-it Tefsil ve't Te'vil” adlı kitabında kendi senediyle İbn-i Abbas ve Cabir-i Ensari'den hadis nakletmektedir.³¹

11- Hafız Ebu-l Kasım b. Asakir eş-Şafii (ö. h. 572) kendi senediyle Ebu Said Hudri'den bu konuda hadis naklediyor.³²

12- Ebu'l Feth-i Netenzi (d. 480) “el-Hasais-ul Aleviyye” adlı kitabında İmam Muhammed b. Ali el-Bakır (a.s) ve Cafer b. Muhammed es Sadık (a.s)'dan bu konuda kendi senediyle hadis nakletmiştir.³³

13- Ebu Abdullah Fahrüddin-i Razi eş-Şafii (ö. h. 606) Tefsir-i Kebir’inde, saydığı onuncu vechinde bu olayı, mezkur ayetin iniş sebebi olarak zikretmektedir.³⁴

14- Ebu Salim-i Nesibi eş-Şafii (ö. h. 652), Vahidi-i Nişaburi'nin hadisini Ebu Said-i Hudri'den nakleder.³⁵

15- Hafız İzzüddin-i Ras'ani el-Musil-i el-Hanbeli (d. 589, ö. 661) kendi tefsirinde bu konuda İbn-i Abbas'tan bir hadis nakletmektedir.³⁶

31- Mecma-ul Beyan, c. 2, s. 223.

32- Ed-Dürr'ül Mensur, c. 2, s. 298; Feth-ul Kadir, c. 2, s. 57.

33- Ziya-ul Alemin.

34- Bu konuda ileride genişçe konuşacağız.

35- Mecalis-us Su'l, s. 16.

36- Badalıhani “Mefatih-un Necc fi Menakib-i Al-i'l Aba” kitabında bu hadisi ondan nakletmektedir. Onun arkadaşı İrbili de Keşf-ul

16- Şeyh-ul İslam Ebu İshak el-Himvini (ö. 722) "Feraid-us Simtayn" da bu konuda kendi şeyhlerinden senetleriyle Ebu Hureyre'den bir hadis nakleder.

17- Seyyid Ali Hemdani (ö. h. 786), Meveddet-ul Kurba'da Bera b. Azib'den bir hadis nakleder.

18- Bedruddin b. Ayni el-Hanefi (d. 762, ö. 855) "Ya eyyuher resul-u belliğ ma unzile ileyke" ayeti hakkında Hafız Vahidi'den, daha önce nakledilen hadisın aynısını nakletmiştir. Daha sonra Mukatil ve Zemahşeri'den mezkur ayetin nüzul sebebi hakkında ki diğer görüşleri de nakledip şöyle demiştir: "Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin demiştir ki, "Mezkur ayetin manası şudur: "Rabbinden, Ali b. Ebu Talib (a.s)'ın fazileti hakkında sana nazil olanı tebliğ et". Bu ayet nazil olduğunda Peygamber (s.a.a) Ali (a.s)'ın elini tutup şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır."³⁷

19- Nureddin b. Sabbağ el-Maliki el-Mekki (ö. h. 855) Vahidi'nin "Esbab-un Nuzul"da rivayet ettiğini Ebu Said'in hadisini zikretmiştir.³⁸

20- Nizamuddin-i Nişaburi (ö. h. 8. yüzyıl.) mezkur ayet hakkında, Ebu Said-i Hudri'nin hadisini nakletmiş ve şöyle demiştir: "Bu, İbn-i Abbas, Bera b. Azib ve

---

Gumme, s. 92'de o hadisi naklediyor.

37- Umdet-ul Kari fi Şerhi Sahih-i Buhari, c. 8, s. 584.

38- el-fusul-ul Muhimme, s. 27.

Muhammed b. Ali'nin sözüdür." Daha sonra tebliğ ayetinin nüzul sebebi hakkında farklı görüşler de aktarmıştır.³⁹

21- Kemaluddin-i Meybudi (ö. h. 908'den sonra), Sa'lebi'nin rivayetini bu konuda zikretmiştir.⁴⁰

22- Celaluddin-i Suyuti eş-Şafii (ö. h. 911) diyor ki: Ebuş-Şeyh, Hasan'dan; Abd b. Hamid, İbn-i Cerir, İbn-i Ebi Hatem ve Ebuş-Şeyh Mücahid'den; İbn-i Ebi Hatem, İbn-i Merdev ve İbn-i Asakir ise Ebu Said-i Hudri'den şöyle nakletmişlerdir: Şu ayet Resulullah (s.a.a)'c nazil oldu: "Ey Resul! Rabbinden sana ineni tebliğ et -ki Ali (a.s) mü'minlerin mevlasıdır- bunu yapmayacak olursan O'nun risaletini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."⁴¹

23- Seyyid Abdulvehhab el-Buhari (d. h. 869, ö. h. 932), kendi tefsirinde, "De ki ona (risaletime) karşılık sizden akrabalarım sevgiden başka bir ücret istemiyorum" ayetinin peşinde bu konuda Bera b. Azib'den bir hadis naklediyor ve; "Bunu, Ebu Nuaym rivayet etmiş ve Sa'lebi kitabında zikretmiştir" diyor.

24- Seyyid Cemaluddin eş-Şirazi (ö. h. 1000), "Erbain"inde söz konusu ayetin "Gadir-i Hum"da nazil olduğunu İbn-i Abbas'tan rivayet etmiştir.

39- Tefsir-i Nişaburi, c. 6, s. 170.

40- Şerh-i Divan-i Emir-ul Mü'minin, s. 415.

41- Tefsir-i ed-Dürr-ul Mensur, c. 2, s. 298.

25- Muhammed Mahbub-ul Alem (ö. h. 11. yüzyıl), "Tefsir-i Şahi" adlı tefsirinde, Nizamuddin-i Nişaburi'nin tefsirinde geçeni aynen nakletmiştir.

26- Mirza Muhammed Bedehşani (ö. h. 12.), "Miftah-un Neca" kitabında şöyle demiştir: "Emir-ul Müminin Ali b. Ebi Talib (a.s)'ın makamı hakkında gerçekten pek çok ayet nazil olmuştur, ben bu kitapta sadece onların özetini yazdım." Daha sonra, İbn-i Merdevin, Zerr' den, Abdullah b. Abbas'tan rivayet ettiğini zikretmiştir. Sonra onun yoluyla Ebu Said-i Hudri'den ve Hafız Ras'ani'nin İbn-i Abbas'tan rivayet ettiği hadisi, nakletmiştir.

27- Kadı Şevkani (ö. h. 1250), kendi tefsirinde şöyle demiştir: "İbn-i Ebi Hatem, İbn-i Merdev ve İbn-i Asakir, Ebu Said-i Hudri'nin şöyle dediğini nakletmişlerdir, "Ey Resul, Rabbinden sana nazil olanı tebliğ et..." ayeti "Gadir-i Hum" günü, Ali b. Ebi Talib (a.s) hakkında Resulullah'a nazil olmuştur."

İbn-i Merdeveyh, İbn-i Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Biz Resulullah'ın (s.a.a) zamanında mezkur ayeti şöyle okuyorduk: "Ya eyyüher Resul, belliğ ma unzile ileyke min Rabbike -inne Aliyyen mevle'l mu'minin- ve in lem tef'al fëma belleğte risaletehu vallahu ya'simuke min'en nas."⁴²

28- Seyyid Şehabuddin-i Alusi eş-Şafii el-Bağdadi (ö. h. 1270) şöyle demiştir: Şia'nın zannına⁴³ göre "Rabbinden sana nazil olanı tebliğ et" ayetinden maksat, Ali (kerremallah vechehu)nın hilafetidir. Kendi senetleriyle İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s)'dan şöyle nakletmektedirler: Allah-u Teala (c.c), Peygamberine (s.a.a), Ali'yi halife seçmesi için vahyetti. Resulullah (s.a.a) bunun ashabından bazılarına ağır gelmesinden çekiniyordu. Ama Allah-u Teala (c.c) bu ayeti indirerek emrolunduğu şeyi yerine getirmesi için ona cesaret verdi.

İbn-i Abbas'tan da şöyle nakletmişlerdir: Bu ayet (tebliğle ilgili ayet) Ali (kerremallah vechehu) hakkında nazil olmuştur. Allah-u Teala, Peygambere Ali'nin velayetini halka bildirmesini emretti. Ama Resulullah (s.a.a) halkın, "Bakın kendi amcası oğlunu seçti" demesinden ve bu konuda onu kınamalarından çekindi. Bunun üzerine Allah-u Teala bu ayeti (tebliğ ayetini) ona vahyetti. Bundan dolayı Resulullah (s.a.a): "Gadir-i Hum" günü Hz. Ali (a.s)'ın velayetini halka bildirmek için onun elinden tutup şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.

43- "Şia'nın zannına göre" tabirinden maksadı, hadisi sadece Şia'nın naklettiği değildir. Çünkü bundan sonra Ehl-i Sünnetten bu konuyla ilgili hadis nakletmiştir. Bu tabirden maksadı, Şii'lerin Hz. Ali'nin halife olması gerektiğini bu ayetten çıkarmasıdır. Bu ayetin Hz. Ali'nin hilafetine delil olduğu konusunda ileride genişçe bahsedeceğiz ve orada bunu Allah'ın izniyle ispat edeceğiz.

Allah'ım! Onunla dost olanla dost, ona düşman olana düşman ol.”⁴⁴

Celaluddin-i Suyuti, ed-Dürr-ül Mensur'da, İbn-i Merdeveyh ve İbn-i Asakir'in, Ebu Said-i Hudri'den şöyle rivayet ettiklerini kaydetmiştir: Bu ayet (tebliğ ayeti), “Gadir-i Hum” günü, Ali b. Ebi Talib hakkında Peygamber (s.a.a)'e nazil olmuştur.

İbn-i Merdeveyh de İbn-i Mes'ud'dan şöyle dediğini nakletmiştir: “Biz Resulullah'ın (s.a.a) zamanında (tebliğ ayetini) şöyle okuyorduk: Ya eyyüher resulu belliğ ma unzile ileyke min rabbike -inne Aliyyen veliyyul muminin- ve in lem tef'al fema belleğte risaletuhu.” (Maide/67)

29- Şeyh Süleyman Kunduzi el-Hanefi (ö. h. 1293) şöyle demiştir: Sa'lebi, Ebu Salih'den, İbn-i Abbas'tan ve İmam Bakır (a.s)'dan şöyle nakletmiştir: “Bu ayet Ali (a.s) hakkında nazil olmuştur.”

İlmivini de “Feraid-us Simtayn”da mezkur sözü Ebu Hüreyre'den nakletmiştir.

Maliki de “el-Fusul-ul Muhimme” kitabında, Ebu Said-i Hudri'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Bu ayet Gadir-i Hum'da Ali (a.s) hakkında nazil olmuştur.” Şeyh Muhyiddin-i Nevevi de aynen böyle nakletmiştir.⁴⁵

44- Ruh'ul-Meani tefsiri, c 2, s. 348.

45- Yenabi'ul-Mevedde, s. 120.

30- Şeyh Muhammed Abdub el Mısri (ö. h. 1323) de şöyle demiştir: İbn-i Ebi Hatem, İbn-i Merdeveyh ve İbn-i Asakir, Ebu Said-i Hudri'den, "Mezkur ayet Gadir-i Hum günü Ali b. Ebi Talib hakkında nazil olmuştur." diye rivayet etmiştir.⁴⁶

Bunlar, Gadir kıssasıyla ilgili nazil olan ayetler hakkındaki araştırdığımız hadis ve görüşlerden ibaretti. Nakiller hakkında daha fazla araştırma yapanlar mezkur ayetin nüzul sebebi için diğer görüşler de zikretmişlerdir. Çok görüş zikredenlerden ilk şahıs, bizim bildiğimize göre Taberi'dir.⁴⁷ Ondan sonra gelenler de ona tabi olmuşlardır. Fahr-i Razi ise tebliğ ayetinin nüzul sebebiyle ilgili dokuz görüş zikretmiştir. Onuncu görüş ise bizim bu kitapta zikrettiğimiz.

Taberi, tebliğ ayetiyle ilgili olarak İbn-i Abbas'tan şöyle nakletmiştir: "Yani, Rabbinden sana nazil olan ayetlerden bir ayeti saklarsan, risaletimi tebliğ etmemiş olursun."

Bu sözün, ayetin nüzul sebebinin Gadir kıssası hakkında olmasıyla bir çelişkisi yoktur. Taberi'nin naklindeki "ayetlerden bir ayeti saklarsan" ibaresindeki "ayet"lafzını nekire-i mahza olarak kabul edersek, o zaman "ayetlerden herhangi birini saklarsan" anlamını ifade ederek , genel anlamıyla "Gadir Hadisi'ne de şamil olur. Ama eğer söz konusu "ayet" lafzını nekirc-i muhassasa olarak kabul

---

46- Tefsir-ul-Menar. c. 6, s. 463.

47- Tefsir-i Teberi. c. 6, s. 98.

edersek, o zaman da “ayetlerden belli birini saklarsan” anlamını ifade ederek, özellikle “Gadir Hadisi”ni vurgulamış olur. Her iki takdirde de bizim hadisler ve nakillerle ispatlamaya çalıştığımız şeyi desteklemiş olur.

Katade’den de şöyle nakletmiştir: “Allah-u Teala (mezkur ayette) Peygamber’i insanlardan koruyacağını bildirmiş ve onu tebliğ etmekle görevlendirmiştir.”

Bu söz de bizim dediğimiz sözle çelişmemektedir. Çünkü, Allah-u Teala Peygamber (s.a.a)’in, açıklamasından dolayı ümmetin ihtilafa düşmesinden çekindiği şeyin tebliği konusunda, onu koruyacağına söz vermiştir. Tebliğ etmekle görevlendirilmiş olduğu konunun “Gadir Kıssası” olmasının Katade’den nakledilen sözle hiçbir çelişkisi yoktur ve o konunun ne olduğunu hadisler belirler.

Said b. Cübeyr, Abdullah b. Şakik, Muhammed b. Kab el-Kurzi ve Aişe’den de şöyle nakletmiştir -lafz Aişe’ye aittir-: “Peygamber (s.a.a), **“Allah seni insanlardan korur”** ayeti nazil oluncaya kadar (muhafızlarla) korunuyordu. Bu ayet nazil olduktan sonra Peygamber (s.a.a) başını çadırdan dışarı çıkararak, şöyle dedi: *“Ey insanlar! Beni korumaktan vazgeçin. Çünkü Allah, beni koruyacağımı bildirmiştir.”*

Bu nakilde, sadece Peygamber (s.a.a)’in, söz konusu ayet nazil olduktan sonra sadece muhafızları dağıttığı bildirilmiştir. Ama açıklamasından çekindiği şeye deyinilmemiştir. Açıklamasından çekindiği meselenin, Gadir günündeki

mesele olmasının hiçbir sakıncası yoktur. Bu ve diğer kitaplarda yer alan hadisler, o meselenin Gadir günündeki mesele olduğunu teyid etmektedirler.

Yine Taberi, Kurzi'den mezkur ayetin nüzul sebebi hakkında şöyle nakletmiştir: "Peygamber (s.a.a) bir konağa indiğinde ashabı, gölgeli bir ağacın altında dinlenmesi için, ona bir yer ayarladılar. Bir defasında Arap bir bedevi Peygamber'in baş ucuna gelip kılıcını çekerek: "Seni bendən kim kurtarabilir" dedi. Peygamber (s.a.a); "Allah," dedi. Bu esnada bedevi Arab'ın eli titredi, kılıç elinden düştü ve başı ağaca çarparak beyni darmadağın oldu. Sonra Allah-u Tcala şu ayeti nazil etti: **"Allah seni insanlardan korur."**

Bu nakil, önceki nakille çelişmektedir. Çünkü önceki nakilde Peygamber (s.a.a)'in mezkur ayet nazil olana kadar muhafızlarla korunduğu belirtilmektedir. Bedevi Arab'ın, muhafızlar çadırın etrafını sardığı ve kılıç da Peygamber'in yanında asılı olduğu halde, Peygamber'e ulaşp onu tehdit etmesi, gerçekten de çok uzak bir ihtimaldir.

Bunun doğru olduğu düşünülürse, ayetin başıyla sonunun ayrı ayrı nazil olduğunu söylemek gerekecektir. Çünkü bu nakle göre **"Allah seni insanlardan koruyacaktır."** Ayeti, bedevi Arab'ın kıssasından sonra nazil olmuştur. Bu durumda, bu kıssayla ayetin ilk kısmı arasında uyum olmayacaktır. Dolayısıyla, böyle bir durumda, sadece Kurzi'nin

nakline güvenerek ayetin bu kıssa üzerine nazil olduğunu söyleyemeyiz.

Bedevi Arab'ın kıssasının o zamanlarda vuku bulmuŐ olması gayr-i mümkün olmasa bile ayet onun için nazil olmamıŐtır.      , söz konusu ayetin nazil olmasının önemli ve büyük bir sebebi olduğu apaçık ortadadır. O da "Velayet-i Kubra" meselesinden başka bir Şey olamaz. Kurzi'nin naklettiği hadise, birkaç ayetin nazil olmasına sebep olacak derecede değildir. Bunun gibi pek çok olay ve hadiseler vuku bulmuştur, ancak onlar için ne ayet inmiş, ne de toplantı ve tören düzenlenmiştir. Kurzi'nin rivayeti doğru olduğu takdirde, o olayla "Ğadir Olay "nın birbirine yakın bir zamanda vuku bulması, bazı y zeyssel düŐünenleri yan ltmıŐ olmalıdır.

Yine Taberi, İbn-i C reyh'den Şöyle nakletmiştir: "Peygamber (s.a.a), Kureyş'ten korkuyordu; **"Allah seni insanlardan koruyacaktır"** ayeti nazil olduğunda sırt üstü yatarak iki veya üç defa Şöyle buyurdu: *"İsteyen beni yalnız bırakabilir."*

Resulullah (s.a.a), "Hilafet" meselesinden dolayı Kureyş'ten koruyor ola bilmez miydi?! Nitekim daha önce zikrettiğimiz hadisler de bunu açıklamıştır. Dolayısıyla bu sözün de, bizim dediğimizle bir çelişkisi yoktur.

Yine Taberi dört senetle AıŐe'den Şöyle nakletmiştir: "Kim Muhammed (s.a.a)'ın Allah'ın Kitabından bir Şey saklad Ğını zannederse, Allah'a büyük bir iftira etmiştir.

Allah (c.c) buyuruyor ki: **“Ey Peygamber! Allah’dan sana ineni tebliğ et.”**

Aişe bu sözyle ayetin nüzul sebebini açıklamak peşinde değildir. Bu ayetle, Peygamber (s.a.a)’in nazil olan her ayeti (halka) tebliğ ettiğini bildirmektedir. Bu şüphe edilmeyecek şeylerdendir. Biz buna, bu ayetten önce de, sonra da inanmaktayız.

“Gadir Hadisi”ni onuncu ihtimal, Tefsir-i Teberi’de ki mezkur bedevi Arab’ın kıssasını sekizinci ihtimal, Kureyş’ten Yahudi ve Hristiyanların çokluğundan korktuğunu da dokuzuncu ihtimal olarak sıralayan Fahr-i Razi’nin⁴⁸ zikrettiği on ihtimale⁴⁹ gelince; zikretmiştir. Bu

---

48- Tefsir-i Fahr-i Razi, c. 3, s. 635.

49- Sıraladığı on ihtimal şunlardır: 1) Tebliğ ayeti Yahudi kıssasında geçtiği üzere “Reccm ve Kısas” kıssası hakkında nazil olmuştur. 2) Yahudilerin kınanması ve dini alaya almalarıyla ilgili olarak nazil olmuştur. 3) “Ey Peygamber! Eşlerine deki...” mealinde ki Tathir ayeti nazil olunca, Peygamber eşlerinin dünyayı seçeceklerinden korkarak bu ayeti onlardan saklamıştı. Bunun üzerine Tebliğ ayeti nazil oldu. 4) Zeyd ve Zeyneb’in meselesi hakkında nazil olmuştur. 5) Cihad hakkında nazil olmuştur. Çünkü, Peygamber (s.a.a) bazen münafıkları cihada teşvik etmekten çekiniyordu. 6) Peygamber (s.a.a) senevilerin (müsrüklerin) ilahlarının kusurlarından söz etmediği zaman nazil olmuştur. 7) Resulullah (s.a.a) Veda Haccı’nda şeriat ve menasiki beyan ettikten sonra: “Acaba tebliğ ettim mi?” diye buyurdular; halk da, “Evet” dediler. Bunun üzerine; “Allah’ım şahit ol” buyurdular. Bu esnada mezkur ayet nazil oldu. 8) Peygamber (s.a.a), gölgeli bir ağacın altında yatmışken, bedevi bir Arap Hazret-i Peygamber (s.a.a)’i öldürmek istediğinde nazil oldu. 9) Peygamber

ihtimallerin senetleri mürsel olan rivayetlere dayanmakta ve söyleyenlerinin kim olduğu bilinmemektedir. Bundan dolayı bu ihtimallerin hepsi “Tefsir-i Nizamuddin-i Nişabur’ide “şöyle de deniyor” diyerek, “Hz. Ali’nin Velayeti”yle ilgili olduğu görüş, birinci ihtimal olarak zikredilmiş ve senedi İbn-i Abbas, Bera b. Azib, Ebu Said-i Hudri ve Muhammed b. Ali (İmam Muhammed Bakır) (a.s)’a dayandırılmıştır.

Taberi, daha önce yaşamış olup Gadir olayını daha iyi bilmesine rağmen, bu ihtimalleri zikretmiştir, ama Gadir hadisini nakletmemiştir. Teberi her ne kadar “Velayet Hadisi”ni de zikretmemişse de, bu konuda özel bir kitap yazmış ve bu hadisi yetmiş kûsur tarikle tahric etmiştir. Kitabımızın On Birinci Bölümü’nde onlara değineceğiz. Teberi, bu kitabında Zeyd b. Erkam’dan mezkur ayetin Gadir vakiasında nazil olduğunu rivayet etmektedir.

Fahr-i Razi, daha sonra Taberi’nin rivayetine arttırdığı dokuzuncu ihtimali, yani Peygamber’in Yahudi ve Hristiyanlardan korkma ihtimalini muteber kabul ediyor. İleride bu ihtimalin ne kadar doğru olduğuna vakıf olacak ve muteber olmadığını göreceksiniz. Bu bölümün başlarında isimlerini zikrettiğimiz; Taberi, İbn-i Ebi Hatem, İbn-i Merdeviyye, İbn-i Asakir, Ebu Nuaym, Ebu İshak-ı Salcbi,

---

(s.a.a), Kureys, Yahudi ve Hristiyanlardan çekiniyordu. Allah-u Teala bu ayeti indirerek o korkuyu Peygamber’in kalbinden giderdi. 10) Gadir kıssası hakkında nazil olmuştur. Bunlar Fahr-i Razi’nin zikrettiği ihtimallerin özetidir.

Vahidi, Secistani, Haskani, Netenzi, Ras'ani gibi büyük alimlerin çeşitli senetlerle rivayet ettikleri muteber hadislerin karşısında, sözünü ettiğimiz ihtimal boy gösterebilecek derecede değildir.

Bir ihtimal (Velayet Hadisi) hariç diğer ihtimaller birtakım düzme tasarılarıdır ki, ayetin siyakı ve nüzul sebebiyle uyuşmamaktadır. Bunların hepsi delilsiz istihsan ve tefsirlerdir; veya "Velayet Hadisi"ni zayıf bir ihtimalmiş gibi göstermek ve doğruluğunda şüphe uyandırmak için birtakım saptırıcı ihtimallerdir. Şüphesiz, Allah nurunu tamamlayacaktır. Fahr-i Razi ihtimalleri saydıktan sonra şöyle diyor: "Bil ki, bu rivayetler (Velayetle ilgili olan rivayetler) çok da olsa, ama ayeti şuna hamletmek daha evlâdır" Allah-u Teala Peygamber (s.a.a)'i Yahudi ve Hristiyanların hilesinden korudu, onlardan çekinmeden tebliğ etmesini emretti. Çünkü bu ayetten önceki ve sonraki ayetler Yahudi ve Hristiyanlarla ilgilidir. Eğer bu ayeti başka bir şekilde söylemiş olursak, önceki ve sonraki ayetlerle olan ilişkisi kopmuş olacaktır..."

Görüyoruz ki, Fahr-i Razi'nin bunu tercih etmesi, sırf ayetlerin siyakına uygun olduğu içindir ve hiçbir hadise dayanmamaktadır. Biz Kur'an'da ki ayetlerin tertibinin nüzul tertibi olmadığını göz önünde bulundurursak, sahih hadisler karşısında ayetlerin siyakına riayet etmemek pek önemli değildir. Kur'an'da Mekki ayetlerin Medeni surelerde, Medeni ayetlerin de Mekki surelerde zikrolunduğuna sıkça rastlıyoruz.

Suyuti şöyle der: “İcma ve nasslar, ayetlerin tertibinin tevkihi olduğunu (yani Peygamber’in (s.a.a) kendi emriyle yerlerinin belirlendiğini) vurgulamaktadır ve bunda hiçbir şüphe yoktur. Bu konudaki icmayı birçok kimse nakletmiştir. Örneğin; Zerkeşi “Burhan” adlı kitabında, Ebu Cafer b. Zübeyr de “Münasebat”ında bu icmayı naklediyorlar. “Münasebat” kitabındaki ibare şöyledir: “Surelerdeki ayetlerin tertibi, bütün Müslümanların ittifakıyla Peygamber (s.a.a)’in emriyle gerçekleşmiştir.” Daha sonra bazı nasslar zikrediyor ki, Peygamber (s.a.a)’in, nazil olan ayetleri, şimdiki mevcut olan Kur’an’da ki tertip üzere yazılmasını ashabına öğrettiği ve her ayet indiğinde; Bu ayet filan ayetin arkasına yazılsın...” diye emrettiğini gösteriyordu.⁵⁰

Kaldı ki, Peygamber (s.a.a)’in Yahudi ve Hristiyanlardan çekinmesi, bi’setin ilk yıllarında veya en fazla hicretten kısa bir süre sonraya kadar olmuş olmalıydı; ömrünün sonlarında değil. Çünkü ömrünün son yıllarında artık dünya devletleri ondan korkmaya başlamış, Hayber’i fetih etmiş, Beni Kurayza ve Beni Nazir’in kökünü kazmış, etraftaki kabileler ona tabi olup, boyun eğmişlerdi. İşte böyle bir zamanda “Veda Haccı” ve önce ki bölümde aktardığımız hadislerde açıklandığı üzere, mezkur ayet de o sırada nazil olmuştur.

Kurtubi icma ile, Maide suresinin Medeni olduğunu söylüyor. Daha sonra Nakkaş’dan, onun Hudeybiye Yılında

---

50- el-İtkan, c. 1 s. 24.

(h. 6. yılda) nazil olduğunu naklediyor. Ondan sonra da İbn-i Arabî'den, bu hadisın (Hudeybiye Yılı'nda nazil olduğunu söyleyen hadisın) uydurma olduğunu ve hiçbir Müslümanın ona inanmasının caiz olmadığını aktarıyor. Nihayet şöyle ekliyor: "Bu sureden bazı ayetler Haccet-ül Veda da, bazısı Fetih yılında nazil olmuştur. Örneğin; **"La yecrimennekum şeneanu kavmin..."** ayeti, Fetih yılında nazil olmuştur. Peygamber (s.a.a)'in hicretinden sonra nazil olan her ayet, ister Medine'de nazil olmuş olsun, ister seferde, Medenidir. Hicretten önce nazil olan her ayet de Mekki'dir."⁵¹

Hazin şöyle demiştir: "Maide suresi, **"El yevme ekmeltu lekum dinekum."** (Bu gün dininizi kamil ettim...) ayeti hariç, Medine'de nazil olmuştur. O ayet ise "Haccet-ül Veda"da Arefe'de nazil olmuştur."⁵²

Kurtubi ve Hazin, Peygamber (s.a.a)'in Haccet-ül Veda'da ki şu sözünü de nakletmişlerdir: "Maide suresi, Kur'an'ın son nazil olan surelerindendir."

Suyuti, Muhammed b. Kab'dan, Ebu Ubeyd yoluyla şöyle nakletmiştir: "Maide suresi, Haccet-ül Veda'da Mekte ile Medine arasında nazil oldu."⁵³

51- Tefsir-i Kurtubi, c. 6 s. 30

52- Tefsir-i Hazin, c. 1, s. 448.

53- İtkan-ı Suyuti, c. 1, s. 20.

İbn-i Zuray, "Fezail-ul Kur'an"da, Muhammed b. Abdullah b. Ebi Cafer-i Razi'den, o da Amr b. Harun'dan, o da Osman b. Ata el-Horasanî'den, o da babasından, o da İbn-i Abbas'dan şöyle nakletmiştir: "Kur'an'da ilk nazil olan sure "İkra'Bismi Rabbik..."tir sonra "Nun", sonra "Ya Eyyu'hel-Müzzemmil"dir, -böylece devam ediyor- sonra "Fetih"tir, sonra "Maide"dir, sonra "Beraat" (Tövbe)dir." Böylece İbn-i Zuray, Beract suresini son, Maide suresini de ondan önce nazil olan sure olarak kabul etmiştir.⁵⁴

İbn-i Kesir, Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet etmiştir: "Nazil olan son sure, Maide ve Fetih (Nasr suresini kastediyor) suresidir." Ahmed, Hakim, Nesai yoluyla da Aişe'den şöyle nakletmiştir: "Maide suresi, nazil olan son suredir."⁵⁵

Bunları göz önünde bulundurduğumuzda, Kurtubi⁵⁶ ve Suyuti'nin ⁵⁷ İbn-i Merdeviye ve Tabarani yoluyla İbn-i Abbas'tan aktardıkları rivayetin ne kadar sahih olduğu anlaşılacaktır. Bu rivayette şöyle deniyor: "Ebu Talib her gün, "Allah seni insanlardan korur" ayeti nazil olana kadar, Beni Haşim'den bazı kişileri Peygamber (s.a.a)'i korumak için gönderiyordu. Bu ayet nazil olduktan sonra Ebu Talib, Peygamber (s.a.a)'i koruyacak birini onun yanına gönder-

54- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 11.

55- Tefsir-i İbn-i Kesir, c. 2, s. 2.

56- Tefsir-i Kurtubi, c. 6, s. 244.

57- Lübab-un Nukul, s. 117.

mek istediğinde, Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “Ey Amca! Allah (c.c) beni, cinler ve insanlardan korumuştur.”

Mezkur ayetin Mekki olmasını gerektiren bu rivayet, daha önce naklettığımız hadisler, icma ve müfessirlerin sözleri karşısında hiç bir şey ifade edemez.

Bu Konuda İlaveler:

Kurtubi, “**Ey Peygamber! Rabbinden sana ineni tebliğ et...**” ayeti hakkında şöyle demiştir: Bu emir, Peygamber (s.a.a) ve ümmetinden alim olanlar için Allah’ın dininin hükümlerinden hiçbirini gizlememelerine dair bir tedip(terbiye ediş)tir. Bununla birlikte Allah-u Tcala, Peygamber (s.a.a)’in vahiyden bir şey gizlemeyeceğini biliyordu”.⁵⁸

Sahih-i Müslim’de de şöyle nakledilmiştir: Aişe dedi ki: Kim Muhammed (s.a.a)’in vahiyden bir şey sakladığını söylerse, şüphesiz kafir olmuştur. Allah-u Tcala buyuruyor ki: “**Ey Peygamber! Rabbinden sana ineni tebliğ et...**” Allah Rafizileri çirkin kılsın, onlar diyorlar ki: O (Peygamber), Allah’ın kendisine vahy ettiğinden halkın ihtiyaç duyduğu bir şeyi gizledi...”

Kastalani de; “Şia, Peygamber (s.a.a)’in bazı şeyleri takıyye yaparak sakladığını söylüyor” demiştir.⁵⁹ Keşke bu

58- Tefsir-i Kurtubi, c. 6, s. 242.

59- Feth-ul Bari, c. 7, s. 101.

ikisi (Müslim ve Kastalani) Şia'ya isnat ettikleri bu iftiranın kaynağını gösterseydiler. Ne var ki, onlar, Şia kitaplarında bu iftiraları destekler mahiyette hiçbir şey bulamamışlardır. Fakat onlar, her halükarda, bir ümmeti suçladıklarında tasdik edileceklerini veya Şia'nın itikatlarını içeren ve onlara nispet edilen her şeyde ölçü olan bir kitaplarının olmadığını veya onların gelecekte bu iftiracılar hesap soracak kişiler dünyaya getiremeyeceklerini sanmışlardır. İşte buradan yola çıkarak, diğerleri gibi onlar da Şia'nın adını leklemek ve böylece halkın hislerini onların aleyhine tahrik etmek ve savunucusu olmayan, yok olup gitmiş ümmetlerin aleyhinde konuştukları gibi, onların da aleyhinde konuşarak insanları onlardan koparmak istemişlerdir.

Şia, kesinlikle Peygamber (s.a.a) hakkında "tebliğ etmesi gereken şeyi sakladı" diye bir tek söz dahi sarf etmemiştir. Ancak, tebliğin özel zaman ve şartları vardır ve Peygamber (s.a.a) kesinlikle ilahi vahiyden öne geçerek bir şeyi tebliğ etmemiştir.

Eğer bu iki şahıs (Müslim ve Kastalani), tebliğ ayeti hakkındaki Fahr-i Razi'nin zikrettiği on ihtimale göz atmış olsalardı, Şia'ya isnat ettikleri şeyi arkadaşlarından kimin söylediğine vakıf olurlardı. Çünkü onlardan bazıları şöyle diyor: "Tebliğ ayeti, cihad hakkında nazil olmuştur. Çünkü Peygamber (s.a.a) bazen münafıkları cihada teşvik etmekten kaçınıyordu."

Yine onlardan bazıları şöyle diyor: "Mezkur ayet, Peygamber (s.a.a) Senevilerin ilahlarını kötölemekten kaçındığı için nazil olmuştur."

Diğer biri de şöyle diyor: "Peygamber (s.a.a) Tahyir ayetini eşlerinden sakladı!"⁶⁰

Mezkur ayetin, onların nazarına göre, bu ihtimallerden dolayı nazil olması, Peygamber'in (s.a.a) -haşa- görevini yapmadığını bildirmektedir!

"Kur'an muttakiler için kesin bir öğüttür. Elbette biz içinde yalanlayanların bulunduğu hiç şüphesiz biliyoruz."⁶¹

2- İkmal Ayeti:

Gadir-i Hum'da Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olan ayetlerden biri de şu ayettir: **"Bu gün size dininizi kamil ettim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı seçip beğendim."**⁶²

İmamîy'ye ilk baştan beri ikmal ayetinin, Peygamber (s.a.a)'ın açık lafızlarla, Emir'ul Mu'minin Ali (a.s)'ın velayetini açıkladıktan sonra, Gadir nassıyla ilgili olarak nazil olduğunda ittifak etmiştir. Bu ayet, gayet açık bir nass içermiş, sahabe onu bilmiş, Araplar onu anlamış ve

---

60- Tefsir-i Fahr-i Razi, c. 3, s. 635.

61- Hakka / 48- 49.

62- Maide / 3.

kendisine bu haber ulaşanlar onu delil olarak kullanmışlardır. Ehl-i Sünnetin tefsir ve hadis alimlerinin birçoğu da, bu manada İmamiyeye aynı görüşe sahiptirler.

Akıl ve nakil’de bu görüşü desteklemektedir. Tefsir-i Fahr-i Razi’de,⁶³ eser sahiplerinden aktarılan nakillere bakabilirsiniz. Örneğin, şöyle demişlerdir: “Bu ayet (İkmal ayeti) Peygamber’e nazil olduktan Seksen bir veya Seksen iki gün sonra, Peygamber bu dünyadan göçtü.” Ebu’s-Suud, tefsir’inde bunu belirlenmiştir.⁶⁴ Onların tarihçileri de⁶⁵ şöyle diyorlar: “Resulullah (s.a.a) Rebiulevvel’in on ikisinde vefat ettiler.” Gadir ve vefat günlerini çıktıktan sonra seksen iki günden bir gün fazla kalması, güya dikkatsizlikten ileri gelmiştir. Her halukâr da bu nakil, ikmal ayetinin Arefe günü nazil olduğu görüşünden hakikate daha yakındır. -Nitekim Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim vb. kitaplarda böyle nakledilmiştir.- Çünkü Arefe günü nazil olduğunu kabul etmiş olursak, o zaman birkaç gün (dokuz gün) fazla çıkmış olur. Üstelik bu (İmamiye’nin ittifak ettiği şey), birçok naslarla da te’yid olmuştur. Bunları ileride göreceğiz.⁶⁶ İkmal ayetinin Gadir-i Hum’da nazil olduğunu naklettiklerini tesbit ettiğim kimseler şunlardır:

63- Tefsir-i Razi, c. 3, s. 529.

64- Tefsir-i Fahr-i Razi’nin hamışı, c. 3, s. 523.

65- Tarih-i Kamil, c. 2, s. 134, Tarih-i İbn-i Kesir, c. 6, s. 332, Siret-ul Halbiyye, c. 3, s. 382, İmta-ul Makrizi, s. 548.

66- El-Gadir, c. 1, s. 230.

1- Hafız Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberi (ö. 310 h) “Kitab-ul Vilayet”te kendi senediyle Zeyd b. Erkam’dan: İkmal ayeti’nin “Gadir-i Hum”da Emir-ül Mü’minin Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu rivayet etmiştir.⁶⁷

2- Hafız b. Merdeviye el İsfehani (ö. 410 h), Ebu Harun el-Abdi tarihiyle ikmal ayetinin Gadir-i Hum’da nazil olduğuna dair Ebu Said-i Hudri’den, daha sonra Ebu Hureyre’den bir hadis nakletmiştir.⁶⁸

3- Hafız Ebu Nuaym el İsfehani (ö. 430 h) “Ma Nezele Min’el-Kur’an fi Ali” kitabında Ebu Said-i Hudri’den bir hadis naklediyor.

4- Hafız Ebu Bekir Hatib-i Bağdadi (ö. 463), “Tarih-i Bağdad” adlı kitabında kendi senediyle Ebu Hureyre’den bir hadis nakletmiştir.⁶⁹

5- Hafız Ebu Said es Secistani (ö. 477) “Kitab’ul-Vilayet”te kendi senediyle Ebu Said-i Hudri’den bir hadis rivayet etmektedir.

67- Ziya-ul Âlemin.

68- İbn-i Kesir Tefsirinde (c. 2, s. 14’de) her iki hadisi ondan nakletmiştir ama Bedahşi “Miftah-un Necat”da, Kutayfi “Firkat-un Naciye”de, İrbili “Keşf-ul Gummec”de Onun Ebu Said-i Hudri’den naklettği hadisi nakletmişlerdir.

69- El-Umde, s. 52.

6- Ebu'l Hasan b. Meğazili eş Şafii (ö. 483) "Menakıb" adlı kitabında kendi senediyle Ebu Hureyre'den bir hadis naklediyor.

7- Hafız Ebu'l Kasım el Hakim el Haskani (ö. h. 490'dan sonra), kendi senediyle Ebu Said-i Hudri'den bir hadis rivayet etmiştir.

8- Hafız Ebu'l Kasım İbn-i Asakir eş Şafii ed-Dimaşki (ö. 571), İbn-i Merdeviye yoluyla Ebu Said ve Ebu Hureyre'den bir hadis rivayet ediyor.

9- Hatiplerin hatibi Harezmi (ö. 568) kendi senediyle Ebu Said-i Hudri'den,⁷⁰ yine diğer bir senetle Ebu Hureyre'den⁷¹ birer hadis nakletmektedir.

10- Ebu'l Feth-i Netanzi (D.480), "el-Hasais'ul Aleviyye" kitabında Ebu Said-i Hudri'den iki hadis ve Cabir-i Ensari'den de bir hadis naklediyor. Yine "Hasais" kitabında kendi senediyle İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s)'ın şöyle dediklerini rivayet etmiştir: "Hem bu ayet (tebliğ ayeti) ve hem de ikmal ayeti Gadir-i Hum'da nazil oldu."

Yine İmam Sadık (a.s)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: *"Bu gün dininizi sizin için kemale erıştirdim."* Yani, dini koruyana nasbederek. *"Nimetini size tamamladım."* Yani,

---

70- Menakıb, s. 80.

71- Menakıb, s. 94.

bizim velayetimizle. “Din olarak İslam’ı sizin için beğendim.” Yani, nefsinizi bizim emrimize teslim etmeyi.”

Yine “Hasais” kitabında kendi senediyle, Ebu Hureyre’den “Gadir gününün orucu” hadisini nakletmiştir. - Bu hadis ilerde gelecektir.- İkmal ayetinin de Gadir günü Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu söylemiştir.

11- Ebu Hamid Sa’duddin-i Salihani, kendi senediyle Mûcahid’den bir hadis rivayet etmiştir.⁷²

12- Ebu’l Muzaffer Sibt b. Cevzi el Hanefî el Bağdadi (ö. 654), Hatib-i Bağdadi’nin, Hafız Darekutni yoluyla rivayet ettiği hadisi nakletmiştir.⁷³

13- Şeyh-ul İslam Himveyni el-Hanefi (ö. 722) “Feraid-us Simtayn” adlı kitabının on ikinci babında kendi senediyle Ebu Said-i Hudri’den bir hadis nakletmiş, sonra şöyle demiştir: “Bu hadisin Ebu Said b. Malik-i Hudri el Ensari’ye ulaşan çeşitli tarikleri vardır.”

14- İmaduddin b. Kesir-i Kureşi ed-Dimaşki eş-Şafii (ö. 774), İbn-i Merdeviye yoluyla, Ebu Said-i Hudri ve Ebu Hureyre’den şöyle dediklerini rivayet etmiştir: “İkmal ayeti Gadir-i Hum’da Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olmuştur.”⁷⁴ Ayrıca Ebu Hureyre’den de bir hadis nakletmiştir. Sonra

---

72- Şehabuddin Ahmed. Tercih-il Fezail.

73- Tezkiret-ul Havas, s. 18.

74- Tefsir-i İbn-i Kesir, c. 2, s. 14.

bazı sözler demiştir ki,⁷⁵ bunun beyanı “Gadir gününün orucu” bahsinde gelecektir.

15- Celaluddin-i Suyuti eş-Şafii (ö. 911) şöyle diyor: İbn-i Merdeviye ve İbn-i Asakir zayıf bir senetle Ebu Said-i Hudri'den şöyle nakletmişlerdir: Resulullah (s.a.a) Gadir günü Hz. Ali (a.s)'ı velayet makamına nasbettğinde Cebrail bu ayeti indirdi: “*Bu gün dininizi kemale erdirdim...*”

İbn-i Merdeviye, Hatib ve İbn-i Asakir zayıf bir senetle⁷⁶ Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini nakletmişlerdir: Zilhiccenin on sekizinci günü Gadir-i Hum'da Resulullah (s.a.a): “*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.*” buyurduğunda Allah-u Teala şu ayeti indirdi: “*Bu gün dininizi sizin için tamamladım...*”⁷⁷

Suyuti seferde nazil olan ayetleri saydığında şöyle demiştir: “Seferde nazil olan ayetlerden biri de, “*Bu gün dininizi sizin için tamamladım...*” ayetidir. Sahih-i bir senetle Ömer'den, İkmal ayeti'nin Haccet-ül Veda'da, cuma günü, Arefe akşamı nazil olduğu rivayet edilmiştir. Bu hadisin birçok tariki vardır. Fakat İbn-i Merdeviye, Ebu Said-i Hudri'den şöyle nakletmiştir. “İkmal ayeti Gadir-i Hum'da nazil oldu.” Bu hadisin benzerini de Ebu

---

75- El-Bidaye ve'n Nihaye, c. 5, s. 210.

76- Bu hadisin sahih bir hadis olduğunu “Gadir günü orucu” bahsinde göreceksiniz. Onun bu hadisi taz'if etmesi tekakkümdür; çünkü hadisin bütün senedindeki ricaller güvenilir insanlardır.

77- Ed- Dürr'ül Mensur, c. 2, s. 296.

Hureyre'den rivayet etmiştir. O hadiste de şöyle geçer: "Resulullah Haccet-ül Veda'dan dönerken, Zilhiccenin on sekizinci günü, Gadir-i Hum'da ikmal ayeti nazil oldu." Suyuti daha sonra, "Bu iki nakilden hiç biri sahih değildir..."⁷⁸ diyor.

Suyuti'ye cevaben diyoruz ki: Eğer Suyuti'nin "sahih değildir" sözünden maksadı, hadisin senedinin zayıf olduğuysa, onun bu sözü doğru olamaz. Çünkü Ebu Hureyre'nin rivayeti bu daldaki üstadların yanında senedi sahih bir hadistir, o hadisin senedindeki kişiler onlara göre güvenilir kişilerdir. Gadir orucunu zikrettiğimizde bu konuyu detaylı olarak açıklayacağız. Ebu Said-i Hudri'nin hadisinin ise, birçok tariki vardır (çeşitli kişiler vasıtasıyla nakledilmiştir). Nitekim Himveyi'nin sözünde de bu konu geçti. Üstelik bu hadis, Ebu Said ve Ebu Hureyre'nin rivayetleriyle de sınırlı değildir. Bu hadisi, daha önce Cabir b. Abdullah'ın, Tabiin'den olan müfessir Mucahid el-Mekki'nin, İmam Bâkır ve İmam Sadık (a.s)'ın da rivayet ettiğini gördük.

Nitekim mezkur hadisin rivayeti, alim ve hadis hafızlarından İbn-i Merdeviye'ye de mahsus değildir. Yukarıda Hatip ve İbn-i Asakir'in rivayetini, Suyuti'nin kendi kitabı olan "ed-Dürr-ül Mensur'da gördük. Ayrıca bu hadisi kendi senetleriyle nakleden diğer kimseler de vardır. Örneğin; Hakim Nişaburi, Hafız Beyhaki, Hafız İbn-i Ebi Şeybe,

---

78- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 31.

Hafız Darekutni, Hafız Deylemi, Hafız Haddad vs... Bunların hepsi, o hadiste herhangi bir şüphe etmeksizin onu nakletmişlerdir.⁷⁹

Eğer Suyuti “sahih değildir” sözünden, bu rivayetin, “İkmal ayeti Arefe gününde nazil oldu” diyen rivayetle çeliştiğini kastederse, o zaman o iki taraftan birinin batıl olduğuna kesin hüküm vermekle delilsiz konuşmuş olur. İki taraftan birinin onun nazarında ağır bastığını farzetsek dahi, bu, diğer tarafın batıl olduğuna kesin hüküm vermeyi gerektirmez. Nitekim iki hadis taarruz ettiğinde durum böyledir. Özellikle ayetin iki defa nazil olmasına ihtimal vermekle, her iki rivayeti de kabul etmek mümkün olursa, böyle yapmak gerekir. Nitekim Sibti b. Cevzi bu ihtimali vermiştir.⁸⁰ Örneğin; Bısmile gibi birçok ayet, bir defa Mekke’de, bir defa Medine’de ve diğer yerlerde nazil olmuştur.

Üstelik İkmal ayetinin Gadir günü nazil olması, Fahr-i Razi, Ebu’s Suud ve diğerlerinden daha önce naklettığımız şu nakille de te’yit edilmektedir: “Peygamber (s.a.a) ikmal⁸¹ ayeti nazil olduktan sonra 81 veya 82 günden fazla yaşamadı.”⁸²

79- Allame Emîni onların hadislerini senetleriyle birlikte genişçe nakletmiştir. El Gadir, c. 1, s. 230, 237.

80- Tezkiret-ul Havas, s. 18.

81- Bkz. İkmal ayeti bölümü.

82- Tefsir-i ed-Dürr-ül Mensur, c. 2, s. 214.

Suyuti bu delilsiz hüküm vermesinde, İbn-i Kesir'i taklit etmiştir. Çünkü İbn-i Kesir, hadisi iki tarikle naklettikten sonra şöyle diyor: "Ne bu doğrudur, ne de o."⁸³ Dolayısıyla bunu ilk söyleyen daha zalimdir.

16- Mirza Muhammed Bedahşi "Miftah-un Neca" adlı kitabında İbn-i Merdeviye'nin az önce naklettiği hadisi nakletmiştir.

Bütün bunlardan sonra, taaccüp edilecekse, Alusi'nin şu sözüne taaccüp edilmelidir: Şia Ebu Said-i Hudri'den şöyle rivayet etmiştir: "İkmal ayeti, Peygamber (s.a.a) Gadir-i Hum'da; *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır"* buyurduktan sonra nazil oldu. Nazil olduktan sonra Hazret şöyle buyurdu: Allah-u Ekber! Din kamil oldu, nimet tamamlandı, Rabbim, benim elçiliğime ve benden sonra Ali'nin velayetine razı oldu." Şunu bil ki bu, onların (Şiilerin) iftiralarındandır. Hadisin evvelinin bozuk olması, onun uyduruk olduğuna şahittir..⁸⁴

Biz, Alusi'nin bu hadisin tarik ve ravilerin bilmeyerek cahilliği yüzünden onu sadece Şia'ya nisbet etmiştir, diyemeyiz. Hakikat şu ki, onun içerisinde saklı olan şeyler, onu bu açık hakikatin karşısında yaldızlı konuşup, gürültü koparmaya sevketmiştir. Alusi, onun peşinden, Ehl-i Sünnet'in kitaplarındaki hadis ve rivayetleri araştırıp, onunla bu

---

83- Tefsir-i Ruh-ul Meani, c. 2, s. 249.

84- Tefsir-i Ruh'ul Meani, c. 2, s. 294.

konuda münakaşa yapacak bir kimsenin ortaya çıkmayacağını sanmıştır. Acaba bu hadisi Şia'ya isnat etmesine sebep olan etkenler nelerdir? Halbuki bu rivayeti yukarıda görüldüğü gibi hadis, tefsir ve tarih dalındaki Ehl-i Sünnet büyükleri de nakletmişlerdir.

Yine bu hadisin senedini, sadece Ebu Said'le sınırlamasının sebebi nedir? Oysaki Ebu Hurayre Cabir b. Abdullah, İmam Bakır ve İmam Sadık (a.s)'da o hadisi rivayet edenlerin içerisinde olduklarıdır.

Yine hadiste ki iddia ettiği bozukluk nedir? Ve bunu, Şiilerin iftiralarından olduğuna dair delil olarak öne sürmesinin sebebi nedir?

Acaba bozukluk hadisin lafzında mıdır? Halbuki bu hadis de diğer hadisler gibi olup çok açık, net, düzenli ve normal bir Arapça şeklinde söylenmiştir.

Acaba bozukluk hadisin manasında mıdır? Oysaki hadisin manasında herhangi bir bozukluk yoktur. Eğer doğrusu, Hz. Ali (a.s)'ın fazileti hakkında rivayet edilen ve ona isnat edilen faziletler bozuktur derse, o başka! Çünkü mezkur hadis, Hz. Ali (a.s)'ın fazileti hakkındadır. İşte bu, sahibini tehlike uçurumuna götüren yersiz bir çahadır.

Keşke bilseydim, Şia'nın, Ehl-i Sünnet'in rivayetlerinin de teyit ettiği sahih bir hadis rivayet etmekle işlediği suç nedir ki, inatlaşarak ve böbürlenerek; "Bunu Şia rivayet etmiştir ve bu onların iftiralarındandır!..."söylüyor!

Şimdi biz, insafı insanların, kötü ve zayıf rivayetleri diğerlerinden ayırt etmesi için, onun kalın kitabını doldurduğu kötü hadislerin getirip, gözler önüne serebiliriz; ama biz bunun üzerinden müsamahayla geçiyoruz.

“Gerçek şu ki o elbette bir hatırlatmadır. Artık kim dilerse öğüt alıp düşünür. Allah dilemedikçe onlar öğüt alamazlar.”⁸⁵

3- Azab-ul Vaki Ayeti:

Gadir nassından sonra nazil olan ayetlerden biri de Mearic suresindeki şu ayetlerdir:

“İstekte bulunan biri, gerçekleşecek olan azabı istedi. Kafirler için olan bu (azabı) geri çevirecek kimse yoktur. (Bu azap) yüce makamlar sahibi olan Allah'tandır.”⁸⁶

Şia, bu ayetin Gadir nassından sonra nazil olduğunda ittifak etmiştir. Ehl-i Sünnetin büyük alimleri de bu ayete tefsir ve hadis kitaplarında yer vermişlerdir. Örneğin:

1- Hafız Ebu Ubeyd-i Herevi (ö. h. 223 veya 224) “Garib-ul Kuran” tefsirinde bu konu hakkında bir hadis nakletmiştir.

85- Müddessir / 54-56.

86- Mearic/1-3.

2- Ebu Bekir Nakkaş-i Musili el Bağdadi (ö. h. 351) “Şifa-us Sudur” tefsirinde Ebu Ubeyd’in mezkur hadisini zikretmiştir.

3- Ebu İshak-i Sa’lebi en Nişaburi (ö. h. 427 veya 437), “el Keşf-u ve’l Beyan” tefsirinde şöyle demiştir: Süfyan b. Uyçyne’den “Seele sailun biazabin vakiin” (İstekte bulunan biri gerçekleşecek olan azabı istedi) ayeti kimin hakkında nazil olmuştur? diye sorduklarında şöyle dedi: “Sail⁸⁷ hakkında nazil olmuştur. Kimsenin sormadığı bir meseleyi sen benden sordun. Babam Cafer b. Muhammed’den, o da babalarından (Allah’ın selamı onlara olsun) şöyle nakletmiştir: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum’da halkı bir araya topladığında Ali’nin elini tutup şöyle buyurdular: “*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.*” Bu haber çeşitli şehirlere yayılınca, Hars b. Numan-i Fehri’ye de ulaştı. Bunun üzerine devesine binerek “Ebtah” denilen yerde Resulullah’ın (s.a.a) yanına geldi, devesinden inip şöyle dedi:

“Ya Muhammed! Allah tarafından, bize emrettin ki, Allah’tan başka bir ilah olmadığına ve senin O’nun elçisi olduğuna şahadet edelim; biz de onu kabul ettik. Beş defa namaz kılmamızı emrettin, onu da kabul ettik. Zekat vermemizi emrettin; onu da kabul ettik. Bir ay oruç tutmamızı emrettin; onu da kabul ettik. Daha sonra buna da razı

87- Fırat b. İbrahim-i Kufi, kendi tefsirinde, Keraçi Kenz-ul Fevaid’de, “Sail, Hüseyin b. Muhammed-i Hariki’dir” demiştir.

olmadın (yetinmedin) amcan oğlunun elini kaldırdın onu bizden üstün kıldın ve *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır"* dedin. Acaba bu (iş), senden midir yoksa Allah'ın emri midir?"

Resulullah (s.a.a) cevaben şöyle buyurdular: *"Ondan başka bir İlah olmayan Allah'a andolsun ki bu, Allah'tan taraftır."*

Hars b. Numan bunu duyunca geriye dönüp devesine doğru ilerlerken şöyle diyordu: "Allah'ım! Eğer Muhammed'in dediği söz hak ise gökten başımıza taş yağdır veya bize elemli bir azap gönder!"

Hars b. Numan, devesine yetişmeden başına bir taş düşüp alt tarafından çıktı ve onu öldürdü. Bunun üzerine Allah-u Teala şu ayeti nazil etti: **"Sail (istekte bulunan biri) gerçekleşecek olan azabı istedi..."**

4- Hakim Ebu'l Kasım el Haskani (ö. h. 490), "Dua-tul Hudat ila Edai Hakk-il Muvalat" kitabında kendi sene-diyle, bu konu hakkında Huzeyfe b. Yeman'dan bir hadis nakletmiştir.⁸⁸ Diğer bir senetle de Cafer b. Muhammed'den, o da babalarından (a.s) bir hadis rivayet etmiştir.

5- Ehubekir Yahya el Kurtubi (ö. h. 568), kendi tefsiri-nde, bu konuyla ilgili bir hadis nakletmiştir.

88- Bu hadisin senedi sahihtir; hadisin senedinde ismi geçen şahıslar güvenilir kişilerdir.

6- Şemsuddin Ebu'l Muzaffer Siht b. Cevzi el Hanefi (ö. h. 654), kendi tefsirinde⁸⁹ İbn-i İshak-i Sa'lebi'den, mezkur konu hakkında bir hadis nakletmiştir.

7- Şeyh İbrahim b. Abdullah-i Yemeni el Vassabi eş-Şafii "el İktifa" kitabında, bu konudaki Sa'lebi'nin naklettiği hadisi rivayet etmiştir.

8- Şeyh-ul İslam Himvini (722) "Feraid-us Simtayn" kitabında, o kitabın Onüçüncü babında kendi senediyle Sa'lebinin hadisini rivayet etmiştir.

9- Şeyh Muhammed Zerendi el-Hanefi (ö. h. 750) "Meraic-ul Vusul" ve "Dürr-üs Simtayn" kitabında Salebi'nin hadisini nakletmiştir.

10- Şehabuddin Ahmed Devletabadi (ö. h. 849), "Hidayet-us Süada" kitabında "Fil cilvet-is Saniye Min'el Hidayet-is Samine" bölümünde, bu konu ile ilgili bir hadis rivayet etmiştir.

11- Nuruddin b.Sabbağ-il Maliki el Mekki (ö. h. 855) kendi kitabında⁹⁰ bu konuda Devletabadi'nin rivayet ettiği hadisi rivayet etmiştir.

12- Seyyid Nuruddin-i Haseni es Semhudi eş-Şafii (ö. h. 911), mezkur hadisi "Cevahir-ul Akdeyn" kitabında nakletmiştir.

89- Tezkiret-ul Havas, s. 19.

90- el Fusul-ul Muhimme, s. 26.

13- Ebu's Suud el İmadi (ö. h. 982), bu konuda bir hadis rivayet etmiştir.⁹¹

14- Şemsuddin Şerbiyni el Kahiri eş-Şafii (ö. h. 977) kendi tefsirinde⁹² şöyle demiştir:

Bu sail (istekte bulunan) hakkında ihtilaf vardır. İbn-i Abbas; "O, Nazr b.Hars'dır" demiş, bazıları da onun Hars b.Numan olduğunu söylemişlerdir. Olay şöyledir: Peygamber (s.a.a)'in: "*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır*" sözü o şahısa ulaştığında adam devesine binip Peygambere doğru yola koyuldu "Ebtah"a yettiğinde devesini yatırıp Peygamber'in huzuruna geldi ve şöyle dedi:

"Ya Muhammed! Allah adına, Allah'tan başka bir ilah olmadığına ve senin de O'nun elçisi olduğuna şahadet etmemizi emrettin, biz de onu kabul ettik. Beş vakit namaz kılmamızı, zekat vererek malımızı temizlememizi emrettin, bunu da kabul ettik. Her yıl Ramazan ayında oruç tutmamızı emrettin, bunu da kabul ettik. Hacca gitmemizi emrettin, bunu da kabul ettik. Daha sonra (buna da) razı olmayarak amcan oğlunu bize üstün kıldın. Acaba bu, senden taraf olan bir iş midir, yoksa Allah-u Teala'nın emriyle olan bir iş midir?"

Peygamber (s.a.a); "*Ondan başka ilah olmayan Allah'a andolsun ki Allah'ın emriyle yapılan bir iştir*" buyurdular.

91- Tefsir-i Ebi Suud, c. 8, s. 292.

92- Sirac. ul Munir, c. 4, s. 364.

Hars bunu duyunca geri dönüp şöyle diyordu: "Allah'ım! Eğer Muhammed'in dediği gerçek ise gökten bize taş yağdır veya elemli bir azap bize gönder."

Allah'a andolsun ki "Hars" devesine ulaşmadan Allah-u Teala bir taş gönderdi, bu taş kafasından girip dübüründen çıktı ve onu öldürdü. Derken "Seele sailun..." ayeti nazil oldu.

16- Seyyid Cemaluddin eş Şirazi (ö. h. 1000) "El Er-bain-u Fi Menakıb-i Emir-il Mu'minin" kitabında bu konu hakkında onüçüncü hadisi Cafer b. Muhammed'den nakletmiştir.

17- Şeyh Zeyn-ud Din-il Menavi eş-Şafii (ö. h. 1301) "Velayet hadisi"nin şerhinde onu rivayet etmiştir.⁹³

18- Seyyid b. İdris-i Hüseyini el Yemeni (ö. h. 1041) "el İkd-ün Nebevi ve's Sırr-ul Mustafevi" kitabında o hadisi nakletmiştir.

19- Şeyh Ahmed b. Baksir-il Mekki eş-Şafii (ö. h. 1047), "Vesilet-ul Meal Fi Addi Menakıb-il Al" kitabında mezkur hadisi nakletmiştir.

20- Şeyh Abdurrahim-i Safuri eş-Şafii, Kurtubi'nin hadisini rivayet etmiştir.⁹⁴

93- Feyz-ul Kadir, fi Şerh-il Cami-is Sağir, c. 6, s. 218.

94- Nezhret-ul Mecalis, c. 2, s. 242.

21- Şeyh Burhanuddin Ali el Halebi eş-Şafii (ö. h. 1044), “Siret-ul Halebiyye” de (c. 3, s. 302) şöyle rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.a)’ın; *“Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır”* sözü diğer şchirlere ve bütün İslam beldelerine yayıldığında Hars b. Numan el Fehri’ye de bu söz ulaştı. Bundan dolayı Medine’ye geldi, devesini caminin kapısının önünde yatırdı camiye girdi. Peygamber (s.a.a) bir grup ashapla birlikte oturmuştu. O da gelip Peygamberin önünde diz üstü oturup şöyle dedi: “Ya Muhammed! ...” (Bunun devamını az önce naklettik)

22- Seyyid Mahmud b. Muhammed-il Kadiri el Medeni “Sirat-us Seviy fi Menakıb-in Nebiy” kitabında şöyle demiştir: “Peygamberin (s.a.a); *“Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır”* sözü defalarca geçti. Şöyle demişlerdir: Müslüman olan Hars b. Numan mezkur hadisi duyduğunda Peygamberin (s.a.a) Peygamberliğinden şüphe etti, daha sonra şöyle dedi: “Allah’ım! Muhammed’in dediği hak ise gökten bize taş yağdır veya elemli bir azap gönder.” Daha sonra devesine binmek için ona doğru giderken, üç adım atmadan Allah-u Teala ona bir taş gönderiyor, bu taş onun başına düşüp alt tarafından çıkıyor ve onu öldürüyor. Sonra Allah-u Teala **“İstekte bulunan biri, gerçekleşecek olan azabı istedi...”** ayetini nazil etmiştir.

23- Şemsuddin-i Hafni eş-Şafii (ö. h. 1181) *“Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır”* hadisinin şerhinde şöyle demiştir: Sahabeden biri bu sözü duyduğunda şöyle dedi: Resulullah şahadeteyni söylememiz, namaz

kılmamız, zekat vermemiz... yetmiyor mu ki Ebu Talib'in oğlunu da üzerimize çıkarıyorsun? Acaba bu söz senin kendi sözün müdür yoksa Allah'ın sözü müdür?"

Resulullah (s.a.a) cevabında; "*Ondan başka ilah olmayan Allah'a andolsun ki Allah'ın emriyledir bu söz*" buyurdular.⁹⁵

24- Şeyh Muhammed Sadrulalem "Mearic-ul Ula fi Menakıb-il Murtaza" adlı kitabında bu konuda bir hadis nakletmiştir.

25- Şeyh Muhammed Mahbub-ul alem "Tefsir-i Şahi" ismiyle meşhur olan tefsirinde o hadisi rivayet etmiştir.

26- Ebu Abdullah-i Zerkani el Maliki (ö. h. 1122)⁹⁶ o hadisi nakletmiştir.

27- Şeyh Ahmed b. Abdulkadir-i Hafzi eş-Şafii "Zahiret-ul Meal fi Şerhi Akdi Cevahir-il Leal" kitabında o hadisi zikretmiştir.

28- Seyyid Muhammed b. İsmail el Yemani (ö. h. 1182) "Ravzet-un Nediyye fi Şerh-it Tuhfet-il Aleviyye" kitabında o hadisi nakletmiştir.

29- Seyyid Mumin-i Şablenci eş-Şafii el Medeni kendi kitabında mezkur hadisi nakletmiştir.⁹⁷

95- Şerh-u Cami-us Sağir lis Suyuti, c. 2, s. 387.

96- Şerh-ul Mevalib-ul Ledunniyye, c. 7, s. 13.

30- Ustad Şeyh Muhammed Abdur el Mısri, (ö. h. 1323) o hadisi kendi kitabında⁹⁸ Sa'lebi'den nakletmiştir. Daha sonra İbn-i Teymiye'nin tenkitini (eleştirisini) özet olarak getirip, o hadis hakkında eleştiride bulunmuştur. İnşallah yakında onun eleştirisinin batıl ve yersiz olduğuna vakıf olacaksınız.

“Eğer yalanlarsanız, sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardır. Peygambere düşen ise yalnızca apaçık bir tebliğdir.”⁹⁹

Hadise Bir Bakış:

Tefsir ve hadislerin, mezkur ayetin nüzul sebebi hakkındaki ittifakını, nas ve senetlerin, hadisin ispatı hakkındaki mutabakatını ve onun kabullenilmesini yukarıda gördünüz.

İbn-i Teymiye'den¹⁰⁰ başka o hadisin sağlamlığından, güvenilir olduğundan şüphe eden ve tenkitte bulunan bir

---

97- Nur-ul Ebsar fî Menakıb-i Ali Beyt'in Nebiyy'il Muhtar, s. 78.

98- Tefsir-ul Menar, c. 6, s. 464.

99- Ankebut/18.

100- İbn-i Teymiye, zaruriyatı inkar etmeye kalkışan, müslümanlar arasında fitne çıkarmaya, onları tekfir ve tazlil etmeye yeltenen bir kimsedir. Bundan dolayı, ahmaklığı ortaya çıktığı günden bu güne kadar Ehl-i Sünnet'in büyük alimlerinin eleştirilerine hedef olmuştur. Şevkani'nin “Bedr-üt Tâli”deki şu sözü sizin için yeterlidir: “Muhammed Buhari, el Hamefi (ö. h. 841) onun bir bidatçı olduğunu açıklayıp onu tekfir etmiştir. Sonra meclisinde olanlara

kimse görmedim. İbn-i Teymiyye, o hadisin iptalında bir kaç vech¹⁰¹ zikrederek kendi habisliğini ortaya koymuştur. Bütün müslüman alimlerinin karşısında büyüklenerek ve her meselede itirazda bulunarak farklı bir görüş ortaya koyması onun adetidir. Biz o tenkitleri özet olarak zikredip cevabını vermeye çalışacağız inşallah.

Birinci İhtimal:

Gadir kıssası, Resulullah (s.a.a)'ın Veda haccından dönüşünde, halkı topladığı bir yerde gerçekleşmiştir. Gadir hadisi çeşitli şehirlere yayılınca Haris isminde birisi, Ebtah'da Resulullah'ın yanına geldi. Ebtah ise Mekk'e'dedir. Halbuki durum, bu olayın (Harisin Resulullah'ın yanına gelme meselesinin) Medine'de olmasını gerektirir. Bu rivayeti uyduran, Gadir kıssası tarihini iyice bilmeyen bir kimsedir.

Cevap:

Birinci olarak: Sire-i Halebi'de geçen, Sibte b. Cevzi'nin Tezkire'sinde geçen ve Şeyh Muhammed Sadrulalem'in kitabı "Mearic-ul Ula" da geçen rivayet Sailin (azap isteyen) camide Resulullah'ın (s.a.a) yanına geldiğini bildirmektedir. Bu cami Medine camisi olabilir. Halebi, özellikle,

---

şöyle diyordu: Kim İbn-i Teymiyye'ye şeyh-ul İslamı derse, bunu diyen de kafir olur." (Bedr-ud Talî, c. 2, s. 260.)

101- Minhac. us Sünnec, c. 4, s. 13.

Sail'in, Medine'de Resulullah'ın yanına geldiğini vurgulamaktadır. Ama İbn-i Teymiyye bunların hepsini görmezlikten gelerek, kesin bir şekilde rivayetin zayıf ve uyduruk olduğunu rahatça söylemiştir.

İkinci olarak; bu adamın lügat gerçeklerini görmezlikten gelmesi veya kendisiyle gerçekler arasında yoğun perdeler oluşturan onun kör taassubu onu bu sapıklığa düşürmüştür; bundan dolayı "Ebtah"ın sadece Mekke'nin çevresinde olduğunu zannetmiştir. Eğer hadis kitaplarına, lügat, bülđan ve edebiyat mucemlerine müracaat etmiş olsaydı, o kitaplarda "Ebtah"ın ne manaya geldiğini anlardı. "Ebtah" her akar suyun kuruduktan sonra ardında ince çakıl taşı ve kumların kaldığı yere denir. Mekke Bathası da o yerlerden biridir. Bu sıfatta olan her akar su yatağına "Ebtah" denilmektedir. Her şehrin kenarında ve çölünde "Ebtah" olması mümkündür.

Buhari¹⁰² ve Müslim¹⁰³ Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet etmişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Zilhuleyfe Bathasında (deveyi) çöktürdü ve orada namaz kıldı."

Sahih-i Müslim yine Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet etmiştir: "Resulullah (s.a.a) dinlenmek için Zilhuleyfe'ye geldiğinde kondisine, Sen mübarek bathadasın denildi."¹⁰⁴

102- Sahih-i Buhari, c. 1, s. 181.

103- Sahih-i Müslim, c. 1, s. 382.

104- Sahih-i Müslim, c. 1, s. 382.

“İmta-ul Makrizi” ve diğer kitaplarda şöyle nakledilmiştir: Peygamber (s.a.a) Mekke’den döndüğünde Medine’de dinlenme Ebtahına girdiler. Vadinin içindeki istirahat edeceği yerde kendisine; Şüphesiz sen mübarek bathadasın denildi.”

Sahih-i Buhari’de İbn-i Ömer’den de şöyle nakledilmiştir: “Resulullah (s.a.a) Umre için Zul Huleyfe’ye gittiğinde... bir savaş, Hacc veya Umre’den döndüğünde bir vadinin içerisine girerdi, oradan çıktığında doğu yönündeki vadinin kenarında olan Bathada dinlenmek için devesini çöktürürdü, sabaha dek orada istirahat ederdi...”¹⁰⁵

Semhudi, İbn-i Şubbe, Bezzaz ve Aişe yoluyla Resulullah (s.a.a)’ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: Batha, cennet bahçelerinden bir bahçenin üzerindedir.”¹⁰⁶

Bu hadislerden önce “Gadir hadisi” hakkında Huzeyfe b. Useyd ve Amr b. Leyla yoluyla şöyle nakledilmiştir: “Resulullah (s.a.a) Veda Haccından döndüğünde Cuhfe denilen yere yetiştiğinde ashabı, Betha’daki birbirine yakın olan semure ağaçlarının altında oturmaktan nehyetti. Ashaptan herkes kendi yerine yerleştiğinde o yasakladığı ağaçların altlarının süpürülmesini emretti. Nihayet öğle ezanı okundu. Resulullah (s.a.a) halkla birlikte o ağaçların

105- Sahih-i Buhari, c. 1, s. 175.

106- Vefâ-ul Vefâ, c. 2, s. 212.

altında namaz kıldı, namazı kıldıktan sonra şöyle buyurdu: Ey insanlar!...¹⁰⁷

İkinci İhtimal:

Şüphesiz Mearic Suresi, alimlerin ittifakıyla Mekki'dir. Öyleyse Gadir Vakiasından on yıl veya daha önce nazil olmuştur.

Cevap:

Alimlerin mezkur ittifakından müteyakken şudur ki, bu sure Mekki surelerden sayılmıştır ama bu, surenin tüm ayetlerinin Mekki olması manasında değildir. Bu surenin, bazı ayetleri de diğer birçok surelerde olduğu gibi, Medeni olabilir. Söz konusu ayetin de Medeni olması mümkündür. Daha önce de açıkladığımız gibi Kur'an'ın sure ve ayetlerindeki bu sıralama nüzul sırasına göre değildir. Bu ayet, en son nazil olan ayetlerden olabilir, fakat bazı hikmetlerden dolayı kendisinden önce nazil olan ayetlerden de önce geçebilir. Kur'an ayetlerinin çoğunun sıralanmasındaki tertibin felsefesini bilmediğimiz gibi, sıralama hikmetini de

---

107- Bu hadisi, Ebu'l Fuh As'ad b. Ebu'l Fezail el İclî "Mucez"de, Himvîni "Feraid-us Simtayn"da, İbn-i Sabbag-ı Maliki el Mekki, "Fusul-ul Muhimme"de, Şeyh Ahmed Ebu'l Fazl b. Muhammed Baksir-i Mekki eş-Şafii "Vesilet-ul Meal fi Menakib-il Al"da nakletmişlerdir Semhudi de Hafız b. Ukde ve Ebu Musa'dan, Ebu'l Fuh da yine o ikisinin yoluyla mezkur hadisi nakletmişlerdir

bilemeyebiliriz ve buna birçok örnekler de verebiliriz. Örneğin:

1- Ankebut suresinin cvvelinden on ayet hariç, geri kalanı Mekki'dir. Nitekim Taberi,¹⁰⁸ Kurtubi,¹⁰⁹ ve Şirbini¹¹⁰ bunu rivayet etmişlerdir.

2- Kehf suresi Mekki'dir, ama ilk yedi ayet ve **"Vasbir nefseke..."** ayetleri Medeni'dir. Nitekim Kurtubi tefsirinde¹¹¹ ve Suyuti'nin **"İtkan"**¹¹² kitabında buna deyilmiştir.

3- Hud suresi Mekki'dir ama **"Ve akim'is salate tarafeyin nehar..."** ayeti Medenidir. Yine Kurtubi tefsirinde bunu vurgulanmıştır.¹¹³ Sirac-ul Munir tefsirinde **"felaalleke tarikun ba'ze ma yuha ileyke"** ayeti de Medeni olarak vurgulanmıştır.¹¹⁴

4- Meryem suresi Mekki'dir ama secde ayeti ve **"Ve in minkum illa variduha"** ayetleri Medeni'dir. İtkan-us Suyuti'de de böyle nakledilmiştir.¹¹⁵

108- Tefsir-i Taberi, c. 20, s. 86.

109- Tefsir-i Kurtubi, c. 13, s. 323.

110- Sirac'ul Munir, c. 3, s. 116.

111- Tefsir-i Kurtubi, c. 10, s. 346.

112- İtkan'us Suyuti, c. 1, s. 16.

113- Tefsir-i Kurtubi, c. 9, s. 1.

114- Sirac'ul Munir, c. 2, s. 40.

115- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 16.

5- Ra'd suresi Mekki'dir. Ama "**Vela yezalullecziyne keferu**" ayeti ve diğer bazı ayetler, Medeni'dir. Kurtubi,¹¹⁶ Razi¹¹⁷ ve Şir'bini¹¹⁸ de buna işaret etmişlerdir.

6- İbrahim suresi Mekki'dir, ama "**Elem terellezine beddelu nimetellahi...**" ile başlayan iki ayet Medeni'dir. Kurtubi¹¹⁹ ve Şirbini¹²⁰ buna işaret etmişlerdir.

7- İsra suresi Mekki'dir. Ama; "**Ve in kadu leyestefizzuneke min'el arzi**" ayetinden "**Vec'al li min ledunke sultanen nasiren**" ayetine kadar Medeni'dir. "Kurtubi Tefsiri"¹²¹ "Fahr-i Razi Tefsiri"¹²² ve "Sirac-ul Munir" tefsirlerinde¹²³ de buna deyiniştir.

8- Hacc suresi Mekki'dir ama, "**Ve minennasi men ya'budullahe ala harfin**" ayeti Medenidir. Kurtubi,¹²⁴ Razi¹²⁵ ve Sirac-ul Munir¹²⁶ tefsirlerinde de buna işaret edilmiştir.

116- Tefsir-i Kurtubi, c. 9, s. 278.

117- Tefsir-i Razi, c. 6, s. 258.

118- Sirac'ul Munir, c. 2, s. 137.

119- Tefsir-i Kurtubi, c. 9, s. 338.

120- Sirac'ul Munir, c. 2, s. 159.

121- Tefsir-i Kurtubi, c. 10, s. 203.

122- Tefsir-i Razi, c. 5, s. 540.

123- Sirac. ul Munir, c. 2, s. 261.

124- Tefsir-i Kurtubi, c. 12, s. 1.

125- Tefsir-i Razi, c. 6, s. 206.

126- Sirac. ul Munir, c. 2, s. 511.

9- Furkan suresi Mekki'dir. Ama, **"Vellezine la yed' une meallahi ilahen aharen..."** ayeti, Kurtubi¹²⁷ ve Sirac-ul Munir¹²⁸ tefsirlerine göre Medeni'dir.

10- Neml suresi Mekki'dir ama; **"Ve in akabtum feakibu..."** ayetinden, surenin sonuna dek Medeni'dir. Kurtubi, Şirbini kendi tefsirlerinde buna işaret etmişlerdir.¹²⁹

11- Kasas suresi Mekki'dir. Ama, **"Ellezine ateynahum ul kitabe min kablihi"** ayeti ve bazılarına göre; **"İnnellezine ferezaaleyk'el Kuran"** ayeti de Medeni'dir. Nitekim Kurtubi ve Razi kendi tefsirlerinde buna değinmişlerdir.¹³⁰

12- Müddesir suresi Mekki'dir. Ama en son ayeti bazılarına göre Medeni'dir.¹³¹

13- Kamer suresi Mekki'dir. Ama Şirbini'nin görüşüne göre; **"Seyhzem'ul cem'u ve yuvellun'ed dubur"** ayeti Medeni'dir."¹³²

14- Vakıa suresi Mekki'dir. Ama dört ayeti, Sirac-ul Munir'de¹³³ de nakledildiğine göre Mekki değildir.

127- Tefsir-i Kurtubi, c. 13, s. 1.

128- Sirac. ul Munir, c. 2, s. 617.

129- Tefsir-i Kurtubi, c. 15, s. 65. Sirac. ul Munir, c. 2, s. 205.

130- Tefsir-i Kurtubi, c. 13, s. 247. Tefsir-i Razi, c. 6, s. 585.

131- Tefsir-ul Hazin, c. 4, s. 343.

132- Sirac. ul Munir, c. 4, s. 136.

133- Sirac. ul Munir, c. 4, s. 171.

15- Muttaffin suresi Mekki'dir. Ama surenin de ondan intiza edildiği ilk ayeti Mekki değildir. Bu görüşü Taberi de tasdik etmiştir.¹³⁴

16- Leyl suresi Mekki'dir. Ama surenin isminin alındığı ilk ayeti, Medeni'dir.¹³⁵

17- Yunus suresi Mekki'dir. Ama; **"Ve in kunte fi şekkin..."** ile başlayan iki veya üç ayet ve; **"Ve minhum men yu'minu bihi"** ayetleri Mekki değildir.¹³⁶

Nitekim, Medeni surclerinin bir çoğunda da Mekki ayetleri vardır. Örneğin:

Mücadele suresi Medeni'dir. Ama evvelden on ayeti Mekki'dir.¹³⁷

Beled suresi Medeni'dir, ama birinci ayetten dördüncü ayete kadar Mekki'dir.¹³⁸

Suresi Medeni olup, içerisinde Mekki ayeti olan diğer birçok sureler de vardır ki, fırsatın az olmasından dolayı onları nakletmedik.

134- Tefsir-i Taberi, c. 30, s. 58.

135- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 17.

136- Tefsir-i Razi, c. 4, s. 774. İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 15. Sirac- ul Munir, c. 2, s. 2.

137- Tefsir-i Ebu Suud, c. 8, dipnot. Sirac. ul Munir, c. 4, s. 210. Tefsir-i Razi, s. 148.

138- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 17.

Üstelik bir ayetin, bazı nedenlerden dolayı iki veya birkaç defa nazil olması da caizdir. Alimler bunun caizliğini, açıkça vurgulamışlardır. Tekrarlanan ayetlerden bazıları şunlardır:

a) Besmele ayeti.

b) Rum suresinin evveli.

c) Ruh ayeti.

ç) “Ma kane linnebiyyi vellezine amenu en yesteğfiru lil müşrikine” ayeti.

d) “Ve in akabtum fe akibu bimisli ma ukibtum bihi...” ayetinden, Nahl suresinin sonuna kadar olay ayet.

e) “Men kane aduvven...” ayeti.

f) “Akim’is salate tarafeyin nehar” ayeti.

g) “Eleysellah’u bikafin abdehu” ayeti.

ğ) **Fatiha suresi.** Bu sure namaz farz olduğunda ilk defa Mekke’de, kible değiştiğinde ise ikinci defa olarak, Medine’de nazil oldu. Bu sure iki defa nazil olduğundan dolayı ona Mesani denilmiştir.¹³⁹

139- İtkan-us Suyuti, c. 1, s. 60. Tarih-ul Hamis, c. 1, s. 11.

Üçüncü İhtimal:

Allah-u Teala'nın buyurduğu şu ayet: **“Bir de: “Ey Allah'ınız, eğer bu (Kur'an) bir gerçek olarak senin katından ise, gökten üstümüze taş yağdır veya acıklı bir azap getir” demişlerdi”**.¹⁴⁰ alimlerin ittifakıyla Gadir gününden iki yıl önce, Bedir savaşından sonra nazil olmuştur.

Cevap:

Güya İbn-i Teymiyye, birbirini teyit eden hadisleri rivayet eden kimsenin, kafir Haris b. Numan'ın dua şekline döküp okuduğu ayetin, Gadir gününde nazil olduğu görüşüne sahip olduğunu zannetmiştir. Oysa bu hadisleri görüp okuyan kimseler, onun zannının yersiz olduğunu çok iyi bilmekteler. (Çünkü Şii olan bir kimse, kesinlikle bu ayetin Gadir gününde nazil olduğunu söylememiştir.

Yoksa İbn-i Teymiyye, daha önce nazil olan bir ayetin, sonraki yıllarda okunmasını sakıncalı mı buluyor?! Acaba bizim az önce naklettiğimiz rivayette, mürtet olan bu adamın (Haris veya Cabir) ağzına aldığı mezkur sözünden başka bir şey mi vardı? Deddiği söz nere, o ayetin iniş zamanı nere? Bu ayet, onun dediği gibi Bedir veya Uhut'ta nazil olmuş olsa bile neyi kanıtlamış olacaktır? Çünkü onun dediği bu ayetin, Gadir gününde nazil olduğunu söyleyen

---

140- En'fal/32.

yoktur. Kafirler ondan (İbn-i Teymiye'den) önce bu ayetteki sözü söylemekle kafir olduklarını açığa vurdukları gibi, bu adam da, bu saçma sapan sözlerle kendi kafirliğini açığa vurmuştur. İbn-i Teymiye'nin hedefi, sabit olan bir hakkı iptal etmek için ihtimalleri çoğaltmaktır.

Dördüncü İhtimal:

Mezkur ayet (scele sailun ayeti) Mekke'deki müşriklerin söyledikleri sözlerden dolayı nazil olmuştur. Peygamber (s.a.a) o şehirde olduğundan dolayı, onlara azap nazil olmadı. Bununla ilgili, Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: **"Sen içlerinde bulunduğun sürece, Allah onları azaplandıracak değildir. Ve onlar, bağışlanma dilemek-telerken de Allah onları azaplandıracak değildir."**¹⁴¹

Cevap:

Azabın Mekke'deki müşriklere nazil olmamasıyla onun burada o adama nazil olmaması arasında bir bağlantı yoktur. Allah-u Teala'nın fiilleri, çeşitli hikmetlerden dolayı birbirlerinden farklı olabilirler. Allah-u Teala kendi ilmiyle bir müddet sonra, onlardan bir grup insanların iman edeceğini veya onların sulbünde müslümanların bulunduğunu biliyordu. Eğer onları bir azapla helak etseydi, Peygamberin gönderilmesindeki hedef, terk olunmuş olurdu. Allah-u

---

141- En'fal/33.

Teala bu hikmeti, mezkur sözlerle dininden dönen bu şahıs hakkında görmeyince -nitekim Nuh'un kavminde de bu hikmeti görmedi- istediği azapla o fesat mikrobunun kökünü kuruttu.

Nesilleriyle İslam ümmetinin kurulması ümidiyle çalışılan ve kendilerine yumuşaklıkla muamele edilen kimselerle, fitne ve küfür kaynağı olan bir kimsenin şiddetle cezalanması arasında büyük bir fark vardır.

Resulullah'ın (s.a.a) vücudu rahmettir, bu rahmet ümmetten azabı uzaklaştırmaktadır. Ama gerçek ve kamil rahmet odur ki, açık yolda yürümeğe mani olan engeller onunla ortadan kaldırılmış olsun. İşte bu yüzden dolayı ve hilafet hususunda Resulullah (s.a.a)'ın ısrar etmesine rağmen, ona karşı geldiğinden dolayı Allah-u Teala, o habis adamın kökünü kazıdı. Nitekim Resulullah (s.a.a) yaptığı savaşlarda da keskin kılıcıyla, azgınların kökünü kazıyordu. Resulullah (s.a.a) azgınlığına şahit olduğu ve iman etmesinden ümidini kestiği kimsenin aleyhine beddua ederdi, duası da kabul olurdu.

Müslim, kendi senediyle İbn-i Mesut'tan şöyle rivayet etmiştir: Kureyş, Resulullah (s.a.a)'ın aleyhine toplanıp İslam'ı kabul etmeyeceklerine dair ısrar edince, Hazret şöyle buyurdu: "*Allah'ım! Yusuf'un yedi kıtlık yılı gibi, yedi kıtlık yılıyla onlara karşı bana yardım et.*" Onlar (bu duanın eseriyle) öyle bir kıtlığa uğradılar ki, her şey yok olup gitti, leş ve ölü yemek mecburiyetinde kaldılar, açlık-

tan gökle arasındakini duman gibi görür oldular. Nitekim Kur'an şöyle buyuruyor: "**Öyleyse sen, göğün açıkça bir duman getireceği günü gözle.**"¹⁴²

Tefsir-i Fahri Razi'de şöyle nakledilmiştir: "Peygamber (s.a.a), kavmi onu tekzip edince Mekke'de onlara şöyle beddua etti: *"Allah'ım, onların yıllarını Yusuf'un kıtlık yılları gibi kıl."* Bu dua neticesinde artık yağmur yağmadı, kuraklık oldu, yeryüzü kurudu. Kureys, çok şiddetli bir açlığa duçar oldu; öyle ki kemik, köpek ve ölü yemek zorunda kaldılar. İnsanlar açlıktan kendisiyle gök arasındakini duman gibi görmüş oldular. "İbn-i Abbas, Mücahid, Mekatil, Ferra, Zücac ve İbn-i Mesut da bunu nakletmişlerdir."¹⁴³

İbn-i Esir şöyle naklediyor:

"Ebu Zem'at-ul Fıved b. Muttalib b. Esed b. Abduluzza ve arkadaşları, Peygamber'e işaretle ta'n ediyorlardı. Peygamber (s.a.a) onun kör olması için beddua etti." Derken o adam bir ağacın gölgesinde oturdu. Cebrail, o ağacın dikenli bir yaprağıyla, kör olana dek onun yüzüne ve gözlerine vurdu."

Yine şöyle naklediyor: Resulullah (s.a.a), Malik b. Talalet b. Amr b. Gabşan'a beddua etti. Bunun üzerine

---

142- (Duhan/10) Sahih-i Müslim, c. 2, s. 468. Sahih-i Buhari, c. 2, s. 125.

143- Tefsir-i Razi, c. 7, s. 467.

Cebrail onun başına işaret etti, başı irinle dolarak ölüp gitti.¹⁴⁴

İbn-i Hacer, Taberani¹⁴⁵ ve Beyhaki yoluyla "Delail" kitabında, Suyuti, Hakim ve Beyhaki'den,¹⁴⁶ Taberani de Abdurrahman b. Ebu Bekir-i Sıddık'tan şöyle rivayet etmişlerdir: "Hakem b. Ebu'l As, Peygamber (s.a.a)'in yanında oturuyordu ve Peygamber (s.a.a) konuştuğunda yüzünü eğip büküyordu. Peygamber (s.a.a) ona: "öyle ol" dedi, O adam ölene kadar öyle kaldı."

Yine Beyhaki yoluyla Usame b. Zeyd'den şöyle nakletmiştir: Resulullah (s.a.a) bir adamı (bir yere) gönderdi, o adam Hazretin aleyhinde yalan söyledi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) ona beddua etti. Derken o adam ölü olarak bulundu, karnı parçalanmıştı, toprak ise onu kabul etmemişti."¹⁴⁷

Bu anlattıklarımızla şu neticeye varıyoruz ki, iki ayette geçen Peygamber (s.a.a)'in vücudu sebebiyle kaldırılmış olan azap, tamamiyle kaldırılmış değildir. Zaten hikmet ve genel maslahatlar da bunu gerektirmektedir. Şüphesiz zaruret anlarında, zararın diğer uzuvlara sirayet etmemesi (yayılmaması) için o bozuk uzvun kesilmesi icap etmekte-

---

144- el Kamil, c. 2, s. 27.

145- el İsabe, c. 1, s. 345.

146- Hasais. ul Kubra, c. 2, s. 79.

147- Allame Emîni bu konuda diğer birçok hadisler nakletmiştir. el Gadir kitabına bakabilirsiniz; c. 1, s. 259.

dir. Ama diğer uzuvlara sirayet edilmesinden korkulmayan ve iyileşmesi de ümit edilen arızalı bir uzuv, iyileşmesi için tedavi edilir.

Allah-u Teala Kureyş'i, dinden yüz çevirdikleri takdirde Ad ve Semud kavimlerinin yıldırımlarıyla tehdit edip şöyle buyurmuştur: **"Bu durumda eğer onlar yüz çevirirlerse, artık de ki: Ben sizi Ad ve Semud (kavimlerinin) yıldırımına benzer bir yıldırımla uyarıp korkuttum."** (Fussilet/13)

Eğer Resulullah (s.a.a)'ın vücudu bütün azaplara mani olmuş olsaydı, o zaman bu tehdit doğru olmazdı, değindiğimiz kimseler Resulullah (s.a.a)'ın bedduasına duçar olmaz ve hiç kimse onun keskin kılıcıyla, savaşlarında öldürülmezdi. Bunların hepsi azabın çeşitleridir. Allah bizi bu çeşit azaplardan korusun.

Beşinci İhtimal:

Eğer bu olay doğru olmuş olsaydı, mezkur ayet, Fil ayeti gibi (meşhur) bir ayet olurdu ve onu nakleden raviler çok olurdu. Müsned, siyah sahipleri ve tefsir, siyer, fezail vb. dallarda kitap yazan musanniflerin onu nakletmediklerini veya sadece zayıf bir senetle rivayet ettiklerini gördüğümüzde, böyle bir şeyin batıl ve yalan olduğu ortaya çıkmış oluyor.

Cevap:

Bu hadiseyle Ashab-ı Fil hadisesini birbiriyle kıyaslamak, düşünüp taşınmadan ölçüsüz konuşmaktır. Çünkü, bu hadise kişisel bir hadisedir, toplumda ilgi uyandıracak derecede büyük bir etki yaratmamaktadır. Üstelik bu hadisenin arkasında gizli maksatlar vardır, onu unutturmaya çalışmışlardır. Nitekim Gadir nassını da unutturmak istemişlerdir, onu iptal etmeye kalkışmışlardır. Hatta aldatıcı tasvirlerle (senaryolarla), yaldızlı telifiklerle, uyduruk hadislerle kendi aruzlarına yaklaşmışlardır. Ancak Allah-u Teala kendi nurunu tamamlamak istemiştir. Ama Ashab-ı Fil hadisesinde büyük bir ümmet yok olmuş ve toplumda meydana gelen bu gediği ve uçurumu bütün alem görmüştür, yine en seçkin bir millet ezilmekten ve çeşitli milletlerin her yıl tavaf etmek için geldiği kutsal bir ev tahripten kurtulmuştur. Bu, o gün ilahi azabların en büyük mazharı olmuştur. Böyle bir hadiseyi o kişisel hadiseyle kıyaslamak gerçekten insafsızlıktır. Şu açıktır ki, önceki hadisede olan tahrik, sonraki hadisede yoktur. Bu fark Peygamber (s.a.a)'in mucizelerinde de açıkça görülmektedir. O mucizelerden bazıları haber-i ahadla nakledilmiştir ve onlardan bazıları da tevatür haddine ulaşmıştır. Yine o mucizelerden bazıları, senedine itina edilmeksizin müslümanlar arasında kabul edilmiştir. Bunun sebebi, olayların farklı boyutlarının olmasıdır.

Ama İbn-i Teymiyye'nin; "Mussaniffler bu hadiseyi kaydınıcmışlardır" sözüne gelince bu da diğer sözleri gibi saçmadır. Çünkü biz daha önce tefsir, tarih ve mucem sahiplerinin mezkur hadiseyi naklettiklerini, isimleriyle beraber zikrettik.

Velhasıl, "Bu hadise zayıf bir senetle nakledilmiştir" sözünden kimi kastettiğini anlayamadım. Mezkur rivayetin senedi, büyük sahabe olan Huzeyfe b. Yeman'a, hadis ve tefsir ilminde önde gelen ve rivayette güvenilirliği meşhur olan Sufyan bir Uyeyne'ye ulaşmaktadır. Bütün hafız, muhaddis ve müfessirler, Kur'an ayetinden bir ayeti (Seele sailun ayetini) onlara itimad ederek tefsir etmişlerdir. Onların rivayetini önemsiz telakki etmemişlerdir.

Evet geçmiş büyük alimler böyle yapmışlardır. Ama İbn-i Teymiyye (delilsiz olarak) hadisin senedini zayıf görmüş ve onun metninde münakaşa etmiştir. Çünkü bu hadisten hiçbir şey, onun çirkin planıyla uyum sağlamamaktadır.

Altıncı İhtimal:

Bu hadisten anlaşıldığına göre mezkur şahıs (Haris) usul-u dini kabul eden, inanan bir kimse imiş. Şu da malumdur ki, Müslümanlardan hiç kimse Peygamber (s.a.a)'in döneminde bir azaba uğramamıştır.

Cevap:

Mekzur hadis "Haris"ın İslamiyetini gösterdiği gibi, onun Peygamber (s.a.a)'ın sözünü reddetmesi ve Allah-u Teala tarafından verilen haberde şüphe etmesiyle mürtet olduğunu da isbat etmiştir. Daha önce de naklettiğimiz gibi "Haris" Peygamber (s.a.a)'ın hadisini duyduktan sonra, O Hazretin Peygamberliğinden şüphe etmişti.

Üstelik, müslümanlar arasında, Peygamber (s.a.a)'e ihanet ederek azaba uğrayan kimseler de olmuştur. Nitekim dördüncü ihtimalin cevabında buna değinmiştik.

Muslim, sahihinde Seleme b. Ekva'dan şöyle rivayet etmiştir: "Bir adam, Peygamber (s.a.a)'ın yanında sol eliyle (bir şey) yeğince, Peygamber (s.a.a); "Sağ cinle ye" buyurdular. O adam, "Sağ elimle yiyemiyorum" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Sağ elinle yiyemeyesin" diye beddua etti. O adam artık ondan sonra, sağ elini ağzına kaldıramaz oldu."

Sahih-i Buhari'de de şöyle nakledilmiştir: "Peygamber (s.a.a) bir bedevi'nin iyadetine (ziyaretine) gitti, Resulullah (s.a.a) bir hastayı iyadet ettiğinde; "*Sakıncası yoktur (hastalık günahları) temizliyor*" buyuruyordu, ona da "*Sakıncası yoktur, temizleyicidir*" buyurdu. Hazretin yanında olan; "Temizleyici midir? dedin. Hayır, bu ihtiyarda olan bu ateş, onu kabre götürecektir" dedi. Peygamber

(s.a.a) bunun üzerine “Böyle olursa ne de güzel olur” buyurdular. Adam, akşam olmadan öldü.”¹⁴⁸

Maverdi’nin “A’lam-un Nübüvvet” kitabında şöyle nakledilmiştir: “Resulullah (s.a.a), namazda başı temizlemeyi (taramayı) nehyetti. Sonra namazda birinin başını taradığını gördü ve şöyle buyurdu: “*Allah, saçını çirkin kılsın*” Bu bedduadan dolayı o taradığı yer dazlak oldu.”¹⁴⁹

Yedinci İhtimal:

Gerçek şu ki, “Haris b. Numan” Ashap arasında meşhur değildir. İbn-i Abdulbirr “İstiab”da, İbn-i Munde, Ebu Neim-i İsfehani, Ebu Musa ashapların isimleri hakkında yazdıkları kitaplarda onların ismini zikretmemişlerdir.

Cevap:

Sahabeler hakkında yazılan kitaplar, bütün sahabenin isimlerini içermemektedir. Bu dalda kitap yazan her müellif, ashapın isimlerini bilgisi miktarında toplamıştır. Onlardan sonra gelen muhakkikler, onların görmediği ve bulamadığı isimleri, bir çok eser ve kitaplar arasında bulup yazmışlardır. Bu dalda mükemmel yazılan kitaplardan biri İbn-i Hacer-i Askalani’nin “el İsabe bitemyiz-is Sahabe” kitabıdır. Bununla birlikte o, kitabın başlangıcında şöyle yazmış-

---

148- Sahih-i Buhari, c. 5, s. 227.

149- A’lam-un Nübüvvet, s. 81.

tır: “Dini ilimlerin en güzellerinden biri, nebevi hadis ilmidir, onun en büyük maarifinden biri, Resulullah (s.a.a)’in ashabını, onlardan sonra gelenlerden ayırmaktır. Hafızlardan bir çoğu, bu konuda bilgileri dahilinde bir çok kitaplar tasnif etmişlerdir.

Örneğin: “Bildigim kadarıyla bu konuda ilk telifi yapan, Ebu Abdullah Buhari’dir, o bu konuda özel bir kitap yazmıştır. Ebu’l Kasım Beğavi ve diğerleri ondan nakletmişlerdir. Ashabın isimlerine ek olarak Halife b. Hayyat ve Muhammed b. Sa’d, Yakub b. Sufyan ve Ebubekir b. Ebi Hayseme gibi onun şeyhleri tabakasından olan bir grup kimselerin de, isimlerini toplamıştır.

Onlardan sonra, Ebu’l Kasım-ı Beğavi, Ebu Bekir b. Ebu Davud, Abdan ve Metin gibi onlardan önce olan bir grup kimseler, bu konuda kitaplar te’lif etmişlerdir. Daha sonra, Ebu Ali b. Sikkin, Ebu Hafs b. Şahin, Ebu Mensur-i Maveri, Ebu Hatem b. Habban ve Tabarani de bu büyük “Mu’cem” kitabına, bazı sahabelerin isimlerini de eklemişlerdir. Daha sonra Ebu Abdullah b. Muğda, Ebu Neim ve Ebu Ömer b. Abdulbirr bu konuda kitaplar yazmışlardır. Ebu Ömer b. Abdulbirr, kitabının ismini “İstiab” (hepsini kaplayan) koymuştur. Bu kitabın, önceki bütün kitaplarda ne varsa hepsini içerdiğini zannetmiştir. Bu iddiasına rağmen bir çok kimselerin isimlerini yazmamıştır. Ebubekir b. Fethun ona büyük bir ek yapmıştır. Keza bir grup kimseler de kendi teliflerinde ona, bazı isimler eklemişlerdir. Yine Ebu Musa el Medyeni, Ali b. Munde ona bir çok isimler eklemişlerdir.

Bunların asırlarında, mezkur konuda kitap tasnif edenler çoktur. Onların hepsinin isimlerini tesbit etmek ise gerçekten çok zordur. İzzeddin b. Esir, “Usd-ul Gabe” isminde büyük bir kitap te’lif etmiştir. Bu kitapta daha önce te’lif olan bir çok kitapları da toplamıştır. Ama, öncekilere uyduğundan dolayı, aşıptan olmayanları da onlara katmıştır ve onların kitaplarında vaki olan bir çok hatayı görmemiştir.

Daha sonra Hafız Ebu Abdullah-i Zehebi, kendi kitabında, o yanlışlıkla birbirine karışan isimleri ayırmış, yanlış zikredilenleri tesbit etmiş ve ona bazı ilaveler de yapmıştır. Bununla birlikte yincede onların hepsini kapsamlı bir şekilde tesbit edememiştir. O; “kitabında olmayan ve onların şartına göre de esassız olan bir çok isimler, tahkik (inceleme) neticesinde bana sabit olmuştur. Bundan dolayı, bu konuda büyük bir kitap (el-İsabe bi Temyiz-is Sahabe) yazdım ve sahabeleri diğerlerinden ayırt ettim. Bununla birlikte sahabelerin isimlerinden onda, Ebuzer’e er-Razi’nin verdiği rakama oranla bulup, birini bile yazamadım.” Ebuzer’e er-Razi şöyle nakletmiştir: Resulullah (s.a.a) vefat ettiğinde, onu görerek veya ondan duyarak rivayet nakleden kadın ve erkeklerin sayısı yüz bin kişiyi aşıyordu. İbn-i Fethun “İstiab” kitabının dipnotunda (ona yapılan ekte) bu rakamı zikrettikten sonra şöyle demiştir: “Ebuzer’e, bu rakamı, sadece rivayet edenlerin ne kadar olduğuna cevap olarak söylemiştir, ama diğer sahabelerde buna eklenirse bu rakam daha fazla olacaktır.”

Bununla birlikte “İstiab”da ismi veya künyesi zikredilen tüm isimlerin sayısı Üç bin beş yüz (3500)dür. Bunları kendi şartına göre, kendisine yakın olanların yazdığı kitaplardan bulup yazdığını zikretmiştir. Ama ben Hafız

Zehebi'nin "Tecrid" kitabının arkasına yazdığı yazıyı okudum, orada şöyle yazmıştı: Bu kitapta ismi geçen sahabelerin sayısı sekiz bin (8000) kişiden az değildir. Onun şöyle bir yazısını da gördüm: "Usd-ul Gabe"de ismi geçenlerin sayısı Yedibin beş yüz elli dört (7554)tür."

Ebuzer'in sözünü te'yid eden şeylerden biri de sahibayn'da "Tebük" kıssası hakkında Ka'b b. Malik'ten nakledilen şu sözdür: "İnsanlar haddinden fazla çoktu, bir Divan'a (büyük bir kitap) sığacak değillerdi." Hatib'in sahih bildiği bir senetle rivayet ettiği şeyde, Sevri'den şöyle dediği nakledilmiştir: "Kim Ali'yi Osman'dan öne geçirirse (onu daha üstün bilirse) şüphesiz Resulullah'ın öldüğünde kendilerinden razı olduğu on ikibin (12000) kişiyi küçümsemiştir!" Nevevi de şöyle demiştir: "Bu rakam Peygamber'in (s.a.a) vefatından on iki yıl sonradır. Bu on iki yıl zarfında Ebu Bekir'in hilafeti dönemindeki savaşlarda, çok sayıda insan ölüp isimleri kaydedilmemiştir. Daha sonra, Ömer'in hilafeti dönemindeki savaşlarda ve Hicri 18'de başlayan veba hastalığında bir çok sahabe ölmüştür, yine Haccet-ul Veda'da bulunup fakat isimleri, göçebe olduklarından dolayı kaydedilmeyen çok sayıda sahabelerde vardır. Allah'ı A'lem (Allah daha alimdir.)"150

Biz daha önce "Gadir Vakıası" hakkında şöyle dedik: Haccet-ul Veda'da Resulullah (s.a.a)'la birlikte bulunanların sayısı Yüz bin (100000)'i aşıyordu. Bu durumda, bu kadar sahabenin ismini hangi kitap toplayabilir?! Hiç bir araştırmacının, bu kadar meçhul kişilerin isimlerini tesbit edip

---

150- Buraya kadar İbn-i Hacer'in sözüydü.

yazabilmesi mümkün değildir. Çünkü çoğu insanlar sahra ve çöllere dağılmışlardı, dağ ve dereler onların irtibatlarını azaltmıştı. Çöl ve dağlarda yaşıyorlardı, hazen ihtiyaç duyduklarında şehirlere gelip, geceleri veya gündüzleri bazı rivayet ve sözler öğrenerek tekrar kendi bölgelerine dönüyorlardı. Orada her şehre girip çıkanın ismini ve ahvalini kayıt edecek herhangi bir divan (kurul) yoktu. Bu durumda hiç bir araştırmacı, durumu böyle olan bir ümmetin ahvalini bilebilecek bir güce, bir kapasiteye sahip değildir. Musannifler, ancak çok rivayet eden ve olaylarda önemli bir role sahip olanların isimlerini kayıt etmişlerdir.

Bütün bunlardan sonra, bir şahsın ismini, durumu böyle olan kitaplarda bulmadığından dolayı onu inkar etmeye kalkışan birisi, insaf ölçüsünden çıkmış ve tartışma kanununu gözetmemiştir. Üstelik, büyük bir ihtimalle, Meacim-us Sahabe müellifleri, onun mürted olmasından dolayı ismini zikretmemişlerdir.

“İnsanlardan öyleleri vardır ki, hiçbir ilme dayanmadan, bir yol gösterici ve aydınlatıcı bir kitap da olmadan Allah hakkında mücadele edip durmaktalar.”¹⁵¹

4. BÖLÜM

RESULULLAH (S.A.A)'İN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

1- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir gününde nazil olan ayetleri tebliğ etmesi.

2- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir gününü bayram ilan etmesi.

3- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir gününde Ali (a.s)'ın başına taç koyması.

4- Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olan Gadir gününe mahsus ameller.

4. Bölüm

RESULULLAH (S.A.A)'İN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

1- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir gününde nazil olan ayetleri tebliğ etmesi:

Önceki bölümde Allah-u Teala'nın Gadir-i Hum'a verdiği öneme değinerek Resulullah (s.a.a)'a veda haccından dönerken büyük bir topluluk içerisinde velayeti tebliğ etmesini emrettiğini hatırlattık. Allah-u Teala bununla da yetinmeyip ümmetin her zaman doğru yol üzere olabilmesi ve dini bilgileri en doğru şekilde öğrenebilecekleri imamlarını tanıması için, kıyamete kadar okunacak bazı ayetler nazil etti.

Ne denli önemli olduğuna Kuran-ı Kerim'de şahit olduğumuz Gadir-i Hum meselesine Allah Resulünün verdiği önemi, olayla ilgili bilgilerde açıkça görmekteyiz:

Resulullah (s.a.a) çok önemli bir mesleği ümmete tebliğ etmeye memur olduğunu bildiği için, o senec halkı hacca davet etti, halk da grup grup ona katıldı. Çünkü tebliğ edilecek mesele, ümmetin izzeti ve dinin ayakta kalmasını sağlayacak nitelikteydi.¹⁵² Ama ne var ki...

152- Ahmed b. Hanbel "Müsned" in c. 1, s. 109'da Zeyd b. Yesi'den, o Ali'den o da Resulullah (s.a.a)'dan şöyle bir hadis nakleliyor: "*Eğer Ali (a.s)'ı kendinize Emir ederseniz, ki öyle yapacağınız da sanmıyorum, o sizi doğru yola hidayet edecektir*".

Hatib-i Bağdadi "Tarih" in c. 1, s. 47'de Huzeyfe'den şöyle bir hadis yazıyor: "*... Eğer (hilafeti) Ali'ye bıraksanız, o sizi doğru yola götürür*".

Ebu Davud'un rivayet ettiği hadiste şöyle geçiyor: "*Eğer Ali'yi halife etseniz ve öyle yapmayacaksınız, o sizi doğru yola götürür, o hidayet olmuş ve hidayet edicidir*".

Ebu Naim "Hilye"de (c. 1, s. 64) Huzeyfe'den şöyle bir hadis nakletmiştir: Resulullah'a: Ali'yi kendine Halife etmez misin? Söylediklerinde şöyle buyurdu: "*O hidayet olmuş ve hidayet edicidir, eğer onun emrinde olup ona kendinize emir etseniz o sizi doğru yola götürür*".

Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 160. Genci-i Şafii, Kifaye, s. 67'de, Hakim Mustedrek'te, Tabarani ve başkaları da zikrettiğimiz ve benzeri hadisleri yazmışlardır.

Hatib-i Harezi "Menakıb"ında (s. 68) senedini zikrederek Abdullah b. Mesud'dan şöyle rivayet ediyor: "Resulullah'ın yanında oturmuştum, o derin bir nefes çekti, 'Hayır ola ya Resulullah' dedim... Hadisi böylece sürdürüyor, söz Ali (a.s)'ın hilafetine gelince şöyle buyuruyor: "*Allah'a and olsun ki, onu halife yapacak olursanız o sizi cennete götürür*".

İbu-i Kesir Bidaye (c. 7, s. 360)de Hakim Ebu Abdullah-i Nişaburi'den, O da Ebu Abdullah-i Ademi'den, O da babasından,

Resulullah (s.a.a) o yıl bütün kabileleri çeşitli bölgelerden hacca davet etmişti. O gün önde gidenlerin geri dönmelerini buyurup, geride kalanların ise ulaşmalarını beklediler, hepsi bir araya toplandıktan sonra söylenmesi gereken sözleri buyurdu ve hazır olanların hazır olmayanlara onu tebliğ etmelerini emretti. Böylece Yüz binden fazla sahabenin Gadir hadisinin ravisi olmasını sağlamak istedi.¹⁵³

Hafız Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberi (ö. h. 310) "el-Velayetu Fi Turuk-ı Hadis-il Gadir adlı" kitabında Zeyd b. Erkam'dan şöyle rivayet ediyor: "Resulullah (s.a.a) veda haccından dönerken; öğle vaktinin sığağında Gadir-i Hum denen yerde durdular. Büyük gölgelikler kurulmasını emretti. Gölgelikler kurulduktan sonra, herkesin cemaat namazı için toplanmasını buyurdular. Cemaat namazı için toplandık; Allah Resülü (s.a.a) bizlere bir hutbe okuyarak¹⁵⁴ şöyle buyurdular: *"Allah-u Teala bana şu ayeti nazil etti:*

---

babası da İbn-i Mina'dan, O da Abdullah b. Mes'ud'dan zikrettiğimiz rivayeri yazmıştır.

153- Nesai, Hasais'in 21. Sahifesinde Zeyd b. Arkam yoluyla rivayet ettiği hadis şöyle naklolunmuştur: Ebu Tufeyl diyor ki: "Ben onu Resulullah'tan işittim, orada olanların hepside onu gözleriyle görüp kulaklarıyla işittiler" İbn-i Kesir-i Şami Tarihinde (c. 5, s. 208) bu hadisi Zehbi sahih bilmiştir diye yazıyor.

Harezmi Menakib'de (s. 94) bu konuda şöyle yazmıştır: "Resulullah (s.a.a) onu çok yüksek sesle buyurdu".

İbn-i Cevzi Menakibinde: "Veda Haccında Resulullah'la beraber olan 120 bin kişi onun sözlerini duydu." diye belirtmektedir.

154- Bu kitabın ikinci bölümüne bakabilirsiniz.

"Belliğ ma unzile..."¹⁵⁵ ve Cebrail bana, burada Rabhi'min şu emrini: bütün herkese iletmemi emrettiğini hildirdi: "Ali b. Ebu Talib benim kardeşim, vasım ve halifem, benden sonra İmamdır. "Ama ben takvalı olanları az gördüm; Ali'yle çok sık bir arada olduğum ve onun sözlerini çok dinlediğim için, birçok kimse bana eziyet etmekteydi. Bu nedenle Allah'ı Teala buyurdu: "Onlardan bazıları Peygamber'e eziyet ederek, o (her söyleneni dinleyen) bir kulaktır" derler. De ki: (o), sizin için bir hayır kulağıdır..."¹⁵⁶ Bu sebeplerden dolayı Cebrail'den bunu tebliğ etmememe dair Rabhim'den bana izin almasını istedim, ama Rabhim razı olmadı, onu burada tebliğ etmemi benden istedi... Şimdi hepiniz bunu bilin: "Gerçekten Allah onu sizlere veli ve İmam olarak tayin etmiş, itaatini bütün herkese farz kılmuştur; onun sözü ve hükmü geçerli ve haktır, karşı gelenler mel'un, tasdik edenler rahmet içerisindedirler." İşte bunu işitin ve itaat edin.

Evet, Allah sizin mevlanız ve Ali sizin İmamımızdır, kıyamete kadar gelen İmamların hepsi de onun sulhünden evlatlarımdır. Helal olan bir şey ancak Allah ve Resulü tarafından belirtilir, haram ise Allah, Resulü ve onların tarafından bildirilir; Allah bütün ilimleri bana vermiş benden de Ali'ye intikal etmiştir. Bunun için ondan ayrılıp uzakta kalmayın, O hak ile amel edip hakka hidayet eden-

---

155- Tebliğ ayeti, Maide/67. Ayet.

156- Tövbe/ 61. Ayet.

dir; kim Onu inkar ederse Allah tövbesini kabul etmeyecek ve hiç bir zaman onu bağışlamayacak, onları sonsuz azapla cezalandıracaktır. Çünkü bu, Allah'ın vaadidir. O, benden sonra herkesten üstün ve daha faziletlidir. Ona karşı gelenler mel'undurlar. İşte bu dediklerim, Cebrail'in Allah tarafından getirdiği bir haberdir, "kıyamet günü için gönderdiklerinize dikkat edin!"

Kur'an'ın muhkematlarını tanıyın ve müteşabihlerin ardına düşmeyin, elinden ve kolundan tuttuğumdan başka hiçbir kimse onları sizlere tefsir edip açıklayamaz. Evet, "Ben her kimin mevlası isem, hu Ali'de onun mevlasıdır; bu Allah tarafından bana bildirilmiştir.

Dikkat edin! İşte ben bunu eda ettim. Dikkat edin! İşte ben tebliğ ettim. Dikkat edin! İşte ben duyurdum. Dikkat edin! İşte ben açıkladım. Benden sonra Emir-ül Mü'minin olmak ondan başka hiç kimseye caiz değildir."

Daha sonra Resulullah (s.a.a) onu, ayakları dizlerinin hizasına gelecek şekilde kaldırdı ve sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! İşte bu benim kardeşim, vasım, ilmimin sahibi, bana iman edenler içinde benden sonra Rabbimin kitabını tefsir edecek halifemdir.

Ey Allah'ım! Onunla dost olanlarla dost ol, ona düşman olanlara düşman ol, onu inkar edene lanet et, onun hakkını reddedenlere gazab et.

Ey Allah'ım! Sen Ali'nin velayeti hakkında; "İşte ben bugün dininizi sizlere kamil ettim."¹⁵⁷ ayetini nazil etmekle onun İmameti ile dini kemale erdirdin. Bundan dolayı kim ona ve kıyamet gününe kadar onun soyundan gelen evlatlarına uymazsa, amelleri batıl olup, sonsuz ateşte azah içinde kalacaklardır.

İblis hased yüzünden Allah'ın seçkin kulu olan Adem (a.s)'ı Cennetten çıkarttı, öyleyse amelleri yok eden ve yoldan çıkaran hasedi kendinizden uzaklaştırın, işte "Asr" suresi Ali hakkında nazil olmuştur.¹⁵⁸

Ey insanlar! Yüzlerinizi mahvedip eski haline getirmeden, yahut Cumartesi gününü tanyanlara lanet edildiği gibi size de lanet edilmeden Allah'a, onun Resulüne ve O'nunla birlikte nazil olan nura iman edin.

Allah-u Teala bu nuru bende yerleştirmiştir; benden Ali'ye intikal ederek sürecektir.

Ey İnsanlar! Benden sonra ateşe davet eden İmamlar olacaktır ve onlar kıyamet gününde yardımcısız kalacaklar; Allah-u Teala ve benden uzaklaşacaklar onlara yardımcı ve tabi olanların hepsi cehennem dibinde olacaklardır...

157- Maide/3. Ayet. İkmal ayeti diye meşhurdur.

158- Bu paragraftaki sözler Durr-ul Mensur'da da rivayet edilmiştir, c. 6, s. 392.

“Ey iki ağır topluluk, (insan ve cinler) hesabınız görölmek üzere yakında size yenilenecek; üzerinize ateşten bir alev gönderilir de yardımcı bulamazsınız...”¹⁵⁹

2- Resulullah (s.a.a)'ın Gadir Gününü Ümmeti İçin Bayram İlan Etmesi

Gadir hadisinin korunmasında etkili olan diğer bir önemli hadise de o günün bayram olarak ilan edilmesiydi. Gadir günü bayram ilan edilmiş, gecesinde ise ibadetlerle meşgul olunulmuştur.

O gün iyi ameller daha fazla yapılır, hayırda yarışılır, yoksullara yardım edilir, yeni temiz elbiseler giyilip o gün bayram olarak kutlanılır. Bu hadise eskiden bu güne dek devam etmektedir. Her yıl bu hadisenin tekrarlanmasıyla, Gadir hadisi özel olarak her yıl tekrar tekrar zikrediliyor ve böylece Gadir hadisinin senedi ve rivayet edilen yollar kesintisiz olarak elimize kadar ulaşmış oluyor.

Burada araştırmacılara yararlı olacak iki noktaya değinmemiz gerekir:

1- Her ne kadar bu bayrama Şiiler çok önem veriyorlarsa da bu bayram yalnız onlara ait olmayıp başka müslüman fırkalar da bu günü bayram olarak kabullenmekte ve yine

---

159- (Rahman/35) Allame Emîni bu hadisi, el Gadir (c. 1, s. 214-216) Ebu Hasan-i Fetvâî'nin “Ziya'ul Alemin”inden nakletmiştir.

bu günün bayram günü olarak onlarla birlikte kutlamaktadırlar:

Biruni "Asar-ul Bakiye an-il Kurun-il Ilatiye"¹⁶⁰ kitabında müslümanların bu günü bayram olarak kutladıklarını yazmaktadır.

İbn-i Talhe-i Şafii "Metalib-us Seul"¹⁶¹ kitabında şöyle yazıyor: "Emir-ul Mü'minin Ali (a.s) bir şiirinde Gadir-i Hum gününe değinmiş ve o gün müslümanların bayramı olmuştur; çünkü Allah'ın Resulü (s.a.a), o gün hiç kimseye vermediği makamı ona vermiştir".

Zikrettiğimiz bu kitabın 56. sayfasında da şöyle yazıyor: "Resulullah (s.a.a) hakkında kullanılan "Mevla" kelimesinden anlaşılan bütün manalar, başkalarına değil yalnız Ali (a.s)'a mahsus kılınmıştır; bu ise çok büyük derece, yüce bir makamdır, bu sebepten dolayı bu gün bayram kabul edilip evliyaların sevinç günü olmuştur."

Tarih kitaplarında, doğudan batıya bütün müslümanların, bu günün bayram ilan edilmesi hususunda ittifak ettiklerine dair kayıtlar vardır. Mısırlılar, Mağripliler ve Iraklılar da geçmişte Gadir gününe çok önem verip, bu günde namaz, dua ve benzeri ibadetlere, aynı zamanda da bu günle ilgili şiirler okumaya çok önem vermişlerdir.

160- Asar-ul Bakiye, s. 334.

161- Metalib-us Seul, s. 53.

İbn-i Hallakan'ın "Vefayat" kitabında, çok geniş bir şekilde Gadir-i Hum günün bayram günü olarak adlandırılması konusunda bir çok belgeler vardır.

Mustansır'ın oğlu olan Mustali'nin hayatı bölümünde şöyle yazılmıştır: "Ona h. 487 yılında Zilhacce'nin 18. Günü olan Gadir-i Hum bayramında bey'at ettiler."¹⁶²

Mustansırı billah-i Ubeydi'nin hayatı bölümünde şöyle yazmakta: "Mustansır, Zilhicce ayının bitimine on iki gün kala Perşembe gecesi h. 487 yılında vefat etmiştir". O gün Zilhiccenin On sekizi ve Gadir-i Hum, günün idi, Gadir-i Hum Mekke ve Medine arasında bir yerdir, orada bir su kaynağı vardır. Hz. Resulullah (s.a.a) Veda haccından dönerken orada Ali b. Ebu Talib (r.a) ile "uhuvvet"ini ilan ederek şöyle buyurdu: Ali'nin bana olan nisbeti Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibidir. Ey Allah'ım! Onu seveni sev, düşmanına düşman ol, yardım edenine yardım et ve onu terk edeni terk et". Şialar da bu güne çok önem verirler, Hazmi ise şöyle diyor: "Orası (Gadir-i Hum)" Mekke ve Medine arasında yer alan Cuhfe'deki çok sıcak olan bir yerdir; Resulullah (s.a.a) orada olan su kaynağının yanında bir hutbe okudu."¹⁶³

Mes'udi de İbn-i Hallakan gibi bu meseleye değinip, Gadir hadisin zikrettikten sonra şöyle yazıyor: "Ali (r.a)'in

---

162- Vefayat-ul A'yan c. 1 s. 60.

163- Vefayat-ul A'yan, c. 1, s. 223.

evlatları ve onun yolunda gidenler, bu günü büyük bir gün olarak bilip ona çok önem vermişlerdir.”¹⁶⁴

Sealibi de Gadir gecesinin ümmetin yanında çok meşhur olduğuna değinerek şöyle yazıyor: “O gün Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum da develerin semerleri üzerinde bir hutbe okuyup şunları buyurdu: *“Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır, ey Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et ve onu terk edeni terk et.”* Şialar da bu güne çok önem verirler ve bu günün gecesinde yatmayıp ibadetle meşgul oluyorlar.”¹⁶⁵

Bunun sebebi ise onların, bunun nass oluşuna olan itikatlarıdır. Onlar bu günün Ali (r.a)'in aralıksız hilafetinin isbatı olduğuna inanırlar. Her ne kadar bu inanç onlara mahsus olsa da bu gecenin ümmetin içerisinde meşhur ve bayram gecesini oluşu konusunda farklı düşünen yoktur. Meşhur olması, önemli bir inanç ve o günün faziletinden kaynaklanmıştır. İşte bu etkenler, o günün bayram günü olmasına sebep olmuştur.

Güzellik, sevinç ve sevilen şeyleri Gadir günü ve gecesine benzetmek, Gadir-i Hum'un faziletinden dolayıdır. Mısır'ın hakimi olan Temim b. Muiz (ö. h. 374) de bir

---

164- et Tenbih ve'l- İşraf, s. 221.

165- Simar-ul Kulub, s. 511.

kasidesinde güzellik ve sevinci Gadir'in gece ve gündüzüne benzetmiştir.¹⁶⁶

Onun için delil olan meselelerden birisi de, Resulullah (s.a.a)'in emriyle Ebu Bekir, Ömer, Ümm'ül mü'minin ve başka sahabelerin o günde Emir'ül Mü'minin Hz. Ali'yi kutlamalarıdır. Kutlamalar, bayram ve sevinç günlerine mahsus olan bir şeydir.

2- Bu günün bayram olması, Resulullah (s.a.a)'in zamanına dayanmaktadır. Gadir olayını Veda haccında gerçekleştirmiş ve o günde önemli bir mesele olan hilafet meselesini açıklamıştır. Bu yüzden o gün, sevinç ve şenlik günü olarak müslümanlar arasında meşhur olmuştur.

O günde Şariat-ı Ğarra ve onun münevver hükümleri beyan edildi, artık ondan sonra nefsi arzulara, cehalet ve bilmemezliğe bahane için bir fırsat kalmadı. Bu durumda o günden daha önemli gün olabilir mi? O günde sünnet ve asıl yol açıklandı, din kamilleşti ve nimet tamlandı. Bu mesele Kur'an-ı Kerim'de de beyan edilmiştir.

Dünyada her ulus hükümetleri, kuruluş veya özgürlük günlerini ziyafetler vererek, konferanslar tertipleyerek kutlamaktalar. O günler her ulusun bayram ve sevinç günleridir. O halde İslam hükümeti ve İslami velayetin istikrarı için bayram etmek, o günü kutlayarak törenler düzenlemek

---

166- Baharzi, onun bu kasidesini "Demiyet-ul Kasr" kitabının 38. Sayfasın da zikretmiştir.

daha yerinde ve güzeldir. Ayrıca o günü, dini bayram olarak sevinç içerisinde kutlamaktan başka Allah'a yaklaştıracı namaz, oruç, dua vb. gibi ibadetleri de yaygın bir şekilde gerçekleştirmek gerekir.

Allah Resulü (s.a.a) bu meselenin gereği olarak, ümmetinden orada bulunanlara (Şeyheyn, Kureyşliler, Ensar'ın büyükleri ve ümm'ül müminlere) emrederek; Emir'ül Mu'minin Ali (a.s)'a velayet makamı verildiğinden dolayı onu kutlamalarını buyurdu.

Kutlama Hadisi¹⁶⁷

Muhammed b. Cerir-i Taberi "el Velaye" kitabında Zeyd b. Erkam'dan şöyle bir rivayet¹⁶⁸ naklediyor: "... Ey millet! Sizlere söyleyeceğim şey hakkında söz veriniz; onu değiştirmeyeceğinize ve burada olmayanlara, evlat ve akrabalarınıza ulaştıracağımıza dair yemin ediniz. Ali'ye, "Selam olsun sana ey Emir'ül Müminin!" diye hitap ederek şunları söyleyin: "Bu hidayet üzerine Allah'a hamd olsun, Allah bizi hidayet etmeseydi biz bu hidayete kavuşmazdık, zira Allah bütün sesleri işitip kalpte gizli olan şeyleri bilir, her kim bey'atı bozarsa kendi zararındır ve taahhüdüne vefa eden kimseye büyük mükafat verecektir. Allah'ı razı edecek sözleri söyleyin, ama eğer küfre dönmüş yaparsanız Allah'ın size ihtiyacı yoktur."

167- Tehnic hadisi.

168- Hadisin ilk bölümü bu bölümün ilk kısmında geçti.

Zeyd b. Erkam diyor: Bu arada halk bağırarak şöyle dediler: “Evet, işittik ve sevinerek Allah ve onun Resulünün emrine itaat ediyoruz.” Ve bu arada ilk önce Peygamber (s.a.a) ve Ali (a.s) ile görüşen kimseler “Ebu Bekir”, “Ömer”, “Osman”, “Talha”, “Zübeyr” ve ondan sonra Muhacir, Ensar ve diğerleri oldu. Bu görüşmeler öğle ve ikinci namazlarını cem ederek kıldırıldığı zamana kadar devam etti ve daha sonra akşam namazlarına kadar sürdü-rüldü, bey’at ve görüşmeler üç defa tekrarlandı.

Halili ile meşhur olan Ahmed b. Muhammed h. 411 yılında yazılan “Menakib-i Ali b. Ebu Talib” kitabında, üstadı Ebu Bekir b. Abdurrahman’dan bu kutlama hadisini rivayet ederek şöyle yazıyor: Orada bulunan halk “Allah ve Resulünün emrini işittik, seve seve itaat edeceğiz” diyerek bey’at etmeye başladılar... (Yukarıda Taberi’den zikrettiğimiz rivayeti naklederek) şöyle devam ediyor: Her bir grubun bey’atından sonra Resulullah (s.a.a) şöyle buyuruyordu: “*Bizi bütün alemlerden daha üstün kılan Allah’a hamd olsun*” Ve ondan sonra böyle görüşmek bir adet olarak toplumda yer açtı...”

“En-Neşr ve’t-Tayy” kitabında buna benzer bir rivayeti de nakletmiştir.

Mevlevi Velîyullah-i Leknuvî “Mir’at-ul Mu’minin” kitabında Gadir hadisini zikrettikten sonra şöyle yazıyor: Ömer Ali ile görüşerek ona: “... mutlu olsan sana ey Ebu

Talib oğlu! Sen bütün Mü'minlerin mevlası oldun..." diye-
rek onu tebrik etti."

Tarihçi İbn-i Havcendşah¹⁶⁹ (ö. h. 903) Gadir hadisini zikrettikten sonra şöyle yazıyor: "Ondan sonra Resulullah (s.a.a) kendisine mahsus olan çadırda oturdu ve Ali (a.s)'ıda başka bir çadıra göndererek halkın orada onu kutlamalarını emretti, kutlama merasimi bittikten sonra Peygamber (s.a.a) zevcelerini onu tebrik etmeleri için gönderdi, onlar da gidip onu kutladılar. Sahabelerden Hz. Ali'yi tebrik edenlerden biri de Ömer b. Hattab idi; o şöyle dedi: "Ne mutlu sana ey İbn-i Ebu Talib! İşte sen benim ve bütün mümin olan erkek ve kadınların mevlası oldun."¹⁷⁰

Tarihçi Gıyasuddin (ö. h. 942) "Habib-us Seyr" kitabın-
da¹⁷¹ şöyle yazıyor:

"... Ondan sonra Emir'ül Muminin Hz. Ali, Resulullah (s.a.a)'ın emriyle kendisine has olan bir çadırda oturdu ve halk görüşmesine gelerek onu kutluyordu, onu kutlayanlar-
dan birisi de Ömer b. Hattab idi, o şöyle dedi: "Kutlu ve mutlu olsun sana ey İbn-i Ebu Talib! İşte sen benim ve bütün mümin olan erkek ve kadınların mevlası oldun."

169- Dehlevi "Mir'at-ul Esrar"da ondan naklediyor.

170- Ravzet-us Sefa, c. 1, b. 2, s. 173.

171- Keşf-uz Zunun, c. 1, s. 419 da, Habib-us Seyr kitabını mute-
ber kitaplardan zikretmiş ve öylece İlisamuddin "Merafız-ur Revafız"
kitabında, Ebu Hasanat-i Hancfi de "Fevaid-ul Behiyye" kitabında
ona itina ederek sözlerini nakletmişlerdir.

ondan sonra Resulullah (s.a.a) Ümm'ül Müminin'lere, Emir'ul müminini Hz. Ali'yi kutlayıp tebrik etmelerini emretti.¹⁷²

Kutlama (Tehnie) hadisi, özellikle Ebu Bekir ve Ömer'den daha çok rivayet olmuştur.

Bir çok Muhaddis, Müfessir, Tarihçi ve kitap yazarlarının bir çoğu, hadisin kesin olduğunu bildikleri için senedini zikretmeye gerek duymamışlardır; bir çoğu da hadisi sahih senet ve sika olan ravilerden rivayet ederek onu İbn-i Abbas, Ebu Hureyre, Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam gibi sahabelere dayandırıyorlar.

Bu hadisi rivayet edenlerin bazıları şunlardır:¹⁷³

1- Hafız Ebu Bekir Abdullah b. Muhammed b. Ebu Şeybe (ö. h. 235) "el Musannif'de kendi senediyle Berra b. Azib'ten rivayet etmiştir.

2- Ahmed b. Hanbel (ö. h. 241) "Müsned"inde Affan'dan, o da Hammad b. Seleme'den, o da Ali b. Zeyd'den, O da Ali b. Sabit'ten, O da Berra b. Azib'ten rivayet ediyor: "Biz Resulullah (s.a.a)'la birlikte bir seferde idik, Gadir Hum da durduk; cemaat namazına hazır olun diye seslenildi, bir ağaç altında Resulullah için bir yer ayarlandı, Resulullah (s.a.a), öğle namazını kıldıktan sonra

---

172- Habib-us Sycr, c. 1, b.3, s. 114.

173- Hadisin ravi ve senetlerini görmek isteyenler el-Gadir c. 1, s. 272-283 sayfalarına müracaat edebilirler.

Ali'nin elinden tutup şöyle buyurdu: *"Acaba benim bütün mü'minlerin kendilerinden daha üstün olduğumu biliyor musunuz?"* "Evet ey Allah'ın Resulü" dediklerinde şöyle buyurdular: *"Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır. Ey Allah'ım! Onu sevenleri sev"* Ondan sonra Ömer onunla karşılaştı ve şöyle dedi: "Kutlu olsun sana ey Ebu Talibin oğlu, işte sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun."¹⁷⁴

3- Hafız Ebu Abbas eş Şeybani en Nesevi (ö. h. 303) Berra'dan o hadisi rivayet etmiştir.

4- Hafız Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberi (ö. h. 310) Gadir hadisini zikrettikten sonra şöyle yazıyor: "Ömer onunla karşılaştı ve şöyle dedi: "Kutlu olsun sana ey İbn-i Ebu Talib, sen benim ve bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun" İbn-i Abbas, Berra b. Aziz ve Muhammed b. Ali'nin sözü de böyledir.¹⁷⁵

5- Hafız Ebu Ya'la el Musuli (ö. h. 307) Müsnedin de senedini Berra'a yetiştirerek mezkur hadisi naklediyor.

6- Hafız İbn-i Ukde el Kufi (ö. h. 333) "Velayet" kitabında Said b. Museyyib'ten şöyle naklediyor: "Ben, Sa'd b. Ebu Vakkas'a; "Senden bir soru sormak istiyordum ama korkuyorum." Dedim. O da; "Ben senin amcamım, her ne sormak istersen sor." Dedi. Bunun üzerine "Resulullah'ın

174- Musned-i Ahmed, c. 4, s. 281.

175- Tefsir-i Taberi, c. 3, s. 428.

Gadir-i Hum gününde içinizde yaptığı konuşması hakkında sormak istiyordum.” Dedim; O da şöyle dedi: “Evet, öğle zamanından sonra ayağa kalkıp Ali b. Ebu Talib’in elinden tutarak şöyle buyurdular: “*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır, Allah’ım ona dost olanlarla dost ve ona düşman olanlarla da düşman ol.*” Daha sonra Ebu Bekir ve Ömer Hz. Ali’ye; “Sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun” dediler.

7- Hafız Ebu Abdullah-i Merzbani el Bağdadi (ö. h. 384) “Serakat-uş Şiir” kitabında Said-i Hudri’den naklediyor.

8- Hafız Ali b. Ömer-i Darukutni el Bağdadi (ö. h. 385) mezkur hadisi kendi senediyle rivayet ediyor,¹⁷⁶ ikinci yolla da Ebu Hureyre’den naklediyor.¹⁷⁷

9- Hafız İbn-i Betta el Hanbeli (ö. h. 387) “el İbanc” kitabında Berra b. Azib’ten rivayet ediyor.

10- Kadı, Ebu Bekir el Baklani (ö. h. 403) o hadisi kitabında rivayet etmiştir.¹⁷⁸

11- Hafız Ebu Said-i Harkuşi en Nişaburi (ö. h. 407) “Şeref-ul Mustafa” kitabında iki yolla Berra b. Azib ve Ebu Said-i Hudri’den şöyle naklediyor: “Daha sonra Resulullah(s.a.a) buyurdular ki: “Beni tebrik edin; çünkü

176- Savaik-ul Muhrika, s. 26.

177- Tarih-i Bağdadi, c. 8, s. 290.

178- et-Temhid fi Usuliddin, s. 171.

Allah Teala bana Peygamberlik ve Ehl-i Beyt'ime de imamet makamını verdi." Daha sonra Ömer b. Hattab Emir-ül Mü'minin Ali ile karşılaştı ve şöyle dedi: "Ey Ebu-l Hasan! Seni kutluyorum; çünkü sen benim ve bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun."

12- Hafız Ahmed b. Merduye el İsfehani (ö. h. 416) kendi tefsirinde mezkur hadisi Ebu Said-i Hudri'den nakletmiştir.

13- Ebu İshak-i Sa'lebi (ö. h. 427) "el Keşf ve'l Beyan" isimli tefsirinde, Berra b. Azib'ten rivayet etmiştir.

14- Hafız İbn-i Semman-i Razi (ö. h. 445) kendi senedi ile Berra b. Azib'ten rivayet etmiş, Muhibbuddin-i Taberi¹⁷⁹ ve Şenkiti de¹⁸⁰ ondan nakletmişlerdir.

15- Hafız Ebu Bekr-i Beyheki (ö. h. 458) Berra b. Azib'ten nakletmiştir.¹⁸¹

16- Hafız Ebu Bekir Hatıb-i Bağdadi (ö. h. 463) iki sahih senetle Ebu Hureyre'den rivayet ediyor.¹⁸²

17- Fakih Ebu'l Hasan İbn-i Meğazili (ö. h. 483) "Menakıb" kitabında iki senetle Ebu Hureyre ve Enes'ten naklediyor, Enes'in rivayetinde şöyle geçiyor: Elinden tuttu

179- Rıyaz-un Nazire, c. 2, s. 169.

180- Hayat-i Ali b. Ebu Talib, s. 28.

181- Fusul-ul Muhimme, s. 25. Dürer-us Sinta'yn, Harezmi de "Menakıb"ında s. 94. iki yolla o hadisi ondan naklediyor.

182- Tarih-i Bağdad, c. 8, s. 290.

ve minbere çıkararak buyurdu: *"Ey Allah'ım, O (Ali)benden ve ben de ondanım, dikkatli olun, O bana nisbet, Harun'ın Musa'ya nisbeti gibidir, Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır."* Ali gittikten sonra Ömer b. Hattab arkasından gitti ve ona şöyle söyledi: *"Behhin behhin lekel.. (Ne mutlu, ne mutlu sana) ey Ebu-l Hasan! Sen benim ve bütün müslümanların mevlası oldun!*

18- Ebu Muhammed-i Asimi "Zeyn-ul Feda" kitabında iki senetle Berra b. Azib ve Sa'd b. Ebu Vakkas'tan nakletmiştir.

19- Hafız Ebu Said-i Sem'ani (ö. h. 562) "Fezail-us Sahabe" kitabında, Berra b. Azib'in senedi ve Ahmed b. Hanbel'in naklettiği lafızla naklediyor.

20- Hüccet-ul İslam Ebu Hamid-i Gazali (ö. h. 505) kitabında şöyle yazıyor: Ehl-i Sünnet alimleri, Resulullah (s.a.a)'in Gadir-i Hum günündeki konuşmasında buyurduğu; *"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlası'dır"* hadisinin metninde ittifak etmişlerdir. Ondan sonra Ömer şöyle dedi: Ne mutlu sana ey Ebu-l Hasan! Sen benim ve bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun."¹⁸³

21- Ebu-l Fütuh-i Aşari eş Şehristani (ö. h. 548) "el Mîlel ve'n Nihal" kitabında şöyle yazıyor: Ama İslam'ın kamilleşme mescelesi **"Ey Peygamber Rabbin'den taraf**

sana nazil olanı tebliğ et...”¹⁸⁴ ayeti nazil olduktan sonra şöyledir: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum’a yetiştğinde büyük bir gölgeliğin kurulmasını emretti. Cemaat namazı kılınacaktır diye duyuru yapıldı. Daha sonra Resulullah (s.a.a) bir konuşma yaparak şöyle buyurdular: “Ben kimin mavalıysam Ali’de onun mevlasıdır! Allah’ım, onu sevenleri sev, ona düşman olanlara düşman ol, yardım edenlere yardım et, onu terk edenleri terket ve hakkı ondan ayırma!” Daha sonra üç kez; “Ey insanlar; Allah’ın emrini tebliğ ettim mi?” buyurdular. İmamîyyeliler diyorlar ki, bu Ali’nin velayetine çok açık bir nasır, çünkü her nasıl mana etsen Resulullah’ın sahip olduğu velayeti, Ali’ye verdiği ortaya çıkacaktır. Sahabeler de bunun aynısını anlamışlardır. Hatta Ömer Ali’ye: “Ne mutlu sana ey Ali, sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun demiştir.”¹⁸⁵

22- Hatıb-i Harezmi el Hanefî (ö. h. 5689) mezkur hadisi iki senetle Berra b. Azib ve Ebu Hureyre’den nakletmiştir.¹⁸⁶

23- Ebu’l Ferec İbn-i Cevzi el Hanbelî (ö. h. 597) “Menakıb”ında Ahmed b. Hanbel’in Berra’dan o hadisi rivayet ettiğini yazmıştır.

184- Tebliğ ayetiyle meşhur olan, Maide/67. Ayet.

185- İbn-i Hazm’ın “el Fasl”ı ile beraber basılan “el Mîl el ve’n Nihal” c. 1, s. 220.

186- Menakıb-i Harezmi, s. 94.

24- Fahrüddin-i Razi eş Şafii (ö. h. 606) Tefsirinde o-nu nakletmiştir.¹⁸⁷

25- Ebu-s Sa'adat İbn-i Esir (ö. h. 606) "Mevla" kelimesinin içeriğini söylerken, velayet hadisini de yazarak şöyle diyor: Ömer Ali'ye : "Sen bütün Mü'minlerin mevlası oldun dedi."¹⁸⁸

26- Ebu-l Feth en Netanzi "el Hasais-ul Aleviyye" kitabında Ebu Hurayre'den mevla hadisini nakletmiştir.

27- İzzüddin Ebu-l Hasan İbn-i Esir-i Şeybani (ö. h. 630) Berra'nın yoluyla rivayet edip şöyle yazıyor: Ömer b. Hattab şöyle dedi: "Ey Ebu Talib'in oğlu! İşte sen, bugün bütün Mü'minlerin mevlası oldun."¹⁸⁹

28- Hafız Ebu Abdullah-i Genci eş Şafii (ö. h. 658), Hafız İbn-i Ukde'nin rivayet ettiği gibi o da Sa'd b. Ebu Vakkas'tan¹⁹⁰ rivayet etmiştir.

29- Şemsüddin Sıbt İbn-i Cevzi el Hanefi (ö. h. 654) mezkur hadisi Berra'dan nakletmiştir.¹⁹¹

30- Ömer b. Muhammed el Molla "Vesilet-ul Müteabbidin"de nakletmiştir.

187- Tefsir-i Fahirî Razi, c. 3, s. 636, başka bir baskıda, s. 443.

188- en-Nihaye, c. 4, s. 246.

189- Usd-ul Gabe, c. 4, s. 28.

190- Kıyafet-ut Talib, s. 16.

191- Tezkire, s. 18.

31- Hafız Ebu Cafer Muhibbuddin-i Taberi eş Şafii (ö. h. 694), Ahmed b. Hanbel'in yoluyla Berra ve Zeyd b. Erkam'dan nakletmiştir.¹⁹²

32- Şeyh-ul İslam-i Himvini (ö. h. 722) iki senetle, Ebu Hureyre ve Berra b. Azib'ten rivayet etmiştir.¹⁹³

33- Nizmuddin-i Kummi en Nişaburi, meşhur olan tefsirinde Ebu Said-i Hudri'nin senediyle yazmıştır.¹⁹⁴

34- Veliyyuddin-i Hatib, hicri 737'de yazılan "Mişkat-ul Mesabih"te, (s. 557) Ahmed b. Hanbelin yoluyla mevla hadisini iki senetle Berra ve Zeyd'ten rivayet ediyor.

35- Cemaluddin Zerendi el Medeni (h. 750'den sonra vefat etmiştir) "Durer-us Simtayn"de Hafız Ebu Bekir el Bcyheki'nin senediyle Berra'dan nakletmiştir.

36- Ebu Feda İbn-i Kesir-i Şami (ö. h. 774) Ahmed b. Hanbel'in lafzıyla Berra b. Azib'ten ve İbn-i Cerir'in yoluyla Hasan b. Sufyan'dan, o da Berra'dan ve Musa b. Osman da Ebu İshak-i Sebui'den, o da Berra ve Zeyd b. Erkan¹⁹⁵ ve Ebu Hureyre'den nakletmiştir.¹⁹⁶

192- Riyaz-un Nazire, c. 2, s. 169, Zehair, s. 67.

193- Feraid-us Simtayn, 13. bölüm.

194- Tefsir-i Nişaburi, c. 6, s. 170.

195- el-Bidaye ve'n Nihaye, c. 5, s. 209-210.

196- el-Bidaye ve'n Nihaye, c. 5, s. 212.

37- Takıyuddin-i Makrizi el Mısri (ö. h. 845) İbn-i Hanbel'in yoluyla Berra'dan rivayet etmiştir.¹⁹⁷

38- Nuruddin İbn-i Sabbağ-i Maliki el Mekki (ö. h. 885), Ahmed ve Hafız Beyheki'nin yoluyla Berra b. Azib'ten rivayet etmiştir.¹⁹⁸

39- Kadı Necmuddin-i Ezrei eş Şafii, (ö. h. 876),¹⁹⁹ mezkur hadisi nakletmiştir.

40- Celaluddin-i Suyuti (ö. h. 911) "Cem'ul Cevami"de, Hafız İbn-i Ebu Şeybe'den naklediyor.²⁰⁰

41- Nuruddin-i Semhudi eş Şafii (ö. h. 911), Ahmed'in yoluyla Berra ve Zeyd'den nakletmiştir.²⁰¹

42- Kemaluddin-i Meybudi, o da aynı senetle Berra ve Zeyd'den nakletmiştir.²⁰²

43- Ebu Abbas Kastalani (ö. h. 973) "mevla" kelimesini açıklarken Ömer'in Hz. Ali'ye; "Sen bugün bütün Mü'minlerin mevlası oldun" sözünü yazarak, "mevla"'nın veli manasında olduğunu açıklıyor.²⁰³

197- el-Hutat-ul Makriziyye, c. 2, s. 223.

198- Fusul-ül Muhimme, s. 25.

199- Bedi-ul Ma'ani, s. 75.

200- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 397.

201- Vefa-ul Vefa, c. 2, s. 172.

202- Şerh-i divan-i Emir-ül müminin, s. 406.

203- Mevahib-ul Ledunniyye, c. 2, s. 13.

44- Seyyid Abdulvehhab-i Buhari (ö. h. 932), tefsirinde “tebliğime karşılık sizden bir şey istemiyorum, ancak yakınlarıma sevgidir.”²⁰⁴ ayetini tefsir ederken mevla hadisini naklediyor.

45- İbn-i Hacer-i Askalani el Heytemi (ö. h. 973) mezkur hadisin manasında şöyle yazıyor: Evet kabul ediyorsunuz, o (Ali) daha üstündür, ama bunu kabul etmek, imamet için daha üstündür manasına değildir; ancak O’na yakınlık ve tabi olmakta daha üstündür... Ebu Bekir ve Ömer de hadisi bu manada anlamışlardır;²⁰⁵ çünkü Darukutni’nin rivayetine göre onlar, hadisi işittikten sonra şöyle söylediler: “Ey İbn-i Ebu Talib; işte sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun!”²⁰⁶

46- Seyyid Ali Hemedani, “Meveddet-ul Kurba”da hadisi Berra’in naklettiği lafızla nakletmiştir.

47- Seyyid Mahmud-i Şeyhani el Gadir, hadisi, “es Sırat-ul Mustakim” kitabında, Ebu Ya’la ve Hasan-i Sufyan’ın müsnetlerinden naklettikten sonra şöyle yazıyor: “Hafız Zehebi bu, hasan hadistir ve Ehl-i Sünnet alimleri onun üzerinde ittifak etmişlerdir...”

204- Meveddet ayesi, Şura:23.

205- Gelecek bölümlerde açıkça belli olacak ki orada olanların hepsi imamiyelerin anlaması gibi anlamışlar.

206- Savaik-ul Muhrika, s. 26.

48- Şemsuddin-i Menavi eş Şafii (ö. h. 1031), velayet hadisini Darkutni'nin lafzıyla zikrettikten sonra Ebu Bekir ve Ömer'in Ali'ye dedikleri sözleri yazmıştır.²⁰⁷

49- Şeyh Ahmed-i Baksir eş Şafii (ö. h. 1047) "Vesilet-ul Meal"da mevla hadisini, Berra b. Azib'in naklettiği lafızla nakletmiştir.

50- Ebu Abdullah-i Zerkani el Maliki, (ö. h. 1122) mezkur hadisi Darukutni'nin yoluyla Sa'd'dan rivayet etmiştir.²⁰⁸

51- Husamuddin b. Muhammed-i Bayezid es Sehnepuri "Merafız-ur Revafız" kitabında, Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan mevla hadisini rivayet etmiştir.

52- Mirza Muhammed-i Bidahşani (H. 1126'dan sonra vefat etmiştir) mezkur hadisi "Miftah-un Neca" ve "Nuzul-ul Ebrar" kitaplarında, Ahmed b. Hanbel'in yoluyla Berra ve Zeyd'den rivayet etmiştir.

53- Şeyh Muhammed Sadrulalem "Mearic-ul Ula" kitabında o hadis iki senetle zikretmiştir.

54- Seyyid Muhammed-i San'ani, mevla hadisini "Revzet-un Nediyye"de zikretmiştir.

55- Ebu Velîyullah ed-Dehlevi (ö. h. 1176) mezkur hadisi "Kurret-ul Ayneyn"de nakletmiştir.

207- Feyz-ul Kadir, c. 6, s. 218.

208- Şerh-i Mevâhib, c. 7, s. 13.

56- Mevlevi Muhammed Mukin el Lekhnuvi “Vcsilet-un Neca” da zikretmiştir.

57- Mevlevi Veliyullah-i Lekhnuvi “Mir’at-ul Muminin”de rivayet etmiştir.

58- Muhammed Mehbub-ul Alem, “Tefsir-i Şahi de, mevla hadisini Ebu Said-i Hudri’den rivayet etmiştir.

59- Seyyid Ahmed Zeyni Dehlan el Mekki eş Şafii (ö. h. 1304) şöyle yazıyor: “Ömer (r.z) Ali b. Ebu Talibi ve Resulullah’ın Ehl-i Beyti’ni seviyordu, bu konuda ondan çok sözler naklolmuştur, onlardan birisi de şudur: Resulullah; **“Ben kimin mevlasıysam Ali’de onun mevlası’dır”** buyurduğunda, Ebu Bekir ve Ömer şöyle dediler: “Ey Ebu Talibin oğlu! İşte sen bütün Mü’minlerin mevlası oldun!”²⁰⁹

60- Şeyh Muhammed Habibullah-i Şankiti el Medeni el Maliki, İbn-i Seman’ın yoluyla Be’ra b. Azib’den ve Ahmed’in yoluyla da Zeyd b. Erkam’dan mezkur hadisi nakletmiştir.²¹⁰

Adlarını zikrettiğimiz bu değerli alimlerin hepsi “Tehnie” hadisini nakletmişlerdir. Böylece görüyoruz ki, Resulullah (s.a.a) bu makamı kutlamayı emrederek halktan Hz. Ali (a.s) için bey’at alıyor ve daha sonra; “Bizi bütün aleminden üstün kılan Allah’a hamd olsun!” diyerek iftihar ediyor.

209- el Fütuhât-ul İslamiyye, c. 2, s. 306.

210- Kifâyet-ül Talib, Fi Hayati Ali b. Ebu Talib, s. 28.

Bildiğimiz gibi Allah-u Teala İkmal ayetini de bugünde nazil etti ve dini kamil ederek nimetini tamamladı.

Tarik b. Şehab-i Kuttabi, bir gün Ömer b. Hattab'ın meclisinde şöyle dedi: "Eğer bu ayet²¹¹ bizim hakkımızda nazil olsaydı, biz bu günü bayram olarak ilan ederdik"²¹² Orada bulunanların hiç biri onun sözünü reddetmedi ve böyle bir sözü Ömer'in kendisi de söylemiştir.

Bunların hepsi bu günün çok büyük önem taşıdığını gösteriyor Bugün, Allah'ın Resulünü, hidayet İmamlarını ve onların yolunda olan bütün müminleri sevindirmiştir.

Bu günü bayram etmemizin sebebi de zaten bundan başka bir şey değildir, Resulullah (s.a.a)'de bu konuya değinmiştir. Üçüncü yüzyılın alimlerinden olan Furat b. İbrahim-i Kufi, Muhammed b. Zahir'den, o da Abdullah b. Fazl-i Haşimi'den, o da İmam Sadık (a.s)'dan, o da babaları vasıtasıyla Resulullah (s.a.a)'dan şöyle buyurduğunu rivayet ediyorlar: .

"Gadir-i Hum günü, ümmetin en büyük bayramlarından; bu öyle bir gündür ki, Allah-u Teala, kardeşim Ali

---

211- İkmal ayetini kastetmiştir: "Bu gün dininizi sizlere kamil ettim..."

212- Teysir-ul Vusul'un (c. 1, s. 122) yazdığına göre, Muslim, Malik, Buhari, Tirmizi ve Nesai onu nakletmişlerdir, Tahavi de "Muşkil-ul Asar da (c. 3, s. 196) Taberi tefsirinde (c. 6, s. 46), İbn-i Kesir de yine kendi tefsirinde (c. 2, s. 13) Ahmed b. Hanbel ve Buhari'den rivayet etmişlerdir.

b. Ebu Talibi Ümmetin hidayet ve liderliği için nasbetmemi emretmiştir; Allah Teala o günde dini ikmal etmiş, nimetlerini tamamlamış ve onlar için İslam dinini seçerek ona razı olmuştur."

Ebu Said-i Harkuşi en Nişaburi (ö. h. 407) "Şeref-ul Mustafa" kitabında, Ebu Said-i Hudri'nin yoluyla şöyle bir hadis rivayet ediyor: Resulullah (s.a.a) Gadir gününde şöyle buyurdular:

"Beni kutlayın! Beni kutlayın! Çünkü Allah-u Teala beni Peygamberlik ve Ehl-i Beyti'mi de İmametlik makamıyla (diğer kimselerden) üstün kıldı."

"Andolsun, sizin için, Allah' ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Resulünde güzel bir örnek vardır." (Ahzab/21)

3 - Resulullah (s.a.a)'in Gadir Günü Emir-ül Mül'minin Hz. Ali'nin Başına (Velayeti Münasebetiyle) Taç Koyması

Geçen bölümlerde İslam hükümetini idare edecek halife ve Resulullah (s.a.a)'in veliahdı belirtildi, bu yüzden hükümdarların adeti üzerinc onun başına taç koymak gerekirdi.

Araplar içerisinde Fars Şahları gibi altın ve mücevherle süslenmiş taçların yerinc sarık (imame) kullanıyorlardı, onu da ancak büyük olan ve eşraf kesimi kullanıyordu. Bu

yüzden Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdular: "*Sarık Arapların tacıdır.*" Kazi ve Deylemi onu rivayet etmişlerdir. İbn-i Esir de "Nihaye"de zikretmiş ve Suyuti de onu sahih bilmiştir.²¹³

Murtaza Hanefi ez Zubycdi şöyle yazıyor: "Tiycan" ve "Etvac" "Tac"ın cem'idir, Araplar imameye (sarık) taç diyorlar, hadiste ise "*Sarık Arapların tacıdır*" diye geçiyor... "Tevveccehu, "onu büyüttü ve başına imame koydu" manasın gelir.²¹⁴ "Tac-ul Arus" c. 8, s. 410'da da şöyle yazıyor: Bir kimseyi büyötmek istediklerinde onun başına kırmızı sarık bağıyorlardı.

Şeblenci Resulullah (s.a.a)'in lakaplarından biri de "Taç Sahibi" idi dedikten sonra şöyle yazıyor: Taçdan maksat imamedir; çünkü hadiste de "imame Arapların tacıdır." Diye geçmiştir.²¹⁵

Buna binaen Resulullah (s.a.a) bu sevinç ve neşe gününde o kalabalık toplumun içerisinde "Sehab" adlı imamesini kendi mübarek eliyle Hz. Ali'nin başına koydu ve böylece kendi velayetini, kendisinden sonra onun yerinde oturup vazifesini yapacak olan kimseye vermiş oldu.

Hafız Abdullah b. Ebu Şeybc, Ebu Davud Tayalisi, İbn-i Meniy-i Beğevi, Ebu bekir Beyheki, Ali (a.s)'dan şöyle

---

213- Cami-us Sağır, c. 2, s. 155.

214- Tac'ul Arus, c. 2, s. 12.

215- Nur-ul Ebsar, s. 25.

rivayet ediyorlar: "Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum gününde başına imame koydu bir ucunu ise omzuma sarkıttı ve sonra şöyle buyurdu: "Allah-u Teala "Bedir" ve "Huneyn" günü meleklerle bana yardım etti. Onlar bu şekilde imame sarmışlardı. Şüphesiz imame iman ve küfrün sınırudur."²¹⁶ Scyyid Ahmed Kaşâşi de²¹⁷ "es Sımt-ul Mccid" kitabında Suyuti'nin yoluyla bu hadisi nakletmiştir.

Kenz-ul Ummal, Abdullah b. Şuhayr'ın "Müsned"inden, Abdurrahman b. Udeyy-i Bahrani'den, o da kardeşinden şöyle bir rivayet naklediyor: "Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebu Talibi çağırdı, başına imame koyup onun bir ucunu arkasına sarkıttı."²¹⁸

İlafiz Deylemi İbn-i Abbas'tan şöyle rivayet etmiştir: "Resulullah (s.a.a) Ali (a.s)'ın başına "Sehab"²¹⁹ adlı imamesini koyarken; "Ey Ali! imame Arapların tacıdır" diye buyurdu.

İbn-i Şazan "el Meşiha" kitabında Ali (a.s)'dan Resulullah(s.a.a)'in kendi eliyle onun başına bir imame koyduğunu ve onun bir ucunu ise arkasına attığını, sonra

216- Kenz-ul Ummal, c. 8, s. 60.

217- H. 1071 yılında vefat etmiştir, Muhibbi "Hulaset-ul Eser" kitabında (c. 1, s. 343-346) onun hayatını yazarken onu methetmiştir.

218- Kenz-ul Ummal, c. 1, s. 60.

219- İbn-i Esir, Nihaye'de (c. 2, s. 160) Resulullah (s.a.a)'in "Sehab" adlı bir imamesinin var olduğunu yazıyor.

ashabına yönelerek *"Meleklerin tacı da böyledir"* buyurduğunu nakletmiştir.

Hafız Ebu Naim "Marifet-us Sahabe" kitabında, Muhibbuddin-i Taberi de²²⁰ Abdulala-i Nehrevani'den şöyle nakletmişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Ali'yi çağırarak onun başına imame koydu ve..." Allame-i Zerkani de onu nakletmiştir.²²¹

Şeyh-ul İslam Himvini, Ahmed'in yoluyla, senedinde bir çok Hafız da olan mezkur rivayetlerin benzerini Ebu Raşit'ten naklediyor;²²² aynı hadisi Hafız Ebu Said-i Şaşi (ö. h. 335)'in yoluyla da şöyle rivayet ediyor: "Resulullah (s.a.a), Ali b. Ebu Talib (a.s)'ın başına "Schab" isimli imamesini koydu ve onun bir ucunu arkasına sarkıttı... Sonra şöyle buyurdu: *Benim yardımuma gelen melekler de bu şekilde idiler."*

Yukarıdaki hadisi Cemaluddin Zerendi el-Hanefi, "Nezm-u Durcr-us Simtayn" kitabında, Cemaluddin Şirazi "Erbein"de ve Şchabuddin Ahmed de "Tevzih-ud Delail" kitabında mezkur hadisi şöyle naklediyorlar: Ondan sonra Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdular: *"Ben kimin mevlasıysam, Ali de onun mevlasıdır, Allah'ım, O'nu seveni sev, ona düşman olanla düşman ol, ona yardım edene yardım et ve O'nu terk edeni terk et."*

220- Riyaz-un Nezire, c. 2, s. 217.

221- Şerh-i Mevahib, c. 5, s. 10.

222- Feraid-us Simtayn, b-12.

Hafız Himvini başka senetle, Hafız Ebu Abdurrahman b. Aîşe yoluyla Ali (a.s)'dan şöyle rivayet ediyor: "*Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum gümünde başıma imame koydu, bir ucunu ise omuzumdan sarkıtarak şöyle buyurdu: Allah-u Teala "Bedir" ve "Huneyn" günlerinde imamelerini bu şekilde sarmış olan meleklerle müslümanlara yardım etti.*" Mezkur hadisi aynı lafızla İbn-i Sabbağ el-Maliki,²²³ Hafız ez-Zerendi "*Nezm-u Durer*" ve Scyyid Mahmud Kadiri el-Medeni de "*es-Sırat-us Seviyye*" kitabında nakletmişlerdir.

Faydalı Bir Söz

Ebu Hüseyin el-Muletti²²⁴ şöyle yazıyor: "Onların (Rafiziler) "*Ali Sehab*"²²⁵ tadır" diye söyledikleri söz, Resulullah (s.a.a)'in: "*Ali Sehab*"la geldi" sözünden alınmıştır, ama onlar onu başka manada yorumlamışlardır. Zira Resulullah (s.a.a)'in "*Sehab (bulut)*" adlı imamesi Ali (a.s)'ın başındayken Hazret ona; gel diye buyurdu. O da geldi ve bu söz o zaman söylendi; oysa Ali (a.s)'ın Resulullah (s.a.a)'in "*Sehab*" adlı imamesi başındayken gelmesi kastedilmiştir."²²⁶

223- Fusul-ul Muhimme, s. 27.

224- Muhammed b. Ahmed b. Abdurrahman-i Muletti eş-Şafii (ö. h. 377).

225- Sehab'in lugatta manası "bulut" demektir.

226- et-T'enbih ver-Red, s. 26.

Gazali şöyle yazıyor: "Resulullah (s.a.a) "Sehab" adlı imamesini Ali'ye hediye etmişti, onu bu imameyle dolaştığı görüldüğünde Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Ali Sehab'la yanınıza geldi."²²⁷

Halebi şöyle yazıyor: Resulullah (s.a.a) "Schab" adlı imamesini Ali (a.s)'a hediye olarak vermişti, o bu imame ile görüldüğünde Hz. Resul (s.a.a); "Ali Sehab'la yanınıza geldi" diye buyurdu, maksadı ise ona hediye olarak verdiği imamesi idi."²²⁸

Allame-i Emini (r.a) el-Gadir kitabında bu sözleri naklettikten sonra şöyle yazıyor:

İşte Şiaların alcyhinde kullanılan; "Ali Sehab'la geldi" hadisinin manası budur, "Muletti"nin söylediğinin tam tersine, Şiaların hiçbirisi onu te'vil etmeyip ilk günden beri söylendiği manadan başka bir manada kullanmamışlardır. Allah iftira edenlerden bunun hesabını soracaktır.

"O gün, öyle yüzler vardır ki, apaydındır. Güler ve sevinç içindedir. Ve o gün, öyle yüzler de vardır ki, üzerini toz bürümüştür. Onu da karartı sarıp kaplamıştır."²²⁹

227- el-Belir-uz Zehlur, c. 1, s. 215.

228- es-Siret-ul Halebiyye, c. 3, s. 369.

229- Abese/38-41. Ayetler.

4- Gadir Günü İyi Ameller Yapmak

Gadir gününde dini kemale erdirip mevlamız Ali (a.s.)'ı bize İmam olarak tayin etmesiyle Allah-u Teala bizim üzerimize olan nimetleri tamamladı ve böylece ümmet için kurtuluş saadet ve doğru yol açıklandı; bundan dolayı rahmet ve nimet günü olan meb'es-i nebevi hariç bu günden daha önemli bir gün yoktur, Müslümanların bu günde bağışlanan nimetler karşısında Allah'ın rızasını kazanmaya vesile olan, namaz, oruç, sıla-i rahim, yemek vermek ve bu güne yakışan merasimler düzenlemek gibi amelleri yapmakla Allah'a şükretmeleri gerekir.

Hadislerde bu günde bazı amellerin yapılması özellikle tavsiye edilmiştir. Onlardan birisi de Gadir günü orucudur.

Gadir Günü Orucunun Hadisi

Hafız Ebu Bekr-i Hatib-i Bağdadi (ö. h. 463), Abdullah b. Ali b. Muhammed b. Buşran'dan, o da Hafız Ali b. Ömer-i Darukutni'den, Nasr b. Habşun'dan, Ali b. Saidi Remeli'den, Zemure b. Rebia'dan, Abdullah b. Şevzeb'ten, Matar-i Verraktan, Şehr b. Huşeb'ten, o da Ebu Hureyre'den rivayet ediyor ki: "Her kim Zilhiccenin on sekizinde oruç tutarsa, karşılığında Allah-u Teala ona altı ay oruç tutmuş gibi sevap yazar." O gün Gadir-i Hum günüdür, o gün, Resulullah (s.a.a), Ali b. Ebu Talib'in elinden tutarak şöyle buyurdular: "Acaba ben Mü'minlerin velisi değil miyim?" hazır olanlar: "Evet, öylesin ey Allah'ın

Resulü" diye cevap verdiler. Devamında buyurdular: "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*" Ondan sonra Ömer b. Hattab şöyle dedi: "Ne mutlu sana, ne mutlu sana ey Ebu Talib'in oğlu sen, benim ve bütün müslümanların mevlası oldun." Daha sonra "*Bu gün dininizi sizlere kamil ettim...*" ayeti nazil oldu. Kim Recep ayının yirmi yedisinde oruç tutarsa, ona altı ayın orucunun sevabı yazılır. Bu gün, Cebrail (a.s)'ın Hz. Muhammed (s.a.a)'e ilk vahyi getirdiği gündür.²³⁰ Aynı rivayeti başka yolla Ali b. Said-i Remaliden de naklediyor.

Asımı, "Zcyn-ul Feta" kitabında aynı rivayeti yazmış ancak onda "Meb'es" günün orucundan bahs etmemiştir; "Ebu İsmail-i Fakih, Muhammed b. Yahya el-Alevi'den, İbrahim b. Muhammed-i Ami'den, Habşun b. Musa el-Bağdadi'den, Ali b. Said eş-Şami'den, Zemure'den, Ebu Şevzeb'ten..." Senedi zikrettikten sonra, aynı rivayeti yazıyor.

İbn-i Mağazili eş-Şafii, "Menakıb" kitabında Ebu Bekir Ahmed b. Muhammed b. Tavan'dan, o da Ebu-l Huseyn es-Semmak'tan, o da Ebu Muhammed Cafer b. Muhammed b. Nasir-i Huldi'den, o da Ali b. Said-i Remeli'den... aynı rivayeti nakletmiştir.

Sibt İbn-i Cevzi ve²³¹ Hatib-i Harezmi,²³² Hafız Beyhaki'nin senediyle, "Mustedrek" sahibi olan Hakim-i

230- Tarikh-i Bağdad, c. 8, s. 290.

231- Tezkiret-ul Havas, s. 18.

232- Menakıb-ı Harezmi, s. 94

Niaşburi'den, o da Ebu Yali ez-Zubeyri'den, o da Ebu Cafer-i Bezzaz'dan, o da Ali b. Said'ten... aynı rivayeti yazmıştır.

Şeyh-ul İslam Himvini de²³³ Hafız Beyheki yoluyla rivayeti nakletmiştir.

Hadisin Senedinde Geçen Raviler

1- Ebu Hureyre: Ehl-i Sünnet, onun adalet ve güvenirliğinde ittifak ettikleri için onun hakkında daha fazla konuşmaya gerek görmüyoruz.

2- Şerh b. Havşeb el-Eş'ari: Hafız Ebu Naim onu evliyadan sayıp hayatını geniş bir şekilde anlatmıştır.²³⁴ Zehebi "Mizan"da, Buhari'nin onu methettiğini yazıp güvenirliğini Ahmet el-İcli, Yahya, İbn-i Şeybe, Ahmet ve Nesevi'den nakletmiştir. Hafız İbn-i Asakir de,²³⁵ onun hayatı bölümünde şöyle yazıyor: "İmam Ahmed'den onun hakkında bilgi almak istediler, o sıkalığını teyid ederek, hadisleri çok iyidir dedi..."

İcli diyor: "O Şam ehlinden olup, sıkı olan Tabiîn'lerdendir. Yahya b. Muin de onu sıkı bilmiştir." Yakub b. Şeybe söylüyor: "Her ne kadar bazıları onu lekelmişlerse de o sıkadır."

233- Fernid-us Sımtayn, b:13.

234- Hilyet-ul Evliya, c. 6, s. 59-67.

235- Tarih-i İbn-i Asakir, c. 6, s. 343.

İbn-i Hacer²³⁶ de hayatını naklederken Ahmed'in onun hakkında; "sıkadır, iyi hadisler rivayet etmiş ve kendisi de iyidir" dediğini yazıyor, Buhari'den onun iyi hadisler rivayet ettiğini, İbn-i Muin, İclî, Yakub ve Nesevi'den onun sıkalığını nakletmiştir, Ebu Cafer Taberi de onun fakih ve alim bir kimse olduğunu söylemiştir. Onu zayıf olarak görenler de vardır ama Ebu-l Hasan Katta'nın dediği gibi onların sözleri geçerli değildir. Buhari, Muslim, Tirmizi, Ebu Davud, Nesai ve İbn-i Mace ondan hadis rivayet etmişlerdir.

3- Mutahhar b.Tahman Ebu Reca-i Horasani el-Verrak: O Basra da yaşıyordu ve Enes'i de görmüştür. Hafız Ebu Naim onu evliyalardan sayıp hayatını yazmıştır.²³⁷ Ebu İsa'dan onun hakkında şöyle naklediyor: "Ben fıkıh ve zühd'de Mutahhar gibi kimseyi görmedim". İbn-i Hacer de hayatını naklederken, Ebu Naimin söylediği sözü yazıyor²³⁸ ve şöyle devam ediyor: İbn-i Habbân onu sıkı bilmiş, İclî onu tasdik etmiş, Bezzaz ise onun hakkında şöyle demiştir: "Onun kötü bir yönü yoktur, Enesi görmüştür ve onun hadisini kabul etmeyen kimseye rastlamadık, h. 125'te vefat etmiştir, bazıları onun h. 129 da vefat ettiğini, bazılarıysa onun h. 140'larda Mansur'un eliyle

---

236- Tehzib-ut Tehzib, c. 5, s. 255

237- Hilyet-ul Evliya, c. 3, s. 75.

238- Tehzib-ut Tehzib, c. 10, s. 167.

öldürüldüğünü söylemişlerdir." Buhari, Muslim ve Sıhah-i Sitte'nin kalan dört yazarı da ondan hadis nakletmişlerdir.

4- Abdurrahman b. Şevzeb: Ebu Naim onu evliyadan saymış²³⁹ ve Kesir b. Velid'den onun hakkında şöyle nakletmiştir: "Ben İbn-i Şevzeb'i gördüğümde, melekleri hatırlıyorum."

Cezeri ve İbn-i Muin, Ahmed'den onun sıkalığını nakletmişlerdir.²⁴⁰ İbn-i Hacer "Tehzib-ut Tehzib"de onun hadis ve fıkıh ilimlerinde çalışmalarını ve sıkı olduğunu söyleyip Sufyan-i Sevriden şöyle nakletmiştir: "O, bizim sıkı üstatlarımızdandır."²⁴¹ İbn-i Halfun, İbn-i Numeyr Ebu Talib, İcili Ammar, Muin ve Nesai'den onun sıkı olduğunu, H: 86'da dünyaya geldiğini ve h. 144 (veya, 156, 157)'da vefat ettiğini söylemişlerdir. Muslim hariç Sıhah-i Sitte kitaplarının diğer yazarları ondan hadis nakletmişlerdir. Hakim "Mustedrek"te ve Zehebi "Tahhis"te onun hadislerinin sahih olduğunu yazmışlardır.

5- Zemure b. Rabie Ebu Abdullah-i Kureyşi ed-Dimeşki: h. 182. de (H: 200 veya 202 de diyenlerde vardır) vefat etmiştir. Hafız İbn-i Asakir, onun²⁴² hayatını yazıp Ahmed'ten şöyle naklediyor: "O salih bir üstad idi" ve devamında: "O sıkı, emin, salih ve iyi hadisleri rivayet

---

239- Hilyet-ul Evliyas, c. 6, s. 129-135.

240- el-Hulasa, s. 170.

241- Tehzib-ut Tehzib, c. 5, s. 255.

242- Tarih-i Asakir, c. 7, s. 36.

edenlerdendir" diye yazıyor. Muin'den onun sıkalığını naklederken İbn-i Said'in; "O sıka, emindir, orada ondan daha faziletli bir kimse yoktur" sözünü yazmıştır. İbn-i Yunus'tan da; "Kendi asrının fakihî idi" diye naklediyor. Cizeri de²⁴³ onun sıka olduğunu Ahmed, Nesai, İbn-i Muin ve İbn-i Sa'd tan naklediyor. İbn-i Hacer, "Tehzib-ut Tehzib"de onun hakkında şöyle diyor: "Şam'da onun gibi bir kimse olmayıp kendisi de sıkadır ve iyi hadisler rivayet etmiştir." İbn-i Muin, Nesai, İbn-i Habbân ve İclî'den onun sıkalığını Ebu Hatem'den ise "Salih olduğunu" naklediyor. Muslim hariç Kütüb-i Sittenin diğer yazarlarının hepsi ondan hadis nakletmişlerdir. Hakim "Mustedrek"te ve Zehebi de "Telhis"te onun rivayet ettiği hadisleri sahih bilmişlerdir.

6- Ebu Nasr Ali b. Said Ebu Hamle er-Remeli: Buhari onun h. 216'da vefat ettiğini yazıyor. Zehebi²⁴⁴ onu sıka bilmiş ve hakkında şöyle yazmıştır: "Ben onun hakkında hiç kötü bir şey işitmedim ve hiç kimseden onun hakkında iyi olmayan şey duymadım, o salih ve sıka birisidir ama bununla birlikte Kutub-i Sitte ondan hadis nakletmemiştir;" Ali b. Said adı altında da şöyle yazıyor: "Onun sadık olduğu görünüyor." İbn-i Hacer de²⁴⁵ onun sıka olduğuna inanıp Zehebi'ye karşı şöyle diyor: "Eğer gerçekten (dediği gibi)

243- el-Hulasa, s. 150.

244- Mizan-ul İtidal, c. 2, s. 224.

245- Lisan-ul Mizan, c. 4, s. 227.

sıka olup onun hakkında kimse kötü bir laf etmemişse, o zaman neden onu zayıfların içinde zikretmiştir?"

7- Ebu Nasr Habşun b. Musa b. Eyyub el-Hallat: H. 331'de vefat etmiştir, Hatib-i Bağdadi²⁴⁶ hayatını yazıp şöyle diyor: "O Bağda'dın "Bab-ul Basra"sında oturuyordu ve sıkadır". Hafız Darukutni'den onun sadık (doğru söyleyen) olduğunu naklediyor.

8- Hafız Ali b. Ömer Ebu-l Hasan Bağdadi (Darukutni): Sünen kitabının müellifi, olup H: 385'de vefat etmiştir, Hatib-i Bağdadi²⁴⁷ onun hayatı bölümünde şöyle yazıyor: "O kendi asrında tek idi... Sadık, emin, fakih, adil ve sahih itikada sahip olup hadis ilminden başka bir çok ilimlerde de tam bilgisi vardı." Ebu Tayyib-i Taberi'den de onun hakkında şöyle naklediyor: "Darukutni, hadiste Emir-ül Muminin idi, her hangi bir Hafız Bağdad'a geldiğinde, Darukutniye gider, biraz sohbetten sonra onun üstünlüğünü itiraf ederdi.

İbn-i Hallakan²⁴⁸ da hayatını yazmış ve onu methetmiştir. Zehebi²⁴⁹ de Darukutni'nin hayatını yazmış ve Hakim'den, onunla dört ay Bağdat'ta beraber kaldığını, onun çok büyük bir ilme sahip olduğunu ve dünyada onun gibi birini daha görmedim dediğini naklediyor.

246- Tarih-i Bağdad, c. 8, s. 289-291.

247- Tarih-i Bağdad, c. 12, s. 34-40.

248- Vefayat-ul A'yan, c. 1, s. 359.

249- et-Tezkire, c. 3, s. 199-203.

Başkaları da Darukutni'nin hayatını yazmışlardır, ama bu konuyu daha fazla uzatmaya gerek görmüyoruz.

Oruç hadisinin sahih olduğu, sıkı ve güvenilir ravilerin onu rivayet ettiklerini açıklamak için konuyu uzattık ve ravilerin sıklığı hakkında ne güzel kelimelerle karşılaştığımızı gördük. Bununla birlikte bu kitabın üçüncü bölümde "İkmal" ayetinin²⁵⁰ Gadir-i Hum da nazil olduğunu ve onunla ilgili olan hadislerin, Teberi, İbn-i Merdeviye, Ebu Naim, Hatib, Secistani, İbn-i Asakir, Haskani vb. hafızlardan naklolunduğunu gördük.

250- Maide/3, "Bugün dininizi sizlere kamil ettim..."

5. BÖLÜM

EHL-İ BEYT (A.S)'IN GADİR BAYRAMINA VERDİĞİ ÖNEM

1- Ehl-i Beyt'in Nezdinde Gadir Bayramı

**2- Ehl-i Beyt İmamlarının Gadir Hadisiyle Halka
Yemin Verdirmeleri ve Bu Hadiseyi Delil Göstermeleri**

5. Bölüm

EHL-İ BEYT (A.S)'IN GADİR BAYRAMINA VERDİĞİ ÖNEM

1- Ehl-i Beyt'in Nezdinde Gadir Bayramı

İslam dininde Gadir gününün bayram ilan edilmesini ve Şi'a'yla özel bir ilgisi olmasına rağmen bunu Şi'a'yla sınırlamanın doğru olmadığını ve bu günün bayram kabul edilmesinin Resulullah'ın zamanına kadar uzandığını daha önceki açıklamalarda gördük.

İmam Sadık (a.s)'a isnat edilerek rivayet edilen bir hadiste o hazret kendi babaları aracılığıyla Hz. Resulullah'ın bu bayramı anarak şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Gadir-i Hum günü ümmetimin en faziletli bayramıdır. O gün Allah-u Teala, kardeşim Ali b. Ebu Talibi benden sonra ümmetimin hidayetçisi olarak tayin etmiştir. O gün, Allah'ın dini kamil kıldığı gündür. Allah o gün ümmetime nimetini

tamamlamış ve İslam'ın onların dini olmasına razı olmuştur.²⁵¹ Yine Hz. Resulullah (s.a.a), Ebu Said-i Hudri'nin naklettiği hadiste bu güne işaret ederek şöyle buyurmuştur:

*"Beni tebrik edin, beni tebrik edin, Allah bana mübuvveti, Ehl-i Beyt'ime de imameti özgü kılmıştır."*²⁵²

Hz. Ali de Resulullah (s.a.a)'ın izini takip ederek bu günü bayram olarak kutlamıştır.

Rivayet edildiğine göre Hz. Ali (a.s)'ın hilafet döneminde Gadir-i Hum günüyle cuma günü birbirine denk gelmişti. Hazret o günde minbere çıkarak daha önce emsali görülmemiş şekilde Allah'a hamd-u sena ederek eşine rastlanmayan bir hutbe okudu. O hutbeden bize ulaşan miktarı şöyledir:

"Bütün hamdlar -övgüler- O Allah'a ki, hamd edenine ihtiyacı olmaksızın hamd etmeyi kendi rububiyetine itiraf etme yollarından biri, rahmetinin çoğalması için bir vesile ve Onun fazlını talep eden için ise bir yol kılmıştır."

Tanıklık ederim ki, tek olup şeriki olmayan Allah'tan gayri bir mahud yoktur ve Muhammed de onun kulu ve resulüdür. Bilerek onu diğer ümmetlere öncü kılmıştır. Kendi tarafından emredici ve nehyedici olarak onu peygamberler arasından seçti. Vermekte onu kendi yerinde

251- Dördüncü bölümün ikinci açıklamasına bakınız.

252- Dördüncü bölümün ikinci açıklamasındaki tebrik hadisini bakınız.

oturtmuştur. Çünkü Allah'ı gözler fikirler O'nu kuşatamaz ve onu sır aleminde derin düşünceler O'nu temsil edemez. O'ndan gayri bir ilah yoktur. O, mülk ve kudret sahibidir. Resulullah'ın Peygamberliğine itiraf etmeği kendi ilahlığına itiraf etmekle beraber kılmıştır; onu öyle bir keramete layık kılmıştır ki, yaratıklarından hiç biri ona ulaşamaz. Bu liyakate ve dostluğa ehil olan yalnızca odur. Çünkü değişmekle lekelenecek olan ve zan üzere hareket eden kimse, kesinlikle yakınlık ve dostluk makamına erişemez. Saygınlığının artması ve dua edenin duasının icabete erişmesi için ona salat etmeye emredildik. Öyleyse Allah'ın salat ve rahmeti onun üzerine olsun ve hiç ona kimsenin ulaşamayacağı ve sona ermeyeceği şekilde, Allah mukerrem, müşerref ve azametli kılsın.

Allah-u Teala Peygamberinden sonra da kullarının içinden bir grubu kendi sırrı için seçti. Onları kendi eğitimiyle yüceltti ve onları da resulünün rütbesinde karar kıldı. Onları da asırdan asıra, zamandan zamana hak üzere kendine ve kendi yoluna hidayet edip davet edenlerden kıldı. Onları ezelde nurlar olarak yarattı, kendi hamdıyla konuşturdu, kendi taziminin şükrünü onlara ilham etti; onları rububiyyet ve ubudiyet egemenliğine itiraf eden herkes için hüccetler ve yaratıklarına şahitler kıldı. Onlara istediği miktarda velayet yetkisi verdi ve onları, meşîyyetinin tercümanları; iradesi'nin dilleri kıldı.

Onları öyle kullardırırlar ki O'nun sözünden öne geçmezler ve onun amel ederler. Allah onların geleceklerini de

bilir geçmişlerini de. Onlar ancak Allah'ın razı olduğu kimseye şefa'at ederler, kendileri de onun haşyetinden korkarlar. Onun hükmüyle hükmederler, O'nun sünnetine göre davranırlar, O'nun sırlarına uyarlar ve onu farzlarını yerine getirirler.

Allah-u Teala halkı sağır, kör ve dilsiz olarak kendi başlarına bırakmamıştır, aksine onlara akıl vermiştir; akıl, onların şahit olacak organlarına karışmış ve bölünüp her parçasına dağılmıştır. Akıl, onların ruhlarında gerçekleştirmiş, duyu organlarını da aklın emri altına almıştır. Onu, kulak, göz, düşünce ve hayal arasında yerleştirmiş, onunla insanlara hüccetini tamamlamış, kendi yolunu insanlara göstermiş ve onlar, onda bıraktığı güç vesilesiyle fasih bir dille konuşurmuştur.

Ayrı bir Hutbesinin de bir bölümünde de şöyle buyurmuştur:

“ Ey müminler topluluğu Allah-u Teala, size güzel ihşanını kamil kılmak, sizi doğru yoluna ve nuruyla hidayet bulanların yollarına iletmek ve size afiyetli bol bahşişini daha da çoğaltmak için bugünde sizlere iki büyük bayramı bir araya toplamıştır onlardan biri olmaksızın diğeri ayakta duramaz.

Bir cumadan diğerkumaya kadar kötü kazançların sebep olduğu kirliliklerin yıkanması, müminler için bir anma ve takvalı insanların takvalarının zahir olması için Allah-u Teala Cuma gününü toplantı günü kılmış ve o günde bir

araya toplanmayı teşvik etmiştir. Bu günde hayır amellerin sevabı ondan önceki günlerde itaat ehline verilen sevaba oranla kat kat fazladır. Bu ise, ancak Allah-u Teala'nın emrettiği şeylere uymak, nehyettiği şeylerden sakınmak ve uyulmasına teşvik ettiği hususu da O'na boyun eğmekle tamamlanır.

Allah' ı Teala tevhidini, Peygamberinin peygamberliğini itiraf etmedikçe ve hiç bir dini de; velayetini emrettiği kimsenin velayeti kabul edilmedikçe hiç kimseden kabul etmez. O'na itaat etmenin sebepleri de, O'nun ve velayet ehlinin ismetine sığınmadıkça düzene girmez. Allah-u Teala Devh (Ağaç) gününde, kendine özgü kılıp seçtiği kulları hakkındaki iradesini Peygamberine indirip onu halka açıklamasını, sapıklık ve nifak ehline iltifat gözetmeği terk etmesini emretti; Peygamberini onlardan korumaya kefil oldu. Böylece bu remizli sözüyle; şüphe ehlinin perde arkasında saklı tuttukları ve irtidat ehlinin kalplerinde gizli tuttukları art düşüncelerini açığa çıkardı. Bunu mümin de münafık da anladı. Sonuçta düşen düştü istikrarlı insanlar da hak üzere sabit kaldı, münafıkların cahilliğiyle dinden çıkanın cehalet taassubu daha da çoğaldı, dişler sıkıldı, kullar gizli işaretler yapmaya koyuldu, konuşan konuştu, çağıran çağırdı, dinden çıkan dinden çıkışında devam etti, bir grup diliyle iman getirip imanın hakikatinden uzak kaldı, bir gurup da hem diliyle hem de kalbiyle gerçekten iman getirdi.

Allah-u Teala dinini kamil kıldı Peygamber ve müminlerle tabi olanların gözlerini aydınlattı. Buna sizden bir grup şahid oldu ve bir gurubunuza da nakledildi. Böylece Allah'ın güzel kelimesi sabredenler için tamamlandı ve Allah Firavun'un, Karun'un, Hama'nın ve askerlerinin atıştıklarını ve üzerine çıktıklarını yıkıp tahrip etti. Geriye halkın helakından çekinmeyen sapıklardan bir takım değersiz insanlar kaldı. Allah onları da kendi evlerinde yakalayacak, eserlerini yok edecek, belirtilerini silip götürecektir. Onun yerine yakında onları acı hasretler bürüyecektir. Onları da Allah'ın dininin değiştirilip hükmünün tahrif edilmesine el atıp boynunu uzatanlara kavuşturacaktır. Yakında Allah'ın, düşmanlarına karşı dostlarına yardım vadesi gelecektir. Allah latif ve her şeyi bilendir.

“Bu duyduklarınız sizin için yeterli ve tebliğdir. Öyleyse, Allah size rahmet etsin, Allah'ın sizi teşvik ve sevk ettiği konular üzerinde düşünün ve onun şeriatına uymaya niyetlenin, onun yolunda gidin ve diğer yollara gitmeğe niyetlenmeyin ki sizi yoldan ayırıp götürür.

Şüphesiz bu gün şanı büyük olan bir gündür.

Bugün de kurtuluş vaki olup dereceler yücelmiş ve hüccetler açıklığa kavuşmuştur.

Bugün açık makamın izah edilip gün ışığına çıkarıldığı gündür.

Bugün dinin kemale erdiği gündür.

Bugün ahd bağlanan gündür.

Bugün şahit ve meşhut gündür.

Bugün nifak ve inkar düğümlerinin açıldığı gündür.

Bugün iman hakikatlerinin açıklandığı gündür.

Bugün şeytanın kovulduğu gündür.

Bugün size vaad edilen ayırma günüdür.

Bugün sizin ondan yüz çevirdiğiniz yüce seçkinler günüdür.

Bugün kulların imtihana çekildiği gündür.

Bugün araştıranlar için delil günüdür.

Bugün sinelerde saklı olan konuların açığa çıkarıldığı gündür.

Bu gün özel grubun nass ile seçildiği gündür.”

Böylece Hz. İmam Ali (a.s) bugün hakkındaki açıklamasına bugün bu gün cümleleriyle devam etti ta sözünü şuraya ulaştırdı.

“Öyleyse Allah’ı gözetin ve O’ndan sakının, hile yapmaktan çekinin, O’nu aldatmağa kalkışmayın, Allah’a, onun tevhidinde inanarak ve itaat etmesini emrettiği kişilere itaat ederek yaklaşın. Kendilcri sapıp diğerlerini de saptıranlara uyarak doğru yoldan ayrılmayın. Allah-u Teala kitabında bir grubu kınayarak şöyle buyurmuştur:

“Biz kendi efendilerimize ve büyüklerimize itaat ettik böylece onlar bizi yoldan saptırdılar. Ey Rabbimiz sen onlara azaptan iki katını ver ve onlara büyük lanetinle lanet et.²⁵³” Yine Allah-u Teala şöyle buyurmuştur: Ateş içerisinde karşılıklı delillerle tartışırken zayıf olanlar, büyüklere (müstekbirlerine) derler ki: Gerçekten biz, size uymuş olan kimselerdik. Şimdi siz ateşten bir parçasını olsun, bizden uzaklaştırabilir misiniz? “Onlar da: Eğer Allah bize doğru yolu gösterseydi, biz sizlere doğru yolu gösterirdik derler.²⁵⁴”

Acaba istikbarın ne olduğunu biliyor musunuz? İstikbar itaat edilmesini emredildikleri kimselerin itaatini terk etmek ve uyulmalarına teşvik olundukları kimselere karşı ululanmaktır. Kur'an Kerim tefekkür edip, öğüt alanlar için bu gibi olaylardan çok bahsetmiştir. “Ey müminler bilin ki, Allah-u Teala şöyle buyuruyor: “Şüphesiz Allah onun yolunda sınıksız saflar halinde savaşanları sever.”²⁵⁵ Acaba Allah'ın yolunun ne ve kim olduğunu bilmiyor musunuz?

Allah'ın yolu benim: kim o yolda gitmezse helak olur.

Peygamberinden sonra nasb ettiği yolu benim.

Cennet ve cehennemi bölen benim.

Fasıklara ve müminlere hüccet benim.

253- Alızb/67-68.

254- İki ayetten bir araya gelmiştir; Mu'min/47 ve İbrahim/21.

255- Saf/4.

Gaflet uykusundan uyanın ecel gelip çatmadan amele koşun. Batını rahmet, zahiri ise azap olan hisar çekilmeden Rabbi'nizden olan mağfirete ulaşmak için yarışın. O zaman sesleneceksiniz fakat sesiniz duyulmayacaktır, feryat edeceksiniz feryadınız ciddiye alınmayacaktır; yardım dileyip de yardım bulamadığınız ve vakit elden çıkmadan süratle Allah'ın itaatine koşun. Görüyorum ki; lezzetleri yok eden size gelip çatmıştır da artık ne kurtaracak bir sığınak ve ne de kurtuluş verecek bir kurtuluş vardır.

Allah'ın rahmeti üzerinize olsun bu toplantınız sona erdiğinde ailenizin arasına bollukla dönün, kardeşlerinize ihsan edin, Allah'ın size bağışladığı nimetten dolayı O'na şükredin. Toplanın ki; Allah sizin dağınıklığınızı toplasın, birbirinize iyilikte bulunun ki; Allah sizin ülfetinizi daha da çoğaltsın. Allah'ın nimetleriyle birbirinize hediye verin. Zira Allah Tcala size bu günü, ondan önce ve sonraki bayramlarda verdiği sevabın kat katını vererek tebrik etmiştir. Bu günde ihsanda bulunmak malı çoğaltır, ömrü fazlalaştırır ve bu günde birbirine karşı şefkatli olmak Allah'ın rahmet ve şefkatına sebep olur. Kardeşlerinize ve aile ferlerinize zahmet çekerek kazandığınız malınızdan ve gücünüz yettiği şeylerden ihsanda bulunun, birbirinizle karşılaştığınızda güler yüzlü ve sevinçle karşılaştın. Size verdiği nimetten dolayı Allah'a hamd olsun, sizlerden beklentisi olanlara fazlasıyla ihsanda bulunan, zayıflarımızı yemeğinizde ortak kılın ve gücünüz yettiği miktarda, imkanınız olan şeylerden

onlara bağıшта bulunun. Bugünde harcanan bir dirhemın karşılığı yüz bin dirhemdir, fazlası da Allah'tandır.

Bugünde oruç tutmak Allah'ın teşvik ettiği şeylerdendir ve ona mükafat olarak büyük sevap verecektir. Kim kardeşinin ihtiyacını istemeye mecbur olmadan giderirse ve severek ona ihsanda bulunursa, onun sevabı bu günde oruç tutup gece sabaha kadar ibadet eden kimsenin sevabı kaddır. Kim de bu günün akşamında bir mümine iftar verirse, büyük bir topluluğa iftar vermiş kimsenin sevabını alır.

Birbirinizle karşılaştığınızda selam vererek birbirinize el verin ve bugündeki nimetten dolayı birinizi tebrik edin. Bu sözleri hazır olanlar olmayanlara ve yakında olalar uzakta olanlara ulaştırın. Bu günde zenginler fakirlerin ve güçlüler güçsüzlerin halini sorup onlara iyilikte bulunsunlar. Bunlar Hz. Resulullah'ın bana emrettiği şeylerdir."²⁵⁶

Yine diğer Ehl-i Beyt İmamları da, Gadir gününü bayram olarak kabul etmekte Hz. Resulullah'ın izini takip etmişlerdir ve bugünü bayram olarak adlandırıp bütün Müslümanlardan bugün de bayram yapmalarını istemiş; bugünün faziletini ve bu günde iyi amel yapanların ulaştıkları sevabı açıklamışlardır.

256- Bu hadisi Şeyh-ut Taife Şeyh Tusi Misbah-ul "Müctheccid" kitabının 524. sayfasında kendi sencediyle Hz. İmam Rıza (a.s)'dan, o da kendi babaları aracılığıyla Hz. İmam Hüseyin'den nakletmiştir. Biz bu hadisi, Kaşif-ul Gıta'nın yazmış olduğu "Müsterek-i Nehc-ul Belağa" kitabından (s. 67-72) naklettik.

Fırat b. İbrahim el-Kufi'nin tefsirinde, Maide Suresinde şu rivayet naklediliyor:

Furat b. Ahnef diyor ki: Ben Hz. Sadık (a.s.)'a; Size feda olayım Müslümanların fitır, kurban, cuma ve Arefe gününden daha faziletli bayramı var mıdır? diye sordum. Hazret cevaben şöyle buyurdu:

“Elbette bunlardan daha faziletlisi, daha büyüğü ve Allah katında daha şereflişi Allah Teala’nın Resulullah’a **“Bugün sizin için dininizi kamil kıldım ve kendi nimetini size tamamladım ve size din olarak İslam’ı seçip- beğendim”**²⁵⁷ ayetini indirerek dinini kıldığı gündür.

Fırat diyor, İmama; o gün hangi gündür? diye sorduşumda şöyle cevap verdiler:

“Beni İsrail Peygamberlerinden birisi, kendinden sonraki imam için vasiyet ettiğinde o günü bayram kabul ederlerdi. Bugün de Hz. Resulullah’ın Hz. Ali’yi İmam olarak tayin ettiği gündür, işte o günde ikmal ayeti inmiş, din kamil olmuş ve nimet müminlere tamamlanmıştır.

Ravi -O gün, yıl içindeki hangi gündür?

İmam -Günler ileri ve geri giderler, Cumartesi, Pazar, pazartesi veya haftanın diğer günlerinden biri olabilir²⁵⁸.”

257- Maide/3.

258- Zahirin hadisin devanını düşmüştür. Zira daha sonra göreceğimiz üzere Kuleyni’nin Hazretin kendisinden naklettiği hadiste onun Zilhicce ayının 18. Günü olduğu belirtilmiştir.

Ravi -Bugünde ne yapmamız gerekir?

İmam -“Bugün, ibadet ve namaz günüdür. Bugün Allah-u Teala'nın sizlere ihsan ettiği velayetimiz için, Allah'a şükretme, hamd etme ve sevinç günüdür. Ben bu günde sizlerin oruç tutmanızı severim.”

Usulu Kafi'de Hasan b. Raşid'den şu rivayet nakledilmiştir:

Ravi -Size feda olayım Müslümanların Ramazan ve Kırban bayramından gayri bayramı var mıdır?

İmam Sadık (a.s): “Evet, ey Hasan, onlardan daha büyük ve daha şerefli bayram vardır.”

Ravi -“O bayram hangi gündür?”

İmam -“Hazreti Ali'nin halka İmam olarak tayin edildiği gündür”

Ravi -“Sana feda olayım, o günde bizler ne yapmalıyız?”

İmam -“Ey Hasan, O günde oruç tutarsın, Muhammed'e ve Ehl-i Beytine çokça salavat getirirsin ve onlara zulüm edenlerden Allah'a teberri edersin. Çünkü bütün peygamberler halka vasilerini tayin ettikleri günü bayram yapmalarını emrediyorlardı.”

Ravi -“O günde oruç tutanın mükafatı nedir?”

İmam -“O günde oruç tutana altmış ay oruç tutanın sevabı verilir”²⁵⁹

Yine Kâfi kitabında²⁶⁰ nakledilen bir hadiste şöyle yazıyor:

“Sehl b. Ziyad Abdurrahman b. Salim'den, o da babasından şöyle rivayet ediyor.

Ravi -Müslümanların Cuma, kurban ve fitır bayramlarından gayri bir bayramları var mıdır?

İmam Sadık -“Evet ihtiramı daha fazla olan bir bayram vardır”.

Ravi - “Sana feda olayım o hangi bayramdır.”

İmam -“Hz. Resulullah'ın “Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır” diyerek Emri'ul Mü'minini halife olarak tayin ettiği gündür.”

Ravi -“O gün hangi gündür?”

İmam -“Hangi gün olduğunu ne yapacaksın yıl değişmektedir, ancak o gün Zilhicce - ayının 18'i idi.”

Ravi -“O günde ne yapmamız gerekir?” “O günde oruç tutarak, ibadet ederek Allah'ı anın ve Muhammed'e ve Ehl-i Beyt'ine selavat getirin. Zira Hz. Resulullah Emir-ul Müminine bu günü bayram yapmasını emretmiştir. Geçen

---

259- Kafi c. 1, s. 303.

260- Kafi c. 1, s. 303.

Peygamberler de vasilerini tayin ettiklerinde o günü bayram yapmalarını emrederlerdi.”

Yine Kuleyni kendi senediyle Ali b. Huseyin el-Abdu'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Ben İmam Sadık'ın şöyle buyurduğunu duydum: “Her yılda Gadir-i Hum günü oruç tutmak, kabul olmuş yüz hac ve umreye bedeldir. Bugün Allah'ın büyük bayramıdır!”

Şeyh Saduk El- Hisal kitabında kendi senediyle Mufazzal b. Ömer'den şu rivayeti naklediyor:

Ravi -“Müslümanların kaç bayramı vardır?

İmam Sadık -“Dört bayramları vardır.”

Ravi -İki bayramla cuma günün bayram olduklarını biliyorum.”

İmam -“Bu bayramların büyüğü ve en şerefli Zil-Hicce ayının on sekizinci günüdür. O gün Hz. Resulullah'ın İmam Ali'yi halk arasında imam olarak tayin ettiği gündür.”

Ravi -“O gündeki görevimiz nedir?”

İmam -“Bugünde Allah'a şükür ve hamd olarak oruç tutmanız gerekir. Gerçi Allah her saatte şükredilmeye layıktır. önceki peygamberler de vasilerinin tayin edildiği günde oruç tutmayı ve bayram yapmayı emrederlerdi.

Şeyh Tusi de el-Misbah adlı kitabında kendi senediyle Ammar b. Harizi el-Abdi'den şöyle rivayet etmiştir:

“Zilhicce ayının on sekizinde Hz. Sadık (a.s)'ın yanına gittim, onun oruçlu olduğunu gördüm.

İmam bana şöyle buyurdu: “Bugün çok büyük bir gündür. Allah onun ihtiramını müminlere büyük kılmıştır. Bugünde dinini onlar için kamil kıldı nimetlerini onlara tamamladı ve onlardan almış olduğu misak ve ahidini yeniledi.

İmamdan, “Bu günde oruç tutmanın sevabı ne kadardır?” diye sorulduğunda? İmam (a.s) şöyle buyurdu: Bugün bayram, şenlik, sevinç ve Allah’a şükür olarak oruç tutma günüdür. Bugünde oruç tutmak, haram aylarından atmış ay oruç tutmağa bedeldir.

Abdullah b. Cafer-i Himyeri’den o da Harran b. Müslim’den, o da Ebu’l Hasan Leysi’den Hz. Sadık (a.s)’ın nezdinde bulunan dost ve Şialarına şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: Allah-u Teala’nın İslam dinini yücelttiği, dini aydınlığa kavuşturduğu ve bizlere, dostlarımıza ve Şiilerimize bayram kıldığı günü bilmiyor musunuz ?”

Hazır bulunanlar:

“Allah, Resulü ve Resulullah’ın oğlu daha iyi biliyor, ey efendimiz o gün fitır bayramı günü müdür?”

İmam buyurdu: “Hayır”

Hazır bulunanlar:

“O gün Kurban bayramı günü müdür?”

İmam -“Hayır, gerçi bu günlerin her ikisi de çok değerlidirler ancak dininin aydınlığa kavuştuğu gün onlardan daha değerlidir. O Zilhicce ayının on sekizinci günüdür. Resulullah (s.a.a) Veda haccından döndüğünde Gadir-i Hum’a vardığında...”

Himyerin’in hadisinde Gadir gününün şükür namazını zikrettikten sonra şöyle devam ediyor: “Ve secdelerinde şöyle dua okursun”

“Allah’ım, bizi, mevlamız Emir-ul Müminin Ali b. Ebu Talib’in velayeti ile şereflendirdiğin günde açık ve güler yüzlü oluyoruz, suratımızı asmıyoruz.”

Feyyaz b. Muhammed b. Ömer el-Tusi doksan yaşındayken hicri iki yüz elli dokuz da şu rivayeti nakletmiştir: “Ben Gadir günü, Hz. Ali b. Musa er-Rıza (a.s)’ın yanındaydım, özel ashaptan olan bir grup kimselerde huzurunda bulunuyorlardı. Onları iftar yemeği için bekletmişti. Onların evlerine yemek, hediye, elbise, hatta yüzük ve ayakkabı bile göndermişti. Hem kendi durumu ve hem de etrafındakilerin durumlarında belirgin değişiklik yapmıştı. Önceki günlerde normal olmayan yeni araç gereçler kullanılıyordu. Hazret ise bugünün geçmişi ve faziletiyle ilgili sohbet yapıyordu.

“Muhtasar-ı Besair-ud Derecat” kitabında kendi senediyle Muhammed b. Ala el- Hemdani el-Vasiti ve Yahya b. Cureyh el-Bağdadi’den şöyle rivayet etmiştir: Birlikte İmam Hasan Askeri’nin ashablarından olan Ahmed b.

İshak-i Kummi'nin, Kum şehrindeki evine gittik. Kapıyı vurduk, kapıya bir Iraklı genç kız geldi. Kızdan Ahmed b. İshak'ı sorduk. Kız, bugün bayram olduğundan onun bayram işleriyle meşgul olduğunu söyledi. Biz ise; Sübhanallah, Şiaların Kurban, Ramazan, Gadir ve Cuma bayramlarından ibaret olmak üzere dört bayramları vardır dedik...”

Yaşadığın Müddetçe Zaman İlginç Şeyler Sana Gösterecektir

Buraya kadar bu bayramın hakikatinin nereden kaynaklandığını, bütün ümmete ait olduğunu, Hz. Resulullah'ın döneminden başladığını, sonra da bir vasiden ötekisine ulaştığını, Ehl-i Beyt İmamları tarafından kesintisiz olarak kutlanışını Allah'ın vahyinin eminleri tarafından da sürekli olarak anıldığını ve Emir-ul Müminin Ali (a.s.)'dan sonra İmam Sadık ve İmam Rıza (a.s.)'ın konu hakkındaki açıklamalarını gördük. Bu İmamların konu hakkındaki açıklamaları hicretin üçüncü asrında yazılmış olan Tefsir-i Furat ve Kafi gibi kitaplarda yer almıştır, işte Şia'nın Gadir gününü eski zamanlardan beri bayram olarak kutlamaktaki kaynak ve belgeleri bu gibi hadislerdir; hüküm ve hikmet sahibi olan Ehl-i Beyt İmamları bu gibi altın değerli sözleri açıkladığı andan itibaren Şia alemi bu günleri bayram olarak kutlamışlardır.

Durum bundan ibaretken Nuveyri ve Makrizi'nin, “Bu bayram Muizzuddevle Ali b. Buye'nin 325 Hicri yıllarında

icat ettiği bidatlardandır” sözlerinin hakikattan ne kadar uzak bir söz olduğu ortaya çıkıyor.

Nuveyri “el-A’yad-ul İslamiyye” adlı kitabında şöyle ya-zıyor: “Bir bayram da vardır ki Şiiler icat edip ona Gadir Bayramı ismini vermişlerdi. Bugünü bayram yapmalarının sebebi ise bugünde Hz. Resulullah’ın Hz. Ali’yi kendisine kardeş seçmesidir.

Gadir bir çeşmenin döküldüğü yerdir, çeşmenin kenarın-da budakları birbirine geçen bir ağaç da vardır. Gadir ile çeşme arasında Hz. Resulullah’ın mescidi bulunmaktadır. Bidat ettikleri bu bayram Zil-Hicce ayının on sekizinci günüdür; çünkü kardeşlik olayı hicretin onuncu yılında Veda Haccı sırasında bugünde vaki olmuştur. Şialar o günün gecesinde ayık kalıp namaz ve ibadetle meşguldürler ve gündüzünde de öğleden önce iki rekat namaz kılarlar, bugünde yeni elbise giymek, köle azat etmek, yabancılara ihsan yapmak ve kurban kesmek, onların adetlerindendir. Bu bayramı ilk olarak Muizzuddevle Ebu’l Hasan Ali b. Buye (onun hayatına değinirken açıklayacağımız üzere) 325 yılında icat etmiştir. Şia bugünü bayram kabul edip kendi aralarında bir gelenek haline getirince, Ehl-i Sünnet’in de avamı 389 yılında kendilerini Şia’nın bayramına benzer bir günü, sevinç ve şenlik günü olarak uydurdular; bu, Şia’nın bayramından sekiz gün sonrasına denk gelmektedir. Onlar diyorlar ki, bugün, Hz. Resulullah (s.a.a) ile Ebu Bekirle birlikte mağaraya girdikleri gündür. Dolayısıyla onlar da

bugünde ziynete bürünür mücevher takar ve ateş yakarlar.²⁶¹

Makrizi ise bu konuda şöyle yazıyor: “Gadir bayramı şer’i bir bayram değildir. Ümmetin dini liderleri de bugünü bayram olarak kutlamamıştır. Bugün, İslam aleminde ilk önce Muizzuddevle Ali b. Buye’nin zamanında Irak’ta bayram olarak tanındı. Zira bu bayramı (ö. h. 325) icat etti ve o zamandan bu yana Şia o günü bayram olarak kutlamaya başladı.”²⁶²

Hakikati anlamadan önce Şia tarihi hakkında yazı yazan bir araştırmacı hakkında ne söyleyeyim; ya gerçeği anlamış ama yazarken unutmuştur, ya da geceleyin düşünülen bir konudan dolayı ona göz yummuştur veyahut konuşuyor ama ne konuştuğunu bilmiyor, ya da ne söylediğine teveccüh etmiyor!!

Acaba H. 346’da vefat eden Mes’udi, “Ali’nin evlat ve Şiaları bugünü kutluyor”²⁶³ dememiş midir? Acaba H. 329’da vefat eden Kuleyni Kafi kitabında Gadir bayramı hadisini rivayet etmiyor mu?

Gadir bayramıyla ilgili ikinci bir hadisi kendi tefsirinde rivayet eden Furat b. İbrahim el-Kufi ise ondan daha önce yaşamıştır. Furat b. İbrahim el-Kufi Şeyh Kuleyni’nin şeyh-

---

261- Nihayet-ul Ereb fi Funun-il Edebiyye, c. 1, s. 177.

262 -El-Hutat ul-Makriziyye, c. 2, s. 222.

263 -Et-Tenbih ve’l İshraf, s. 221.

leri tabakasındadır. O halde bu kitaplar, Nuveyri ve Makrizi'nin zikretmiş oldukları tarihten daha önce yazılmıştır.

Acaba Feyyaz b. Muhammed b. Ömer et-Tusi H. 203'de Şehid olan İmam Rıza (a.s)'ın bugünü bayram olarak kutladığına ve bugünün geçmişi ve faziletini babaları aracılığıyla Emir-ul Müminin Ali (a.s)'dan naklettiğine şahit olduğunu 259 yılında rivayet etmiyor muydu?

İmam Sadık (a.s) da H. 148 de bugünle ilgili hütün a-melleri kendi ashabına öğretmiş ve vasilerin tayin edildiği günlerin bir bayram olarak kutlanmasını da bütün peygamberlerinin sünnetlerinden olduğunu belirtmiştir. Nitekim normal amir ve padişahlar da hükümete kavuştukları günü, bir bayram günü olarak kutluyorlar.

Hidayet İmamları olan Ehl-i Beyt İmamları, kendi asırlarındaki Şiilere, bugünde ihsan yapmalarını ve bugüne özgü olan dua ve ibadetlerle meşgul olmalarını emrediyorlardı. "Muhtasar-i Besair ud-Derecat" kitabından naklettiğimiz hadisten, bu bayramın Şia arasında üçüncü asrın başlarında yaygın olan dört bayramdan biri olduğu açıkça anlaşıyor-du.

Fakat bu iki zat, Şia'yı lekefemeği amaçladıklarından dolayı bu bayramın salih geçmişler tarafından bayram yapıldığını inkar ederek onun Muizziddevle tarafından çıkarılan bir bidat olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ama onların bu iddialarını, tarihi iyi bilen bir kimsenin göreceği ve onların

yaptıkları bu yanlışlıkları ortaya çıkaracağından gaflet etmişlerdir. “İşte böylece hak ortaya çıktı ve onların yaptıkları batıl oldu ve orada yenilgiye uğrayıp küçüldüler”²⁶⁴

2- Ehl-i Beyt İmamlarının Gadir Hadisiyle Halka Yemin Verdirmeleri ve Bu Hadiseyi Delil Göstermeleri

Bu hadis(Gadir-i Hum hadisi) asrı saadette, ona yakın olan ilk asırlarda ve hatta şimdiki asırda bile kesin kabul edilen hadislerden ola gelmiştir. Kalbinde hiç bir inkara yer vermeksizin her yakında olan ona inanmış ve her uzakta olan da onu rivayet etmiştir. Her zaman münazara esnasında bir taraf sözü bu hadise vardırınca diğer taraf susmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla bu hadisle istidlal etmek çok olmuş ve ashop ve tabiin arasında ister Hz. Ali'nin hilafeti döneminde, ister ondan önce olsun bu hadise dayanılarak tanıklık istemek çok olmuştur. Bu hadisin bir delil olarak getirilmesi Hz. Ali (a.s) tarafından Hz. Resulullah'ın mescidinde olmuştur.²⁶⁵ Ancak biz, ondan sonra Ehl-i Beyt tarafından bu hadise dayanılarak yapılan istidlallerden bazı örnekler zikredeceğiz.

264- Araf/118-119

265- Bunu Süleyman b. Kays kendi kitabında nakletmiştir isteyen onun kitabına müracaat edebilir.

a) Hz. Emir-ul Müminin Ali (a.s)'ın Şura Günü Halka Yemin Verdirmesi:

Hatiplerin hatibi Harezmi el-Hanefi şöyle diyor: "El Murizi olarak tanınan şeyh Şehabuddin Ebu Necib Sa'd b. Abdullah b. Hasan el-Hemdani Hafız Ebu Ali Hasan b. Ahmed b. Hüseyin'den o da Şeyh edip Ebu Ya'la Abdurrazzak b. Ömer b. İbrahim el-Hemdani'den o da Muhaddislerin en iyisi Ebu Bekr Ahmed b. Musa b. Murdevih'den o da Şeyh el-İmam Şehabuddin Ebu Necib Sa'd b. Abdullah el-Hemdani'den o da Hafız Süleyman b. Ahmed'den; o da Ya'la b. Sa'd er-Razi'den, o da o da Muhammed b. Hamid'den, o da Zafir b. Süleyman'dan, o da Haris b. Muhammed'den, o da Ebu Tufeyl Amir b. Vasil'den şöyle nakletmiştir:

"Şura günü ben kapı önündeydim, Hz. Ali'nin şöyle dediğini duydum:

"Size öyle bir delil getireceğim ki, ne Arahınız ve ne de Aceminiz onu değiştiremeyecektir."

Sonra şöyle buyurdu:

İlz. Ali -Ey Töpluluk! Allah aşkına hepiniz söyleyin bakalım; acaba sizin aranızda benden önce Allah'ın tevhidi-ni tasdik eden biri var mıdır?"

Halk -"Hayır"

Hız. Ali -*Allah aşkına söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri Cafer-i Tayyar gibi meleklerle birlikte cennete uçan kardeşi olan biri var mıdır?*

Halk -“Allah’a and olsun ki yoktur.

Hız. Ali -*Allah aşkına söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri Allah’ın ve Resulullah’ın aslanı olan Seyyid-üş-Şüheda Hamza gibi amcası olan biri var mıdır?*

Halk -“Allah’a and olsun ki yoktur.”

Hız. Ali -“*Allah aşkına söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri cennet kadınlarının efendisi olan Resulullah’ın kızı Fatime gibi zevcesi olan biri var mıdır?*”

Halk -“Allah’a and olsun ki yoktur.”

Hız. Ali -*Allah aşkına söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri cennet gençlerinin efendileri olan Hasan ve Hüseyin gibi iki oğlu olan var mıdır?*

Halk -“And olsun Allah’a ki yoktur”

Hız. Ali -“*Allah aşkına söyleyin acaba sizin aranızda benden önce defalarca sadaka vererek Resulullah’la necva eden (gizli konuşan) var mıdır?*

Halk -“And olsun Allah’a ki yoktur”

Hız. Ali -“*Allah aşkına söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri Hız. Resulullah’ın, hakkında; “Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır; Ey Allah’ım onu*

seveni sen de sev, ona düşman olana sen de düşman ol ona yardım edene sen de yardım et, hazır olanlar burada bulunmayanlara bunları ulaştırırsınlar.” Diye buyurduğu bir kimse var mıdır?

Halk -“Andolsun Allah’a ki yoktur”²⁶⁶

Bu hadisi Himvini de bu ihticacı kendi senediyle Harezmi Hatibi Ziyauddin Ebu’l Muayyed b. Ahmed el-Mekki aracılığıyla mezkur her iki yolu ile rivayet etmiştir.

Yine bu hadisi İbn-i Hatem el-Şami, ed-Darr-un Nezim adlı kitabında Hafız b. Murdeveyh’in aracılığıyla ona ait ayrı bir senetle rivayet etmiştir; o şöyle demiştir: Ebu’l Muzaffer Abdulvahid b. Hamid b. Muhammed b. Şiye el-Mukri’den, o da Abdurazzak b. Ömer et-Tahrani’den, o da Ebu Bekir Ahmed b. Musa el-Hafız (İbn-i Murdeveyh)’den o da Ebu Bekir Ahmed b. Muhammed b. Ebu Darim’den, o da el-Münzir b. Muhammed’den, o da amcasından o da babasından, o da Eban b. Tağlib’den, o da Amir b. Vasil’den şöyle nakletmiştir: “Ben Şura günü kapıdaydım Ali de içerideydi ve Ali’nin şöyle konuştuğunu duydum (Rivayet naklettiğimiz şekilde devam ederek şu cümleye ulaşıyor): *Sizi Allah’a and veriyorum acaba sizin aramızda henden gayri Hz. Resulullah’ın velayet için tayin ettiği bir kimse var mıdır?* Onlar; “And olsun Allah’a ki yoktur” cevabını verdiler.

Şura hadisini, büyük hafız Darukutni de tahric etmiştir. İbn-i Hacer de bu hadisin bazı bölümlerini kendi kitabında naklederek şöyle demiştir: Darukutni'nin tahric ettiği bir hadiste Hz. Ali'nin Ömer'in tayin ettiği altı kişilik şuranın üyelerine hitaben uzun bir konuşma yaptığı yer almıştır.

Onun bazı cümleleri şöyledir: *"Sizi Allah'a and veriyorum söyleyin, acaba sizin aranızda benden gayri Resulullah'ın, hakkında; "Ey Ali kıyamet günü cennet ve cehennemi bölen sensin" diye huyurduğu bir kimse var mıdır? Onlar: "And olsun Allah'a ki yoktur" cevabını verdiler.*²⁶⁷

Yine Darukutni'nin tahric ettiği diğer bir hadiste Hz. Ali (a.s)'ın Şura günü onun üyelerine şöyle delil getirdiği yer almıştır:

*"Sizi Allah' and veriyorum söyleyin, acaba sizin aranızda akrabalık açısından Hz. Resulullah'a benden daha yakın olan bir kimse var mıdır?"*²⁶⁸

Yine bu hadisi büyük hafız İbn-i Ukde de tahric etmiştir: O şöyle diyor: Ali b. Muhammed b. Habibe el-Kindi, Hasan b. Hüseyin'den, o da Ebu Gaylan Sa'd b. Talibi Şeybani'den o da İshak'dan, İshak da Ebu Tufeyl'den şöyle dediğini rivayet etmiştir. Ben Şura günü evdeydim ve Ali b. Ebu Talib'in şöyle dediğini duydum (burada mezkur hadisi

---

267- Sevaik-ul Muhrika, s. 75.

268- Şevaik-ul Muhrika, s. 93.

naklediyor). Bu hadiste Hz. Ali'nin onlardan Gadir günü hususunda tanıklık istemesi de mevcuttur²⁶⁹

Yine Hafız İbn-i Ukde şöyle diyor: Ahmed b. Yahya b. Zekarya el-Ezdi es-Safi, Amir b. Hemmad b. Talha el-Konna'dan, o da İshak b. İbrahim'i Ezdi'den o da Maruf b. Harbuz ve Ziyad b. Münzir ve Said b. Muhammed el-Eslemi'den, onlar da Ebu Tufeyl'den şöyle rivayet etmiştir. Ömer b. Hattab ihtisar haline girince hilafet işini Ali b. Ebu Talib, Osman b. Afvan, Talha, Zubeyr, Sa'd b. Vakkas ve Abdurrahman b. Avf'dan oluşan altı kişilik bir şuraya havale etti. Abdullah b. Ömer de istişare edilecek, fakat hilafete getirilmeyecekler arasında idi Ebu Tufeyl devamında şöyle diyor: Onlar toplanınca halkın içeri girmesini önlemek için beni kapıda oturttular. Bu arada Hz. Ali onlara şöyle konuştu... (burada mezkur konuşmayı naklediyor) Bu rivayette de Gadir hadisine tanıklık isteme geçmektedir.²⁶⁹

Yine bu hadisi Hafız Akili, Muhammed b. Ahmed el-Veraciti'den o da Zafir'den o da bir kişiden, o da Haris b. Muhammed'den, o da Ebu Tufeyl'den şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben Şura günü kapıda bekliyordum... hadis böylece devam ediyor.²⁷⁰

269- Şeyh-ı Taife bu hadisi İbn-i Ukde'den Emali kitabının s. 7 ve 212 sayfalarında nakletmiştir.

270- Zehebi bu hadisi, Mizanın da (c. 1, s. 205) Akilin'den İbn-i Hacer'in Lisan adlı kitabında (c. 2, s. 157)'den nakletmişlerdir.

İbn-i Ebu'l Hadid şöyle diyor: Doğru olan şudur ki mesele böyle uzunca sayıldığı gibi değildir. Ancak şu gerçektir ki Abdurrahman ve diğer hazır olanlar Osman'a beyat edip yalnızca hazret beyattan geri kalınca onlara hitaben şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz bizim için bir hak vardır, eğer o bize verilirse onu alırsak verilmediği takdirde gece yolculuğu uzun bile olsa develerin sırtına binip gideriz.” Hz. Ali bu sözleri sıret yazarlarının naklettiği konuşmasında söylemiştir, biz onun bir miktarını daha önceleri naklettik. Hz. Ali sonra onlara şöyle demiştir:

“Sizi Allah’a and veriyorum söyleyin, acaba sizin aranızda Hz. Resulullah’ın Müslümanları birbirleriyle kardeş yaparken benden başka kendisine kardeş seçtiği bir kimse var mıdır?” Onlar: “And olsun Allah’a ki yoktur” cevabını verdiler. Yine Hz. Ali onlara: “Acaba aranızda benden başka Hz. Resulullah’ın hakkında *“Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır”* diye buyurduğu bir kimse var mıdır?” dediğinde de. Onlar: “Hayır yoktur” cevabını verdiler.²⁷¹

Bu hadisin bir kısmını, İbn-i Abdulbirri, kendi senediyle rivayet edip şöyle demiştir: Bu hadisi Abdulvaris, Kasım’dan, o da Ahmed b. Zubeyr’dan, o da Amir b. İmamad el-Kannad’dan, o da İshak b. İbrahim el-Ezdi’dan o da Maruf b. Harbuz’dan o da Ziyad b. Munzir’dan o da Said b. Muhammed’i Ezudi’dan, o da Ebu Tufeyl’den şöyle

---

271- Şerhi Nehc’ül Belağa, c. 2, s. 61.

dediğini rivayet etmiştir...”²⁷² (burada yine mezkur hadis naklediliyor).

Taberi “Sizin veliniz ancak Allah, Resulü ve...”²⁷³ ayetinin tefsirinde şöyle diyor: Şüphesiz Ali b. Ebu Talip şu Rafizilerden Kur'an'ın tefsirini daha iyi biliyordu. Eğer bu ayet onun İmam olduğuna delalet etmiş olsaydı, mutlaka bu ayeti kendi İmamlığına delil olarak her hangi bir yerde zikrederdi. Onlar, Hz. Ali bunu takiiye için yapmamıştır da diyemezler. Çünkü onlar, Hz. Ali'yi Şura günü imametini ispatlamak için Gadir hadisini, mübahele hadisini ve diğer bütün faziletlerini delil olarak zikretmiştir ama bu ayete değinmemiş...”²⁷⁴

Oysa açıktır ki, Taberi'nin Gadir ve diğer hadislerle istidlal etmenin rivayetini yalnızca Şia'ya isnat etmesi doğru olmadığı gibi, onu böyle bir iddiaya iten kör taassuptan başka bir şey değildir.

Geçen bahsimizde Harezmi el-Hanefi'nin bu hadisi, kendi Şeyhleri Ebu Ya'la, İbn-i Murdeveyh gibi büyük hadis İmamlarından naklettiğini gördük. Nitekim İbn-i Hacer'in, bu hadisi Hafız Darukutni Hafız İbn-i Ukde ve Hafız Aki-li'nin de tahric ettiklerine dair açıklamasını ve İbn-i Ebu'l Hadid'in bu hadisin müstefiz olarak onlara ulaştığını ve

---

272- El-İsti'ab, el-İsabe'nin dipnotunda, c. 3, s. 35.

273- Maide/55.

274- Tefsir-i Taberi, c. 3, s. 418.

onun nezdinde sahih olarak ispatlanan miktarın ne olduğuna dair sözlerini de gördük.

Durum böyle olunca, Suyuti'nin bu hadisin, Akili yoluyla nakledilen senedinde meçhul bir ferдин bulunması dolayısıyla uydurma olduğuna dair verdiği hükmün ne derece gerçeği yansıttığı ortaya çıkıyor.²⁷⁵

Çünkü biz hadisin senedinde meçhul bir ferдин olmadığı nakillerin de bulunduğunu ortaya çıkardık.

Faraza ki hadisin senedinde yer alan Zafir'in zayıf olduğunu kabul etsek de, acaba yalnızca onun zayıf olması Suyuti'nin Leali kitabında yaptığı gibi kesin olarak bu rivayetin diğer nakillerinde uydurma olduğuna hükmetmek mi gerekir? Oysa alimler hiç bir konuda böyle yapmamışlardır. Hayır bu basiret azlığından başka bir şey değildir. Zayıfların rivayetleri hususunda en fazla söylenecek şey yalnızca onların rivayetleriyle istidlal edilemeyeceğidir, gerçi onları teyit için zikretmenin de hiç bir sakıncası yoktur.

Biz, hadis naklinde ihtiyatkar olan bir çok güvenilir hafızların, bir takım doğruluk belirtisi veya belli bir şahsın kitabında yer alması yüzünden zayıf insanlardan bile hadis naklettiklerini görmekteyiz. Bu onların bu tür rivayetleri genel zayıflık hükmünden dışarıda kaldığına veya hadis ravisinin diğer amellerini teyit etmeseler bile hadis nakil

---

275- Elleal il-Masnua, c. 1, s. 187.

etmekte güvenilir olduğuna inandıklarından kaynaklanmaktadır. Sahih-i Buhari, Sahih'i Müslim ve diğer sahih ve müsnetlere baktığımızda, onların harici ve nasibilerin rivayetleriyle dolu olduklarını görürsünüz. Acaba onların bu gibi insanların rivayetlerine kendi kitaplarında yer vermemelerinin, zikrettiğimiz yorumdan gayri bir sebebi var mıdır?

Üstelik, Ahmed ve İbn-i Muin Zafir'in güvenilir insan olduğunu belirtmişlerdir. Ebu Davud onun hakkında şöyle diyor: "O sika ve salih bir insandı." Ebu Hatem de şöyle diyor: "O doğruluk kaynağıydı."²⁷⁶

Zehebi el-Mizan adlı kitabında ve İbn-i Hacer de Lisan adlı kitabında Suyuti'yi taklit ederek Zafir'i taz'if etmişlerdir. Bunların da bu tutumlarında kasıtlı oldukları, onları tanıyan herkes için açıktır.

Zehebi'nin, Müstedrek-i Hakimi özetlerken de aynı tavır takındığını görmekteyiz. O, Ehl-i Beyt hakkında nakledilen sahih hadisleri bile tenkit ediyor. Bütün bunların onun Ehl-i Beyt düşmanlarının yanında yer almasından başka bir sebebi yoktur. İbn-i Hacer de aynı yolu takip etmektedir.

276- Tehzib-ut Tehzib, c. 3, s. 304.

b) Hz. Emir-ul Mü'minin Ali (a.s)'ın Osman'ın Döneminde Halka Yemin Verdirmesi:

Şeyh-ul İslam Ebu İshak İbrahim b. Sa'duddin İbn-i Himveyh (ö 722) kendi senediyle büyük tabiinlerden olan Süleym b. Kayıs'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Osman'ın hilafeti döneminde Hz. Ali'yi, Hz. Resulullah'ın Mescidinde gördüm, bir grup cemaat ilim ve iffet hakkında birbirleriyle konuşuyorlardı. Derken Kureys'in faziletini, geçmişini hicretlerini ve Hz. Resulullah'ın; "İmamlar Kureys tendir" "İnsanlar Kureys'e tabidirler ve Kureys Arapların önderidir" gibi onun hakkında buyurmuş olduğu sözlerini zikrettiler; nihayet her kavmin kendi kabilesini belirgin şahsiyetine iftihar etmesini naklettikten sonra şöyle demiştir. Toplantı da bulunanların sayısı iki yüzü aşıyordu. Aralarında Ali b. Ebu Talib, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr, Miktad, Haşim b. Utbe, İbn-i Ömer, Hasan, Hüseyin, İbn-i Abbas, Muhammed b. Ebu Bekir, Abdullah b. Cafer ve Ensar'dan olan Ubey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit, Ebu Eyyub-i Ensari, Ebu'l Haysem b. et-Tiyhan, Muhammed b. Seleme, Kays b. Sa'd b. Ubade, Cabir b. Abdullah, Enes b. Malik, Zeyd b. Erkam, Abdullah b. Ebu Evfi, Ebu Leyla ve yanında oğlu Abdurrahman ile yeni yetişen bir erkek çocukta oturuyordu. Bu arada Ebu'l Hasan el-Basri de geldi, yanında güzel yüzlü ve orta boylu oğlu Hasan-i Basri de bulunuyordu. Böylece bunlar sabahın erken saatlerinden öğleye kadar

konuşmakla meşgul oldular. Osman ise evindeydi; camide olup bitenlerden habersizdi. Hz. Ali'de bunların yanındaydı ama ne kendisi ne de Ehl-i Beyt'in'den birisi bir şey konuşmuyor ve sessiz duruyorlardı. Bu arada orada bulunanlar Hz. Ali'ye yönelerek "Ey Ebu'l Hasan seni konuşmaktan alıkoyan nedir?" dediler. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle buyurdu: "Her iki grup da kendi faziletinden bahsetti ve doğru konuştular. Fakat ey Kureyş ve Ensar taifeleri! ben sizden soruyorum, Allah'ı Teala bu faziletleri kimin sayesinde size vermiştir kendiniz kabileniz, aile fertleriniz için mi? Yoksa başka bir kimse için mi size vermiştir?"

Onlar: Allah bütün bu faziletleri bize ne kendimiz ne kabilemiz ve ne de aile fertlerimiz için vermemiştir; aksine Hz. Muhammed ve O'nun kabilesi sayesinde vermiştir." Hz. Ali sonra şöyle buyurdu: "Ey Kureyş ve Ensar topluluğu; doğru söylediniz. Acaba size ulaşan bütün dünya ve ahiret hayırlarının yalnızca biz Ehl-i Beyt'ten kaynaklandığını ve bizden başkasında olmadığını ve amcam oğlu Resulullah; "Ben ve Ehl-i Beyt'im, Allah Adem'i yaratmadan on dört bin yıl önce Allah'ın önünde hareket eden nur idik, Allah Ademi yaratınca bu nuru onun sulbünde karar vererek yere indirdi, sonra da onu Nuh Peygamber'in sulbünde gemide taşıdı, sonra onu İbrahim'in sulbünde ateşe attı, sonra böylece Allah onu pak sülblerden pâk rahimlerden oluşan babalar ve annelerde taşıdı ki, onlar asla harama mürtekip olmazlardı." diye buyurduğunu bilmiyor musunuz?

Bunun üzerine orada bulunan, Bedir ve Uhud ehli olanlar; “Evet biz bu sözleri Resulullah’tan duymuşuz” dediler. Sonra Hz. Ali şöyle buyurdu: “Sizi Allah’a and veriyorum, söyleyin acaba Allah-u Teala bir çok ayette öncül olanların faziletli olduğunu belirtmemiş mi, Allah ve Resulullah’a inanmakta ümmetten hiç bir kimsenin benden öne geçmediği doğru değil midir?” Onlar: “And olsun Allah’a ki, öyledir” dediler. Hz. Ali onlara; Allah aşkına söyleyin, Muhacir ve Ensar’dan yarıp öne geçenler işte mukarreb olan onlardır”²⁷⁷ ayeti hususunda Resulullah’tan sorulunca Hz. Resulullah; “Allah bu ayeti Peygamber ve onların vasileri hakkında indirmiştir, ben de Allah’ın Peygamberlerinin efdaliyim, vasim olan Ali b. Ebu Talib de vasilerin efdalıdır” diye buyurmadı mı? Onlar: “And olsun Allah’a ki buyurdu” cevabını verdiler. Hz. Ali onlara: “Allah aşkına söyleyin, acaba Ey İman edenler, “Allah’a itaat edin Peygamber’e itaat edin ve sizden olan Ulul Emre de”²⁷⁸ ayeti ve “Allah’tan ve Resulün’den ve mü’minlerden gayri dost edinmezler”²⁷⁹ ayetinin kimin hakkında nazil olduğunu biliyor musunuz? İnsanlar, “Ya Resulellah! Bu ayet yalnız bazı mü’minler hakkında mıdır yoksa mü’minlerin hepsini mi içeriyor diye sorduklarında? Allah-u Teala Resulullah’a Ulu’l Emri makamına onlara tanıtmasını namaz, zekat ve haclarını onlara açıkladığı gibi velayeti de açıklamasını ve

---

277- Vakia/10.

278- Nisa/59.

279- Tcvbe/16.

Gadir-i Hum'da beni İmamet makamına tayin etmesini emretti.

Sonra Resulullah (s.a.a.)onlara hitap ederek şöyle buyurdu: "Ey insanlar, Allah bana öyle bir görevi halka açıklamamı emretti ki, kalbim daraldı ve halkın beni yalanlayacağını zannettim, bunun üzerine Allah-u Teala onu halka tebliğ etmemi aksi takdirde beni cezalandıracağını bildirdi bundan dolayı halkı topluca namaz kılmaya çağırttı. Sonra da halka hitap ederek şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Allah-u Teala'nın benim mevlam olduğunu ve benim de müminlerin mevlası olduğunu ve müminlere onlara kendi nefislerinden daha evla olduğumu biliyor musunuz"? Onlar: "Evet biliyoruz ey Resulullah" dediler. Bunun üzerine Resulullah bana; "Kalk Ey Ali dedi, ben de kalktım, sonra Resulullah şöyle buyurdu: *"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır, Allah'ım, onu seveni sen de sev ve ona düşman olana sen de düşman ol."* Bu arada Selman ayağa kalkarak; "Ey Resulullah bu velayet? Nasıl bir velayettir diye sordu. Hazret şöyle buyurdular: *"Benim kendi nefislerinden evla olduğum insanlara olan velayetim gibi bir velayettir."* Bu arada Allah-u Teala "Bu gün sizin için dininizi kamil kıldım..." ayetini nazil etti. Bunun üzerine Resulullah tekbir getirerek; "Allah-u Ekber Peygamberliğimin tamamı ve Allah'ın dininin kemali benden sonra Ali'nin velayetiyledir." dedi. Bu arada Ebubekir ve Ömer ayağa kalkarak; "Ya Resulellah! Bu ayetler sadece Ali'nin mi hakkındadır?" diye sordular. Resulullah (s.a.a)'de; "Ali ve kıyamet gününe

kadar olan vasilerim hakkındadır" cevabını buyurdu. Onlar; "Ya Resulullah onları bize açıkla" dediklerinde. Resulullah şöyle buyurdular: "Kardeşim Ali ümmetim içerisinde benim vezirim, varisim ve halifemdir ve benden sonra her mü'minin velisidir. Sonra oğlum Hasan, sonra Hüseyin, sonra da Hüseyin neslinden dokuzu, biri diğerinden sonra İmamdırlar. Kur'an onlarla beraberdir, onlar da Kur'an'la beraberdirler; Kevser havuzu başında bana varıncaya kadar onlar Kuran'dan ayrılmazlar, Kur'an da onlardan ayrılmaz." Onların tamamı; "And olsun Allah'a ki böyledir, biz bunları duyduk ve açıkladığın şekilde şahit olduk," dediler. Bazıları da; Söylediklerinin çoğunu ezberlemişiz ama tamamını değil, ancak bunun tamamını bizim büyüklerimizin seçilmişleri ezberlemişlerdir," dediler. Hz. Ali (a.s); "Doğru söylediniz, ezberleyenlerin hepsi eşit değildirler. Allah aşkına bunları Resulullah'tan duyup ezberleyenler kalkıp haber versinler" dedi. Bunun üzerine Zeyd b. Arkam, Berra b. Azib, Selman, Ebuzer, Mikdad ve Ammar kalkarak; "Biz tanıklık ediyoruz ki Resulullah (s.a.a) minberde idi ve sen de onun yanında durmuştun ve O şöyle buyuruyordu: Allah-u Teala bana; imamınızı ve benden sonraki vasimi, halifemi ve kitabında müminlere itaatini farz kılarak ona itaat etmeği bana itaat etmekle eşit kıldığı ve onun velayetini kabul etmeyi size emrettiği kimseyi tayin etmemi emretti. Ben münaфіkların beni yalanlayacakları korkusundan Rabbime müracaat ettim, fakat Rabbim bana konuyu tebliğ etmemin gerekli olduğunu, aksi takdirde beni cezalandıracağını bildirdi. Ey in-

sanlar! Allah Kur'an-ı Kerim de sizlere namaz kılmayı emretmiştir ve onu size açıklamıştır. Zekatı, orucu, haccı da emretmiştir ve size açıklamıştır. Ben de onları size tefsir etmişimdir. Allah, velayeti de emretmiştir. Ben tanıklık ediyorum ki velayet yalnızca bunun içindir." Bu sözü buyurduğunda elini Ali b. Ebu Talib'in üzerine koydu "Ondan sonra oğulları içindir, sonra biri diğerinden sonra olmak üzere onun oğullarından olan vasilerim içindir. Havuz üzerinde bana dönünceye kadar onlar Kur'an'dan ayrılmazlar, Kur'an da onlardan ayrılmaz.

Ey insanlar benden sonraki sığınacağınızı, imamınızı, velinizi, hidayetinizi size beyan ettim, o da kardeşim Ali b. Ebu Talib'dir. O sizin aranızda benim yerimdedir. O halde dininizde onu taklit edin ve bütün işlerinizde ona itaat edin. Çünkü Allah'ın bana öğrettiği bütün ilim ve hikmetler onun nezdindedir, o halde ondan sorun, ona ve ondan sonra olan vasilerime bir şey öğretmeğe kalkışmayın, ne onlara bir şey öğretin, ne onlardan öne düşün, ne de onlara karşı gelin. Çünkü onlar hakla ve hak da onlarla beraberdir, ne onlar haktan ayrılırlar, ne de hak onlardan ayrılır."²⁸⁰

Bu hadis Himviyni'nin kitabında olduğu şekliyle aktarıldı. Bu rivayet az bir farkla Süleym'in kitabında da nakle-

dilmiştir. Biz Süleym'in kitabı hakkında daha sonra bir açıklama yapacağız.²⁸¹

c) Emir-ül Müminin Ali (a.s.)'ın Rahbe Günündeki Delili (h. 35)²⁸²

Resulullah (s.a.a)'ın Emir-ül Müminin Ali (a.s.)'ı diğerlerinden üstün tutması ve onu halifesi olarak tayin etmesi hakkında bazıları Hz. Ali (a.s.)'a ithamda bulunmuşlardı, bu haber ona ulaşınca halkı Kufe'nin Rahbe'sinde toplayıp onu ittiham edenlere karşı "Gadir hadisini" nakletti. Tabiiilerden bir çoğu bu hadisi rivayet etmiştir. Burada bu hadisi rivayet edenlerden dört sahabe ve on dört tabiin olmak üzere 18 şahsın isimlerini zikredeceğiz.²⁸³

1- Ebu Süleyman el-Müezzin.

O'nun hadisini şunlar rivayet etmiştir:

---

281 -Bu bölümde 6. Numaralı Hz. Ali (a.s.)'ın Emir-ul Müminin Sıffiyın günündeki istidlallerinin dip notuna bakınız.

282- İleride zikrolunacak Ebu Tufeyl hadisinde bu hadisin nassı zikrolunmuştur. Ali b. Murrenin rivayetinde şöyle nakledilmiştir: "Ali (a.s) Kufe'ye ulaşınca halka yemin verdirdi ve... Emir-ül Müninin (a.s) h: 35'de Kufe'ye ulaşmıştır. (ğ)

283- Bu delilin, rivayet zincirlerinin bir çoğu sahih ve ricali güvenilir kişilerdir. (ğ) Delilin senet ve sözlerini geniş bir şekilde öğrenmek isteyenler el-Gadir'in c. 1, s. 166-184'e müracaat edebilirler.

1- Ahmed b. Hanbel, Süleyman'dan, o da Zeyd b.Ekram'dan.²⁸⁴

2- İbn-i Ebi-l Hadid, Ahmed yoluyla²⁸⁵.

2- Ebu'l Kasım Esbeğ b. Nubate.

O'nun hadisini nakledenler:

1- İbn-i Esir, Hafız b. Ukbe yoluyla²⁸⁶.

2- İbn-i Hacer el-Askalani, İbn-i Ukbe yoluyla²⁸⁷.

3- Huḥbet b. Cuveyn el-Areni Ebu Kuḍdame el-Beceli es-Sahabi (ö. h. 76-79)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Hafız b. Meğazili eş-Şafii "Menakıb"da.

2- Ed-Dulabi.²⁸⁸

4- Zazan b. Ömer (ö. h. 83)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Musned"de.²⁸⁹

2- Hafız el-Heysemi, Ahmed yoluyla²⁹⁰.

284- Mecma-uz Zevaid, C. 9, s. 106. (ğ)

285- Şerh-ın Nehc'ül Belağa, c. 1, s. 362. (ğ)

286- Usd'ul Gabe, c. 3, s. 307 ve c. 5, s. 205. (ğ)

287- El-İsabe, c. 2, s. 408, ve c. 4, s. 80. (ğ)

288- El-Kuna vel-Esma, c. 2, s. 88.

289- Musned-i Ahmed, c 1, s. 84. (ğ)

290- Mecma-uz Zevadi, c. 9, s. 107. (ğ)

3- Ebu'l Ferec b. Cevzi.²⁹¹

4- Ebu Salim Muhammed b. Talha eş-Şafii.²⁹²

5- İbn-i Kesir Ahmed yoluyla.²⁹³

6- Sibte b. Cevzi.²⁹⁴

7- Suyuti "Cem-ul Cevami"de, "Kenz-ul Ammal"da olduğu gibi, Ahmed'den nakletmiştir

8- İbn-i Ebi Asım "Sünnet"de, "Kenz-ul Ammal"da olduğu gibi.

9- Müttaki el-Hindi, Suyuti ve İbn-i Asım'dan nakletmiştir.²⁹⁵

5- Zerr b. Hubeyş el-Esedî (ö. h. 81 veya 82 veya 83)

O hadisini Hafız Ebu Abdullah-ı Zerkani el-Maliki rivayet etmiştir.²⁹⁶

6- Ziyad b. Ebu Ziyad.

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde.²⁹⁷

291- Sefvet-üs Seffe, c. 1, s. 121. (ğ)

292- Metalib-üs Süml, s. 54. (T.h. 1302). (ğ)

293- El-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 210 ve c. , s. 348.

294- Tezkiret-ul Havass, s. 17. (ğ)

295- Kenz-ul Ammal, c. 6, s. 407.(ğ)

296- Şerh-ül Mevâhib, c. 7, s. 13. (ğ)

297- Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 88. (ğ)

2- Hafız el-Heysemi, Ahmed'in tarikiyle.²⁹⁸

3- İbn-i Kesir Ahmed'den.²⁹⁹

4- Hafız Muhibbuddin et-Taberi.³⁰⁰

7- Zeyd b. Erkam el-Ensari es-Sahabi.

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel, "Mecma-uz Zevaid"de olduğu gibi.

2- Taberani "Mecma-uz Zevaid"den.³⁰¹

3- Hafız el-Heysmi, Ahmed'den ve Taberani "Kebir" adlı kitabında.

4- İbn-i Meğazili "Menakıb"da.³⁰²

5- Şeyh İbrahim el-Vesabi "İktifa"da, Taberani'de "Mecma-ul Kebir"de.

6- Hafız Muhibbuddin et-Taberi.³⁰³

297- Musned-i Ahmed, c. 1, s. 88. (ğ)

298- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 106. (ğ)

299- El-Bidaye ven-Nihaye, c. 7, s. 348. (ğ)

300- Er-Riyaz-un Neziret, c. 2, s. 170 ve Zehair-ul Ukba, s. 67. (ğ)

301- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 107. (ğ)

302- İbn-i Bitrik "el-Umdc" s. 52'de İbn-i Meğazili'den nakletmiştir.

303- Zehair-ul Ukba, s. 67. (ğ)

7- Suyuti "Ccm'ul Cevami"de, Taberani'nin de "Mecem'ul Evset" adlı kitabından.

8- Mutteki el-Hindi.³⁰⁴

9- Hafız Muhammed b. Abdullah-ı Bezzazi el-Bağdadi (ö. h. 354) "Fevaid"inde. Bu kitap Harem-ul İlahi kütüphanesinde mevcuttur. İbn-i Kesir'in tarihinden aynen nakletmiştir.

10- İbn-i Kesir, "Fevaid"inde Hafız Muhammed b. Abdullah dan.³⁰⁵

8- Zeyd b. Yusi

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde.³⁰⁶

2- İbn-i Kesir, Ahmed İbn-i Cerir-i Taberi³⁰⁷ ve İbn-i Ukbe³⁰⁸ yoluyla.

3- Genci eş-Şafii.³⁰⁹

4- Cezeri eş-Şafii.³¹⁰

5- Nesai.³¹¹

304- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 403. (ğ)

305- El-Biday ve'n-Nihaye, c. 7, s. 346. (ğ)

306- Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 188. (ğ)

307- El-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 210. (ğ)

308- Aynı kaynak, c. 7, s. 347. (ğ)

309- Kifayet-ut Talib, s. 17. (ğ)

310- Esne'l Metalib, s. 4. (ğ)

6- İbn-i Cerir-i Taberi.³¹²

7- Hafız b. Ukde.³¹³

8- Hafız el-Heysemi, Bezzar'dan rivayet ederek şöyle demiş: Ricali doğru ve güvenilir kişilerdir.³¹⁴

Yine Bezzar ve Abdullah b. Ahmed tarikiyle rivayet etmiştir.³¹⁵

9- Suyuti "Cem-ul Cevami"de, "Kenz-ul Ummal"da olduğu gibi.

10- Muttaki el-Hindi, Suyuti'den, o da Hafız-ı Bezza ve İbn-i Cerir'den.³¹⁶

11- Şeyh Yusuf en-Nebhani İbn-i Fbi Şeybe yoluyla rivayet etmiştir.³¹⁷

9- Said b. Ebu Haddan el-Kufi

O'nun hadisini nakledenler:

Şeyh-ul İslam el-Himivini³¹⁸ rivayet etmiştir.

10- Said b. Vehab-ı Hemdani el-Kufi (ö. h. 76)

311- El-Hasais, s. 22. (ğ)

312- Tarîh-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 210. (ğ)

313- Aynı kaynak, c. 7, s. 347. (ğ)

314- Mecma-ızz Zevaid, c. 9, s. 105. (ğ)

315- Mecma-ızz Zevaid, c. 9, s. 107. (ğ)

316- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 403. (ğ)

317- Eş-Şeref-ul Muebbed, s. 113. (ğ)

318- Feraid'us Simteyn, onuncu bab. (ğ)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde.³¹⁹

2- Nesai.³²⁰

3- Allame Asimi "Zeyn-ul Feta"da.

4- İbn-i Esir.³²¹

5- Hafız el-Heysemi, Ahmed'den rivayet ederek şöyle demiştir: Ricalı doğru ve güvenilir kişilerdir.³²²

6- İbn-i Kesir "Tarih"inde.³²³

7- İbn-i Kesir el-Harezmi "Menakıb"da.³²⁴

11- Ebu Tufeyl Amir b. Vasil-i Leysi es-Sahabi (Ö.h 100-110 civarlarında)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde Hüseyin b. Muhammed ve Ebu Naim el-Mu'ni'den rivayet etmiş, şöyle demişlerdir: Fıtır Ebu Tufeyl'den bize şöyle nakletti: Ali (a.s) halkı "Rahbe"de toplayıp şöyle buyurdu: Allah aşkına "Resulullah (s.a.a)'ın Gadir-i Hum günü buyurdukları sözü

319- Musned-i Ahmed, c. 1, s. 118 ve c. 5, s. 366.

320- El-Hasais, s. 22, 26 ve 40.

321- Usd'ul Cabe, c. 3, s. 321.

322- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 104.

323- El-Bidaye ven-Nihaye, c. 5, s. 209, ve c. 7, s. 347. (ğ)

324- Menakıb-ı Harezmi, s. 94.

işiten her müslüman ayağa kalksın." Bu esnada halktan otuz kişi ayağa kalktı.

Ebu Naim³²⁵ de şöyle demiştir: Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'nin elinden tuttuğu zaman, halktan bir çoğu ayağa kalkıp şahid oldular. Resulullah (s.a.a) halka hitaben şöyle "*Ben Mü'minlerin nefislerinden daha evla değil miyim?*" Hep birlikte: "Evet Ya Resulullah!" dediler. Daha sonra şöyle buyurdu: "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Ya Rab! Onu dost edinene dost ol ve ona düşman olana düşman ol.*" Ebu Naim şöyle diyor: "Ben dışarıya çıkarken nefsimde bir şeyler hissediyordum.³²⁶ Zeyd b. Erkam'a rastlayınca ona: "Ali'nin bu gibi şeyler dediğini işittim! Dedim." O cevaben şöyle dedi: Niçin inkar ediyorsun? Ben şahsen bunu Resulullah (s.a.a)'dan işitmiştim."³²⁷

2- Hafız el-Hüseymi, Ahmed'den hadisin sened ve metnini olduğu gibi naklederek şöyle diyor: "Fıtr b. Halife" hariç hadisin bütün ricalleri doğrudur, elbette o da güvenilir biridir.³²⁸

325- O, Hafız Fazl b. Dükeyn Ebu Naim el-Kufidir. (o.lı 218 veya 219). (ğ)

326- Muhibbuddin-i Taberi "Riyaz" adlı kitabında şöyle diyor: Sonra dışarıya çıktım ve nefsimden şüpheli şeyler hissediyordum." (ğ)

327- Müsned'i Ahmed, c. 4, s. 370. (ğ)

328- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 104. (ğ)

3- Nesai de Mezkur lafızlarla rivayet etmiştir.³²⁹

4- Ebu Muhammed Ahmed b. Muhammed-i Asimi'nin "Zeyn-ul Feta" adlı kitabında mezkur lafızlarla rivayet edilmiştir.

5- Hafız-ı Genci, hadisi mezkur lafızlarla rivayet etmiştir.³³⁰

6- Muhibbuddin-i Taberi de hadisi mezkur lafızlarla rivayet etmiştir.³³¹

7- İbn-i Kesir, Ahmed den aynı lafızla rivayet etmiş.³³²

8- Bedahşi hadisi Ahmed yoluyla mezkur lafızlarla rivayet etmiştir.³³³

9- İbn-i Esir, İbn-i Ukde yoluyla rivayet etmiş.³³⁴

10- İbn-i Hacer İbn-i Ukde yoluyla rivayet etmiştir.³³⁵

11- Seyyid Nuriddin-i Semhudi "Cevahir-ul Akdeyn"de Hafız Ebu Naim den nakletmiştir.

329- El-Hasais, s. 17. (ğ)

330- Kifayet-ut Talib, s. 13. (ğ)

331- Er-Riyaz'un Nzire, c. 2, s. 169. (ğ)

332- El-Bidaye ven-Nihaye, c. 5, s. 211. (ğ)

333- Nuzul-ul Ebrar, s. 20. (ğ)

334- Usd-ul Gabe, c. 5, s. 267.

335- El-İsabe, c. 4, s. 159. (ğ)

12- Hafız Ebu Naim-i İsfahani "Cevahir-ul Akdeyn" kitabında hadis naklettiği gibi "İfilyet-ul Evliya" adlı kitabında da rivayet etmiştir.

13- Süleyman-i Kunduzi, Semhudi'den nakletmiştir.³³⁶

14- Şeyh Ahmed b. Fazl b. Muhammed-i Baksiri el-Mekki eş-Şafii "Vesilet-ul Meal fi Addi Menakıb'il Al" da.

12- Ebu Umare Abdu Hayr b. Yezid-i Hemdani el-Kufi

O'nun hadisini nakledenler:

1- Hatib-i Harezmi "Menakıb"ında.³³⁷

2- İbn-i Kesir, İbn-i Cerir yoluyla rivayet etmiştir.³³⁸

13- Abdurrahman b. Ebu Leyla (ö. h. 82- 83 veya 86)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"de.³³⁹

2- Ahmed b. Muhammed-i Asimi "Zeyn-ul Feta"da.

3- Hatib-i Bağdadi "Tarih"inde.³⁴⁰

4- Tahavi.³⁴¹

336- Yenabi-ul Mevedde, s. 38. (ğ)

337- Menakıb-ul Harezmi, s. 94. (ğ)

338- El-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 209. (ğ)

339- Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 119. (ğ)

340- Tarih-i Bağdadi, c. 14, s. 236. (ğ)

5- İbn-i Esir.³⁴²

6- Himivini eş-Şafii.³⁴³

7- Şemsuddin-i Cizri, Hatib-i Bağdadi yoluyla... Daha sonra şöyle diyor: "Bu hadis, bundan dolayı hasendir, bir çok yönlerden ise sahih ve Emir-ul Müminin Ali ve aynı şekilde Resulullah (s.a.a)'den de mütevatirdir."³⁴⁴

8- Hafız Ebu Bekr-i Heysemi, Abdullah b. Ahmed'den ve Hafız Ebu Yala'dan rivayet etmiş ve ricalini de güvenilir olarak kabul etmiştir.³⁴⁵

9- İbn-i Kesir "Tarih"inde.³⁴⁶

10- Kezn-ul Ummal Darukutni'den rivayet ettiği gibi, Suyuti de "Cem'ul Cevami"de rivayet etmiştir.

11- Muttaki el-Hindi, Suyuti ve bir çok yollardan rivayet etmiştir.³⁴⁷

12- Abdullah b. Ahmed "Zevaid-ul Musned"de "İktifa"da naklolduğu şekilde rivayet etmiştir.

13- "İktifa"da geçtiği gibi, Hafız Ebu Yala "Müsned"inde rivayet etmiştir.

341- Müşköl-ül Asar, c. 2, s. 308. (ğ)

342- Usd'ul Gabc, c. 4, s. 28. (ğ)

343- Feraid'us Simtayn, Onuncu bab. (ğ)

344- Esne'l Metalib, s. 3. (ğ)

345- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 105. (ğ)

346- El-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 211 ve c. 7, s. 346. (ğ)

347- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 397. (ğ)

14- "İktifa"dan alıntı yaparak İbn-i Cerir-i Taberi de "Tehzib-ul Asar"da rivayet etmiştir.

15- Ziya-ul Mukaddesi "Muhtar"da "İktifa"dan aynen rivayet etmiştir.

16- Şeyh İbrahim-i Vassabi "İktifa"da son dört kitaplarından nakletmiştir.³⁴⁸

14- Amr b. Merret Ebu Abdullah el-Kufi el-Hemdani (ö. h. 116)

O'nun hadisini nakledenler:

1- Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde.³⁴⁹

2- Nesai "Hasais"inde.³⁵⁰

3- Himvini eş-Şafii.³⁵¹

4- Hafız-ı Heysemi, Bezzaz'dan rivayet edip şöyle demiştir:

"Fıtr dışında bütün ricali doğrudur, elbette o da güvenilir biridir."³⁵²

5- Genci eş-Şafii "Kifayet"inde.³⁵³

348- Kenz-ul Ummal, c. ?, s. 407.

349- Müsned'i Ahmed, c. 1, s. 118. (ğ)

350- Hasais-un Nesai, s. 19, (t: 26) ve s. 41. (ğ)

351- Feraid-us Simtayn, Onuncu bab. (ğ)

352- Mecme-uz Zevaid, c. 9, s. 105. (ğ)

353- Kifayet-ut Talbi, s. 17. (ğ)

6- Zehebi "Mizan"ında.³⁵⁴

7- İbn-i Kesir "Tarih"inde.³⁵⁵

8- Kenz-ul Ummal'da olduğu gibi Suyuti de "Tarih-ul Hulefa"³⁵⁶ ve "Cem'ul Cevami"de rivayet etmiştir.

9- Muttaki el-Hindî bir çok yollardan.³⁵⁷

10- Cezeri eş-Şafii.³⁵⁸

15- Umeyret b. Sa'd-i Hemedani el-Kufî

O'nun hadisini nakledenler:

1- Hafız Ebu Naim-i İsfahani.³⁵⁹

2- Nesai.³⁶⁰

3- Ebu'l Hasan Ali b. Meğazili "Menakıb"ında.

4- İbn-i Kesir "Tarih"inde.³⁶¹

5- Suyuti "Cem'ul Cevami"de.

6- Muttaki el-Hindî.³⁶²

354- Mizan-ul İtidal, c. 2, s. 303. (ğ)

355- El-Bidaye ven-Nihaye, c. 5, s. 211 ve c. 7, s. 347. (ğ)

356- Tarih-ul Hulefa, s. 114. (ğ)

357- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 403. (ğ)

358- Esne'l Metalib, s. 4. (ğ)

359- Hilyet-ul Evliya, c. 5, s. 26. (ğ)

360- El-Hasais, s. 16. (ğ)

361- El-Bidaye ven-Nihaye, c. 5, s. 211 ve c. 7, s. 347. (ğ)

362- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 403. (ğ)

7- Şeyh İbrahim-i Vassabi "İktifa"da Tabarani den nakletmiştir.

8- Tabarani "Mucem'ul Evset"te "İktifa"dan naklederek.

16- Ya'la b. Murre b. Vehab-i Sakafi es-Sahabi

O'nun hadisini nakledenler:

1- Hafız Ebu'l Abbas b. Ukde "Mevla"da "Usd-ul Gabe" ve "İsabe"den alıntı yaparak.

2- İbn-i Esir.³⁶³

3- İbn-i Hacer-i Askalani.³⁶⁴

17- Hani b. Hani el-Hemdani el-Kufi et-Tabii.

O'nun hadisini İbn-i Esir, İbn-i Ukde ve Ebi Musa yoluyla rivayet etmiştir.³⁶⁵

18- Haris b. Nasr-ı Tabii. O'nun hadisini Nesai rivayet etmiştir.³⁶⁶

Bu ihticacı, İbn-i Ebi-l Hadid Osman b. Said'den ve Şerik b. Abdullah-i Kadı'dan (ö. h. 177) rivayet etmiştir.³⁶⁷

Burhanuddin-i Halebi şöyle diyor: Hz. Ali bir hutbe okudu, Allah'a hamd ve sena ederek şöyle buyurdu: "Allah

363- Usd-ul Gabe, c. 2, s. 233 ve c. 3, s. 93 ve c. 5, s. 6. (ğ)

364- El-İsabe, c. 1, s. 567 ve c. 3, s. 542. (ğ)

365- Usd-ul Gabe, c. 3, s. 331. (ğ)

366- Hasais, s. 40.

367- Şerh-u Nehc-ul Belâğa, c. 1, s. 209. (ğ)

aşkına, Gadir-i Hum gününde hazır olanlar ve kulaklarıyla bu hadisi duyup ezberleyen veya kendisine bunun haberi ulaşan kimseler ayağa kalsın.

Bu esnada on yedi sahabe bir rivayete göre otuz sahabe ayağa kalktı. "Mecma-ul Kebir"de ayağa kalkanların on altı kişi olduğu söylenmiştir. Bir başka rivayette de şehadet edenlerin sayısının oniki kişi olduğu nakledilmiştir. Emir-ul Müminin (Hz. Ali) : "İşittiklerinizi anlatın." Buyurdu. Onlar da işittikleri hadisi söylediler. O hadisten bir bölümü şöyle idi: **"Ben kinün mevlası isem, Ali'de onun mevlasıdır."** Başka bir rivayete göre "İşte bu onun mevlasıdır" diye geçmiştir.

Zeyd b. Erkam'dan (r.a)'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Ben, o hadisi gizleyenlerden biriydim, bundan dolayı Allah gözlerimi kör etti. Çünkü Hz. Ali bu hadisi gizleyenlere bedduada bulunmuştu..."³⁶⁸

Bu ihticac, daha bir çok muhaddisler tarafından rivayet edilmiştir. Ancak, burada zikredilen ismi ve kaynakların yeterli olduğu kanaatindeyiz.

"Rahbe" Gününde, Emir-ul Müminin (Hz. Ali için) Gadir Hadisine Şahitlik Yapanlar:

- 1- Ebu Zeyneb b. Avf el-Ensari
- 2- Ebu Umret b. Amr b. Muhsin el-Ensari

368- Siret-ul Halebi, c. 3, s. 302.

3- Ebu Fuzale el-Ensari; Bedir savaşına katılanlardandır ve Sıffıyn savaşında Emir-ul Mümının (a.s)'ın safında şehid olmuştur.

4- Ebu Kudame el-Ensari; Sıffıyn savaşında Emir-ül Mümının (a.s)'ın safında şehid oldu.

5- Ebu Leyla el-Ensari, Sıffıyn savaşında şehid olduğu söylenmiştir.³⁶⁹

6- Ebu Hureyre-i Devsi (ö. h. 57-59 civarları)

7- Ebu'l Heysem b. et-Tihani; Bedir savaşına katılmış ve Sıffıyn savaşında şehid olmuştur.

8- Sabıt b. Vedia-ı Ensari el-Hazreci el-Medeni.

9- Hubşi b. Cunade es- Seluli, Sıffıyn savaşında şehid düşmüştür.

10- Ebu Eyyub Halid-i Ensari; Bedir savaşına katılmış ve Rumlarla savaşırken şehid olmuştur. (ö. h. 50, 51, 52).

11- Hüzeyme b. Sabit el- Ensari, Bedir savaşına katılmış ve Sıffıyn savaşında şehid edilmiştir.

12- Ebu şüreyh Huveyled b. Amr-ı Huzai (ö. h. 68).

13- Zeyd veya Yezid b. şerahil el-Ensari.

369- Bazı yerlerde: Ebu Ya'la el-Ensari, şeddad b. Eys olarak söylenmiştir. (ö. h. 58).

14- Sehl b. Huneyf el- Ensari el-Evsi, Bedir savaşına katılmıştır. (ö. h. 38)

15- Ebu Said Sa'd b. Malik el- Hudri el-Ensari (ö. h. 61, 63, 64, 65).

16- Ebu'l Abbas Sehl b. Sa'd el-Ensari (ö. h. 91)

17- Amir b. Leyla el-Ğaffari.

18- Abdurrahman b. Abdurab el-Ensari.

19- Abdullah b. Sabit el-Ensari, Resulullah (s.a.a)'in hizmetçisidir.

20- Ubeyd b. Azib el-Ensari.

21- Ebu Tureyf Adiy b. Hatem (ö. h. 68).

22- Ukbe b. Amir el-Cuheni (ö. h. 60)

23- Naciye b. Amr el-Huzai.

24- Nu'man b. İclan el-Ensari; Ensar'ın sözcüsü ve şairi.

İmam Ahmed, Ebu Tufeyl'den rivayet ettiği hadiste şöyle geçmiştir: "O gün, şahitlik edenlerin sayısı otuz kişi idi."

Hafız el-Heysemi "Mecma"sında bunu yazmış ve sahih olduğunu söylemiştir.³⁷⁰

370- Bu konuyu Tezkire-i Sibt İbn-i Cevzi, s. 17, Tarih-ul Hulefa-i Suyuti, s. 65, Siret-ul Halebiyye, c. 3, s. 302 de görebilirsiniz.

Ebu Naim "Fazl b. Dukeyn" ise Ebu Tufeyl'in hadisinde geçtiği gibi şöyle söylüyor: "O gün, bir çok kimseler ayağa kalkarak şahitlik yaptılar."

Kısa Bir Tahlil:

Rahbe'deki ihticac h. 35 yılında vuku bulmuştur. Oysa hadisin Gadir gününde söylenmesinin üzerinden o güne kadar 25 yıllık bir zaman geçmişti. Bu arada Gadir gününde hazır olan birçok sahabeler vefat etmişlerdi ve bir çoğu da başka bölgelerde hayatlarını sürdürüyorlardı, aynı zamanda Medineli olan sahabeler de Kufe'de yaşamıyorlardı. Ancak onlardan çok az bir kısmı İmamla beraber oraya hicret etmişlerdi ve bu olay da planlı bir şekilde düzenlenmeyip, rast gele şekillenen bir olaydır. Yine şahitleri toplamak gibi bir amaç da yokmuş ve bununla birlikte bir çok sebepler arasında şahadetlerini gizleyenler de vardı. Yine büyük bir grubun ona şahitlik yaptığını görüyoruz. Bu da gösteriyor ki, eğer maniler olmasaydı, şahitlik yapanların sayısı daha da çok olacaktı. Bütün bu anlatılanlar Gadir hadisinin o asırda çok meşhur ve mütevatir olduğunu gösteriyor.

Ama şahitlerin sayısında görülen ihtilafın nedenine gelince, hadisin lafzından anlaşılan bir kaç ihtimal göze çarpıyor. Evvela ravilerin her birisi tanıdıklarını veya gördüklerini söylemiş olabilir veya yanında veyahut minberin yanında olanları söyleyip diğerlerine teveccüh etmemiş olabilir, ya da sadece Bedir ehlini Ensar'dan olan sahabeleri şahit

olarak zikretmeyi yeterli görmüşlerdir veya bizim bilmediğimiz birtakım sebeplerden dolayı ihtilaf meydana gelmiştir.

d) Emir'ul Müminin Ali (a.s)'ın Cemel Gününde Delil Getirmesi:

1- Büyük Hafız Ebu Abdullah el-Hakim kendi senediyle Rufaa b. Eyas-i Zabbi'den o da babasından ve o da dedesinden³⁷¹ şöyle rivayet ediyor: "Biz cemel gününde Hz. Ali ile beraberdik, Hz. Ali, Talha b. Ubeydullah'ı yanına çağırdı ve şöyle dedi: "Allah aşkına söyle bakalım, Resulullah (s.a.a)'ın; *"Ben kimin mevlasıysam Ali'de onun mevlasıdır. Allah'ım omu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."* buyurduğunu duymadın mı? O da "evet, duydum" dedi. Bunun üzerine Hazret, "O zaman niye benimle savaşıyorsunuz?" dedi. Talha da cevaben; "Unutmuştum" diye cevap verdi.³⁷²

2- Mes'udi de şöyle rivayet ediyor: "Zübeyr döndükten sonra Hz. Ali Talha'yı çağırarak şöyle buyurdu: "Ey Ebu Muhammed! Kim seni karşıma çıkardı?" Talha cevaben; "Osman'ın kanı" dedi.

Hz. Ali'de onun bu sözüne karşılık şöyle dedi: "Osman'ın öldürülmesine sebep olanlara ölüm olsun. Acaba

---

371- Rufaa (ö. h. 180) kendisi sıkı, dedesi de tabiinin büyüklerindendir.

372- Mustedrek-us Sahihayn, c. 3, s. 371.

Resulullah (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu duymadın mı? "*Allah'ım onu sevenleri sev, onu düşman olanlara düşman ol?*" Ve bana ilk beyat edenlerden birisi de sendin, sonra bey'atını bozdun. Allah (c.c) Kur'an-ı Kerim de: "Kim bey'atını bozarsa kendi zararına bozmuştur."³⁷³ Buyuruyor. Talha, bu sözleri duyunca; "Esteğfirullah" diyerek geri döndü.³⁷⁴

3- Hatib-i Harezmi el-Hanefi de Hakim'in senediyle rivayet etmiştir.³⁷⁵

4- Hafız İbn-i Asakir.³⁷⁶

5- Sibt b. Cevzi.³⁷⁷

6- Hafız Ebu Bekir el-Heysemi Bezzar yoluyla.³⁷⁸

7- İbn-i Hacer, Nesai yoluyla.³⁷⁹

8- Suyuti "Cem'ul Cevami"de.

9- Muttaki el-Hindi "Kenz-ul Ummal"da.³⁸⁰

10- Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf el- Senusi.³⁸¹

373- Feth/10.

374- Münc-uz Zehab, c. 2, s. 11.

375- Menakıb-i Harezmi, s. 112.

376- Tarih-i Dimeşk, c. 7, s. 83.

377- Tezkiret-ul Havas, s. 42.

378- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 107.

379- Tehzib-ul Tehzib, c. 1, s. 391.

380- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 83.

381- Şerh-i Muslim, c. 6, s. 236.

11- Ebu Abdullah Muhammed b. Halife el-Veştani el-Maliki.³⁸²

12- Şeyh İbrahim'e Vessabi, İbn-i Asakir tarkiyle "İktifa" kitabında.

e) Hicri 36, 37 Kufe'de "Hadis-ur Rukban" İle Meşhur Olan Olay (h. 36 veya 37):

1- İmam Ahmed b. Hanbel Rıyah b. Haris³⁸³ yoluyla şöyle rivayet ediyor:

"Bir grup Rahbe'de Hz. Ali'nin yanına gelip şöyle dediler: "es Selamu aleykum, ey bizim mevlamız" Hazret cevaben; "Siz arab olurken nasıl ben sizin mevlanız olurum?" buyurdu.

Onlar; "Biz Gadir gününde Resulullah'ın "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*" Diye buyurduğunu duyduk dediler. Rıyah diyor ki, onlar gittikten sonra bunlar kimlerdir? diye sordum. Hazret buyurdular ki: Ensardan bir grup kimselerdi ve Ebu Eyyub-i Ensari de onların içerisinde idi".

2- İbn-i Dizil ile meşhur olan Hafız İbrahim b. Husyen b. Ali el-Kesai (ö. h. 280) "Kitab-us Siffin"de³⁸⁴ Rıyah b.

382- Şerh-i Müslim, c. 6, s. 236.

383- Ahmed b. Hanbel, İbn-i Ebu Şeybe, Heysemi ve İbn-i Dizil'in senedinde olan ravilerin hepsi sıkadırlar.

Haris-i Nehai yoluyla şöyle rivayet ediyor: "Ben Hz. Ali'nin yanında oturmıştım. Yüzleri kapalı bir grup oradan geçtiklerinde; "Selam olsun sana ey mevlamız dediler." Hz. Ali onlara: "Acaba siz bir Arap grubu değil misiniz?" dedi. Onlar cevaben şöyle dediler: "Evet, ama biz Resulullah'ın Gadir gününde şöyle buyurduğunu işittik: *"Ben kimin mevalısı isem Ali'de onun mevlasıdır; Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et ve onu terk edeni terk et."* Ravi diyor ki: "Hz. Ali bunları işitince güldü; öyle ki, yan dişleri göründü, sonra; "Siz şahit olun dedi."

Onlar gittikten sonra peşlerine düştüm ve birinden sizler kimlersiniz? diye sordum. Onlar: "Biz Ensarilerden bir grubuz ve bu da Resulullah hicret ettiğinde evinde kaldığı Ebu Eyyub-i Ensaridir" dediler. Ravi diyor ki: O zaman yanına gittim ve musafaha ettik.

3- Hafız Ebu Bekir İbn-i Merduye de aynısını Riyah ve Ebu Rumeyle'den rivayet ediyor.³⁸⁵

4- Hafız Ebu Abbas ibn-i Ukde "Muvalat" kitabında, İsabe ve Usd'ul Ğabe'nin yazdığına göre bu konuya değinmiştir.

384- İbn-i Kesir tarih kitabında (c. 11, s. 71) yazıyor: İbn-i Dî-zilin "Sıffin" hakkında büyük bir cilt kitap yazmıştır. Şerh-i Nehc-ül Belağ. c. 1, s. 289.

385- Keşful Ğumme, s. 93.

5- İbn-i Esir.³⁸⁶

6- İbn-i Hacer.³⁸⁷

7- Muhibbuddin-i Taberi Ahmed'in yoluyla rivayet etmiştir.³⁸⁸

8- Hafız Beğavi de, "Riyaz-un Nazire"nin yazdığına göre, bu olayı rivayet etmiştir.

9- İbn-i Kesir, Ahmed ve İbn-i Şeybe yoluyla.³⁸⁹

10- Hafız Heysemi.³⁹⁰

11- Hafız İbn-i Ebu Şeybe.³⁹¹ Bunların hepsi "Rukban" hadisini yazmışlardır.

12- Cemaluddin Ataullah b. Fadlullah eş-Şirazi "el-Erbain" kitabında Gadir hadisini yazdıktan sonra şöyle yazıyor: "Hz. Ali evden çıkarken, bir grup süvari kılıçları yanlarında, İmameleri başlarında ve yolculuğa çıkmaya hazır bir şekilde onun karşısına çıkıp şöyle söylediler: "Es-Selamu aleykum ve rahmetullahi ve berekatuh ey Emir-el Müminin." Hz. Ali selamlarının cevabını verdikten sonra şöyle buyurdu: Resulullah'ın ashabından kim hazırdır?"

386- Usd'ul Gabe, c. 1, s. 368.

387- el-İsabe, c. 1, s. 305.

388- Riyaz-un Nazire, c. 2, s. 169.

389- El-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 212, c. 7, s. 347, 348.

390- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 104, hadisi yazdıktan sonra diyor: Ahmed'in senedinde olan raviler sikadırlar.

391- el-Bidaye ven-Nihaye, c. 7, s. 348.

Bu arada 12 kişi şahitlik etmek için ayağa kalktılar ve "*Ben kimin mevlasıysam Ali'de onun mevlasıdır*" hadisini Gadir gününde, Resulullah'tan işittiklerini söylediler; onlardan bazıları şunlardır:

Halid b. Zeyd, Ebu Eyyub-i Ensari, Huzeyme b. Sabit, Kays b. Sabit, Ammar b. Yasir, Ebu Heysem b. Tihan, Haşim b. Utbe ve Habib b. Bedil.

Hz. Ali, Enes b. Malik ve Berae b. Azib'e: "Siz de bunlar gibi hadisi duyduğunuz halde neden şahitlik etmiyorsunuz?" dedi ve: "Ey Allah'ım, eğer inat ederek inkar ediyorsa onların belasını ver." diye bedduada bulundu.

Bu beddua neticesinde Berae kör oldu ve halktan evinin yolunu sorarken: "Bedduaya uğrayan kimseye kim yol gösterir ki" diyordu. Enes de alaca hastalığına yakalandı. Bir zaman Hz. Ali onu Gadir hadisine şahit olarak gösterdiğinde, şhadet etmekten kaçınarak: "Ben unutkan olmuşum" diyerek mazeret getirdi. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle buyurdu: Allah'ım, eğer yalan söylüyorsa ona, imame ile örtülemeyecek bir beyazlık ver." Bu bedduadan sonra onun yüzü alaca (sedef) hastalığına tutuldu.³⁹²

Bunların dışında bir çok muhaddis Rukban hadisini nakletmişlerdir. Ancak daha fazla tekrardan kaçınmak için sözü burada noktalıyoruz.

392- Abekkat, c. 1, s. 211, c. 2, s. 137.

Rukban Gününde Gadir Hadisi Hakkında Emir-ul Müminine Şahitlik Edenler:

- 1- Bedir ashabından Ebu Heysem b. Tiham.
- 2- Ebu Eyyub Halid b. Zeyd el-Ensari.
- 3- Habib b. Bedil b. Verka el-Huzai.
- 4- Bedir ashabından olup Sıffin'da şehit düşen Huzeyme b. Sabit.
- 5- Abdullah b. Bedil b. Verka (Sıffin'de şehadete ulaşmıştır.)
- 6- Bedir ashabından olan Ammar b. Yasir, (Sıffinde bağı grubun eliyle şehadete kavuşmuştur.)
- 7- Kays b. Sabit b. Şimas el-Ensari.
- 8- Bedir ashabında olan, Kays b. Sa'd b. Ubade el-Hazreci.
- 9- Haşim b. Utbe (Sıffinde şehitler kervanına katılmıştır)

Gadir Hadisini İşitip de Söylemedikleri İçin Belaya Duçar Olanlar:

Hız. Ali (a.s) Rahbe ve Rukban günlerinde Gadir hadisiyle ihticacta bulunduklarında, hadisi işiten kimselerden şahitlik etmelerini istemişti, ama Gadir gününde hazır olup da hadisi işitenlerden bazıları Emir-ul Mu'minine o hadis

hakkında şahitlik etmemişlerdir; bunun üzerine İmam (a.s) da onlara beddua etmiş ve inkar eden sahabeler belaya duçar olmuşlardır.³⁹³ Bir çok tarih kitapları buna değinmişlerdir.

Belaya duçar olanlardan bazıları şunlardır:

- 1- Ebu Hamza Enes b. Malik (ö.h 90, 91, 92).
- 2- Berae b. Azib el-Ensari (ö. h. 71, 72).
- 3- Cerir b. Abdullah el-Bicli (ö. h. 51, 54).
- 4- Zeyd b. Erkam el-Hazreci (ö. h. 66, 68).
- 5- Abdurrahman b. Müdlîc.
- 6- Yezid b. Vedia.

f) Hicri 37. Yılında Emir-ül Mü'minin'in Sıffin'deki Delil Göstermesi: (h. 37):

Tabiinin büyüklerinden olan Ebu Sadık Selim b. Kays el-Hilali kitabında³⁹⁴ şöyle yazıyor: Hz. Ali (a.s) Sıffin'de

---

393- Gadir, c. I, s. 192'den sonra.

394- Selim'in kitabı en eski kaynaklardan olup meşhur bir kitaptır, aynı zamanda Sünni ve Şia muhaddislerin nezdinde de güvenilir bir kaynaktır.

İbn-i Nedim "Fihrist"de (s. 307) şöyle yazıyor: Selim vefat etmeden önce "İban"ı vasiyetle bulundu ve kitabını ona verdi. Devamında yazıyor: Selimin kitabı Şiaların yazdığı ilk kitaptır.

Sebki, "Mehasin ir-resail..."de; Mes'udi "et-Tenbih vel İşral" kitabında (s. 198) Selim b. Kaysın kitabı Şia'da yazılan ilk kitaptır

kendi safında olan Muhacir ve Ensarları topladı, Allah'a hamd ettikten sonra şöyle buyurdu: "*Benim menakıblarım sayılamayacak kadar çoktur, Allah (c.c) tarafından nazil olan ayetler ve Resulullah (s.a.a)'ın hakkında buyurdukları sözler yeterlidir.*"

Acaba Allah-u Teala'nın, kitabında ilk iman edenleri sonradan iman edenlerden üstün tuttuğunu ve ümmetten hiç kimsenin benden önce Allah ve Resulüne iman etmediğini biliyor musunuz.?"

Bunun üzerine orada bulunanların hepsi; "Evet" dediler. Sonra Ali (a.s): "Allah aşkına söyleyin, Resulullah (s.a.a)'den bu ayet hakkında **"Yarışıp öne geçenler de, öne geçmiş öncülerdir işte onlar yakınlaştırılmış (mukarreb) olanlardır."**³⁹⁵ sorulduğunda: **"O ayet peygamberler ve vasileri hakkında nazil olmuştur. Ben, bütün peygamberlerin en üstünüyüm, Ali de bütün vasilerin en üstünüdür."** diye buyurmadı mı?"

Çoğu Ensar'dan, bir kısmı da muhacirlerden olmak üzere Bedir gazvesine katılan 70'e yakın sahabe; "Evet bu

---

denmiştir.

Bir çok Ehl-i Sünnet alimleri de bu kitaptan yararlanıp, ondan rivayet nakletmişlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır: 1- Hakim-i Haskani (ö. h. 490) "*ŞevahiD.üt Tenzil*"da. 2- İmam Himvini (ö. h. 722) "*FeraiD.us Simtayn*"da. 3- SeyyiD.i Hemdani (ö. h. 786) "*Mevedet-ul Kurba*"da. 4- Kunduzi-i Hanefi (ö. h. 1293) "*Yenabi-ul Mevedde*" de Ve diğerleri...

hadisi Resulullah'tan işittik" diye şahitlik ettiler. Onlardan bazılarının isimleri şunlardır: Ebu Heysem b. Tihan, Halid b. Zeyd, Ebu Eyyub-i Ensari ve Ammar-i Yasir.

Yine: "Allah aşkına söyleyin, "Ey iman edenler! Allah'a, Resulüne ve sizden olan ulul emre itaat edin"³⁹⁶ ve "Sizin veliniz ancak Allah Resulü, namaz kılan ve rûku ettiği halde zekat veren mu'minlerdir."³⁹⁷ ve "Allah, Resulü ve müminlerden başka sır - dostu edinmeyenleri Allah bilip ortaya çıkarmadan bırakılv ereceğinizi mi sandınız?"³⁹⁸ ayet-i şerifeler hakkında Resulullah'tan, "Ya Resulullah, burada bütün müminler mi, yoksa mümin olan özel kimseler mi kastedilmiştir?" diye sorduklarında, Resulullah Allah'ın emriyle Gadir-i Hum da nazil olan bu ayetleri namaz, oruç, zekat ve hacc ayetleri gibi tefsir etmedi mi? İşte orada Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştu: Allah benim mevlam, hende bütün Mü'minlerin mevlasıyım ve onlardan daha üstünüm ve ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır, Allah'ım; onu dost edinenleri dost, düşman olanlarına düşman, yardım edenlerine yardım ve terk edenleri terket." O arada Selman-i Farisi Resulullah'tan "Ey Allah'ın Resulü, nasıl bir velayeti kasd ediyorsun? diye sorunca, Resulullah (s.a.a): "Aynı benim velayetim gibi, ben kimden üstünsem, Ali de ondan üstündür" ve bu arada

---

396- Nisa/59.

397- Maide/55.

398- Tevbe/16.

"ikmal" ayeti³⁹⁹ nazil oldu. "Bu kitapta hadisi böylece sürdürüyor ve devamında şöyle yazıyor: Bu arada Bedir gazvesine katılan 12 kişi "Evet aynı senin dediğin gibi Resulullah'tan işittik" diye o hazrete bu konuda şahitlik ettiler.

2- Hz. Fatıma (s.a)'ın Gadir Hadisiyle İhticac Etmesi:

a) Şemsuddin Ebu'l Hayr-i Cezeri eş-Şafii (ö. h. 833) "Esne'l-Metalib"⁴⁰⁰ kitabında şöyle yazıyor:

Gadir hadisinin en güzel yollarından birisi Hafızlara son veren ustamız Ebu Bekir Muhammed b. Abdullah b. Muhib el- Mukaddesi'nin bize rivayet ettiği yoldur, o şöyle diyor: Ustamız Ummi Muhammed Zeyneb bint-i Ahmed b. Abdurrahim el-Mukaddesiyye, Ebu Muzaffer Muhammed b. Fetyan'dan, o da Ebu Musa Muhammed b. Fet'yandan, o da Ebu Musa Muhammed b. Ebu Bekr-i Hafızdan, o da babamın halasının oğlundan kadı Ebu'l Kasım Abdulvahid el- Medeni'den, o da Zafer b. Dai el-Aleviden, o da babası ve Ebu Ahmed-i Mutrefi'den, onlar da Ebu Said-i İdris'den, Harun Reşid'in evladından olan Abbas-i Reşidi'den o da Ebu'l Hasan-i Halvani'den, o da Ali b. Muhammed-i Ehvazi'den o da Bekir b. Ahmed-i

---

399- Maide/3.

400- Sehavi, "ez-Zav-ul Lami" (c. 9, s. 256)da, Şevkani ise "Bedr-ut Tali" (c. 2, s. 297)de bu kitabı ona nisbet veriyorlar.

Kusari'den, o da Musa b. Cafer (a.s)'ın kızlarından olan Fatıma, Zeyneb ve Umm-i Gülsüm'den, onlarda Fatıma bint-i Cafer bint-i Muhammed b. Sadıktan, o da Fatıma bint-i Muhammed b. Ali'nin kızlarından olan Fatıma ve Sakine'den, onlar da Ümm-ü Gülsüm bint-i Fatıma b. Muhammed'den o da Fatıma bint-i Resulullah (s.a.a)'dan rivayet etmişlerdir, o şöyle buyurmuştur: "Acaba Resulullah (s.a.a)'ın Gadir günündeki sözünü: *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır"* ve O'nun; *"Ali'nin bana nisbeti Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibidir."* Şeklinde ki buyruğunu unuttunuz mu?"

b)- Büyük Hafız Ebu Musa el-Medini "el Muselsel bi'l-Esma" kitabında yukarıda zikrettiğimiz hadisi zikrederek şöyle yazıyor: "Bu hadis bir yönden müselseldir, çünkü Fatma'ların her birisi hadisi halasından rivayet ediyor.

3- İmam Hasan-i Mucteba (a.s)'ın Gadir Hadisi İle İhticac Etmesi:

a) Hafız İbn-i Ukde şöyle yazıyor: Muaviye ile sulh kararı verildiğinde Hasan b. Ali (a.s) bir hutbe okudu, Allah'a hamd ettikten sonra ceddî Resulullah'ın peygamberlik konusuna değinerek şöyle buyurdu:

"Biz O Ehl-i Beyt'iz ki, Allah-u Teala bizi İslam ile şereflendirmiş, bizi seçmiş ve üstün kılmıştır; kötülüğü bizden giderip bizi tertemiz etmiştir; Adem'den ceddimiz

Muhammed (s.a.a)'e kadar halk ikiye bölünmüş ise bizi en iyi olandan kılmıştır.

Allah-u Teala Muhammed'i Peygamberliğe meb'us kılarak onu risaleti için seçtiğinde, kitabını nazil ettiğinde ve sonra halkı ona kitap nazil etti ve o Allah'a davet etmesini istediğinde Resulullah'ın davetine ilk tabi olan babam oldu, ilk önce o iman ederek Allah'ın Resulünü tasdik etti, Allah, Resulüne nazil ettiği kitapta şöyle buyuruyor: "Rabbin'den en açık bir helge üzerinde bulunan ve onu yine ondan bir şahit izleyen onlar gibi midir?" Rabbin'den bir belge üzerinde ceddimdir, onu izleyen şahid de babamdır". Sözlerini böylece sürdürerek şöyle buyurdu:

"Bu Ümmet ceddin Resulullah'ı işitmişler ki: "Ümmetin içinde daha bilgili olan bir kimse olduğu halde önderlik başka bir kimseye verilirse durum devam ettiği sürece durumları zillate doğru gidecektir." Ve ondan sonra babama dediği şu hadisi de işittiler: "Sen bana nisbet Harun'un Musa'ya nisbeti gibisin, ancak benden sonra peygamber yoktur." Ve Resulullah (s.a.a)'ın Gadir gününde bahamın elinden tutarak şöyle buyurduğunu işitip gördüler: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır, Allah'ım, ona dost olana dost ve düşman olana düşman ol." Daha sonrada hazır olanların, onu hazır olmayanlara iletmesini emretti."

b) Yukarıda zikrettiğimiz İmam Hasan'ın Gadir hadisiyle ihticac ettiği huthenin bir kısmını Kunduzi-i Hanefi de kendi kitabında yazmıştır.⁴⁰¹

4- İmam Hüseyin (a.s)'ın Gadir Hadisi İle İhticac Etmesi:

Büyük Tabiinlerden olan Ebu Sadık Selim b. Kays-i Hilali kitabında Muaviye b. Ebu Sufyan'ın, Emir-ul Müminin Ali (a.s)'ın şahadetinden sonra Hazretin Şialarına karşı çok kötü ve şiddetli davrandığını anlatarak şöyle yazıyor: Muaviye'nin ölümünden iki yıl⁴⁰² önce Hüseyin b. Ali (a.s), Abdullah b. Abbas ve Abdullah b. Cafer hacca gittiler, orada Haşim'in evlatlarını, Şiaları, imamı tanıyan ensarları, 200 civarında o yıl hacca gelen sahabeleri ve orada olan 700 kadar tabiini Mina'da toplayarak onlara bir hutbe okudu ve şöyle buyurdu:

"Bu Tağutun, biz ve Şialarımıza karşı takındığı tavır ve davranışlarını görüp işitmiş misiniz; ben size bir soru soracağım, doğru söylersem beni tasdik edin, yalan dersem beni yalanlayın, işte benim dediğimi dinleyip onu yazın, memleketinize dönerken güvendiğiniz kimselere söyleyin, çünkü biz bu hakkın çürümesi, mağlup olması ve yok olmasından korkuyoruz, her ne kadar kafirler istemese de Allah nuru-

401- Yenabi-ul Mevedde, s. 482.

402- Bazı nüshalar da bir yıl diye yazılmıştır.

nu tamamlayacaktır." Böylece konuşmayı devam ettirdi ve şöyle buyurdu:

"Allah aşkına söyleyin, Allah'ın Resulü Gadir gününde Ali'yi hilafete atayarak velayet makamını ona vermedi mi? Ve sonra; Hazır olanlar hazır olmayanlara bunu iletsinler" diye emretmedi mi?"

Onun konuşmasını dinleyenlerin hepsi: "Evet, vallahi dediğin gibidir" diyerek sözlerini doğruladılar."

6. BÖLÜM

İHTİCACLARDA GADİR-İ HUM OLAYI

1- Abdullah b. Cafer'in, Hz. Ali (a.s)'ın şahadetinden sonra Muaviye'ye delil sunması.

2- Berd'in, Gadir-i Hum Hadisiyle Amr b. As'a karşı delil göstermesi.

3- Amr b. As'ın, Muaviye'ye karşı delil göstermesi.

4- Ammar b. Yasir'in Sıffin savaşında Amr b. As'a delil göstermesi.

5- Asbağ b. Nebate'nin Muaviye'nin meclisinde Gadir Hum hadisiyle delil sunması.

6- Bir gencin, Kufe mescidinde Gadir hadisi hakkında Ebu Hur'eyre'ye yemin ettirmesi.

7- Bir adamın, Zeyd b. Arkam'ı yemin ettirmesi.

8- Iraklı bir adamın, Cabir el-Ensari'yi yemin ettirmesi.

9- Kays b. Sa'd'ın, Muaviye'ye karşı delili (hicri 50-56)

10- Darmiyyet-ul Ilucuniye'nin, Muaviye'ye karşı delili (hicri 50-56)

11- Amr-il Udi'nin Hz. Ali (a.s)'ın düşmanlarına karşı delili.

12- Emevi Halifesi Ömer b. Abdulaziz'in, (ö. h. 101) delili.

13- Halife Me'mun'un fakihlere karşı delili.

14- Mes'udi'nin sözü.

6. Bölüm

İHTİCACLARDA GADİR-İ HUM OLAYI

Önceki bölümde belirttiğimiz gibi ki, bu hadis-i şerif, Asr-ı saadetten bu güne kadar doğruluğu kesin hadisler arasındadır. Ehl-i Beyt mektebini benimseyenler bu hadise inandığı gibi bu akideden uzak olanlar da onu nakletmiş ve Peygamber'den geldiği hususunda şüphe etmemişlerdir. Tartışmalarda bu hadis delil olarak gösterildiğinde karşı taraf susmaya mecbur oluyordu.

Bu yüzden bu hadis çok delil olarak gösterilmiştir; saha-be ve tabiiler arasında da onunla birbirlerine yemin ettirmeye çok rastlanır. Biz önceki bölümlerde Ehl-i Beyt'in Gadîr hadisiyle delil sunduğunu zikrettik; şimdi ise diğerlerinin bu hadisle delil sunmalarından ve birbirlerine yemin ettirmelerinden bazı örnekler vereceğiz.

1- Hz. Ali (a.s)'ın Şahadetinden Sonra Abdullah b. Cafer'in Muaviye'ye Karşı Delili

Ebu Talip oğlu, Abdullah b. Cafer şöyle diyor: Muaviye'nin yanında bulunuyordum, Hasan ve Hüseyin (a.s) Abdullah b. Abbas ve Fazl b. Abbas da orada idiler. Muaviye, bana yönelerek "Ey Abdullah" dedi. Sen ne kadar Hasan ve Hüseyin'e saygı gösteriyorsun; oysa onlar senden üstün değillerdir. Onların babaları da senin babandan üstün değildir; eğer anneleri Peygamber'in kızı Fatıma olmasaydı, senin annen Esmâ'nın onların annelerinden aşağı olmadığını söylerdim.

Ben dedim ki: Allah'a andolsun ki, senin onların babaları ve anneleri hakkında bilgin azdır. Allah'a andolsun ki, onlar benden daha hayırlıdır, babaları da benden daha hayırlıdır ve anneleri de benim annelerimden daha hayırlıdır.

Ey Muaviye, sen onların baba, anne ve kendileri hakkında benim Resulullah (s.a.a)'dan duyduğum şeyden habersizsin. Ama ben, bu sözleri Peygamber (s.a.a)'den duyup kavrayarak ezberledim ve kalbime yerleştirdim.

Muaviye -Söyle bakalım, sen yalancı değilsin ve yalancılıkla da suçlanamazsın.

Abdullah -Senin zannettiğinden daha önemlidir.

Muaviye -Eğer Uhud ve Hıra dağlarından da büyük olsa, büyüğünüz öldürüldüğünce, birliğiniz dağıldığına ve emirlik

O'nu seveni sev O'na düşman olana düşman ol. Ey İnsanlar! Ben mu'minlerin kendilerinden onlara daha evladım, ben olduğum sürece onların hükmetmeye hakkı yoktur; Ali de benden sonra mu'minlerin kendilerinden onlara daha evladır; o olduğu müddetçe onların bir karar vermeye hakları yoktur, O'ndan sonra da oğlum Hasan mu'minlerin kendilerinden onlara daha evladır, o olduğu takdirde onların hüküm vermeye hakları yoktur."

Daha sonra şöyle buyurdular: *"Ey insanlar! Ben şehit olduğumda Ali sizin kendinizden size daha evladır; Ali şehit olduğunda, oğlum Hasan mu'minlerin kendilerinden onlara daha evladır; Hasan şehit olduğunda oğlum Hüseyin mu'minlerin kendilerinden onlara daha evladır."*

Muaviye, İbn-i Cafer'in bu sözlerini duyunca şöyle dedi: *"Ey İbn-i Cafer büyük konuştun eğer dediklerin hak olursa o zaman Siz Ehl-i Beyt ve dostlarınız hariç Muhacir ve Ensar'dan olan Muhammed (s.a.a)'in ümmeti helak olur."*

İbn-i Cafer *"Vallahi dediğim şeylerin hepsi gerçektir, onları bizzat Resulullah (s.a.a)'tan duydum."*

"Muaviye -"Ya Hasan! Ya Hüseyin! Ya İbn-i Abbas! Bu İbn-i Cafer ne söylüyor?"

İbn-i Abbas *-"Eğer dediğine inanmıyorsan, isimlerini söylediği kimseleri getir, meseleyi onlardan sor."*

Bunun üzerine Muaviye, Ömer b. Ebu Seleme ve Usame b. Zeyd'in peşice adam gönderdi, geldiklerinde meseleyi

onlardan sordu, Onlar da İbn-i Cafer'in dediklerini te'yid edip "Onun duyduğunu biz de Resulullah (s.a.a)'tan duyduk" dediler.

İbn-i Cafer nihayet şöyle diyor: "Peygamber (s.a.a), insanların en üstünü, en evlası ve en hayırlısını (Hz. Ali'yi) Gadir-i Hum da ve diğer bir çok yerlerde ümmeti için atamıştır, onunla ümmete delil göstermiştir, onların ona (Ali'ye) itaat etmelerini emretmiştir; onun kendisine olan nisbetin Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibi olduğunu halka bildirmiştir; O, Peygamberden sonra her mu'minin velisidir; Peygamber (s.a.a) kimin velisi idiye Ali'de onun velisidir, Peygamber (s.a.a) kimin kendi nefsinden daha evla idiye Ali'de onun kendisine ondan daha evladır; O (Ali) O'nun (Peygamber'in) insanlar içerisindeki halife ve vasisidir; O'na itaat eden Allah'a itaat etmiştir; O'na isyan eden Allah'a isyan etmiştir; O'nu seven Allah'ı sevmiştir. O'na düşman olan Allah'a düşman olmuştur..." Bu hadiste gerçekten çok değerli faydalar vardır. (Kitab'ı Suleym)

2- Berd'in, Gadir Hadisiyle Amr b. As'a Delil Göstermesi:

Ebu Muhammed İbn-i Kuteybe ed-Deyneveri (ö. h. 276) şöyle diyor:

Nakledildiğine göre Hemdan şehrinden Berd adlı hiri Muaviye'nin yanına gidiyor: O, Amr b. As'ın Hz. Ali'nin hakkında konuştuğunu duyuyor derken ona şöyle diyor:

"Ey Amr! Bizim büyüklerimiz ve şeyhlerimiz Resulullah (s.a.a)'in şöyle buyurduğunu naklederler:

"Ben her kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır."
Bu söz hak mıdır, yoksa batıl mıdır?"

Amr -Bu söz haktır. Ben de buna şunu ekliyorum: Resulullah'ın ashabından hiç kimsenin Ali'nin, menakibi gibi menakibi yoktur.

Bunu duyan Berd şaşırdı. (Amr'ın sözünden şaşırıp kalıyor.)

Amr -Ama O, Osman hakkındaki davranışından dolayı faziletlerini yok etti.!!!

Berd -"Ali, Osman'ı öldürmelerini mi emretti yoksa kendisi mi Osman'ı öldürdü?"

Amr -"Hayır o bu işi yapmadı fakat o acıdı ve yardımını esirgedi.

Berd -"Halk Ali'ye hilafet konusunda biat etti mi?"

Amr -Evet.

Berd -"Peki sen niçin onun biatından çıktın?"

Amr -"Ben onu Osman'ın öldürülmesi konusunda suçladım!"

Berd -"Ama bu konuda sen de suçlandın."

Amr -"Doğru söylüyorsun, ben de bu yüzden Filistin'e gittim."

Daha sonra Berd, kavminin yanına dönerek şöyle dedi:
"Biz öyle bir kavimin yanına gelmişiz ki, onların aleyhindeki delilleri kendi ağızlarından duyduk. Ali hakk üzeredir, öyleyse Ali'ye uyun."⁴⁰⁴

3- Amr b. As'ın Muaviye'ye Karşı Delili:

Hatip Harezmi el-Hanefi, Muaviye'nin Siffin savaşında kendisine yardım etmesi için Amr b. As'a yazdığı mektubu ve Amr'ın aslında Muaviye'ye cevaben yazdığı mektubu naklediyor. Amr'ın yazdığı mektubun bir bölümünde şöyle geçiriyor:"

"Resulullah'ın kardeşi ve vasisi Ebu'l Hasan'ı (Hz. Ali'yi) Osman'a karşı kıskançlık ve isyanla suçluyor, sahabe-leri de fasıklar diye adlandırıyorsun. Ayrıca Osman'ın katlinde Ali'nin onların lideri olduğunu zannediyorsun. Tüm bunlar yalan ve iftiradır. Yazıklar olsun sana ey Muaviye! Ebu'l Hasan'ın Resulullah (s.a.a) için canını feda ettiğini ve onun yatağında yattığını bilmiyor musun? O ilk müslüman ve muhacirlerdendir. Resulullah (s.a.a) onun hakkında şöyle buyurmuştur:

"O bendendir ve ben ondanım. Onun bana olan nisbeti Harun'un Musa'ya olan menzileti gibidir şu farkla ki, yalnız benden sonra Peygamber yoktur."

404- El-İnâmet-u ve's Siyaset, sayfa: 93.

Yine Resulullah (s.a.a) onun hakkında Gadir-i Hum günü şöyle buyurmuştur: *"Biliniz ki ben kimin mevlası isem, Ali'de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol. O'na yardım edene yardım et, O'nu yalnız bırakamı yalnız bırak."*⁴⁰⁵

4- Ammar b. Yasir'in Sıffin Savaşında (H. 37) Amr-ı As'a Delil Sunması:

Nasr b. Mezahim el-Küfi,⁴⁰⁶ uzun bir rivayette Ammar b. Yasir'in "Sıffin" savaşında Amr b. As'a şöyle hitap ettiğini naklediyor:

"Resulullah (s.a.a), Nakısın (Cemel ashabi)'e karşı savaşmamı emretti; ben de savaştım. Ayrıca benim Kasıtın (Sıffin ashabi)'e karşı savaşmamı da emretti onlar da sizlersiniz. Marikin (Nehrevan ashabi) savaşını da görüp göremeyeceğini bilmiyorum. Ey Ebter (soyu kesik)! Resulullah (s.a.a)'in Ali'ye şöyle buyurduğunu bilmiyor musun?: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım! O'nu seveni sev, O'na düşman olana düşman ol."* Ben

405- Menakıb-i Harezmi, s: 124. Bu iki kitap hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyen El-Gadir,in 2. Cildine bakabilir. C. 2, (Amr b. As'ın biyografisidir).

406- İbn-i Ebu'l Hadid, Şerh-i Nehc-ül Belağa, c:1, s:183'te der ki: "Nasr b. Mezahim'in "Kitabı- Sıffin"da bu manada naklettiklerini aynen zikredeceğiz. Bu şahısın naklettiği hadislerin sıhhati sabittir, o heva ve hevesine uymaz, değerli hadis ashabından biridir.

Allah'ı, Resulullah'ı ve ondan sonra Ali'yi sevenim. Senin ise mevlan yoktur..."⁴⁰⁷

Bunu İbn-i Ebi-l Hadid de nakleder.⁴⁰⁸

5- Asbağ b. Nebate'nin Muaviye'nin Meclisinde Gadir Hadisiyle Delil Getirmesi:

Emir'ul Mü'minin -Allah'ın selamı ona olsun- Sıffin günlerinde Muaviye b. Ebu Süfyan'a bir mektup yazdı ve mektubu Asbağ b. Nebate et-Teymi el-Küfi ile gönderdi.

Asbağ şöyle der: Muaviye'nin yanına gittiğimde tahtının üstünde oturup iki yeşil yastığa dayanmıştı. Muaviye'nin sağında Amr b. As, Huvşeb ve Zulkela⁴⁰⁹ oturmuştu. Solunda ise Muaviye'nin kardeşi Utbe (ö. h. 43-44.) ve İbn-i Amir b. Keriz (ö. 57-58 hicri) ve (Kur'an'ın nassı ile fasık olan Velid b. Ukde, Abdurrahman b. Halid (ö. h. 47), Şurahbil b. Semt (ö. h. 40-41), önünde ise Ebu Hureyre, Ebu Derda⁴¹⁰, Numan b. Beşir (ö. h. 65) ve Ebu Uma'me-i Bahili (ö. h. 81) oturmuşlardı.

407- Bkz. "Kitab-u Sıffin" s: 176. Allame Emîni (r.a) Amr b. As'ın biyografisinde bu rivayetin tılmışını nakleder. El-Gadir c:2, s:144, 145.

408- Şerh-i Nehc-ül Belağa, c:2, s:273.

409- Huvşeb-i Hinyeri ve Zülkelağ Sıfında Muaviye'nin tarafında savaştılar ve her ikisi de o savaşta öldürüldüler.

410- İbn-i Abd-ül Birr, "El-İstiab" adlı kitabının Künyeler bölü-

Muaviye mektubu okuduktan sonra dedi ki: "Ali, Osman'ın katillerini bize teslim etmiyor."

Yine Asbağ der ki: Ona şöyle dedim: "Ey Muaviye! Osman'ın kanını bahane etme. Doğrusu sen mülk ve saltanat peşindesin. Sen ona gerçekten yardım etmek isteseydin onun hayatında ona yardım ederdin. Ama sen onun öldürülmesini bekleyerek saltanata ulaşmak için fırsat kolladın."

Benim sözlerimden dolayı gazaplandığını gördüm ve onun gazabını artırmak için de Ebu Hureyre'ye dedim ki:

Ey Resulullah'ın sahabesi! Kendisinden başka ilah olmayan, her şeye alim olan ve O'nun habibi Mustafa'nın hakkına seni yeminle şahit gösteriyorum bana doğru söyle; Gadir-i Hum gününde hazır mıydın?"

- "Evet, o olaya şahit oldum."

- Peygamber'in Ali hakkında dediğini nasıl duydun?

- Onun hakkında şöyle buyurduğunu duydum:

"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et, onu yalnız bırakam yalnız bırak."

- "Peki öyleyse Ey Ebu Hureyre! Neden onun düşmanını seviyor ve onu sevenlerle düşmanlık ediyorsun." Ebu Hureyre derin bir nefes çekerek İna lillah ve inna ileyhi

---

münde onun Sıffin savaşından sonra öldüğünü kaydeder.

raciun. ("Hepimiz Allah'tan geldik ve hepimiz ona döneceğiz.") dedi.

6- Bir Gencin Kufe Mescidinde Gadir Hadisi Hakkında Ebu Hureyre'ye Yemin Ettirmesi:⁴¹¹

a-) Hafız Ebu Ye'la el-Musuli (ö. h. 307) kendi senedi ile Yezid el-Evdi'den zikredeceğimiz rivayeti ortaya koyar.

b-) Hafız Ebu Cerir-i Taberi de kendi senedi ile Yezid el-Evdi'den şunları naklediyor: Ebu Hureyre mescide girdiğinde halk onun etrafında toplandı. O sırada bir genç ayağa kalkarak şöyle dedi: "Seni Allah'a adına yemin ettirerek şahit tutuyorum Resulullah (s.a.a)'ın *"Ben kimin mevlası isem Ali'de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana ise düşman ol."* Diye buyurduğunu duydum mı?

Ebu Hureyre cevaben şöyle dedi: Ben şahadet ediyorum ki, Resulullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu duydum: *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."*

411- Arapların çok, önemli bir konunun ispatı için karşısındakine Allah ve resulünü hatırlatarak yemin ettirmesine münâşede denir. Örneğin seni Allah'a ve peygambere ant veriyorum ki filanca konu doğru mudur değil midir? gibi.

Bu münâşedenin ve senedi İdris b. Yezid tariki ile naklolunmuştur ve senetteki tüm şahıslar şikadır.

c-) Hafız Ebu Bekir Haysemi; Ebu Ye'la, Taberani ve Bezzar'dan iki senetle mezkur rivayeti ve birinin senedinin sahih diğerinin ise güvenilir olduğunu belirterek nakleder.⁴¹²

d-) İbn-i Kesir, aynı rivayeti Ebu Ye'la-i Musuli ve İbn-i Cerir-i Taberi'den nakleder.⁴¹³

e-) İbn-i Ebi-l Hadid şöyle diyor: "Süfyan-i Sevri, Abdurrahman b. Kasım'dan, o da Ömer b. Abdulgaffar'dan rivayet eder ki, Ebu Hureyre, Muaviye ile birlikte Küfe'ye geldiğinde yatsı namazından sonra Küfe mescidinin Kinde kapısında oturur ve halk da onu dinlemek için etrafında toplanırdı. O sırada Küfeli bir genç gelerek onun yanına oturdu ve şöyle dedi: "Ey Ebu Hureyre! Allah adına doğru söyle: Resulullah (s.a.a)'ın Ali hakkında şöyle buyurduğunu duydun mu? "Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."

Ebu Hureyre- "Evet Allah'a andolsun ki duydum."

Genç- "Allah'a andolsun ki, sen onun düşmanını sevdin ve onu sevenlere düşman oldun." Bu sözü dedikten sonra da oradan ayrıldı.⁴¹⁴

Raviler naklederler ki, Ebu Hureyre sokaklarda küçük çocuklarla yemek yer ve onlarla oyun oynardı. Medine şehrinde vali olduğu halde şöyle hutbe okurdu

---

412- Mecme-uz Zevaid, c:9, s:105.

413- El-Bidayet-u ve'n Nihaye, c:5, s:213.

414- Şerh-i nche-ül Belağa, c:1, s:360.

"Allah'a hamd olsun ki, dini kıyam (vesilesi), Ebu Hureyre'yi ise İmam kıldı."

Halk da böyle dediğinden dolayı gülerdi. O yine Medine valisi olduğu halde çarşıda yürürken önündeki bir adama rastladığında ayaklarını yere vurup şöyle bağırırdı: "Yol aç, yol aç, Emir geldi!" Bu sözden kendisini kastederdi. İbn-i Kuteybe bunların hepsini "El Mearif" adlı kitabında Ebu Hureyre'nin hal tercümesinde naklediyor, İbn-i Kuteybe'nin sözü bizim için hüccettir. Çünkü o, onun aleyhinde itham olunmamıştır."

Allame Eminî -Allah rahmet eylesin- bunları İbn-i Ebi-l Hadid'den naklettikten sonra şöyle der: Bu yazılanlar, El-Maarif kitabının (Mısır 1933 miladi) baskısında tahrif edilmiş ve kitaptan çıkarılmıştır. Bu olay defalarca aynı güçler tarafından tekrarlanmış, hatta kitapta olmayan konular bile ona sokulmuştur...⁴¹⁵

7- Bir Adamın Gadir Hadisi Hakkında Zeyd b. Erkam'a Yemin Ettirmesi:

Ebu Abdullah-ı Şeybânî'den⁴¹⁶ (r.a) rivayet olunur:

"Ben, Zeyd b. Erkam'ın yanında oturmuşken adamın birisi gelerek şöyle dedi: "Hanginiz Zeyd b. Erkam'sınız?"

415- Daha fazla bilgi için bkz. El-Gadir, c:1, s:192 ve 204.

416- Bkz. Tezkire-i Zehabi c. 1 s. 59.

Orada olan cemaat dedi ki: "Zeyd budur." Adam ona yönelerek şöyle dedi:

Resulullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu duydun mu? "*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol!* (Zeyd b. Erkam evet duydum dedi.)"⁴¹⁷

8- Iraklı Bir Adamın Gadir Hadisi Hakkında Cabir-i Ensâri'ye Yemin Ettirmesi ⁴¹⁸

a- Allâme Genci-i Şafîî senedi ile Abdullah b. Muhammed b. Akil'den şöyle dediğini delille ortaya koyar. "Cabir b. Abdullah ile birlikte onun evinde oturmuştuk. Yanımızda Ali b. Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye ve Ebu Cafer de vardı. Iraklı birisi içeri girerek dedi ki: Seni Allah'a yemin ettiriyorum Resulullah (s.a.a)'dan duyduğun ve gördüğün şeyi bana anlat." Cabir cevaben dedi ki: "Gadir-i Hum'daki Cuhfe'de idik. Orada Cehinc, Mezine ve Gıfar kabilelerinden birçokları vardı.

Resulullah (s.a.a) çadırından çıktı ve eliyle üç kez işaret etti. Sonra Ali b. Ebu Talibin elinden tutarak şöyle buyurdu: "*Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlâsıdır.*"⁴¹⁹

417- Meveddet-ul Kurbâ, Yenâbi-ul Meveddet: s. 249.

418- Bu münaşedenin senedi sahih olup nakleden şâhısların tümü güvenilir râvilerdir.

419- Kifâyet-ut Tâlib: s 16.

b- Aynı rivayeti Himvcynî iki senet ile Abdullah b. Muhammed b. Akil'den nakleder.⁴²⁰

c- Aynı rivayeti İbn-i Kesir, Abdullah b. Muhammed b. Akil'den nakleder ki şöyle dedi: Cabir b. Abdullah'dan duydum ki şöyle diyordu: "Gadir-i Hum'daki Cuhfe'de idik. Resulullah (s.a.a) çadırından çıktı ve Ali'nin elinden tutarak şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır. Şeyhimiz Zehebi der ki: "Bu hadis hasendir."⁴²¹

9- Kays B. Sa'd'ın Gadir Hadisini Muaviye'ye Karşı Delil Getirmesi:

Muaviye b. Ebu süfyân, hilafet yıllarında İmam Hasan (a.s)'ın vefatından sonra hacc'dan sonra Medine'ye gitti. Medine halkı onu karşıladıktan sonra yüce sahabi Kays b. Sad b. Übade-i Ensari-i Hazreci ile Muaviye arasında uzun bir tartışma oldu.⁴²²

O tartışma Kays'ın şu sözünden: "Canıma and olsun ki, Ali ve evlatları olduğu sürece Ensar, Kureyş, Arap veya Acem'den hiç kimsenin hilafette bir hakkı yoktur." Sonra Muaviye sinirlenerek şöyle dedi:

420- Ferâid-us Simtayn: 9 bâb.

421- El Bidâyet-u ve'n Nihâye : c. 5 s. 213.

422- El-Gadir'in ikinci cildinde Kays'ın tercümesinde Allame Emini (r.a) bu tartışmayı aynen nakleder

"Ey İbn-i Sa'd! Bu sözü kimden aldın? Kimden rivayet ettin? Kimden duydun? Baban mı haber verdi bunu? Ondan mı öğrendin?"

Kays cevaben şöyle dedi: "Bunu babamdan daha yüce olan ve benim üzerimde daha fazla hakkı olandan duyup öğrendim!"

Muaviye; "Kimdir o?" dediğinde Kays cevaben şöyle dedi: Bu ümmetin âlimi ve sıddıkı Ali b. Ebi Talib! Allah onun hakkında şu ayeti nazil etti:

"De ki benimle sizin aramızda şahit olarak Allah ve yanında kitabın ilmi olan yeter."⁴²³

Kays daha sonra Ali hakkında nazil olan ayetlerin hepsini teker teker saydı.

Muaviye de onun bu sözlerine karşılık olarak şöyle dedi: Ümmetin sıddıkı Ebu Bekir ve Faruk ise Ömer'dir, yanında kitabın ilmi olan da Abdullah b. Selâm'dır."

Kays da cevaben şöyle dedi: Bu lakaplara daha layık ve evla olan hakkında şu ayet nazil olan şahıstır:

*"Rabb'in'den bir delil üzerinde olan ve onu yine ondan bir şahid izleyen... (artık onlar) gibi midir?... "*⁴²⁴

423- Râb /43.

424- Hûd / 17.

Resulullah (s.a.a) onu Gadir-i Hum günü tayin ederek buyurdu ki: *"Ben kimin mevlası isem ve ona kendi nefsin-den daha evlâ isem, Ali de ona kendi nefsinden daha evlâdır."* Ve Tebük Gazvesinde buyurdu ki: *"Sen bana nishet, Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibisin; şu farkla ki, Ancak henden sonra Peygamber yoktur."* (Kitab-ı Süleym-el Hilâli)

10- Dârimiyyet-ul Hacûniyye'nin Muaviye'ye Karşı Delil Getirmesi.

Zemahşeri Ebu'l Kasım Cârullah Mahmud b. Ömer (ö. 538 hicri) şöyle diyor: Muaviye hacda iken Ali'nin Şiilerinden olan Darimiyye-i Hacuniyye adlı zenci bir kadını çağırttı. Onu getirdiklerinde ona: Nasılsın ey Ham kızı! - "İyiyim, ama ben Ham değilim. Ben, Ben-i Kenâne kabilesinden bir kadımm."

- Doğru söylüyorsun, seni neden çağırttığı mı biliyor musun?

- Suphanallah! Benim gaibten haberim yok.

- Sana şu soruyu sormak için çağırdım:

Neden Ali'yi sevdin ve bana buğzettin? Neden onun velayetine girdin ve bana düşman oldun?

- Bana aman veriyor musun?

- Hayır.

- Eman vermediğin halde diyorum. "Benim Ali'yi sevmemin sebebi halkın içinde adaleti sağladığı ve malları eşit olarak taksim ettiği içindir. Sana bützetmemin sebebi de, bu işe senden daha layık olana karşı savaştığın ve sana ait olmayan şeye tâlip olduğundan dolayıdır.

Ali'nin velâyetini kabul etmemin sebebi de Resulullah (s.a.a)'in seninde gözünün önünde Gadir-i Hum'da onun velâyetini tayin etmesi; miskinleri sevmesinden ve din ehlini yüceltmesi içindir. Sana düşman olmamın sebebi de haksız yere kan döktüğünden, vahdeti bozduğundan, hüküm verirken zulmettiğinden, heva ve hevesine göre hükmettiğinden dolayıdır...⁴²⁵

11- Amr-ı Udî'nin Hz. Ali'nin Düşmanlarına Karşı Delil Getirmesi:

Kufe'nin müftü ve kadısı Şerik b. Abdullah-ı Nahei (ö. 177 hicri), Ebu İshak-ı Seb'î'den (ö. 127 hicri), O ise Amr b. Meymun-i Evdi'den (ö. 74 Hicri) naklede ki onun yanında Ali b. Ebi Talib (Emir'ül mü'minin)'in adı geçince şöyle dedi: "Bazı kavimler ona karşı düşmanlık beslerler, işte onlar cehennemin odunlarıdır." Ben Muhammed'in (s.a.a) ashabından olan Huzeyfe b. Yemân ve Kâ'b b. Acre gibi birçoklarından duydum ki şöyle diyorlardı. Hiçbir

425- Rebî-ul Ebrâr, Kırk birinci bölüm. Aynı delil değişik cümlelerle Belâgat-ün Nisâ s. 72, İkd-ul Ferid: c. 1 s. 162 ve Subh-ul Âşâ c. 1 s. 250'da da geçer.

beşere verilmeyen faziletler Ali'ye verildi; o faziletler şunlardır:

O, ilk ve son kadınların efendisi Fatıma'nın kocasıdır. Onun gibisini kim görmüştür? Veya onun gibi birinin böyle bir saadete erdiğini birisi duydu mu?

O, bütün cennet gençlerinin efendileri olan Hasan ve Hüseyin'in babasıdır. Kimin o ikisi gibi evlâdı vardır?

Resulullah onun kayınpederidir ve o Resulullah'ın evlatları ve ehlindeki vasisidir.

Onun kapısı dışındaki mescide açılan tüm kapılar kapatıldı.

Hayber kapısının sahibi O'dur.

Hayber günündeki bayrağın sahibi O'dur. Resulullah o gün onun gözlerine ağzının mübarek suyuyla şifâ verdi de artık o asla gözlerinden şikâyet etmedi ve o günden sonra soğukluk veya sıcaklık hissetmedi:

Ve o, "Gadir Gününün sahibidir. Resulullah onun ismini diline getirdi ve ümmetini onun velâyetine bağımlı kıldı. Onun yücelliğini anlattı ve onun menziletini ümmetine açıkladı.

Sonra buyurdu ki: "Ey halk! Kim sizlere kendi nefsinizden daha evlâdır?" Dediler ki: Allah ve resulü daha iyi bilirler. Buyurdu ki: "Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır."

12- Emevi Halifesi Ömer b. Abdülaziz'in Delil Getirmesi:

a- Hafız Ebu Naim, Ebu Bekir Muhammed-i Testurî'den, o Yakup'tan, o Ömer b. Muhammed-i Sırrî'den (ö. 378 hicri) ve İbn-i Ebu Davud'dan, o ikisi Ömer b. Şebbah'den, o İlsâ'dan, o ise Yezid b. Ömer b. Müverrik'den nakleder ki şöyle dedi: Ben Şam'da iken Ömer b. Abdülaziz halka mal dağıtıyordu. Ona yaklaştığımda dedi ki: "Sen kimlerden-sin?"

- "Kureyş'ten."

- "Hangi Kureyş ten"

- "Haşim oğullarında" (Bunu duyunca biraz sustu.)

- "Hangi Haşim oğullarından?"

- "Ali'yi sevenlerden!"

- Ali kimdir? Sonra sustu. Daha sonra elini göğsüne koyarak dedi ki: Vallahi ben de Ali'yi (K.V) sevenlerdenim. Sonra dedi ki: Bazıları Resulullah (s.a.a) dan şöyle duyduklarını bana söylediler. "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*" Diye buyurmuştur

Sonra dedi ki: Ey Mezâhim!⁴²⁶ Bunun gibilerine ne kadar veriyorsun? "Yüz veya iki yüz dirhem." Dediginde,

---

426- Mezahim b. Ebi Mezahim-i Kufi, Ömer b. Abdülaziz'in kölesidir. Ebu Hayyan onu güvenilir bilir.

"O'na Ali b. Ebu Talib'in velayetinden dolayı elli dinâr - Ebu Davud'un nakline göre altmış dinar- ver dedi. Sonra dedi ki: "Hakk senin memleketindedir. Senin gibilere verilenlerin aynısı yakında sana ulaşacaktır."⁴²⁷

b- Ebu'l Ferec aynı rivayeti senedi ile Yezid b. İsa b. Muvarrik'dan nakleder.⁴²⁸

c- İbn-i Asâkir aynı rivayetin Emir'ül mü'minin Ali b. Ebu Talibin kölesi Zerik-il Karaşi-el Medenî'den nakleder.⁴²⁹

d- Aynı rivayeti Himvinî, Hafız Ebu Naim'den müsned olarak nakleder.⁴³⁰

e- Aynı rivayeti Hafız Cemaluddin Zerendî "Nazm-u Dü-rer-is Simtayn" adlı kitabında nakleder.

f- Semhûdî "Cevâhir-ul Akdeyn" adlı kitabında bu rivayeti Yezid b. Amr b. Muvarrik'dan nakleder.

13- Halife Me'mun'un Gadir Hadisini Fakihlere Karşı Delil Göstermesi:

Ebu Ömer b. Abd-ü Rabbih-el Kurtubî (ö. 328 Hicri), İshak b. İbrahim b. İsmail b. Hammad b. Zeyd'den nakleder

---

427- Hilyet-ul Evliyâ c. 5 s. 364.

428 -El Eḡāmî: c. 8, s. 156

429- Tarih-u Dimaşk: c. 5, s. 320

430- Ferâid-us Simtayn: Onuncu bölüm.

ki şöyle dedi: "Yahya b. Eksem baş hakim olduğu zamanda beni ve bazı arkadaşlarımı çağırttı. Ve dedi ki: Emir'ül mü'minin Me'mun yarın sabah kırk tane fakihi hazır etmemi bana emretti. Söylenilen sözü iyi anlayan ve iyi cevap verenler olmalıdırlar. Sen Emir'ül mü'minin'in istediği fahiklerin adını söyle. Biz de ona bazılarının adını saydık ve o da saydı ve böylece kırk fakihi tamamladı. Daha sonra onların hepsini çağırarak ertesi gün saraya gelmelerini emretti. Biz de sabah namazından önce saraya gittik. Evine gittiğimizde Yahya'nın elbisesini giyip bizi beklediğini gördük O atına bindi, biz de ata binerek sarayın kapısına dek gittik. Kapıdaki hizmetçi bize bakarak "Ey Ebu Muhammed! Emir'ül mü'minin seni bekliyor" dedi. İçeriye girdiğimizde namaz kılmanızı emretti. Namazımızı henüz tam olarak bitirmeden elçi gelerek dedi ki: "İçeriye girin". İçeriye girdiğimizde Emir'ül mü'minin tahtına oturmuştu...

Yahya daha sonra şöyle dedi: "Ben sizi bunun için çağırmadım. Emir'ül mü'minin sizlerle kendi mezhebi ve inancı hakkında tartışmak istiyor."

Dedi ki: "Allah Emir'ül mü'minin muvaffak etsin. İnancını buyursun."

Yahya dedi ki: "Emir'ül mü'minin'in inancına göre Ali b. Ebi Talib Resulullah (s.a.a)'dan sonraki halifelerin en hayırlısıdır ve hilâfette en haklı olanıdır."

İshak -"Ey Emir'ül mü'minin'in! Senin Hz. Ali hakkında buyurduklarını bizler bilmiyoruz, gerçi Emir'ül mü'minin'in bizi tartışmaya çağırmıştır."

Harun -"Ey İshak! Kendin seç. İstersen ben sana soru sorayım, istersen sen bana sor."

İshak -Ben soracağım Emir'ül mü'minin!"

Harun -"Sor."

İshak -Ey Emir'ül mü'minin! "Resulullah dan sonra Ali b. Ebu Talibin halkın en üstünü ve hilafete daha layık olduğu sözünü nereden söylüyorsun?"

Harun -Ey İshak! Halk hangi ölçüye göre filancanın falanca dan, daha üstün olduğunu belirtiyor?

İshak -Salih amellere göre.

Harun -"Doğru söyledin." Sonra şöyle dedi. Birisinin Resulullah'ın zamanında iyi ameller işleyerek arkadaşından üstün geldiğini farzedelim Eğer o geride kalan adam Resulullah'ın vefatından sonra iyi ameller işlerse o önceden gelen arkadaşına ulaşabilir mi?"

İshak -Bir şey diyemiyorum.

Harun -Ey İshâk! Evet deme. Çünkü bizim zamanımızda daha fazla cihad edip hacca giden, oruç tutup, namaz kılan ve sadaka verenler var.

İshak -Evet, ey Emirül müminin! Resulullah (s.a.a) zamanında üstüm olmayan şahıs, daha sonraki amellerle üstünlüğü yakalayamaz.

Harun -Ey İshak! Velayet hadisini bilir misin.?

İshak -Evet.

Harun -Rivayet et.

İshak -Şöyle rivayet olmuştur..

Harun -Bu hadise iyi baktın mı, Ebu Bekir veya Ömer'e farz kılınanı Ali'ye de farz kılındı mı?

İshak -Halkın naklettiği bir hadise göre Ali ile Zeyd b. Hârise arasında çıkan bir tartışma sonucu Zeyd, Ali'nin velâyetini inkâr etti. Resulullah (s.a.a) da buyurdu ki: *"Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."*

Harun -Bu sözü nerede söyledi? Vedâ haccından döndükten sonra mı?

İshak -"Evet."

Harun -Zeyd b. Harise, Gadir den önce öldürüldü. Sen bu hadise nasıl inanıyorsun? Eğer senin bir oğlun on beş yaşına gelse ve dese ki: Benim kölem benim değil de amcamın oğlunun kölesidir ey halk! Bunu böylece bilin. Halkın bu bildiğini sen hiç inkâr eder veya yalanlar mısın?

İshak -Evet inkâr etmem ve yalanlamam.

Harun -Ey Ebu İshâk! Oğlunun sözünü kabul ediyorsun da Resulullah'ın sözünü neden kabul etmiyorsun? Yazıklar olsun sana. Fatihlerinizi Rab olarak karar kılmayın. Allah (c.c) kitabında diyor ki: "Onlar Allah'ı bırakıp da hahamlarını ve ruhbânlarını ilah ve Rab edindiler."⁴³¹

Onlar için namaz kılınmaz, oruç tutulmaz ve onların Rab olduğunu da zannetmezler. Ama onlar emrederler, halk da onlara itaat eder..."⁴³² Bu rivayet çok uzundur, ama gerçekten faydayla doludur.

İbn-i Miskveyh (ö. 421 hicri) "Nedim-ul Ferid" adlı kitabında halife Me'mun'un Haşim oğullarına yazdığı bir mektubu nakleder. Mektubun bir bölümünde şöyle geçer:

"Muhacirlerin hiçbirisi Resulullah (s.a.a)'ın yanında Ali gibi ayakta değildi. O, canını onun yolunda feda etti ve onun yatağında yattı. Sürekli sınırları korurdu, dağların eteğinde ve vadilerde bahadır pehlivanlara karşı savaşır, savaşmaktan asla çekinmezdi; düşman ordusundan asla kaçmazdı, kalbi metin idi. Herkesin emîri idi, ama kimse ona emîrlik edemedi. Müşriklere karşı halkın en şiddetlisi idi ve Allah yolunda en çok cihad eden, en azametli o idi. Allah'ın dininde en fakih olan ve Allah'ın kitabını en çok okuyan yine o idi. Haramı ve helâli en iyi o bilirdi. Ve O, Gadir-i Hum hadisindeki velayetin sahibidir. Resulullah'ın şu sözü de onunla ilgilidir. "Sen bana tıpkı Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibisin. Ancak benden sonra peygamber yoktur."⁴³³

431- Tevbe/ 31.

432- İkd-ul Ferid : c. 3, s. 42.

433- Yenâbi-ul Mevceddet: s. 484, el-Abakât: c. 1, s. 147.

14- Mes'udî'nin Sözü:

Resulullah (s.a.a)'in ashabının faziletli olmasındaki etkenler şunlardır: iman ve hicretteki öncelik, resulullah (s.a.a)'a yardım, ona yakınlık, kanaat, canını ona fedâ etmek, kitaba ve inene ilim, Allah yolunda cihad, takva, zühd, kazâ, hüküm, iffet ve ilim. Tüm bunlarda en büyük pay ve en çok Hz. Ali (a.s)'a aittir ve yalnızca ona ait olan faziletler ise şunlardır:

Resulullah, ashabı birbirine kardeş ederken buyurdu ki: *"Sen ise benim kardeşimsin."* Ve buyurdu ki: *"Sen bana tıpkı Harun'un Musa'ya olan nisbeti gibisin. Yalnız benden sonra peygamber yoktur."* Ve yine buyurdu ki: *Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."* Ve yine Enes peygambere bir tavuk yemeği getirdiğinde ona dua ederek buyurdu ki: *"Allah'ım! En çok sevdiğin kulunu buraya gönder de bu tavuğu benimle birlikte yesin."* Bu duadan sonra Ali içeriye girdi.⁴³⁴

"Doğrusu bu bir uyarıdır, isteyen Rabbi'ne doğru bir yol tutar."⁴³⁵

434- Mürûc-uz Zcheb: c. 2, s. 49.

435 -Müzzemmil / 19.

7. BÖLÜM

ASHABIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

Sahabelerden Gadir Hadisini Rivayet Edenler

7. Bölüm

ASHABIN GADİR'E VERDİĞİ ÖNEM

Önemli Bir Nokta:

Gadir Kitabının üzerinden yarım yüzyıldan fazla bir süre geçmiş olduğundan dolayı, kaynakları defalarca basılmış olduğu için zikredeceğimiz kaynaklar elinizde bulunan kaynaklarla uyuşmayabilir, fakat biz kitabın aslına sadık kalarak bu eseri sizlere sunuyoruz.

Konuya Giriş:

Allah (c.c) bu hadisin çok meşhur olmasını istemiş ve bu hadisin, dini koruyan İmam (a.s)'ın imametine delil olması için zihinlerde yer etmesine, ravilerin geniş bir şekilde rivayet etmelerine ve bu hadisin unutulmamasına büyük önem vermiştir.

Bu yüzden, Resulullah (s.a.a)'in veda haccından döndüğü ve halkın onun etrafında bulunduğu sırada Allah'ın O'na, bu meseleyi tebliğ etmesini emrettiğini görüyoruz. Resulullah (s.a.a), değişik bölgelerden halk gruplarının etrafında toplandığı zaman bu meseleyi tebliğ etmeye başladı; önde gidenler geriye döndü, arkada kalanların gelmesi beklenildi. Orada bulunan yüz binden fazla insanın, orada hazır olmayan diğer müslümanlara bu meseleyi iletmelerini emretti.

Münezzeh olan yüce Allah, bunu da yeterli görmeyip, dinlerini öğrenecekleri mercileri, ileri ve olgunluğa eristirecek önderlerini tanımları için müslümanların her zaman okuyacakları ayeti kerimeleri nazil etti.

Allah Resulü (s.a.a) de bu meseleye çok önem vererek üzerinde çok ciddi bir şekilde durmuştur. Bu yüzden, o yıl ki hacc merasimine müslümanların daha fazla katılmasını istedi. Allah Resulünün bu hacc merasiminden sonra, çok önemli şeyleri kendilerine tebliğ edeceğini anlayan ve hissedenden müslümanlar, grup-grup bir çok bölgeden gelerek hacc merasimi için Hazretin yanında yer aldılar. Akleden ümmetin salihleri bu seferin sonunda Resulullah (s.a.a) seferinin sonunda, dinin onunla ayakta duracağı, güçleneceği, hükümetinin doğu ve batıya uzanacağı ile ilgili önemli bir haberi halka tebliğ edeceğini çok iyi biliyordu.

Bundan dolayı din İmamları (onlara selam olsun), bu olayı, sürekli olarak ilk İmanın imametine delil olarak nak-

letmişlerdir. Bununla birlikte Emir-ul Mu'minin Ali (a.s) da yaşadığı sürece, kendi imametine delil olarak bu olayı zikretmiş ve Veda haccında hazır bulunan sahabelerin bu konu hakkında şahitlik etmelerini istemiştir.

Bütün bunlar bu olayın tüm zaman süreci içinde canlı kalması için idi. Yine müslümanların sürekli "Gadir" gününü bayram etmeleri, o günde toplanmaları ve birbirlerini tebrik etmeleri emredilmiştir. Bunlar da bu önemli mesele- nin her zaman hatırlanması ve canlı tutulması içindir. Bu konu kitabın önceki bölümlerinde geniş bir şekilde ele alınmıştır.

Şiiler "Gadir" gününde İmam Ali (a.s)'ın kabrinin yanın- da büyük merasimler düzenliyor, kabilelerin büyükleri ve muhterem insanlar her tarafları o günü hatıralarında canlı tutmaları için toplanıyorlar; İmamlar hakkında Kur'an ve sünnetten bir çok konuşmalar yaparak Gadir hadisesi hak- kında halka geniş bilgiler veriyor ve binlerce insan mutluluk içerisinde yüce Allah'a, kendilerini doğru ve hak olan Vela- yet yoluna hidayet ettiği için hamd ve şükrediyorlar. Bu merasimlere katılma imkanı olmayanlar, bulundukları yer- lerde "Mevla Hadisini" okuyarak sevinçlerini açığa vuru- yorlar. Gadir günün hatırlardan silinmemesi için o günün, oruç, namaz ve dua gibi amelleri vardır. Şiialar, her bölgede, şehirlerde, köylerde ve her yerde bu amelleri yapıyorlar. Böylece milyonlarca insan bu hadisi kabul ederek rivayet ediyorlar.

Şiilerin, hadis, tefsir, tarih, akaid gibi hangi kaynağına göz atsanız, Gadir hadisesi ile ilgili deliller getirilip üzerinde bahsedildiğini göreceksiniz. Raviler, bu konudaki hadisi senetleriyle birlikte teselsülü kesmeden birbirlerinden nakledip Peygamber (s.a.a)'e kadar yetiştirerek hadisin kesin sahih oluşunu belirtmişlerdir. Bazıları ise, bu hadisin bütün müslümanlar tarafından kesin olarak kabul edildiğine inanmasından dolayı, hadisin senedini zikretmeyi gerek görme-
yerek hadisi nakletmişlerdir.

Ben, Ehl-i Sünnetin, bu hadisin isbatın da Şialardan pek geri kaldıklarını sanmıyorum. Onlar da bu hadise önem vermiş, sahih olduğunu ve tevatür ile nakledildiğini zikretmişlerdir. Ehl-i Sünnetten bazıların taassup nedeniyle bu yoldan ayrılmaları, Ehl-i Sünnetin görüşünü etkilemez; bunlar alimler topluluğunun temsilcisi değildirler. Çünkü bu hadisi kabul edenler, muhakkik ve hadis ilminde uzman olan kimselerdir. Bu kimseler, hiçbir şüpheyi yer vermeksizin geniş bir şekilde ve hatta tevatür⁴³⁶ ile mezkur hadisi naklederek senetlerini çok büyük sahabe ve tabiin gruplarına dayandırıyorlar.

436- Ahmed b. Hanbel 40 yoldan, İbn-i Cezir et Taberi 70 yoldan fazla, Cizeri el Mukirri 80 yoldan, İbn-i Ukde 105 yoldan, Ebu Said es Secistani 120 yoldan, Ebu Bekr el Cuabi 125 yoldan bu hadisi nakletmişlerdir.

Hidayet-ul Ukul Şerhinin 30. Sayfasında, Emir Muhammed el Yemeni'den (12. Yüzyılın Gadir şairlerindendir.) bu hadisin 150 yoldan rivayet edildiği nakledilmiştir.

Burada Gadir hadisinin senetlerinde yer alan bir kısım kimselerin isimlerini yazacağız.⁴³⁷

Sahabelerden Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

1- Ebu Hureyre:

Hicri 57, 58, 59 yıllarında, 87 yaşında vefat etmiştir.

İstiab (İbn-i Abdulbirr), c. 2, s. 473.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el Cizeri) s. 3

El Bidaye Ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir ed Dimaşki) c. 5, s. 214.

Tarih-i Bağdat (Hatib el Bağdadi) c. 8, s. 290.

Tarih-ül Hulefa (Celaluddin Suyuti) s. 114.

Tehzib-üt Tehzib (İbn-i Hacer Askalani) c. 7, s. 327.

Tehzib-ül Kemal fi Esma-ir Rical (Ebu'l Haccac el-Mezzi).

Hadis-ül Velayet (Hafız b. Ukde el Kufi).

Ed Dürr-ül Mensur (Suyuti) c. 2, s. 259

Feraid-us Simtayn (Hafız Ebu İshak el-Himvini).

437- Burada mübarek Gadir hadisini rivayet eden sahabelerin isimlerini zikrettiğimizden dolayı hadisi nakleden kaynak ve kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle bu hadisleri ve senetlerini görmek isteyenlerin Allame Emîni'nin "Gadir" kitabının 1. cildine müracaat etmelerini öneririz.

Kenz-ül Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 154-403.

Maktel-ül İmames Sıbt eş Şehid (a.s) (Hatib-el Harezmi).

El-Menakıb (Hatibel Harezmi) s.130.

Nuhab-ül Menakıb (Kadı Ebu Bekirel Cuabi).

Nuzul-ül Ebrar (Mirza Muhammed el Bidahşi) s. 20.

2- Ebu İcyli el Ensari: İicri 37 yılında Sıffin'de öldürülmüştür.

Tarih-ül Hulefa (Suyuti) s.114.

Cevahir-ül Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

El-Menakıb (Hatib el Harezmi) s. 35.

3- Ebu Zeyneb Avf el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 5, s. 205.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 2, s. 408 ve c. 4, s. 80.

Hadis-ül Velayet (İbn-i Ukde).

4- Ebu Fuzale el Ensari: Bedir ehlinden olup Sıffin'da Hz. Ali (a.s)'ın tarafında savaşırken şehid olmuştur.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, 307 ve c. 5, s. 205.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlül Behçet Efendi).

Hadis-il Velayet (İbn-i Ukde).

5- Ebu Kuddame el-Ensari:

Usd-ül Ğabe (İbn-i Esir) c. 5, s. 276.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 4, s. 159.

Cevahir-ül Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi) .

Hadis-il Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

6- Ebu Umre b. Amr b. Muhsin el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir), c. 3, s. 307.

Hadis-ül Velayet (İbn-i Ukde).

7- Ebu'l Heysem b. Tiyyhan: Hicri 37 yılında Sıffin'da öldürülmüştür.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlül Behçet efendi) s. 67.

Cevahir-ül Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ül Velayet (İbn-i Ukde).

Maktel-ül İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) Hatib el Harezmi.

Nühab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cenbi).

8- Ebu Rafi el-Kibtî: Allah Resulunun (s.a a) hizmetçisi.

Hadis-ül Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Maktel-ül İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) Hatib el-Harezmi.

Nühab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

9- Ebu Zuveyb İluveylid (Halid) b. Halid b. Muhris el-Hazeli: Cahiliye ve İslam döneminde şair olup Osman zamanında vefat etmiştir.

Hadis-ül Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sibt (Hatib el-Harezmi) Dördüncü fasl.

10- Ebu Bekir b. Ebi Kuhafe et-Teymi: Hicri 13 yılında vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

Hadis-ul Gadir (Mensur er-Razi).

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Nühab-ül Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

11- Usame b. Zeyd b. Harise el-Kelbi: Hicri 54 yılında 75 yaşında vefat etmiştir.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Nühab-ul Menakıb (kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

12- Ubey b. Kaab el-Ensari el Hazreci: Karilerin büyüğü, Hicri 30, 32 yıllarında vefat etmiştir.

Nühab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

13- Es'ad b. Zurare el-Ensari:

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Ed-Durrun Nazim (İbn-i Hatem eş-Şami).

Kitab-ul Velayet (Ebu Said Mes'ud es-Secistani).

Nühab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

14- Esma Bint-i Umeyy el Has'amiyye:

Kitab-ul Velayet (Ebu Abbas İbn-i Ukde).

15- Umme Seleme: Allah Resulünün (s.a.a)'in hanımı.

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Vesilet-ul Meal (Ahmet b. Baksir el-Mekki).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi), s. 40.

16- Ummi Hani Bint-i Ebu Talib (a.s)

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Müsned-i Bezzar (Ebu Bekir Ahmet el-Bezzar).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi) s. 40.

17- Ebu Hamza Enes b. Malik el Ensari el Hazreci: Allah Rcsulünün (s.a.a) hizmetcisi, hicri 93 yılında vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4

Tarih-i Bağdad (Hatib el-Bağdadi) c. 7, s. 377.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s. 114.

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 154-403.

El-Maarif (İbn-i Kuteybe ed-Dineveri) , s. 291

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatibel Harezmi).

Nühab-ul Menakıb (Kadı Cuabi)

Nuzul-ul Ebrar (Mirza Muhammed el-Bidahşi) s. 20.

18- El-Berra b. Azib el-Ensari el-Uvsi: Kufe'ye yerleşmiş ve Hicri 72 yılında vefat etmiştir.

El-İstiab (İbn-i Abdulbirr) c. 2, s. 473.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3

El-Bidaye ve'n-Nihayc (İbn-i Kesir) c. 5, s. 209 ve c. 7, s. 349.

Tarih-i Bağdad (Hatib el Bağdadi) c. 14, s. 236.

Tefsir-i Taberi (Muhammed b. Cerir et-Taberi) c. 3, s. 428.

Tefsir-i Fahri Razi (Ebu Abdullah er Razi) c. 3, s. 636.

Tefsir-i el-Menar (Muhammed Abdüh) c. 6, s. 464.

Tefsir-i Nişaburi (Nizameddin en-Nişaburi) c. 6, s. 194.

Tehzib-ul Kemal fi Esma-ir Rical (Ebu Haccac-el Mezzi).

El-Cami es-Sağir (Suyuti) c. 2, s. 555

El-Hasais (Ebu Abdurrahman en-Nesai) s. 16.

El-Hutat (Takiyuddin el-Makrizi) c. 2, s. 222.

Zehair-ul Ukba (Muhibbiddin et-Taberi) s. 67.

Ruh-ul Meani (Alusi el-Bağdadi) c. 2, s. 350.

Riyaz-un Nezire (Muhibbuddin et-Taberi) c. 2, s. 169.

Zcyn-ul Feta fi Şerh-i Sureti Hel Eta (Ebu Muhammed el-Asimi).

Sunen-i İbn-i Ebu Şeybe (Hafız İbn-i Ebu Şeybe el-Kufi).

Sunen-i İbn-i Mace (İbn-i Mace el-Gazvini) c. 1, 28-29.

Şerh-u Divan-i Emir-ul Mu'minin (a.s) (Kemaluddin el-Meybudi).

Feraid-us Sımtayn (Hafız Ebu İshak Himvini).

El-Fusul ul-Muhimme (İbn-i Sebbag el-Maliki) s. 25.

Fezail-us Sahabe (Ebu Naim el-İsfehani).

El-Keşf-u ve'l-Beyan (Ebu İshak es-Salebi).

Kifayet-ut Talib (Hafız el-Genci) s. 14.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 152.

El-Musned (Ahmed b. Hanbel eş-Şeybani) c. 4, s. 281.

Mişkat-ul Mesabih (Hatib-i Tebrizi), s. 557.

El-Menakıb (Hatib-i Harezmi) s. 94.

Nuzul-ul Ebrar (Mirza Muhammed Bidahşi).

Nazm-u Durer-is Sımtayn (Cemaluddin ez-Zerendi).

19- Bureyde el-Huseyb Ebu Sehl el-Eslemi: Hicri 63 yılında vefat etmiştir.

İstiab (İbn-i Abdulberr) c. 2, s. 473 (İmam Ali'nin (a.s) hayatı bölümünde).

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s.114.

Tefsir-i El-Menar (Muhammed Abduh) c. 6, s. 464.

El-Cami-us Sağir (Suyuti) c. 2, s. 555.

Hilliyet-ul Evliya (Ebu Naim el-İsfehani) c. 4, s. 23.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 397.

El-Mustedrek (Hakim el-Nişaburi) c. 3, s. 110.

Miftah'un-Neca (Bidahşi).

Maktel ul İmam es-Sıbt-eş Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi).

Nuzul -ul Ebrar (Mirza Muhammed Bidahşi) s. 20.

20- Sabit b. Vedia el Ensari el Hazreci el-Medeni Ebu Said

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, 307 ve c. 5, 205.

Tarih-i Allah-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlul Behced Efendi) s. 67.

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

21- Cabir b. Semure b. Cunade Ebu Süleyman es-Suvai: Kufe'ye yerleşmiş, hicri yetmiş senesinde burada vefat etmiştir. İsabe H. 74 vefat ettiğini yazmıştır.

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi), c. 6, s. 398.

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi) 4. bölümünde.

22- Cabir b. Abdullah el-Ensari: 94 yaşında hicri 73, 74, 78 yıllarında Medine'de vefat etmiştir.

İstiab (İbn-i Abdulbirr) c. 2, s. 473.

Esne'l Metalib (el-Cizeri).

El-İktifa (İbrahim b. Abdullah el-Vassabi).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, s 209.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlul Behced Efendi) S. 67.

Tefsir-i Sa'lebi (Ebu İshak es-Sa'lebi).

Tehzib-ut Tehzib (İbn-i Hacer) c. 7, s. 337.

Tehzib-ul Kemal (Ebu'l Haccac el-Mezzi).

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Sunen-i İbn-i Ebu Şeybe (İbn-i Ebu Şeybe el-Kufi).

Ziya-ul Alemin (Ebu'l Hasan eş-Şerif el-Fetuni).

El-Umde (Şemsuddin İbn-i Batrik) s. 53.

Feraid-us Sımtayn (Himvini) b. 9.

Kifayet-ut Talib (Hafız el-Gunci) s. 16.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 298.

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) (Hatib-el Harezmi).

Nuhab-ul Menakıb (Kadi Ebu Bekir el-Cuabi).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi) s. 41.

23- Cebelet b. Amrel Ensari:

Hadis-ul Velayet (Hafız Ebu'l Abbas İbn-i Ukde).

24- Cubeyr b. Mut'am b. Adi el-Kureşi en-Nufili: Hicri 57, 58, 59 yıllarında vefat etmiştir.

Tarih-i Al-i Muhammed (kadı Muhammed Behced E-fendi) s. 68.

Meveddet-ul Kubra (Ali b. Şeab el-Hemdani) Hadisin bir miktarını yazmıştır.

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi) s. 31, s. 336.

25- Cerir b. Abdullah b. Cabir el-Becri: Hicri 51-54 yıllarında vefat etmiştir.

El-İktifa (İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 7, s. 349.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s. 114

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 154-399.

Mecma-uz Zevaid (El-Heysemi) c. 9, s. 106.

El-Mucem-ul Kebir (Hafız et-Taberani)

Miftah-ul Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşi).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi).

26- Cundeb b. Cunade el-Gaffari Ebu Zer: Hicri 31 yılında vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ül Velayet (Hafız b. Ukde).

Feraid-us Simteyn (Himvini) b. 58.

Maktel-ül İmam es-Sıbt-eş Şehid (a.s) (Hatib-el Harezmi)

Nuhab-ül Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi)

27- Cenda b. Amr b. Nazım el-Ensari Ebu Cuneyde:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir), c. 1, s. 308.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlul Behçet Efendi).

Mearic-ül Ula Fi Menakıb-il Murteza (Muhammed Sadrulalem).

28- Habbe b. Cuveyn Ebu Kuddame el-Ureyni el-Bicli: Hicri 76 veya 79 yılında vefat etmiştir.⁴³⁸

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 1, s. 367.

El İsabe (İbn-i Hacer) c. 1, s. 372.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

El-Kuna ve'l Esmâ (Ebu Beşr ed-Dulabi).

Maktel-ül İmam es Sibt-eş Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi).

El-Menakıb (Hafız İbn-i Meğazili).

Yenabi-l Mevedde (Süleyman el-Kunduzi) s. 34.

29- Hubşi b. Cunade es-Seluli: Kufe'ye yerleşmiştir.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir), c. 3, (s.a). 307 ve c. 5, s. 205

Esne'l Metalib (El-Cizeri) s.4.

El-İktifa (İbrahim el-Vessabi).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, 211 ve c. 7, 349.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s 114.

438- Hafız Heysemi "Mecma-uz Zevaid, c. 9, 103" de sıkalığını (güvenirliliğini) tasdik etmiştir. Hatib de "Tarih"inde (c. 8, 276) tabiinden olup sika olduğunu Salih b. Ahmed'den, O da babasından nakletmiştir. İbn-i Esir, "Usd-ul Gabe" de (c. 1, s 267. Habbe'nin Haytunda Ebu Abbas'tan sahâbeden olduğunu nakletmiştir.

Cem-ul Cevami (Suyuti).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Er-Riyaz-un Nezire (Taberi) c. 2, 169.

Kenz-ul Ummal (Muttaki Hindi) c. 6, 154.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Heysemi) c. 9, 106.

El-Mucem el-Kebir (El-Hafız et-Tebaran-i).

Miftah-un Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşi).

Nuzul-ul Ebrar (El Bidahşi) s. 20.

30- Habib b. Bodil b. Verka El-Huzai:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 1, 368.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 1, 304.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

31- Huzeyfe b. Useyd Ebu Seriha el-Gaffari: Şecere
ashabındandır.⁴³⁹ Hicri 40, 42 yıllarında vefat etmiştir.

Ahbar- ud-Duvel (İbn-i Senan el-Kirmani) s.102.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, 209, ve c. 7,
348.

Tarih-i Al-i Muhammed (Behced Efendi) s. 60.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti), s. 114.

Tarih-i Dimaşk (İbn-i Asakir)

439- Şecere ashabı: Hudeybiye'de Allah Resulüne ağaç altında bi-
at edenler.

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (Hafiz İbn-i Ukde).

Siret-ul Halebiyye (Burhanuddin el-Halebi) c. 3, s. 301.

Es-Sahih (Muhammed b. İsa et-Tirmizi) c. 2, s.298.

Es-Sevaik-ul Muhrika (İbn-i Hacer el-Heytemi) s. 25.

Feraid-es Simtayn (Hafiz Ebu İshak el-Himvini)

Fusul-ul Muhimme (Nuruddin İbn-i Sebbağ el-Mekki) s.

25.

Mecma-uz Zevaid (Hafiz el-Heysemi.)

El-Muhtare (Ziya el-Mukaddesi).

El-Mu'cem-ul Kebir (Hafiz et-Teberani).

Miftah-un Neca (El-Bidahşi).

Maktel-ul İmames- Sibt eş-Şehid (Hatib-el Harezmi).

Menakıb-us Selase, s.19.

El-Mucez (Hafiz Ebu'l Futuh Ebu'l Fezail.)

Nuzul-ul Ebrar (El-Bidahşi) s.18.

Nevadir-ul Usul (Hakim et-Tirmizi).

Yenabi-ul Mevedde (El-Kunduzi), s. 38.

32- Huzeyfe b. Yeman el-Yemani: Hicri 36 yılında vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri).

Hadis-ül Velayet (İbn-i Ukde).

Duat-ül Hudat (Hakim el-Haskani).

Nuhab-ül Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

33- Hassan b. Sabit Ebu Velid: Hicri, 54, 55 yıllarında vefat etmiştir, Hicri birinci yüzyılın Gadir şairlerindendir.

34- İmam Hasan-el Müçteba (a.s).⁴⁴⁰

Hadis-ül Velayet (İbn-i Ukde).

Maktel-ül İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatib Harezmi).

Nuhab-ül Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

Yenabi-ül Mevedde (Kunduzi) s. 482.

35- Seyyid-uş Şuheda İmam Hüseyin (a.s).⁴⁴¹

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Hilliyet-ul Evliya (Ebu Naim İsfehani), c. 9, s. 64.

Zeyn-ul Feta (Ebu Muhammed el-Asımi).

Maktel-ül İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi)

El-Menakıb (Hafız ibn-ul Meğazili).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi)

36- Halid b. Zeyd el-Ensari Ebu-Eyyub. Rum savaşında Hicri 50, 51, 52 yıllarında şehid olmuştur.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 307 ve c. 5, s. 205-206.

440- İmam Hasan (a.s)'ın, Gadir hadisi ile delil gösterdiğini 5. bölümde bahsetmiştik.

441- İmam Hüseyin (a.s)'ın beyanatları beşinci bölümde zikr olunmuştur.

Esne'l Metalib (El-Cizeri) s. 4.

El-İsabe (İbn-i Hacer), c. 6, s. 223 ve c. 7, s. 780.

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, s. 209.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s. 114.

Cem-ul Cevami (Suyuti).

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Riyaz-un Nezire (Muhibbuddin et-Taberi) c. 2, s. 169.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 2, s. 154.

Mu'cem-ul Kebir (Hafız Süleyman et-Taberani).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

Nuzul-ul Ebrar (Mirza Muhammed el-Bidahşi) s. 20.

37- Halid b. Velid b. Muğire el-Mahzumi Ebu Süleyman:
Hicri 21, 22 yıllarında vefat etmiştir.

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

38- Huzeyme b. Sabit el-Ensari: Sıffin'da Hicri 37 yılın-
da şehit olmuştur.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, 307.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Tarih-i Al-i Muhammed (Behced Efendi) s. 67.

Cevahir-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

39- Huveylid b. Amr el-Huzai Ebu Şureyh: Medine'ye
yerleşmiş, Hicri 68 yılında vefat etmiştir.

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

İlilyet-ul Evliya (Hafız Ebu Naim el-İsfehani).

Vesilet-ul Meal (Ahmed b. Fazl Baksir el-Mekki).

Yenabi-ul Mevcedde (Süleyman el-Kunduzi) s. 38.

40- Rufaa b. Abdulmunzir el-Ensari:

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Kitab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

41- Zubeyr b. Avam el-Kureysi: Hicri 36 yılında öldürülmüştür.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Hitab-ul Gadir (Mensur er-Razi).

Menakıb (Hafız İbn-i Meğazili).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

42- Zeyd b. Erkam el-Ensari el-Hazreci. Hicri 66, 68 yıllarında vefat etmiştir.

İstiab (İbn-i Abdulberr).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, s. 208-209 ve c. 7, s. 348.

El-Beyan ve't-Tarif (İbn-i Hamza el-Harrani) c. 2, s. 136-230.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s. 114.

Tezkiret-ul Hocvas (İbn-i Cevzi) s. 18.

Telhis-ul Mustedrek (Zehabi) c. 3, s. 533.

Tehzib-ul Tehzib (İbn-i Hacer) c. 7, s. 337.

Tehzib-ul Kemal (Ebu Haccac el-Mezzi).

Cami-us Sağır (Suyuti) c. 2, s. 555.

Cem-ul Cevami (Suyuti).

Hadis-ul Velayet (Muhammed b. Cerir et-Taberi).

El-Hasais (Nisai) s. 15-16.

Ruh-ul Meani (Alusi el-Bağdadi) c. 2, s. 350.

Er-Ravze (Muhammed b. İsmail el-Yemeni).

Riyaz-us Salihin (Hafız en-Nevevi) s.152.

Riyaz-un Nazire (Muhibbuddin et-Taberi) c. 2, s. 69.

Zeyn-ul Feta (Hafız Ebu Muhammed el-Asımi).

Şerh-i Divan-ı Emir-ul Mu'minin (a.s) (Kemaleddin el-Meybudi).

Şerh-ul Mevahib (Ebu Abdullah ez-Zerkani) c. 7, s. 13.

Es-Sahih (Tirmizi) c. 2, s. 298.

El-Umde (Şemsuddin İbn-i Batrik) s.51.

Feraid-us Simtayn (Ebu İshak el-Himvini) b. 58.

El-Fusul-ul Muhimme (İbn-i Sabbag el-Mekki) s. 24.

Kifayet-ut Talib (Hafız el-Kunci) s.14-15.

Kenz-ul Ummal (el-Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 102-152-154-390.

El-Kuna vel-Esma (Ed-Dulabi) c. 2, 61.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Haysemi) c. 9, s. 104-105-163

Mehasin-ul Ezhar (Allame Hamid el-Mehalli).

Mustedrek (Hakim en-Nişaburi) c. 3, s. 109-533.

Musned (Ahmed b. Hanbel) c. 1, s. 118 ve c. 4, s. 368-372

Mişkat-ul Mesabih (Hatibet-Tebrizi) s. 557.

Mesabih-us Sunne (Hafiz el-Beğvai) c. 2, s. 119.

Metalbi-us Seul (Kemaleddin Muhammed b. Talha) s. 16.

Mu'cem-ul Kebir (Hafiz el-Harezmi) s. 93.

Menakıb (Hafiz İbn-i Meğazili).

Mizan-ul İ'tidal (Şemsuddin ez-Zehebi) c. 3, s. 224.

Nuzul-ul Ebrar (Mirza Muhammed el-Bidahşi) s. 19-21.

43- Zeyd b. Sabit Ebu Said: Hicri 45-48 veya 50 yıllarından sonra vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ul Velayet (Hafiz İbn-i Ukde).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

44- Zeyd (Yezid) b. Şerahil el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 2, s. 233.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 1, s. 567.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Behced Efendi) s. 67.

Hadis-ul Velayet (Hafiz b. Ukde).

Mektel el-İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Hatibel-Harezmi).

45- Zeyd b. Abdullah el-Ensari:

Hadis-ul Velayet (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

46- Sa'd b. Ebu Vakkas Ebu İshak: 54 ve 58 yılları arasında vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

El-İktifa (İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

El-Bidaye ve'n-Nihyae (İbn-i Kesir) c. 5, s. 212 ve c. 7, s. 340.

Tarih-i Hulefa (Suyuti) s. 114.

Cem'ul Cevami (Suyuti).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Hilyet-ul Evliya (Hafız Ebu Naim el-İsfehani) c. 4, s. 356.

Hasais (Nisai) s. 3-4, s. 18, 25.

Zeyn-ul Feta (Hafız Ebu Muhammed el-Asimi.)

Sunen-i (İbn-i Mace) c. 1, s. 30.

Sunen (İbn-i Ebu Asım).

Sunen (Said b. Mensur).

Umde (Şemsuddin İbn-i Batrik) s. 48.

Feraid-us Sımtayn (Himvini).

Fezail-us Sahabe (Hafız Ebu Naim el-İsfehani).

Kitab-ul Gadir (İbn-i Cerir et-Taberi).

Kifayet-ut Talib (Hafız el-Kunci) s.15-16.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 154-405.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Haysemi) c. 9, s. 107.

Mustedrek (Hakim Nişaburi) c. 3, s. 116.

Muşkil-ul Asar (Hafız Ebu Cafer et-Tahavi) c. 2, s. 309.

Maktel-el İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) (Hatib Harezmi).

Menakıb (Hafız İbn-i Meğazili).

Nuzul-ul Ebrar (Mirza Muhammed Bidahşi) s. 20.

47- Sa'd b. Cunade el-Avfi: Atiyet-ul Avfi'nin babasıdır.

Hadis-ul Velayet (Hafız b. Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) (Hatibel-Harezmi).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi)

48- Sad b. Ubade el-Ensari el Hazreci: Oniki vekillerden olup hicri 14, 15 yıllarında vefat etmiştir.

Nuhab'ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

49- Sa'd b. Malik el Ensari el-Hudri Ebu Said: Hicri 63-64-65-74. yıllarında vefat etmiş ve Baki'de defn olunmuştur.

Esn el-Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 7, s. 349-350.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti) s. 114.

Tefsir-i İbn-i Kesir (İbn-i Kesir ed-Dımuşki) c. 2, s. 14.

Tefsir-i Nişaburi (Nizamuddin en-Nişaburi) c. 6, s. 194

Com-ul Cevami (Suyuti).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Hasais-ul Aleviyye (Hafız Ebu Fethen Netenzi).

Durr-ul Mensur (Suyuti) c. 2, s. 259-298.

Ruh-ul Meani (Alusi el-Bağdadi) c. 2, s. 349.

Umdet-ul Kari (Bedruddin İbn-i Ayni).

Feraid-us Simtayn (Ebu İshak el-Himvini).

Fusul-ul Muhimme (İbn-i Sebbağ el-Mekki) s. 27.

Kitab-ul Velayet (Hafız Ebu Said es-Secistani).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 390-403.

Ma Nezele Min-el Kur'an Fi Aliyyin (Hafız Ebu Naim el-İsfahani).

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Heysemi) c. 9, s. 108.

Mu'cem-ul Avsat (Hafız et-Taberani).

El-Menakıb (Hatib el-Harezmi) s. 80.

Nuzul-ul Ebrar (Bidahşi) s. 20.

50- Said b. Zeyd el-Kureşi el-Advi: H. 50-51'de Vefat etmiştir:

Aşere-yi Mubeşşere'dendir. Hafız İbn-i Megazili, Menakıb Kitabında Gadir hadisini rivayet eden yüz kişinin arasında zikretmiştir.

51- Said b. Sa'd b. Ubade el-Ensari:

Kitab-ul Velayet (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

52- Ebu Abdullah Selman el-Farisi: 300 yaşlarında. Ö. H. 36-37'de.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Feriad-us Simtayn (Ebu İshak el-Himvini) b. 58.

Nahab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

53- Seleme b. Amr b. Ekva' el-Eslemi Ebu Muslim: Ö. H. 74'de.

Hadis-ul Velayet (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

54- Semuret b. Cundeb el-Fezari Ebu Süleyman: Bas-ra'da Ö. H. 58-60'da.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

55- Sehl b. Hanif el-Ensari el-Avsi: Ö. H. 38'de.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 307.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Nuhab-ul Menakıb (Kadı Ebu Bekir el-Cuabi).

56- Sehl b. S'ad el-Ensari el-Hazreci es-Said Ebu Abbas. Ö. H. 91'de vefat etmiştir.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlul Behcet Efendi) s. 67.

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kundizi) s. 38.

57- Sadi b. İclan el-Bahili Ebu İmame: Şam'a yerleşmiş ve orada ö. h. 86 da vefat etmiştir.

Hadis-ul Velayet (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

58- Zamiret-ul-Esedi:

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

Kitab-ul Gadir (Şeyh Mansur er-Razi).

59- Talha b. Ubeydullah et-Temimi: 63 yaşında Cemel savaşında. ö. h. 36'da vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

El Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir ed-Dimeşki) c. 7, s. 349.

Tehzib-ut Tehzib (İbn-i Hacer) c. 1, s. 391.

Cem-ul Cevami (Suyuti).

Zeyn-ul Feta (Hafız Ebu Muhammed el-Asimi).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el Hindi) c. 6, s. 83 ve 154.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Heysemi) c. 9, s. 107.

Muruc uz-Zeheb (Mes'udi) c. 2, s. 11.

El-Mustedrek (Hakim en-Nişaburi) c. 3, s. 171.

El-Menakıb (Hatib el-Harezmi) s.112.

El-Menakıb (İbn-i Meğazili el-Vasiti) Aşere-i Mubeşşere'den nakletmiştir.

60- Amr b. Umeyr en-Numeyri:

El İsabe (İbn-i Hacer el-Askalani) c. 2, s. 255.

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

61- Amir b. Leyla Zamre:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 92-93.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 2, s. 257

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Fusul-ul Muhimme (Nuredin b. Sabbah el-Mekki).

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehit (a.s) (Hatibel-Harezmi).

El Mucez (Hafız Ebu Futuh Es'ad el İcli).

Vesilet-ul Meal fi Menakıb-il Al (Şeyh Ahmed el Mekki).

62- Amir b. Leyla el Geffari:

El İsabe (İbn-i Hacer el Askalani) c. 2, 257

63- Amir b. Vesile Ebu et-Tufeyl: Ö. H. 100, 102, 108, 110, da.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, 92, ve c. 5, s. 376.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 2, 252 ve c. 4, 154.

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 5, s. 211 ve c. 7, s. 276 ve 348.

El-Beyan ve't-Tarif (İbn-i Hamza el-Harrani).

Cevahir-ul Akdeyn (Nuruddin es-Semhudi).

El-Hasais (En-Nisai) s.15-17.

Er-Riyaz-un Nezire (Muhibbuddin et-Taberi) c. 2, s. 179.

Zeyn-ul Feta (Hafız Ebu Muhamed el'Asimi).

Es-Sahih (Hafız et-Tirmizi) c. 2, s. 298.

Kifayet-ut Talib (Hafız el-Kunci) s.15.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 390.

El-Mustedric (Hakim en-Nişaburi) c. 3, s. 109-110 ve 533.

El-Musned (Ahmed b. Hanbel) c. 1, s. 118 ve c. 4, s. 370.

El-Menakıb (Hatib el-Harezmi) s. 93 ve 217.

Yenabi-ul Mevedde (el-Kunduzi) s. 37.

64- Aişe b. Ebu Bekir: Resulullah'ın cşi.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

65- Abbas b. Abdulmuttalib b. Haşim: Resulullah (s.a.a)'in amcası ö. h. 32'de vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el Cizeri).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

66- Abdurrahman b. Abdurrah el Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 307 ve c. 5, s. 205.

El-İsabe (İbn-i Hacer) c. 2, s. 408.

Tarih-i Al-i Muhammed (Kadı Behcet Efendi) s. 67.

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

67- Abdurrahman b. Avf el-Kureşî: Ö. H. 31, 32'de vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (el Cizeri) s. 3.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Kitab-ul Gadir (Şeyh Mensur er-Razi).

El-Menakıb (İbn-i Meğazî el-Vasıtı).

68- Abdurrahman b. Yamur ed-Deylemi: Kufe'ye yerleşmiştir.

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi).

69- Abdullah b. Ebu Abd-ul Esed el-Mahzumi:

Hadis-ul Velaye (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

70- Abdullah b. Bedil b. Verka: Huzaa kabilesinin büyüğü olan, Sıffin savaşında öldürülen, "Rukban" gününde İmam Ali (a.s)'a Gadir hadisi hakkında tanıklık eden bir şahıstır (Kitab'ın 5. bölümünde buna değindik.)

71- Abdullah b. Beşir el Mazini:

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

72- Abdullah b. Sabit el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 307 ve c. 5, s. 205.

Tarih-i Ali Muhammed (Kadı Behlül Behcet efendi) s 67

73- Abdullah b. Cafer b. Ebu Talib el-Haşimi: Hicri 80'de vefat etmiştir. Gadir hadisi hakkında 6. Bölümde ondan sözler nakledildi.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

74- Abdullah b. Hantab el-Kureyşi el Mahzumi:

İhya'ul Meyyit (Hafız Celaluddin es-Suyuti).

75- Abdullah b. Rabia:

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şhid (a.s) (el Harezmi).

76- Abdullah b. Abbas. H.68'de vefat etmiştir.

El Erbein (Cemaluddin Ataullah b. Fazlullah).

El Erbein et Tuval (Hafız İbn-i Asakir).

El İsabe (İbn-i Hacer el-Askalani) c. 2, s. 509.

El-İktifa (İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

El-Emali (Hafız Ebu Abdullah el-Mahamili).

El-Emali (El Murşidu Billah).

El-Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 7, 337 ve 348.

Tarih-ul Hulefa (Suyuti), s.114.

Tefsir-i İzzuddin (er-Res'ani el-Musili).

Tefsir-i Fahri-Razi, c. 3, 636.

Tefsir-i Nişaburi (Nizamuddin et Taberi) s. 87.

Ruh-ul Menai (el Alusi el Bağdadi) c. 2, s. 348.

Er-Riyaz-un Nezire (Muhibbuddin et Taberi) c. 2, 203.

Şems-ul Ahbar (Ali b. Muhammed el Haskani).

Feraid-us Simtayn (Ebu İshak el-Himvini).

Kitab-ul Velayet (Hafız Ebu Said es-Secistani).

El-Keşfu ve'l-Beyan (Ebu İshak es-Sa'lebi).

Kifayet-ut Talib (Ebu Abdullah el Kunci) s.115.

Kenz-ul Ummal (Muttaki el Hindi) c. 6, 153.

Ma Nezele Min'el Kur'an fi Emir-il Muminin (Hafiz Ebu Bekir eş Şirazi).

Mecma-uz Zevaid (Hafiz el Heysemi) c. 9, s. 108.

El-Mustedrek (Hakim en-Nişaburi) c. 3, s. 132.

El-Musned (Ahmed b. Hanbel) c. 1, s. 331.

Miftah-un Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşi).

El-Menakıb (Hatib el-Harezmi) s.75.

Nuzul-ul Ebrar (el-Bidahşi) s.20, 21.

77- Abdullah b. Evfa Alkeme el Eslemi: H. 86, 87 de vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

78- Abdullah b. Ömer b. Hattab. H. 72-73'de vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

El-İktifa (İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

Tarih-i Hulefa (Suyuti) s. 114.

Cem-ul Cevami (Suyuti).

Es-Sunen (Hafiz İbn-i Ebu Şeybe).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-İlindi) c. 6, s. 154.

Mecma-uz Zevaid (Hafiz el-Heysemi) c. 9, 106.

El-Mu'cem-ul Kebir (Hafiz et-Teherani).

Miftah-un Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşi).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid (a.s) (Harezmi) 4. bölüm.

Nuzul-ul Ebrar (el-Bidahşani) s. 20.

79- Abdullah b. Mes'ud el Hezli: H. 32, 33'de vefat etmiş, Baki mezarlığında toprağa verilmiştir.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 4.

Tefsir-i Şevkani (Kadi eş-Şevkani) c. 2, s. 57.

Ed-Durr-ul Mensur (Suyuti) c. 2, 298.

Ruh-ul Meani (el Alusi, el-Bağdadi) c. 2, s. 348.

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) (Hafiz el Harazmi)

80- Abdullah b. Yamil:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 247.

El-İsabe (İbn-i Hacer el-Askelani) c. 2, s. 382.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi) s.34.

81- Osman b. Affan: H. 35'te vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (Hafiz İbn-i Ukde).

Kitab-ul Gadir (Şeyh Mensur er-Razi).

El-Menakıb (İbn-i Meğazili).

82- Ubeyd b. Azib el Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, 307 ve c. 5, s. 205.

83- Adi b. Hatem Ebu Tureyf: H. 68'de 100 yaşlarında vefat etmiştir.

Tarih-i Âl-i Muhammed (s.a.a) (Kadı Behlül Behcet efendi) s.67.

Cevahir-ul Akdeyn (es-Semhudi).

Hadis-ul Velayet (Hafız İbn-i Ukde).

Vesilet-ul Meal (Şeyh Ahmed el Mekki).

Yenabi-ul Mevedde (Süleyman el-Kunduzi).

84- Atiyye b. Busr el-Mazini:

Hadis-ul Velayet (İbn-i Ukde).

85- Ukbe b. Amir el-Cuhniyy: Üç yıl Muaviye tarafından Mısır'da valilik yapmış ve H. 80'de vefat etmiştir.

Tarih-i Âl-i Muhammed (s.a.a) (Kadı Muhammed Behlül Behcet efendi) s.67.

Cevahir-ul Akdeyn (Es Semhudi) .

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

Vesilet-ul Meal (Şeyh Ahmed el Mekki).

Yenabi-ul Mevedde (el-Kunduzi).

86- İmam Ali b. Ebu Talib (a.s): Hz. Ali (a.s)'ın "Gadir" hakkındaki şiiri meşhurdur. Bu şiirleri güvenilir raviler nakletmiştir. İmam Ali (a.s)'ın "Şûra" "Gemel" ve "Rahbe" günlerinde Gadir hadisiyle kendi imametine delil getirmesi, önceki bölümlerde geçti.

İmam Ali (a.s)'da Gadir hadisini rivayet etmiştir:

El İktifa (İbrahim b. Abdullah el Vessabi).

El Emali (Hafız Ebu Abdullah el Mehamili).

El Bidaye ve'n-Nihaye (İbn-i Kesir) c. 2, s. 348 ve c. 5, s. 211.

Tarih-i Hulefa (Suyuti) s.114.

Tehzib-ut Tehzib (İbn-i Hacer) c. 7, s. 337.

Cem'ul Cevami (Suyuti).

Hilyet-ul Evliya (Ebu Naim el İsfehani) c. 9, s. 64.

Es-Sünen (İbn-i Ebu Asım).

Es-Sünen (Said b.Mensur).

Feraid-us Simtayn (Hafız el-Himvini).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s.154-397-399
ve 406.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el Heysemi) c. 9, s. 107.

Meşkil-ul Asar (ct Tahavi) c. 2, s. 307.

El-Mustedrek (Hafız en-Nişaburi).

El-Musned (Ahmed b. Hanbel) c. 1, s. 152.

Mucem-ul Kebir (et-Taberani).

Miftah-un Neca (El-Bidahşi).

Mizan-ul İtidal (ez-Zehabi) c. 2, s. 303.

Nuzul-ul Ebrar (el-Bidahşi) s. 20.

87- Ammar b.Yasir: H. 37'de Sıffin'de şehit olmuştur.

El-Erbain (Cemaluddin Ataullah).

Esne'l Metalib (el-Cizeri) s. 4.

Şerh-i Nehc-ul Belağa (İbn-i Ebu'l Hadid) c. 2, s. 273.

Feraid-us Simtayn (el-Himvini) c. 6, s. 40 ve 58.

Sıffin (Nasr b. Muzahim) s.186.

Maktel ul-İmam es-Sıbt eş Şehid (a.s) (Harezmi).

88- Ammare el Hazreci el Esnari: "Yemame" gününde öldürülmüştür.

Tarih-i Hulcfa (Suyuti) s. 65.

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Heysemi) c. 9, s. 107.

Miftah-un Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşi).

Nuzul-ul Ebrar (el Bidahşi).

89- Ömer b. Ebu Seleme el Mahzumi: Annesi Ümm-i Seleme Resulullah (a.s)'ın eşidir. H. 83'de vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde).

90- Öme b. Hattab. II. 23'de öldürülmüştür.

Esne'l Metalib (Şemsuddin el-Cizeri) s. 3.

El-Bidaye Ven Nihaye (İbn-i Kesir) c. 7, s. 349 ve c. 5, s. 213.

Zehair-ul Ukba (et-Taberi) s. 67.

Riyaz-un Nazire (Muhibbuddin et-Taberi) c. 2, s. 161 ve 244.

Fasl-ul Hitab (Hafız Muhammed Hacı Parsa).

Fczail-us Sahabe (Hafız ebu Said es-Sem'ani).

Kitab-i Gadir-i Hum (İbn-i Cerrir).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid- (a.s) (Harezmi).

El-Menakıb (Hafız b. el Hanbel).

Meveddet-ul Kurba (Şehabuddin el-Hemdani).

Yenabi-ul Mevedde (el-Kunduzi).

91- İmran b. Hasin Ebu Necid el-Huzai: H. 52'de Basra'da vefat etmiştir.

Esne'l Metalib (el-Cizeri) s. 4.

Usul-ul İmam (Mevlevi Muhammed Saim el-Buhari).

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid (a.s) (Hatib el-Harezmi).

92- Amr el-Huzai el-Kufi: H. 50'de vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid -a.s- (el Harezmi).

93- Amr b. Şerhabil:

Maktel-ul İmam es-Sibt eş-Şehid -a.s- (Harezmi).

94- Amr b. As. H. 43'de vefat etmiştir.

El-İmamet-u ve's Siyase (İbn-i Kuteybe) s. 93.

El-Mcnakıb (Hatib el-Harezmi).

95- Amr b. Murre el- Cuhniy Ebu Talha (veya Ebu Mer-yem):

El İktifa (Şeyh İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

Kenz-ul Ummal (Muttaki el-Hindi) c. 6, s. 154.

Me'aric-ul Ula (Şeyh Muhammed Sadrulalcem).

Mucem ul-Kebir (Hafız et-Taberani).

Miftah-un Ncca (Mirza Muhammed el-Bidahşani).

Nuzul-ul Ebrar (Bidahşi).

96- Fatimet-uz Zehra (s.a): Resulullah (s.a.a)'in kızı.

Gadir hadisini delil getirmiştir; beşinci bölümde bahsettik.

Esne'l Metalib (el Cizeri).

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

Kitab-ı Gadir (Şeyh Mansur er-Razi).

Meveddet-ul Kurba (Şehabuddin el-Hemdani).

97- Fatime b. Hamza b. Abdulmuttalib.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Kitab-ul Gadir (Mansur er-Razi).

98- Fuzle b. Utbe el-Eslemi Ebu Berze: H. 65'de Horasan'da vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

99- Kays b. Sabit el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 1, s. 368.

El-İsabe (İbn-i Hacer el-Askalani) c. 1, s. 305.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Mearic-ul Ula (Şeyh Muhammed Sedrulalem).

100- Kays b. Sa'd Ubadet-ul-Ensari Hazreci: 1. Yüzyıl-da Gadirle ilgili şiir söyleyenlerdendir. İmam Ali (a.s) "Rukban"⁴⁴² hadisesinde Gadir hadisini söylerken, O'na tanıklık etmiştir. Nitekim Gadir hadisiyle Muaviye'ye delil getirmesi altıncı bölümde geçti.⁴⁴³

442- 3. bölüm, 8. hadis.

443- 6. bölüm, 9. hadis.

101- Ka'b b.Ucre Ebu Muhammed el-Medeni: H. 51'de vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (Hafız ebu Abbas İbn-i Ukde).

102- Malik b. Huveyris el-Leysi Ebu Süleyman: H. 74'de vefat etmiştir.

El-İktifa (Şeyh İbrahim b. Abdullah el-Vessabi).

Tarih-i Hulefa (Suyuti) s.114.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Fezail-us Sahabe (İbn-i Naim el İsfehani).

Mecma-uz Zevaid (Hafız el-Heysemi) c. 9, s. 108.

Mearic-ul Ula (Sadrulalem).

Miftah-un Neca (Mirza Muhammed el-Bidahşani).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid (a s) (Harezmi).

El-Mcnakıb (Ahmed b. Hanbel eş-Şeybani).

Nuzul-ul Ebrar (Bidahşani) s. 20.

103- Mikdad b. Amr el-Kindi ez-Zuheri: H. 33'te 70 yaşında vefat etmiştir.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Feraid-us Simtayn (Himvini).

104- Naciye b. Amr el Huzai:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 5, s. 6.

İsabe (İbn-i Hacer Askalani) c. 3, s. 542.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid -a.s- (Harezmi).

105- Numan b. Aclan el-Ensari:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 3, s. 307 ve c. 5, s. 205.

Tarih-i Âl-i Muhammed (Kadı Muhammed Behlül Behcet Efendi) s. 67.

106- Haşim el-Merkal b. Utbe b.Ebi Vakkas el-Medeni:
H. 37'de Snflin'de öldürülmüştür.

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 1, s. 348.

Hadis-ul Velaye (Hafız İbn-i Ukde).

107- Vahşi b. Harb el-Habeşi el-Hamsi:

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid -a.s- (Hatib el-Harezmi).

108- Veheb b. Hamza:

Maktel-ul İmam es-Sıbt eş-Şehid -a.s- (Harezmi).

109- Veheb b. Abdullah es-Suval: H. 74'te vefat etmiştir.
Ona "Veheb-ul Hayr" da diyorlar.

Hadis-ul Velaye (İbn-i Ukde).

110- Ya'la b. Murte b. Veheb es-Sakafi:

Usd-ul Gabe (İbn-i Esir) c. 2 s. 233 ve c. 3 s. 93 ve c. 5 s. 6.

El-İsabe (İbn-i Hacer el-Askalani) c. 3 s. 542.

Bu 110 kişi, Gadir hadisini rivayet eden sahabelerin büyüklerinden. Bu sayıdan daha fazla sahabelerin isimlerinin de görmüş olmayabiliriz. Çünkü durum, Gadir

hadisi ravilerinin bu rakamdan kat kat fazla olduğunu gerektirmektedir. Zira zikredilen hadisi duyan hafızlar, yüz bin kişiyi aşmaktaydı. Olayın tabiatı şunu gerektirir ki, seferde bu ilginç olaya şahit olanlar, vatanlarına döndüklerinde onu genellikle yanına uğrayanlara anlatıp, üzerinde konuşmuşlardır. Evet, genellikle böyle yapıyorlardı. Ancak kalplerinde kinleri olan az sayıda bazı kimseler onu (hadisi) nakletmekten çekinmişlerdir. Genellikle muhaddislerin çoğu onu nakletmiş ve isimlerini zikrettiğimiz sahabeler de o muhaddislerdendir. Bu hadisi duyup, dağ ve çöllerde ölürek, onu diğerlerine ulaştıramayan kimseler de vardır; şart ve durumlardan korkarak onu başkalarına iletmeyen kimseler de olmuştur. Hadisleri nakledilmeyen ve senetler kendilerine ulaşmayan göçebeler de, o Gadir olayında bulunmuşlardır.

Bütün bunlarla birlikte, isimlerini zikrettiğimiz şahıslar hadisin tevatürünün isbatı için yeterlidir.

Evvelde de, sonda da Allah'a hamd olsun.

8. BÖLÜM

TABIİNİN GADİRE VERDİĞİ ÖNEM

8. Bölüm

TABIİNİN GADİRE VERDİĞİ ÖNEM

Kısa Bir Bakış

Burada Tabiinlerden Gadir hadisini rivayet eden ravilerin isimlerini zikredeceğiz. Ayrıca rivayetlerin senet ve kaynaklarını ve ravilerin sıklığını geniş bir şekilde görmek isteyen herkes Gadir, kitabının birinci cildine müracaat edebilir. 7. bölümde rivayetlerin kaynaklarını zikrettik, 10. bölümde bu konuyla ilgili sözler zikredilecektir.

Tabiin'den Gadir Hadisini Rivayet Edenler

Ebu Raşid Hubrani eş-Şami (Hızır Numan).

Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avf ez-Zuheri (Abdullah veya İsmail) H. 94'te vefat etmiştir.

Ebu Süleyman el-Müezzini.

Ebu Salih es-Semman Zekvan el-Medeni H. 101'de vefat etmiştir.

Ebu Unfevane el-Mazini.

Ebu Abdurrahim el-Kindi.

Ebu Kasım Esbağ b. Nubate et-Temimi el-Kufi.⁴⁴⁴

Ebu Leyla el-Kindi (ismi, Salame b. Muaviye ve Said b. Buşr diye yazılmıştır).

Ayas b. Nuzeyr.

Cemil b. Ammare.

Harise b. Nasr.

Habib b. Ebu Sabit el-Esedi el-Kufi ö. h. 117, 119'da.

Hars b. Malik.

Huseyin b. Malik b. Huveyris.

Hakem b. Uteybe el-Kufi el-Kindi ö. h. 114, 115'de.

Hamid b. Ammare el-Hazreci el-Ensari.

Hamid-ut Tavi Ebu Ubeyde b. Ebu Hamid el-Basri ö. h. 143'de.

Hayseme b. Abdurrahman el-Cu'fi el-Kufi ö. h. 80 de.

Rabia el-Cureşi⁴⁴⁵ ö. h. 60, 61 veya 74'de öldürülmüştür.

Riyah b. Harsi en-Nehai el-Kufi Ebu Musenna

Zazan b. Ömer el-Kindi el-Bezzar (veya el-Bezzaz) el-Kufi Ebu Amr ö. h. 82'de vefat etmiştir.

444- Altıncı bölümde, Muaviye'nin meclisinde Gadir Hadisini delil getirdiğini 5. başlıkta görebilirsiniz.

445- Hazreci "Hulasa"da "Curesi" diye nakletmiştir.

Zirr b. Hubeyş el-Esedi Ebu Meryem ö. h. 81, 82 veya 83'de.

Ziyad b. Ebu Ziyad.

Zeyid b. Yusey'i el-Hemdani el-Kufi.

Salim b. Abdullah b. Ömer b. Hattab el-Kureyşi el-Advi el-Medeni ö. h. 106'da.

Said b. Cübeyr el-Esedi el-Kufi h. 95'de. Haccac tarafından öldürülmüştür.

Said b. Ebu Haddan (Zihaddan el-Kufi).

Sid b. Museyib el-Kureyşi el-Mahzumi (Ebu Hureyre'nin damadı) ö. h. 94'de.

Said b. Vahab el-Hemdani el-Kufi ö. h. 76'da.

Seleme b. Kuheyl el-Hazremi el-Kufi Ebu Yahya ö. h. 121'de.

Sülcym b. Kays⁴⁴⁶ el-Hilali Ebu Sadık ö. h. 90'da.

Süleyman b. Mehran el-A'meş Ebu Muhammed (II-61'de) ö. h. 147, 148'de.

Sehm b. Hasim el-Esedi.

Şehr b. Hüşeb el-Eş'ari.

Zehak b. Muzahim el-Hilali Ebu Kasım ö. h. 105'de.

Tavus b. Hisan el-Yemani el-Cendi ö. h. 106'da.

446- Ehl-i Sünnet ve Şia, Sülcym'i ve yazılarını kaynak olarak kabul ediyorlar. Beşinci bölümde açıklanmıştır.

Talha b. Muserrif el-Eyami (el-Yemami) el-Kufi, ö. h. 112'de.

Amir b. Sa'd b. Ebu Vakkas el-Medeni ö. h. 104'de.

Aişe b. Sa'd ö. h. 117'de.

Abdullah b. Munzir b. Carud el-Abdi.

Abduhayr b. Yezid el-Hemdani Ebu Ammare.

1- Abdurrahman b. Ebu Leyla ö. h. 82, 83 veya 86'da.

2- Abdurrahman b. Sabit (İbn-i Abdullah el-Cumhi el-Mekki) ö. h. 118'de.

3- Abdullah b. Es'ad b. Zurare.

4- Abdullah b. Ziyad el-Esedi el-Kufi Ebu Meryem.

5- Abdullah b. Şerik el-Amiri el-Kufi.

6- Abdullah b. Muhammed b. Akil el-Haşimi Ebu Muhammed ö. h. 140'de.

7- Abdullah b. Ya'li b. Murre.

8- Adi b. Sabit el-Ensari el-Kufi, Ö. H. 116'de.

9- Atiyye b. Sa'ad b. Cunade el-Avfi el-Kufi Ebu Hasan (Meşhur Tabiinlerdendir)

10- Ali b. Zeyd b. Ccd'an el-Basri Ö. II. 129, 131'de.

11- Ammare b. Cuveyn el-Abdi Ebu Harun Ö. H. 134'de.

12- Ömer b. Abdulaziz⁴⁴⁷ Ö. H. 101'de.

13- Ömer b. Gafar.

447- Gadir hadisyle ihticac etmcsi, 6. Bölüm, no=12'de geçti.

14- Ömer b. Ali Emir-ul Muminin (Velid zamanında ve-ya önceleri vefat etmiştir.)

15- Amr b. Cadet b. IIubeyre.

16- Amr b. Murre⁴⁴⁸ Ebu Abdullah el-Kufi el-Hemdani (Zumre) ö. h. 116'da.

17- Amr b. Abdullah es-Sebii el-Hemdani Ebu İshak ö. h. 127'den sonra vefat etmiştir.

18- Amr b. Meymun⁴⁴⁹ el-Evdi Ebu Abdullah ö. h. 74'den sonra vefat etmiştir.

19- Umeyre⁴⁵⁰ b. Sa'd el-Hemdani el-Kufi.

20- Umeyr b. Sa'd b. Malik el-Medeni (Sehl'in bacası).

21- İsa b. Talha b. Ubeydullah ct-Temimi Ebu Muhammed el-Medeni (Ömer b. Abdulaziz zamanında vefat etmiştir.

22-Fitr b. Halife el-Mahzumi Ebu Bekir ö. h. 150-153'de.

23- Kubeyse b. Zueyb ö. h. 86'de.

24- Kays es-Sekafi el-Medaini Ebu Meryem.

448- Bir çok Rical kitaplarında Sahabi olan Amr b. Murre'yle karıştırılmıştır.

449- Hasais-un Nesai'de Amr b. Meymune, Harezmi'nin Menakibinde ise Ömer b. Meymun diye zikredilmiş, fakat bizim yazdığınız isim sahihtir. (G)

450- Hasais-un Nisai'de Amr, Mecma-i Heysemi'de ve başka kitaplarda Umeyr diye zikredilmiştir. Zehabi ise Umeyre-i sahih biliyor. (G)

25- Muhammed b. Ömer b. Ali Emir-ul Mu'minin ö. h. 100'de.

26- Muslim b. Subeyh el-Hemdani el-Kufi el-Attar Ebu ez-Zuha.

27- Muslim el-Mullai.

28- Mus'ab b. Sa'd b. Ebu Vakkas ez-Zuheri ö. h. 103'de.

29- Muttallib b. Abdullah el-Kureşi el-Mahzumi el Medeni.

30- Mutahhar b. Tahman el-Verrak Ebu Reca el-Horasani ö. h. 125, 129'da ve onun ö. h. 140 civarlarında Mansur tarafından öldürüldüğü söylenmiştir.

31- Maruf b. Hurbuz.⁴⁵¹

32- Mansur b. Rib'i.

33- Muhacir b. Mismar ez-Zuheri el-Medeni.

34- Musa b. Ektel b. Umeyr en-Numeyri.

35- Meymun el-Basri.

36- Nezir b. Zabbi el-Kufi.

37- Hani b. Hani el-Hemdani el-Kufi.

38- Yahya b. Süleym el-Fezari el-Vasiti Ebu Belc.

39- Yahya b. Cadet b. Hubeyre el-Mahzumi.

451- Hazreci "Hıfısa"da Harrabad diye zikretmiştir.

- 40- Yezid b. Ebu Ziyad el-Kufi 90 yaşlarında ö. h. 136'da.
- 41- Yezid b. Hayyan et-Teymi el-Kufi.
- 42- Yezid b. Abdurrahman b. Avdi el-Kufi Ebu Davud.
- 43- Yasar es-Sakafi Ebu Nuceyh ö. h. 109'da.

9. BÖLÜM

ALİMLERİN GADİR'E TEVECCÜHLERİ

Dördüncü yüzyıla kadar Gadir hadisini rivayet edenler

---

9. Bölüm

ALİMLERİN GADİR'E TEVECCÜHLERİ

Gadir hadisine dikkat edenler, sadece sahabe ve tabiinler değil, onlardan sonra gelen alimlerin de bu konu üzerinde durduklarını görürler. Her araştırmacı, her yüzyılda bir grup hafızların, bu hadisi nakledenlerden alarak onu kendinden sonradakilere rivayet ettiklerini ve hadislerden yararlanarak onun doğruluğuna inandıklarını açıkça görmektedir.

İddiamıza şahit olarak, her yüzyıldaki ravilerden bazılarının isimlerini sizlere sunuyoruz. Ancak bu konuda daha fazla bilgi edinmeyi, okuyucuların kendi gayretlerine bırakıyoruz.⁴⁵²

1- Birinci yüzyılda Gadir hadisini rivayet edenler:

452- Ravilerin hayatlarını şikâhlarını, rivayetlerini ve kaynaklarını bilmek isteyen herkes el-Gadir kitabının birinci cildine müracaat edebilir. Bu kitabın onuncu bölümünde de bazı kaynaklara işaret edilmiştir.

Bunlar, Sahabe ve Tabiinlerdir. Bunların Gadir hadisine verdikleri önemi geçen bölümlerde zikrettik.

2- İkinci yüzyılda Gadir hadisini rivayet edenler:

Amr b. Dinar-el Cemhi, el-Mekki, Ebu Muhammed ö. h. 115, 116'da,

1-Muhammed b. Müslim b. Abdullah el-Kureşi ez-Zuheri Ebu Bekir. ö. h. 124'de

2-Abdurrahman b. Kasım b. Muhammed b. Ebu Bekir et-Teymi Ebu Muhammed el-Medeni ö. h. 126'de.

3-Bekir b. Suvade b. Semame el-Basri ö. h. 128'de.

4-Abdullah b. Ebu Nuceyh-i Yesar es-Sakafi Ebu Yesar el-Mekki. ö. h. 131'de.

5-El-Hafız Muğayre b. Muksem Ebu Hişam ez-Zabbi el-Kufi (Kör olarak dünyaya gelmiş) ö. h. 133'de.

6- Ebu Abdurrahman Halid b. Zeyd el-Cumhi el-Mısri. ö. h 139'da.

7- Hasan b. Hakem en-Nihai el-Kufi ö. h 140'da.

8- İdris b. Yezid Ebu Abdullah el-Avdi el-Kufi.

9- Yahya b. Said Hayyan et-Teymi el-Kufi el-Medeni ö. h. 145'de.

10- El-Hafız Abdulmelik b. Ebu Süleyman el-Arzemi el-Kufi ö. h. 145'de.

11- Avf b. Ebu Cemile el-Abdi el-İicri el-Basri ö. h. 146'da.

12- Ubeydullah b. Ömer b. Hafs b. Asım b. Ömer b. Hattab el-Advi el-Ömer'i el-Medeni ö. h. 147'de. (Başka yılda vefat ettiği rivayet edilir.)

13- Naim b. Hakim el-Medaini, ö. h. 148'de.

14- Talha b. Yahya b. Talha b. Ubeydullah et-Teymi el-Kufi ö. h. 148'de.

15- Kesir b. Zeyd⁴⁵³ Ebu Muhammed el-Eslemi ö. h. 150'de. "İbn-i Makabe" ile tanınıyor.

16- El-Hafız Muhammed b. İshak el-Medeni "Sire" kitabının yazarı ö. h. 151, 152'de.

17- El-Hafız Muammer b. Raşid Ebu Urve el-Ezdi el-Basri ö. h. 153, 154'de vefat etmiştir.

18- El-Hafız Mus'ar b. Kidam b. Zehir el-Hilali er-Ravasi el-Kufi ö. h. 153, 155'de.

19- Abdullah b. Şevzeb el-Belhi. Basra'ya yerleşmiş ö. h. 157'de.

20- Hakem b. Eban Ebu İsa el-Adni, ö. h. 154, 156'da.

21- El-Hafız Şu'be b. Haccac Ebu Bestam el-Vasiti, Basra'ya yerleşmiş, ö. h. 160'da.

453- Hulusa'da böyle geçmiş, ama Tarkrib'de "Zübeyd" diye geçiyor. (G)

22- El-Hafız Kamil b. Ala Ebu'l Ala et-Temimi el-Kufi, ö. h. 160'da.

23- El Hafız Sufyan b. Said es-Sevri Ebu Abdullah el-Kufi ö. h. 77'de dünyaya gelmiş ve ö. h. 161'de.

24- El-Hafız İsrail b. Yunus b. Ebu İshak es-Sebii, Ebu Yusuf el-Kufi ö. h. 162'de.

25- Cafer b. Ziyad el-Kufi el-Ahmer. ö. h. 165, 167'de.

26- Muslim b. Salim en-Nehdi Ebu Ferve el-Kufi ö. h. 2. Yüzyıl da.

27- El-Hafız Kays b. Rabi'y Ebu Muhammed el-Esedi el-Kufi ö. h. 165'de.

28- El-Hafız Cemmad b. Seleme, Ebu Seleme el-Basri, ö. h. 167'de.

29- El-Hafız Abdullah b. Lehiya Ebu Abdurrahman el-Mısri, ö. h. 174'de.

30-El-Hafız Ebu Avane el-Vazzah b. Abdullah el-Yeşkuri el-Vasiki el-Bezzaz ö. h. 176'da.

31- Kadı Şerik b. Abdullah Ebu Abdullah en-Nahai el-Kufi ö. h. 177'de.

32- El-Hafız Abdullah (Ubeydullah) b. Ubeydurrahman (Abdurrahman) el-Kufi Ebu Abdurrahman el-Eşcei, ö. h. 187'de.

33- Nuh b. Kays Ebu Ruh El-Huddani el-Basri ö. h. 183'de.

34- El-Muttalib b. Ziyad b. Ebu Zuheyr el-Kufi Ebu Talib ö. h. 185'de.

35- Kadı Hassan b. İbrahim el-Anzi Ebu Haşim ö. h. 186'da.

36- El-Hafız Cerir b. Abdulhamid Ebu Abdullah ez-Zebi el-Kufi el-Razi. ö. h. 188'de. (78 yaşında)

37- El-Fazl b. Musa Ebu Abdullah el-Meruzi es-Sibnani, ö. h. 192'de.

38- El-Hafız Muhammed b. Cafer el-Medeni el-Basri Ebu Abdullah Gündur ö. h. 193'de.

39- El-Hafız İsmail b. Ulye Ebu Buşr b. İbrahim el-Esedî ö. h. 193'de.

40- El-Hafız Muhammed b. İbrahim Ebu Amr b. Ebu Adî es-Silmi el-Basri ö. h. 194'de.

41- El-Hafız Muhammed b. Hazım Ebu Muaviye et-Temimi ö. h. 195'de..

42- El-Hafız Muhammed b. Fuzeyl Ebu Abdurrahman el-Kufi ö. h. 195'de.

43- El-Hafız Vekia b. Cerrah er-Ravasi Ebu Sufyan el-Kufi ö. h. 196, 197'de.

44- El-Hafız Sufyan b. Uyeyne Ebu Muhammed el-Hilali el-Kufi ö. h. 107'de dünyaya gelmiş ö. h. 198'de.

45- El-Hafız Abdullah b. Numeyr Ebu Hişam el-Hemdani el-Harifi ö. h. 199'da. (84 yaşında)

46- El-Hafız Hanş b. Hars b. Lakid el-Nahai el-Kufi.

47- Musa b. Yakub ez-Zemei el-Medeni; Ebu Muhammed Mesur'un hilafetinin son zamanlarında vefat etmiştir.

48- El-Ala b. Salim el-Attar el-Kufi.

49-El Ezrak b. Ali b. Muslim el- Hanifi Ebu Cehm el-Kufi.

50- Hani b. Eyyub el-Hanefi el-Kufi.

51- Fuzeyl b. Merzûk er-Rekaşi el-Kufi; Ebu Abdurrahman ö. h. 160'da.

52- Sa'd b. Ubeyde es-Silmi el-Kufi Ebu Hamza Amr b. Ubeyrenin zamanında vefat etmiştir.

53- Musa b. Müslim el-Huzami eş-Şeybani Ebu İsa el-Kufi, Tahhan"Musa Sağır" ile tanınıyor.

54- Yakub b. Cafer b. Ebu Kesir el-Ensari el- Medeni.

55- Osman b. Sa'd b. Murre el-Kureşi Ebu Abdullah (Ebu Ali) el-Kufi.

3- Üçüncü yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

57- El-Hafız Zamre b. Rabia el-Kureşî el-Medcnî ö. h. 202'de.

58- El-Hafız Muhammed b. Abdullah ez-Zubeyri⁴⁵⁴ Ebu Ahmed el-Kufî ö. h. 203'de.

59- Mus'ab b. Mikdam el-Has'ami Ebu Abdullah el-Kufî ö. h. 203'de.

60- El-Hafız Yahya b. Adem Süleyman el-Emevi Ebu Zekeriyya el-Kufî ö. h. 203'de.

61- El-Hafız Zeyd b. Hubab Ebu Huseyin el-Horasani el-Kufî ö. h. 203'de.

62- Ebu Abdullah Muhammed b. İdris Eş-Şafii (İmam Şafii) ö. h. 204'de.

63- Muhammed b. Halid el-Hanefî el-Basri.

64- El-Hafız Ebu Amr Şebabe el-Medainî ö. h. 206'da.

65- El-Hafız Halef b. Temim el-Kufî Ebu Abdurrahman (Musaysa'ya yerleşmiş) ö. h. 206, 213'de.

66- El-Hafız Esved b. Amir Ebu Abdurrahman (Şazan eş-Şamî ismiyle meşhurdur; Bağdat'a yerleşmiş ve) ö. h. 208'de.

67- Huseyin b. Hasan el-Eşkar el-Fizari el-Kufî; Ebu Abdullah ö. h. 208'de.

454- Ceddi Ömer b. Dirhem el-Esedî'ye nisbet edildiğinden dolayı "Ömer-i"de denilmiştir.

68- El-Hafız Hafs b. Abdullah b. Raşid Ebu Amr es-Silmi (Nişabur'da kadılık yapmış) ö. h. 209'da.

69- El-Hafız Abdurrezzak b. Hemmam Ebu Bekir es-San'ani h. 126'da doğmuş ve h. 211'de vefat etmiştir.

70- El-Hasan b. Atiyye b. Nuceyh-i el-Kureşi, el-Kufi; Ali el-Bezar, ö. h. 212'de.

71- Abdullah b. Yezid el-Advi Ebu Abdurrahman el-Mukri el-Kasir ö. h. 212, 213'de. (Mekke'ye yerleşip 100 yıl civarında yaşamıştır.)

72- El-Hafız Huseyin b. Muhammed b. Behram Ebu Muhammed et-Temimi el-Muruza Bağdat'a yerleşmiş ve ö. h. 213, 214'de.

73- El-Hafız Ebu Muhammed Ubeydullah b. Musa el-Kufi (Müsned sahibi) ö. h. 212'de.

74- Ali b. Kadim el-Huzzbai el-Kufi; Ebu Hasan ö. h. 213'de.

75- Muhammed b. Süleyman b. Ebu Davud el-Harrani; Ebu Abdullah (Bume ismiyle meşhurdur) ö. h. 213'de.

76- Abdullah b. Davud b. Amir el-Hemdani el-Kufi (Basra'da mahalleye verilen Hureybi ismiyle meşhur'dur) ö. h. 213'de.

77- El-Hafız Ebu Abdurrahman Ali b. Hasan b. Dinar el-Abdi, el-Muruza ö. h. 215'de.

78- El-Hafız Yahya b. Hammad eş-Şeybani el-Basri ö. h. 215'de.

79- El-Hafız Haccab b. Minhal es Selmi; Ebu Muhammed el-Emnati, el Basri ö. h. 217'de.

80- El-Hafız Fadl b. Dekin Ebu Naim el-Kufi ö. h. 218, 219'de.

81- El-Hafız Affan b. Muslim Ebu Osman el-Ensari el-Basri el-Bağdadi ö. h. 219'da.

82- El-Hafız Ali b. Ayyaş b. Muslim el-Hani Ebu Hasan el-Hamsi ö. h. 219'da.

83- El-Hafız Malik b. İsmail b. Dirhem Ebu Ğassam el-Nehdi el-Kufi ö. h. 219'da.

84- El-Hafız Kasım b. Selam Ebu Ubeyde el-Herevi (Mekke'de) ö. h. 223, 224'de.

85- Muhammed b. Kesir Ebu Abdullah el-Basri (Süleyman b. Kesir'in kardeşi) ö. h. 223'de.

86- Musa b. İsmail el-Munkiri el-Basri ö. h. 223'de.

87- Kays b. Hafı b. el-Ka'Ka, Ebu Muhammed el-Basri ö. h. 227'de.

88- El-Hafız Said b. Mensur b. Şu'be en-Nesai Ebu Osman Horasani (Mekke'ye yerleşmiş) ö. h. 227'de.

89- El-Hafız Yahya b. Abdul Hamid el-Himmani Ebu Zekerriyya el-Kufi ö. h. 228'de.

90- El-Hafız İbrahim b. Haccac b. Zeyd Ebu İshak es-Sani el-Basri ö. h. 231, 233'de.

91- El-Hafız Ali b. Hakim el-Evdi ö. h. 231'de.

92- El-Hafız Halef b. Selam el-Muharremi el-Bağdadi ö. h. 231'de.

93- El-Hafız Ali b. Muhammed Ebu'l-Hasan et-Tanafusi el-Kufi (Rey'ye yerleşmiş) ö. h. 233, 235'de.

94- El-Hafız Hudbe b. Halid Ebu Halid el-Kaysi el-Basri ö. h. 235'de.

95- El-Hafız Abdullah b. Muhammed b. Ebu Şeybe, Ebu Bekir el-Kufi ö. h. 235'de.

96- El-Hafız Ebu Said Ubeydullah b. Ömer el-Ceşmi el-Kavariri ö. h. 235'de.

97- El-Hafız Ahmed b. Ömer b. Hafız el-Cellap Ebu Cafer el-Vakii el-Kufi (Bağdat'a yerleşmiş) ö. h. 235'de.

98- El-Hafız İbrahim b. el-Munzir b. Abdullah el-Hızami Ebu İshak el-Medeni ö. h. 235'de.

99- Yahya b. Süleyman el-Kufi el-Ca'fi el-Mukri Ebu Said ö. h. 237'de.

100- El-Hafız b. Rahuye İshak b. İbrahim el-Hanzali el-Muruzi ö. h. 237'de.

101- El-Hafız Osman b. Muhammed b. Şeybe Ebu Hasan el-Absi el-Kufi (Müsned ve Tefsir sahibi) ö. h. 239'da.

102- El-Hafız Kuteybe b. Said el-Bağlani (Bağlan, Belhin'in bir köyüdür) Ebu Reza es-Sakafi (92 yaşlarında) h. 240'da vefat etmiştir.

103- Ebu Abdullah Ahmed b. Hambel eş-Şeybani (İmam Hanbel) ö. h. 241'de.

104- El Hafız Yakub b. Hamid Ebu Yusuf el-Medeni ö. h. 241'de.

105- El-Hafız Hasan b. Hammad b. Kuseyb Ebu Ali Secade el-Bağdadi. ö. h. 241'de.

106- El-Hafız Harun b. Abdullah b. Mervan Ebu Musa el-Bezzar (Hammal ile meşhurdur) ö. h. 243'de.

107- Huseyin el-Muruzi ö. h. 244'de Kasr-ul Lusüs'da.

108- Hilal b. Buşre b. Mahbub Ebu Hasan el-Basri el-Ahdeb ö. h. 246'da.

109- Ahmed b. Osman el-Basri, Ebu el-Cevza ö. h. 246'da.

110- El-Hafız Muhammed b. Ala el-İemdani el-Kufi Ebu Kureyb ö. h. 248'de.

111- Yusuf b. İsa b. Dinar ez-Zuheri Ebu Yakub el-Muruzi. ö. h. 249'da.

112- Nasr b. Ali b. Nasr Ebu Amr el-Basri ö. h. 251'de.

113- El-Hafız Muhammed b. Beşar "Bindar" ismiyle meşhurdur. ö. h. 252'de.

114- El-Hafız Muhammed b. Musenna Ebu Musa el-Anazi el-Basri ö. h. 252'de.

115- El-Hafız Yusuf b. Musa Ebu Yakub el-Kattan el-Kufi ö. h. 253'de.

116- El-Hafız Muhammed b. Abdurrehim Ebu Yahya el-Bağdadi el-Bezzaz ("Saike" ile meşhurdur.) h. 185 doğumlu olup ö. h. 255'de.

117- Muhammed b. Abdullah el-Advi el-Mukri ö. h. 256'da.

118- El-Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhari "Sahihi Buhari"nin müellifi ö. h. 256'da.

119- El-Hafız Hasan b. Arafâ b. Yezid Ebu Ali el-Bağdadi; 110 yaşında Samerra'da ö. h. 257'de.

120- El-Hafız Abdullah b. Said el-Kindi Ebu Sa'd, (Tefsir ve birçok kitaplar yazmıştır) ö. h. 257'de vefat etmiştir.

121- El-Hafız Muhammed b. Yahya b. Abdullah en-Nişaburi ez-Zuheli ez-Zuheri (Cami-uz-Zehriyat Sahibi) ö. h. 258'de.

122- El-Hafız Haccac b. Yusuf es-Sakafi el-Bağdadi Ebu Muhammed (İbn-i Şair ismiyle meşhurdur) ö. h. 259'da.

123- Ahmed b. Osman b. Hakim Ebu Abdullah el-Evdi ö. h. 261, 262'de.

124- El-Hafız Ömer b. Şeybe en-Numeyri Ebu Zeyd el-Basri el-Ahbari ö. h. 262'de.

125- El-Hafız Hamdan Ahmed b. Yusuf b. Hatem es-Silmi Ebu Hasan en-Nişaburi ö. h. 264'de.

126- El-Hafız Ubeydullah b. Abdulkerim b. Yezid Ebu Zer'a el-Mahzumi er-Razi. ö. h. 264, 265'de.

127- El-Hafız Ahmed b. Mensur b. Seyyar Ebu Bekir el-Bağdadi "Müsned" in müellifi 83 yaşlarında ö. h. 265'de.

128- El-Hafız İsmail b. Abdullah b. Mesud Ebu Buşr el-İsfahani "Semûye" ile meşhurdur. ö. h. 267'de.

129- El-Hafız Hasan b. Ali b. Aftan el-Amiri Ebu Muhammed el-Kufi ö. h. 270'de.

130- El-Hafız Muhammed b. Avf b. Süfyan Ebu Cafer et-Tai, el-Hamsi ö. h. 272'de.

131- El-Hafız Süleyman b. Seyf b. Yahya et-Tai, Ebu Davud el-Harrani, ö. h. 272'de.

132- El-Hafız Muhammed b. Yezid el-Kazvini Ebu Abdullah "İbn-i Mace" Sünen sahibi ö. h. 273'de.

133- Abdullah b. Muslim b. Kuteybe ed-Dineveri⁴⁵⁵ el-Bağdadi, ö. h. 276'da.

134- El-Hafız Abdulmelik b. Muhammed Ebu Kallabe er-Rakâşi ez-Zahid (Basra muhaddislerinden) ö. h. 190'da dünyaya gelmiş ve ö. h. 276'da.

455- İbn-i Halikan "Dinever'in," Kirmis (Kirmanşah) etrafında bir şehir olduğunu söylemiştir. (G)

135- El-Hafız Ahmed b. Hazım el-Gattari el-Kufi "İbn-i Uzeyze" ismiyle meşhur olup "Müsned" sahibidir. H-276'da.

136- El-Hafız Muhammed b. İsa Ebu İsa Tirmizi ö. h. 279'da. "Kutub-u Sitte" müelliflerindendir.

137- El-Hafız Ahmed b. Yahya el-Belazuri ö. h. 279'da.

138- El-Hafız İbrahim b. Huseyn el-Kesai el-Hemdani Ebu İshak "İbn-i Dizil" ismiyle meşhurdur. ö. h. 280, 281'de.

139- El-Hafız Ahmed b. Amr Ebu Bekir eş-Şeybani (İbn-i Ebu Asım) ö. h. 287'de

140- Ebu Hafız Zekerya b. Yahya b. İlyas Ebu Abdurrahman es-Siczi⁴⁵⁶ Dimeşk'e yerleşmiş 94 yıl yaşayıp. ö. h. 289'da.

141- El-Hafız Abdullah b. Ahmed b. Hanbel Ebu Abdurrahman eş-Şeybani ö. h. 290'da.

142- El-Hafız Ahmed b. Amr Ebu Bekir el-Bezzaz el-Basri "Müsned'ül Muallfel" in sahibidir, ö. h. 292'de vefat etmiştir.

143- El-Hafız İbrahim b. Abdullah b. Muslim el-Basri "Sünen" sahibidir, ö. h. 292'de.

456- Secistanın ismidir. (G)

144- El-Hafız Salih b. Muhammed b. Amr el-Bağdadi (Cizre) ö. h. 293, 294'de.

145- El-Hafız Muhammed b. Osman b. Ebu Şeybe Ebu Cafer el-Ubsi el-Kufi. ö. h. 297'de.

146- Kadı Ali b. Muhammed el-Messisi (Nesai'nin ustası).

147- İbrahim b. Yunus b. Muhammed el-Mueddib el-Bağdadi (Harcmi lakabıyla meşhurdur) Tertus'a yerleşmiştir.

148- Muhammed b. Eyyub el-Vasiti Ebu Hureyre.

4- Dördüncü Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

149- El-Hafız Abdullah b. Sağr b. Nasr Ebu Abbas es-Sokri el-Bağdadi. ö. h. 302'de.

150- El-Hafız Ebu Abdurrahman Ahmet b. Şuayb en-Nesai "Sünen"ın sahibi; ö. h. 303'de.

151- El-Hafız Hasan b. Sufyan b. Amir Ebu Abbas eş-Şeybani el-Baluzi⁴⁵⁷ "Müsned-ul Kebir"ın sahibi; ö. h. 303'de.

152- El-Hafız Ahmed b. Ali el-Musuli Ebu Ya'li "Müsned-ul Kebir"ın sahibi; ö. h. 307'de.

457- Baluz: Nesa köylerindendir -Ensab-us Sem'ani- (G).

153- El-Hafız Muhammed b. Cerir et-Taberi Ebu Cafer "Tefsir ve Tarih" sahibi; ö. h. 310'da.

154- Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed el-Ahvel ö. h. 311'de.

155- El-Hafız Muhammed b. Cuma b. Halef el-Kahistani Ebu Kureyş "Müsned'ül Kebir" sahibi; ö. h. 313'de.

156- El-Hafız Abdullah b. Muhammed el-Begavi Ebu Kasım; ö. h. 317'de.

157- Ebu Buşr Muhammed b. Ahmed ed-Dulabi⁴⁵⁸ ö. h. 224'de dünyaya gelmiş ve ö. h. 320'de.

158- Ahmed b. Abdullah Ebu Cafer (İbn-i Neyri) ö. h. 232'de dünyaya gelmiş ve ö. h. 320'de.

159- El-Hafız Ebu Cafer el-Ezdi et-Tahavi⁴⁵⁹ el-Hanifi el-Mısri; ö. h. 229'da dünyaya gelmiş, ö. h. 321'de.

160- İbrahim b. Abdussamed b. Musa el-Haşimi Ebu İshak ö. h. 325'de.

161- El-Hafız Hakim Muhammed b. Ali et-Tirmizi eş-Şafii "Furuk" ve "Nevadir-ul Usul" kitaplarının müellifidir.

458- Dulab Rey ve Ehvaz'ın yakınlarında bir köyün veya Bağdat'ın doğusunda yer alan bir mıntikanın ismidir. (G)

459- Tahav Mısır'da bir köydür. Ezd ise Yemen'de bir yerin ismidir. (G)

162- El-Hafız b. El-Hafız Abdurrahman b. Ebu Hatem Muhammed b. İdris et-Temimi el-Hanzeli, ö. h. 327'de.

163- Ahmed b. Abdurrabbih el-Kurtubi Ebu Amr ö. h. 328'de.

164- El-Fakih Ebu Abdullah Hüseyin b. İsmail el-Mehamili ez-Zabbi, ö. h. 330'da 95 yaşlarında.

165- Habşun b. Musa b. Eyyub el-Hallal Ebu Nasr (h. 234'de doğmuş,) ö. h. 331'de.

166- El-Hafız Ebu Abbas Ahmed b. Ukde.

Gadir hadisi hakkında özel bir kitap yazmış ve ö. h. 333'de vefat etmiştir

167- Muhammed b. Ali b. Halef el-Attar el-Kufi Ebu Abdullah (Bağdat'a yerleşmiştir).

168- El-Hafız el-Heysen b. Kuleyb Ebu Said eş-Şaşi "Müsned-ül Kebir" in müellifidir, ö. h. 235'de.

169- El-Hafız Muhammed b. Salih b. Hani Ebu Cafer el-Verak en-Nişaburi ö. h. 340'da.

170- Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. Yakup b. Yusuf eş-Şeybani, en-Nişaburi, İbn-i Ahrem olarak merşhurdur; aynı zamanda "Musned-ul Kebir" in müellifidir de; h. 250'de doğmuş, h. 344'de ise vefat etmiştir.

171- El-Hafız Yahya b. Muhammed Ebu Zekerya el-Amberi el-Bağyani 76 yaşında ö. h. 344'te.

172- El-Mesudi Ali b. Huseyin el-Bağdadi el-Mısri, ö. h. 346'da.

173- Muhammed b. Temim el-Hayyat el-Kanteri el-Hanzeli (h. 259'da doğmuş,) ö. h. 340'da.

174- El-Hafız Cafer b. Muhammed b. Muhammed b. Nasir, Ebu Muhammed (el-Huldi) ö. h. 347'de.

175- Muhammed b. Ali eş-Şeybani el-Kufi Ebu Cafer.

176- El-Hafız Dal'eç b. Ahmed Ebu Muhammed es-Secistani ö. h. 341'de.

177- Muhammed b. Hasan b. Muhammed en-Nakkaş el-Bağdadi ö. h. 351'de.

178- El-Hafız Muhammed b. Abdullah eş-Şafii el-Bezzaz el-Bağdadi (h. 260 doğmuş,) ö. h. 354'te.

179- El-Hafız Ebu Hatem Muhammed b. Habban b. Ahmed et-Temimi el-Besti ö. h. 354'te.

180- El-Hafız Süleyman b. Ahmed b. Eyyub-ul Lahmi Ebu'l Kasım et-Taberani (h. 260'da doğmuş,) ö. h. 360'da.

181- Ahmed b. Cafer b. Muhammed b. Selem Ebu Bekr "Müsned'ül Kebir" in müellifi, ö. h. 365'de.

182- Ahmed b. Cafer b. Hamdan b. Malik el-Kutay'i Ebu Bekir, 96 yaşlarında ö. h. 367'de.

183- Ez-Zübeyr b. Abdullah⁴⁶⁰ b. Musa b. Yusuf el-Bağdadi et-Tevezzi⁴⁶¹ Ebu Yali Nişabur'a yerleşmiş, ö. h. 370'te.

184- Muhammed b. Ahmed b. Baluye en-Nişaburi 94 yaşında ö. h. 374'te.

185- El-Hafız Ali b. Ömer b. Ahmet ed-Darukutni ö. h. 385'te.

186- El-Hafız Hasan b. İbrahim b. Huseyin Ebu Muhammed el-Mısri (İbn-i Zulak) 81 yaşında ö. h. 387'de vefat etmiştir.

187- El-Hafız Ubeydullah b. Muhammed el-Akberi el-Batti el-Hanbeli (İbn-i Batte) ö. h. 387'de vefat etmiştir.

188- El-Hafız Muhammed b. Abdurrahman b. Abbas Ebu Tahir (el-Muhlis) ez-Zehebi ö. h. 388'de vefat etmiştir.

189- El-Hafız Ahmed b. Sehl, "Müstedrek" kitabının müellifi olan Hakim'in ustadlarından.

190- El-Abbas b. Ali b. Abbas en-Nesai.

191- Yahya b. Muhammed el-Ahbari, Ebu Ömer el-Bağdadi.

460- Kamil'de Abdulvahid b. Musa -Hakim ise Ubeydullah b. Musa diye zikretmiştir. (G)

461- Tevezz: Fars sınırı içinde Kazırun yakınlarında bir şehirdir. -Mucem'ul Buldan- (G)

5- Beşinci Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

192- Kadı Muhammed b. Tayyib b. Muhammed Ebu Bekir el-Baklani ö. h. 403'de.

193- El-Hafız Muhammed b. Abdullah b. Muhammed Ebu Abdullah el-Hakim ez-Zabbi en-Nişaburi (İbn-i Beyyi,) "el-Müstedrek-u Ala's Sahihayn"nin müellifi; (h. 321'de doğmuş ve 405'de vefat etmiştir.)

194- Ahmed b. Muhammed b. Musa b. Kasım b. Salt Ebu Hasan el-Mucabbir el-Bağdadi ö. h. 405'de.

195- El-Hafız Abdulmelik b. Ebu Osman Ebu Sa'd en-Nişaburi (Harkuşi olarak meşhurdur) ö. h. 407'de.

196- El-Hafız Ahmed b. Abdurrahman Ebu Bekir el-Farsi eş-Şirazi, ö. h. 407 veya 411'de.

197- El-Hafız Muhammed b. Ahmed Ebu'l Feth b. Ebu'l Fevaris (h. 338'de doğmuş, h. 412'de vefat etmiştir.)

198- El-Hafız Ahmed b. Musa b. Merdeveyh el-İsfehani Ebu Bekir, ö. h. 410'da.

199- Ahmed b. Muhammed b. Yakub Ebu Ali (Miskeveyh) "et-Tecarub" kitabının müellifidir; ö. h. 421'de.

200- Kadı Ahmed b. Huseyin b. Ahmed Ebu Hasan el-Bağdadi (İbn-i Semmak) 95 yaşlarında ö. h. 424'te.

201- Ahmed b. Muhammed b. İbrahim es-Sa'lebi en-Nişaburi Ebu İshak (Meşhur olan Müfessir) ö. h. 427, 437'de.

202- Abdullah b. Ali b. Muhammed b. Buşran Ebu Muhammed (h. 355'de doğmuş), Hatib el-Bağdadi'ye hocalık yapmış. ö. h. 429'da.

203- Abdulmelik b. Muhammed b. İsmail es-Saalibi en-Nişaburi Ebu Mensur, "Yetimet-ud Dehr" kitabının müellifidir, ö. h. 429'da.

204- El-Hafız Ahmed b. Abdullah Ebu Naim el-İsfahani (h. 336'da doğmuş,) ö. h. 430'da.

205- Hasan b. Ali b. Muhammed et-Temimi el-Vaiz Ebu Ali (İbn-i Müzehhib) 89 yaşlarında ö. h. 444'te.

206- El-Hafız İsmail b. Ali b. Hüseyin Ebu Said er-Razi (İbn-i Selman) ö. h. 445'te.

207- El-Hafız Ahmed b. Hüseyin b. Ali Ebu Bekir el-Beyhaki 74 yaşlarında ö. h. 458'de.

208- El-Hafız Ebu Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed b. Abdulber en-Numeri el-Kurtubi "İstiab" kitabının müllifidir (h. 368'de doğmuş, h. 463'de vefat etmiştir.)

209- El-Hafız Ahmed b. Ali b. Sabit Ebu Bekir el-Hatib el-Bağdadi ö. h. 463'de.

210- Ebu'l Hasan b. Ahmed b. Muhammed b. Ali b. Metteveye⁴⁶² el-Vahidi en-Nişaburi, ö. h. 468'de.

211- El-Hafız Mesud b. Nasır b. Abdullah b. Ahmed Ebu-Said es-Seczi; Gadis hadisi hakkında özel bir kitap yazmıştır. ö. h. 477'de.

212- Ali b. Muhammed el-Celabi eş-Şafii Ebu'l Hasan (İbn-i Mağazili) "El-Menakih" kitabının müellifidir. ö. h. 483'de.

213- Ali b. Hasan b. Hüseyin Ebu Hasan Musullu olup Mısır'da yerleşmiştir. (h. 405'de doğmuş,) ö. h. 492'de.

214- El-Hafız Ubeydullah b. Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Haskan Ebu'l Kasım el-Hakim en-Nişaburi el-Hanefi (İbn-i Haddad) el-Haskani, Gadir hadisi hakkında özel bir kitap yazmış, ö. h. 490'dan sonra vefat etmiştir.

215- Ebu Muhammed Ahmed b. Muhammed b. Ali el-Asimi "Zeynül Feta Fi Şerhi Sureti Hel Eta" kitabının müellifidir.

6- Altıncı Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

216- El-Hafız Muhammed b. Muhammed el-Hakim el-Tusi el-Gazali Ebu Hamid (Hüccet-ül İslam) lakabıyla meşhurdur; ö. h. 505'de.

462- İbn-i Halkan ismini bu şekilde zikretmiş fakat Metteveyh de olabilir. (G)

217- El-Hafız Ebu Ganaim Muhammed b. Ali el-Kufi en-Nursi (h. 424'de doğmuş,) ö. h. 510'da.

218- El-Hafız Yahya b. Abdulvahhab Ebu Zekeriyya el-İsfahani (İbn-i Munde) ö. h. 512'de.

219- El-Hafız Hüseyin b. Mesud Ebu Muhammed el-Ferra el-Begavi eş-Şafii, ö. h. 516'da.

220- Hibetullah b. Muhammed eş-Şeybani Ebu'l Kasım 94 yaşlarında ö. h. 525'te.

221- İbn-i Zağuni Ali b. Abdullah b. Nasr b. Sırri, ö. h. 527'de.

222- Rezin b. Muaviye el-Abduri el-Endülisi Ebu Han, ö. h. 535'te.

223- Carullah Mahmud b. Ömer Ebu'l Kasım ez-Zemahşeri⁴⁶³ ö. h. 538'de.

224- El-Hafız Kadı Ayyaz b. Musa el-Yahsabi es-Sebti ö. h. 544'te.

225- Muhammed b. Ebu'l Kasım Abdul-Kerim Ebu'l Feth eş-Şehristani eş-Şafii, (Eş'ari mezhebinin meşhur akaid bilginlerindendir.) ö. h. 548'de.

226- Muhammed b. Ali b. İbrahim en-Netenzi Ebu Fath (h. 480'de doğmuş,) Vefat tarihi bilinmemektedir.

463- Zemahşer: Harezmin büyük köylerindendir. (G)

227- El-Hafız Ebu Sa'd Abdul-Kerim b. Ahmed es-Semani eş-Şafii (h. 506'da doğmuş, ö. h. 562-563'de.) "el-Ensab" ve "Fezaül-üs Sahabe" kitabının müellifidir.

228- Yahya b. Sa'dun el-Ezdi el-Kurtubi Ebu Bekir (Sabikuddin) h. 486 veya 487'de doğmuş, h. 567'de vefat etmiştir) "Tefsir-ul Kebir" kitabının da Müellifidir.

229- Muvaffak b. Ahmed Ebu'l Muayyet el-Harezmi ö. h. 565'de.

230- Ömer b. Muhammed b. Hızır el-Erdebili (Molla lakabıyla meşhurdur) "Vcsilet-ul Mutaabbidin" kitabının müellifidir.

231- El-Hafız Ali b. Hasan b. Hibetullah Ebu'l Kasım ed-Demaşki eş-Şafii (Siket-ud din) İbn-i Asakir ismiyle meşhurdur. Elimizde olan "Tarih-ül Kcbir" in müellifidir; ö. h. 571'de.

232- El-Hafız Muhammed b. Ebu Bekir Ömer b. Ebu İsa el-Medini⁴⁶⁴ el-İsfahani eş-Şafii (h. 501'de doğmuş ve ö. h. 581'de.

233- El-Hafız Muhammed b. Musa b. Osman Ebu Bekir el-Hazimi (Ceddi Hazim'a nisbet edilmiştir.) el-İlemdani eş-Şafii; h. 548'de doğmuş ve ö. h. 584'te.

464- Medini'den maksat İsfahandır. Semani "Ensab"da bu şekilde zikretmiştir. (G)

234- El-Hafız Abdurrahman b. Ali b. Muhammed Ebu Ferec İbn-i Cevzi el-Bekri el-Bağdadi el-Hanbeli h. 597'de vefat etmiştir.

235- Fakih Es'ad b. Ebu Fezail Mahmud b. Halef el-İclî Ebu'l Futih (Ebu'l Feth) eş-Şafii el-İsfahani 85 yaşlarında ö. h. 600'de.

7- Yedinci Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

236- Muhammed b. Ömer b. Hasan Ebu Abdullah Fahrüddin er-Razi, eş-Şafii meşhur olan "Et-Tefsir-ul Kebir"ın müellifidir; ö. h. 606'da.

237- Mubarek b. Muhammed b. Abdulkerim İbn-i Esir el-Cizeri eş-Şafii "En-Nehaye" ve "Cami'ül Usul" kitaplarının müellifidir; ö. h. 606'da.

238- Yusuf b. Muhammed el-Belvi el-Maliki Ebu Haccac (İbn-i Şeyh) "Elif ba" müellifi ö. h. 605'de.

239- Tacüddin Zeyd b. Hasan el-Kindî Ebu Yumn el-Bağdadi ö. h. 613'de.

240- Şeyh Ali b. Hamid el-Kureşî, ö. h. 621'de.

241- Yakub b. Abdullah er-Rumi Himv'de dünyaya gelmiş, Bağdad'ta ikamet etmiştir. "Mu'cem-ül Buldan ve Mu'cem-ül Udeba"nın müellifidir. ö. h. 626'da.

242- El-Hafız Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed eş-Şeybani el-Cizeri⁴⁶⁵ (İbn-i Esir) "El Kamil" ve Usdul Gabe" kitaplarının müellifidir. h. 630'da vefat etmiştir.

243- Hanbel b. Abdullah el-Bağdadi er-Resafi 90 yaşlarında. h. 640'da vefat etmiştir.

244- El-Hafız Ziyauddin Muhammed b. Abdulvahid el-Mukaddesi ed-Dimaşki el-Hanbeli (d. 560 h.) h. 643'de vefat etmiştir.

245- Muhammed b. Talha el-Kureyşi en-Nuseybi eş-Şafii Ebu Salim.⁴⁶⁶ h. 652'de vefat etmiştir.

246- Yusuf el-Emir Husameddin Kızıoğlu b. Abdullah el-Bağdadi el-Hanifi Ebu Muzaffer. h. 654'te vefat etmiştir.

247- İzzeddin Abdulhamid b. Hihetullah el-Medaini (İbn-i Ebu'l-Hadid el-Mutezili bilinen Nehc-ül Belağanın Şerhi)'nin müellifi. h. 655'de vefat etmiştir.

248- El-Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf el-Kunci "Kifayet-üt Talib"in müellifi ö. h. 658'de vefat etmiştir.

249- El-Hafız Ebu Muhammed Abdurrezzak b. Abdullah er-Rasini el-Hanbeli. h. 661'de vefat etmiştir.

465- Türkiye'de Mardin Şehrinin ilçelerinden biridir.

466- 7. Yüzyılın şairlerinden olup, Gadir hakkında şiir söylemiş, Şiir ve hayatı, Gadir ansiklopedisinde zikredilmiştir.

250- Fadlullah b. Ebu Said el-Hasan eş-Şafii et-Turbişti. h. 660 civarlarında vefat etmiştir.

251- El-Hafız Muhyiddin Yahya b. Şeref b. Hasan Ebu Zekkeriyya en-Nevevî⁴⁶⁷ ed-Demeşki eş-Şafii ö. h. 676'da vefat etmiştir.

252- Mecdüddin Abdullah b. Mahmud b. Muvrud el-Hanefi (D.599 h.) h. 683'te vefat etmiştir.

253- Kadı Nasirüddin Abdullah Ömer Ebu Hayr el-Beyzavi eş-Şafii. h. 685'te vefat etmiştir.

254- El-Hafız Ahmed b. Abdullah Muhibbuddin Ebu Abbas et-Taberi el-Mekki eş-Şafii, ö. h. 694'te vefat etmiştir.

255- İbrahim b. Abdullah el-Vessabi el-Yemeni eş-Şafii "El-İktifa Fi Fazli el-Erba" kitabının müellifi

256- Saidüddin el-Fergani. h. 700 civarlarında vefat etmiştir.

8- Sekizinci Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

257- Ebu İshak İbrahim b. Sa'düddin Muhammed el-Horasani el-Cerini, 78 yaşında. h. 722'de vefat etmiştir.

258- Alaüddin Ahmet b. Muhammed es-Simnani (D.659 h.) h. 735, 736'da vefat etmiştir.

467- Neva: Havran köylerindendir. (G)

259- El-Hafız Yusuf b. Abdurrahman ed-Demeşki eş-Şafii Ebu Haccac el-Mezzi.⁴⁶⁸ h. 742'de vefat etmiştir.

260- El-Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmet b. Osman ez-Zehebi eş-Şafii. Gadir hadisi hakkında özel bir kitap yazmıştır. h. 748'de vefat etmiştir.

261- Nizamuddin Hasan b. Muhammed el-Kummi en-Nişaburi "Garib-ul Kur'an" Kur'an tefisirinin müellifidir.

262- Veliyuddin Muhammed b. Abdullah el-Ömer'i et-Tebrizi; "Mişkat-ul Mesabih" kitabının müellifi. h. 737'de vefat etmiştir.

263- Tacuddin Ahmed b. Abdulkadir b. Mektum Ebu Muhammed el-Kaysi el-Hanefi en-Nahvi; h. 749'da vefat etmiştir.

264- Zeynuddin Ömer b. Muzaffer b. Ömer el-Muarri el-Halebi eş-Şafii (İbn-i Verdi) h. 749'da vefat etmiştir.

265- Cemaluddin Muhammed b. Yusuf b. Hasan b. Muhammed ez-Zerendi el-Medeni el-Hanefi (Şemsuddin). h. 750'den sonra vefat etmiştir.

266- Kadı Abdurrahman b. Ahmed el-İyçi eş-Şafii. h. 756'da vefat etmiştir.

267- Saiduddin Muhammed b. Mes'ud b. Muhammed b. Hâce Mes'ud el-Kazuruni. h. 758'de vefat etmiştir.

468- Mezzi: Dimaşkin köylerindendir. (G)

268- Abdullah b. Es'ad b. Ali el-Yafii eş-Şafii el-Yemeni el-Mekki (Ebu Seadat). h. 768'de vefat etmiştir.

269- El-Hafız İmaduddin İsmail b. Ömer b. Kesir eş-Şafii el-Kaysi ed-Demeşki. h. 774'de vefat etmiştir.

270- Ömer b. Hasan b. Mezid b. Emile el-Merağî⁴⁶⁹ el-Halebi ed-Demeşki el-Mezzi Ebu Hafız (İbn-i Emile d. 679 h.). h. 778'de vefat etmiştir.

271- Seyyid Ali b. Şahab b. Muhammed el-Hemdani ö. h. 786'da vefat etmiştir.⁴⁷⁰

272- Şemsuddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ali el-Hivari el-Maliki el-Endülusi (İbn-i Cabir). h. 780'de vefat etmiştir. h. 8. yüzyılın Gadir şairlerindendir.⁴⁷¹

273- El-Hafız Şemsuddin Ebu Bekir Muhammed b. Abdullah b. Ahmed el-Mukaddesi el-Hanbeli (Samit). h. 789'da vefat etmiştir.

274- Sa'duddin Mes'ud b. Ömer b. Abdullah et-Taftazani eş-Şafii 80 yaşlarında. h. 791'de vefat etmiştir.

9- Dokuzuncu Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

469- Merağî: Azerbaycan'daki Mağara'ya nisbet edilmiştir. - Eusab us-Semani- (G)

470- Bazı kitaplarda Şehabuddin diye zikredilmiştir. (G)

471- Bırun şiiirleri ve hayatı Gadir kitabında 8. Yüzyıl şairleri iççrisinde zikredilmiştir.

275- El-Hafız Ali b. Ebu Bekir b. Süleyman Ebu'l Hasan el-İleysemi el-Kahiri eş-Şafii (D.735 h.). h. 807'de vefat etmiştir.

276- El-Hafız Veliyuddin Abdurrahman b. Muhammed (İbn-i Haldun) el-Hazremi el-Maliki (D.732 h.). h. 808'de ise vefat etmiştir.

277- Scyyid Şrif Curcani Ali b. Muhammed b. Ali Ebu'l Hasan el-Huseyni el-Hanefi. h. 816'da Şiraz'da vefat etmiştir.

278- Muhammed b. Mahmut el-Hafizi el-Buhari (Hace Parsa d. 756 h.). h. 822'de ise vefat etmiştir.

279- Muhammed b. Halife el-Veştani el-Maliki Ebu Abdullah. h. 827 veya 828'de vefat etmiştir.

280- Şemsuddin Muhammed b. Muhammed Ebu Hayr ed-Demeşki el-Mukri eş-Şafii (İbn-i Cizeri) ö. h. 833'de vefat etmiştir: "Esne'l Metaleb fi Menakibi Ali b. Ebu Talib" kitabında Gadir hadisini 80 yoldan rivayet etmiştir.

281- Takiyyuddin Ahmed b. Ali b. Abdulkadir el-Huseyni el-Kahiri el-Mukrizi el-Hanefi ö. h. 845'de vefat etmiştir.

282- Kadı Şahabuddin Ahmed b. Şemsuddin Ömer Devlet Abadi. h. 849'da vefat etmiştir.

283- El-Hafız Ahmed b. Ali b. Muhammed Ebu Fadıl el-Askalani el-Mısrî, eş-Şafii (İbn-i Hacer) "El-İsabe" ve

"Tehzib ut-Tehzib" kitaplarının müellifi; d. h. 773 Ve h. 852'de vefat etmiştir.

284- Nureddin Ali b. Muhammed b. Ahmed el-Mekki el-Maliki (İbn-i Sabbağ d. h. 784). h. 855'te vefat etmiştir.

285- Mahmud b. Ahmed b. Musa Bedruddin (Kadı Kudad el-Uycyni)⁴⁷² el-Hanefi ö. h. 762'de Mısır'da doğmuş. h. 855'de ise vefat etmiştir.

286- Necmuddin Muhammed b. Kadı Abdullah b. Abdurrahman el-Ezrei ed-Demeşki eş-Şafii (İbn-i Aclun. d. h. 831). h. 876'da vefat etmiştir.

287- Alauddin Ali b. Muhammed el-Kuşcu ö. h. 879'da vefat etmiştir.

288- Abdullah b. Ahmed b. Muhammed (Seyyid Asiluddin) El-Huscyni el-İşçi eş-Şafii, Mekke'ye yerleşmiş. h. 883'de ise vefat etmiştir.

289- Muhammed b. Muhammed b. Yusuf el-Hüseyni es-Senusi et-Tilmisani (Fibu Abdullah). h. 895'de vefat etmiştir.

290- Fadlullah b. Ruzbehan b. Fadlullah el-Hunci eş-Şirazi eş-Şaffi Ebu'l Hayr (Hace Molla).

10- Onuncu Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

472- Uycyni: Şimdiki Gazi Antep Şehrine nisbet edilmiştir.

291- Kemaluddin Hiseyin b. Muinuddin el-Yezdi el-Meybuzi (Meybez, İran'ın Yezd şehrinin köylerindendir). Hz. Ali (a.s)'a nisbet edilen divana h. 890'da şerh yazmış, "Hadis Şerhi"ni de. h. 908'de telif etmiştir.

292- El-Hafız Celaluddin Abdurrahman b. Kemaluddin el-Mısri es-Suyuti⁴⁷³ eş-Şaffi ö. h. 911'de vefat etmiştir.

293- Nuruddin Ali b. Abdullah b. Ahmed el-Hasani el-Medeni es-Sembudi eş-Şaffi ö. h. 991'de vefat etmiştir.

294- El-Hafız Ahmed b. Muhammed b. Ebu Bekir Ebu Abbas el-Kastalani el-Mısri eş-Şaffi ö. h. 926'da vefat etmiştir.

295- Seyyid Abdulvahhab b. Muhammed Refiyuddin Ahmet el-Huseyni el-Buhari. h. 932'de vefat etmiştir.

296- El-Hafız Abdurrahman b. Ali (İbn-i Diba,) Ebu Muhammed eş-Şeybani eş-Şaffi (d. h. 866). h. 944'de ise vefat etmiştir.

297- El-Hafız Şahabuddin Ahmed b. Muhammed b. Ali b. Hacer el-Haytemi es-Sa'di el-Ensari eş-Şaffi. (h. 909'da doğmuş ve 974' ise) Mekke'de vefat etmiştir.

298- Muttaki Ali b. Husamuddin b. Kadı Abdulmelik el-Kureşi el-Hindi Mekke'ye yerleşmiş. h. 975'de ise vefat etmiştir. Değerli "Kenz-ül Ummal" kitabının müellifidir.

473- Suyuti: Said bölgesinde Nil'in batısında Eşyut şehrine nisbet edilmiştir. (G)

299- Şemsuddin Muhammed b. Ahmed ("Şezerat" kitabında Muhammed diye zikredilmiştir.) eş-Şerbini el-Kahiri eş-Şafii. h. 997'de vefat etmiştir.

300- Ziyauddin Ebu Muhammed Ahmed b. Muhammed el-Vetri Eş-Şafii. h. 980'dan sonra Mısır'da vefat etmiştir.

301- El-Hafız Cemaluddin Muhammed Tahir el-İlindi el-Fetteni⁴⁷⁴ (Melik-ul Muhaddisin). h. 986'da öldürülmüştür.

302- Mirza Mahdum b. Abdalbaki. h. 995 civarlarında vefat etmiştir.

303- Şeyh Abdurrahman b. Abdusselam es-Safuri eş-Şafii "Nczhet-ul Mecalis" kitabının müellifidir.

304- Cemaluddin Ataullah b. Fadlullah el-Huseyni eş-Şirazi. h. 1000'de vefat etmiştir.

11- Onbirinci Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

305- Molla Ali b. Sultan Muhammed (El-Kari) el-İlanefi Mekke'ye yerleşmiş. h. 1014'de ise vefat etmiştir.

306- Ahmed Çelebi b. Yusuf b. Ahmed Ebu Abbas (İbn-i Senan) el-Kırmani ed-Demeşki ö. h. 1019'da vefat etmiştir. "Ahbar-ud Duvel" ve "Asar-ul Uvel" kitaplarının müellifi.

307- Zeyn-ul Abidin Abdurrauf el-Haddadi el-Menavi el-Kahiri eş-Şafii 79 yaşlarında. h. 1031'de ise vefat etmiştir.

474- Fetteni: Keçratın fettan şehrine nisbet edilmiştir.

308- Fakih Şeyh b. Abdullah b. Şeyh b. Abdullah el-İdrus el-Huseyni el-Yemeni (d. h. 933). h. 1041'de ise vefat etmiştir.

309- Mahmud b. Muhammed b. Ali eş-Şeyhani el-Kadiri "Es-Sırat us-Seviy fi Menakibi Âl-i en-Nebi" kitaplarının müellifidir.

310- Nuruddin Ali b. İbrahim el-Halebi, el-Kahiri, eş-Şafii. h. 1944'de vefat etmiştir. Meşhur "Siret-un Nebeviyye" kitabının müellifidir.

311- Şeyh Ahmed b. Fadl Baksir el-Mekki eş-Şafii. h. 1047'de vefat etmiştir.

312- Hüseyin b. El-İmam el-Mansurubillah el-Kasım b. Muhammed el-Yemeni. h. 1050'de vefat etmiştir. Değerli "Gayet us-Suul Fi İlmi-il Usul" ve Onun Şerhi "Uldayetul Ukul" kitaplarının müellifidir.

313- Şeyh Ahmed b. Muhammed b. Ömer (Kadul Kudad Şahbuddin el-Haffaci) el-Mısri el-Hanefi. 90 yaşından fazla yaşamıştır. h. 1069'da ise vefat etmiştir.

314- Abdulhak b. Seyfuddin ed-Dehlevi el-Buhari. h. 1052'da vefat etmiştir.

315- Muhammed b. Muhammed el-Mısri "Ed-Durer-ul-Aval bi-Hall-i Elfaz-i Bide-il Meal" kitabının müellifidir.

316- Muhammed b. Mahbub el-Alim b. Safiyuddin, meşhur "Tefisr-i Şahi" kitabının müellifidir.

12- Onikinci Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

317- Seyyid Muhammed b. Abdurresul b. Abdusseyyid el-Huseyni eş-Şafii el-Berzenci (h. 1040'da doğmuş ve 1130'da ise vefat etmiştir.

318- Burhaneddin İbrahim b. Mer'a el-Mısri el-Maliki. h. 1106'da vefat etmiştir.

319- Ziyaüddin Sâilî b. Mehdi b. Ali b. Abdullah el-Mukbili⁴⁷⁵ es-Senani el-Mekki (h.1047'de doğmuş ve 1108'de Mekke'de vefat etmiştir.

320- İbrahim b. Muhammed el-Hanefi (İbn-i Hamza) el-Harrani cd-Dimaşki. h. 1120'de vefat etmiştir.

321- Muhammed b. Abdulbaki b. Yusuf ez-Zerkani el-Mısri el-Maliki Ebu Abdullah (h. 1055'de Mısırda dünyaya gelmiş ve h. 1122'de ise vefat etmiştir.)

322- Hişamüddin b. Muhammed Bayezid es-Seharînpuri.

323- Mirza Muhammed b. Mutemedhan el-Bidahşi "Miftah-un Neca" ve "Nüzul-ul Ebrar" kitaplarının müellifidir.

324- Muhammed Sadrulalem "Mearic-ul Ula Fi Menakib-il Murteza" kitaplarının müellifidir.

475- Mukbil – Yemen'in Kevkeban ilçelerinden biridir.(Ci)

325- Hamid b. Ali b. İbrahim b. Abdurrahim el-Hanefi ed-Dimaşki (h. 1103'de Dimaşk'te dünyaya gelmiş ve h. 1171'de vefat etmiştir. (Ammad ismiyle meşhurdur)

326- Abdulaziz Ebu Velîyullah el-Ömeri ed-Dehlevî. h. 1176'da vefat etmiştir.

327- Muhammed b. Saim b. Ahmed el-Hafni⁴⁷⁶ Şemsuddin. h. 1101'de dünyaya gelmiş) (h. 1181'de ise vefat etmiştir.

328- Seyyid Muhammed b. İsmail b. Salah el-Yemani el-Hüseynî. 12. Yüzyılın Gadir şairlerindendir.⁴⁷⁷ h. 1059'da doğmuş ve h. 1182'de ise vefat etmiştir.

329- Şehabuddin Ahmed b. Abdulkadir eş-Şafii⁴⁷⁸

13- Onüçüncü Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

330- Muhammed b. Muhammed el-Huseyni ez-Zubeydi el-Hanefi (d. h.1145), h. 1205'de vefat etmiştir. "Tacul Arus" kitabının müellifidir.

331- Şeyh Muhammed b. Ali es-Sebban eş-Şafii Ebu İrfan. h. 1206'da vefat etmiştir.

476- Hafnc = Mısır'da Bilbis'in ctrafındadır. (G)

477- Onun şiirleri ve hayatı, Gadir kitabında 12. Yüzyılın şairleri içerisinde zikredilmiştir.

478- Onun şiirleri ve hayatı, Gadir kitabında 12. Yüzyılın şairleri, arasında zikredilmiştir.

332- Reşiduddin ed-Dehlevi "Feth-ul Mubin" kitabının müellifidir.

333- Mevlevi Muhammed Mubin el-Leknevi "Vcsiletun Necat" kitabının müellifidir.

334- Mevlevi Muhammed Salim ed-Dehlevi "Usul-ul İmam" kitabının müellifidir.

335- Mevlevi Velîyullah el-Leknevi "Mîrat-ul Mü'minin li Mekanibi Fihl-i Beyti Seyyid-ul Mürselin" kitabının müellifidir.

336- Mevlevi Haydar Ali Feyzabadi "Munteh'el Kelam" kitabının müellifidir.

337- Kadı Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkani es-Senani (d. 1173 h.). h. 1250'de vefat etmiştir.

338- Seyyid Muhammed b. Abdullah el-Huseyni el-Alusi el-Bağdadi eş-Şafii (Şehbuddin Ebu's Sena) h. 1217'de Kerh'de dünyaya gelmiş ve h. 1270'te vefat etmiştir.

339- Şeyh Muhammed b. Derviş el-Hut, el-Beyruti, eş-Şafii, h. 1276'da vefat etmiştir.

340- Şeyh Süleyman b. Şeyh İbrahim (Hace Kelan) b. Şeyh Muhammed el-Hüseyni el-Belhi el-Hanefi h. 1293'de Kostantaniyye'de (İstanbul) vefat etmiştir.⁴⁷⁹ Elimizdeki (Yenabi-ul Meveddet) kitabının müellifidir.

479- Zıccıklı "A'lam" kitabının 2. cildinin 390. sayfasında vefatı-

341- Seyyid Ahmed b. Mustafa el-Kadinhani "Hidayet-ul Murtab Fi Fezail-il Ashab" kitabının müellifidir.

14- On dördüncü Yüzyılda Gadir Hadisini Rivayet Edenler:

342- Seyyid Ahmed Zeyni b. Ahmed Dahlan el-Mekki eş-Şafii. h. 1232'de Mekke'de doğmuş ve h. 1304'de ise Medine'de vefat etmiştir.

343- Şeyh Yusuf b. İsmail en-Nebhani el-Beyruti "Muntahab-us Sahihayn" kitabının müellifidir.

344- Seyyid Mumin b. Hasan Mumin eş-Şeblenci⁴⁸⁰ "Nur-ul Ebsar..." kitabının müellifidir. h. 1250'den sonra doğmuş ve onun ölüm tarihini bilemiyoruz.

345- Şeyh Muhammed Abduh b. Hasan Hayrullah el-Mısri. h. 1323'de vefat etmiştir.

346- Seyyid Abdulhamid b. Seyyid Mahmud el Alusi el-Bağdadi eş-Şafii ez-Zarir⁴⁸¹ (h. 1232'da doğmuştur). h. 1324'de vefat etmiştir. "Nesr-ul Leali" kitabının müellifidir.

347- Şeyh Muhammed Habibullah b. Abdullah el-Yusufi el-Medeni eş-Şenkıti "Kifayet-ut Talib..." kitabının müellifidir.

---

ni. h. 1270 olarak zikretmiştir.(G)

480- Mısır'ın şehirlerinden Şeblenca'ya nisbet edilmiştir. (G)

481- Bir yaşında geçirdiği hastalıktan dolayı gözlerini kaybetmiştir. (G)

348- Kadı Muhammed Behlul Behçet Efendi eş-Şafii (Zenkezur'un kadısı) "Tarih-i Âl-i Muhammed" kitabının müellifidir.

349- Abdulmesih el-Entaki el-Mısri (Meşhur yazar) 14. yüzyılın Gadir şairlerindendir.

350- Doktor Ahmed Ferid Refai.

351- Üstad Ahmed Zeki el-Advi el-Mısri.

352- Üstad Ahmed Nesim el-Mısri.

353- Üstad Hüseyin Ali el-Azemi el-Bağdadi (Gadir şairlerindendir).⁴⁸²

354- Seyyid Ali Celaluddin el-Hüseyini el-Mısri.

355- Üstad Muhammed Mahmud er-Rafii el-Mısri "Haşimiyyat-u Kumeyt" kitabına şerh yazmıştır.

356- Üstad Muhammed Şakir el-Hayyat en-Nablusi el-Ezheri "Haşimiyyat el-Kumeyt" kitabını şerh etmiştir.

357- Üstad Abdulfettah Abdul Maksud el-Mısri "El-İmam Ali" kitabının yazarı.⁴⁸³

482- Kendisi Allame Eminî'ye İmam Ali hakkında yazmış olduğu kitapta bu hadisi zikretmiş olduğunu söylemiştir. G: Cild.1, Sayfa:150.

483- Abdul Fettah, Gadir kitabına yazmış olduğu Takriz'de bu hadise işaret etmiştir. G: Cild.6.

358- Üstad Şeyh Muhammed Said Dahduh, (Halep'te cami İmamı, Şeyh Muhammed Hüseyin Muzafferiye yazmış olduğu mektupta Gadir hadisini ispatlamıştır. Bu konu hakkında 8. Cildin ilk sayfalarına müracaat edebilirsiniz.)

359- Üstad Safa Hulusi -Londra'ya yerleşmiş- Londra üniversitesinin üstadlarındandır. Allame Emîni'ye yazmış olduğu mektupta Gadir hadisini kesin olarak ispatlamıştır. G. Ans. 5. Cildinin ilk sayfalarına müracaat edebilirsiniz.

360- El-Hafız Şehabuddin Ebu Feyz Ahmed b. Muhammed b. Sıddık (Bir çok değerli kitap yazmış, "Tasnif-ul Azan" kitabında s. 77'de Gadir hadisini 54 saha-beden ve bir çok hafızlardan senetleriyle birlikte zikretmiştir.⁴⁸⁴

484- Her asırda Gadir hadisini rivayet eden alimlerin hayatlarını, sıklığını, rivayetlerini, senetlerini ve kaynaklarını bilmek isteyen herkes el-Gadir ans.'nin birinci cildine müracaat edebilir. 7. bölümde bazı kaynaklarını zikrettik 10. bölümde ise bazı sözlerini zikredeceğiz.

10. BÖLÜM

KİTAPLARDA GADİR-İ HUM OLAYI

---

10. Bölüm

KİTAPLARDA GADİR-İ HUM OLAYI

Şiâlar kelim, tefsir, hadis, fıkıh, rical ve tarih kitap ve kaynaklarında geniş bir şekilde Gadir vakıasına yer vermiş, Ehl-i Sünnet de kendi kaynaklarında bu vakıadan önemle bahsetmiştir.

Biz bu bölümde, Gadir hadisine kaynak teşkil edecek Ehl-i Sünnet kitaplarından bazılarını zikredeceğiz.

“el Gadir”ın 1. cildinde, aşağıda zikredeceğimiz Ehl-i Sünnet kitapları, Gadir hadisinin kaynakları olarak nitelendirilmiştir.⁴⁸⁵

1- el Asar-ul Bakıye, (Ebu Reyhan Muhammed b. Ahmed el Biruni, ö. h. 430 veya 440 veyahut 450) müslümanların Gadir gününü bayram olarak bildiklerini zikretmiştir.

485- el Asar'ul Bakıye: s. 334.

2- el İbane (Hafız Ebu Abdullah b. Batta el Hanbeli ö. h. 387) "Tehnie" hadisini Berae b. Azib'den nakletmiştir.

3- el Ebhas-ul Museddede... (Ziyauddin Salih b. Mehdi el Mukbili ö. h. 1108) Gadir hadisini mütevatir ve kesin bir hadis olarak zikretmiştir.

4- İbtal-ul Batıl (Ebu'l Hayr Fadlullah b. Rüzbehan eş Şirazi 9. yüzyılın alimlerinden) Gadir hadisini Sahih bir hadis olarak zikretmiştir.

5- Ahbar-ud Duvel ve Asar-ul Uvel (İbn-i Senan el Kirmani ö. h. 1019) Gadir hadisini zikretmiştir.⁴⁸⁶

6- el Erbain-it Tıval (İbn-i Asakir, ö. h. 571) Gadir hadisini zikretmiştir.⁴⁸⁷

7- İzalet-ul Hulefa (Abdulaziz Ebu Veliyyullah Ahmed b. Abdurrahim-i Ömer'i ed Dehlevi -ö. h. 1176) Gadir hadisini iki yolla Zeyd b. Erkam'dan nakletmiştir.

8- Esbab-un Nüzul (Ebu Hasan-i Vahidi en Nişaburi ö. h. 468) Tebliğ ayetinin, Gadir günü, İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu vurguluyor.

9- el İstiâb (Hafız Yusuf b. Abdulbirr ö. h. 463) Gadir hadsini bir kaç yolla nakletmiştir, İmam Ali (a.s)'ın

---

⁴⁸⁶ - Ahbar-ud Duvel: s. 102.

⁴⁸⁷ - Kifayet-ul Talib: s. 115.

“Şura”⁴⁸⁸ günündeki yaptığı bazı konuşmalarını yazmış, “Gadir hadisini” sabit ve kesin bir hadis olarak bilmıştır.⁴⁸⁹

10- Usd-ul Gabe (Hafız Ebu Hasan b. Esir el Cizeri ö. h. 630) Gadir hadisini bir çok senetlerle rivayet etmiş ve İmam Ali (a.s)’ın “Rahbe” ve “Rukban”daki konuşmalarını yazmıştır.⁴⁹⁰

11- İs’af-ul Rağibin (Ebu İrfan Muhammed b. Ali es Sebhan eş-Şafii ö. h. 1206) Gadir hadisinin 30 sahabeden naklolduğunu ve hadisin birçok senetlerinin “sahih” ve “Hasen” olduğunu söyleyip onu nakletmiştir.⁴⁹¹

12- Esne’l Metalib fi Menakıb-i Ali b. Ebu Talib. (Ebu’l Hayr Şemsuddin Muhammed, İbn-i Cizeri eş Şafii ile meşhurdur. ö. h. 833)

Gadir hadisini 80 yolla naklederek mütevatirliğini kanıtlamış ve Hz. Fatıma (s.a)’ın bu konudaki delilini nakledip, İmam Ali (a.s)’ın “Rahbe”deki konuşmasını zikrederek bu hadisin bir çok yoldan mütevatir bir şekilde Peygamber (s.a) ve İmam Ali (a.s)’dan naklolduğunu ispat etmiş ve hadisi kabul etmeyenin mutaassıp ve cahil olduğunu vurgulamıştır.

⁴⁸⁸ - İstiâb: c. 2, s. 473 İmam Ali (a.s)’ın hayatı bölümünde.

⁴⁸⁹ - el İsabe: c. 3, s. 373.

⁴⁹⁰ - Usd’ul Gabe: c. 1, s. 308, 367, 368 ve c. 2, s. 233 ve c. 3, s.

⁴⁹¹ - İs’af-ur Rağibin. s. 152.

13- *Esne'l Metalib fi Ahadis-i Muhtelifet-il Meratib*. (Şeyh Muhammed el-Hut, El Beyruti, eş-Şafii, ö. h. 1276) Gadir hadisini zikretmiş ve birçok Sunen ve gayr-i Sunen sahiplerinin onu sahip bildiklerini söylemiştir.

14- *el İsabc Fi Temyiz-is Sahabe* (Haliz İbn-i Hacer el Askalani ö. h. 852) Emir-ul Muminin Ali (a.s)'ın "Rahbe"deki konuşmasını ve "Rukhan" hadisini ve Gadir hadisini bir çok yoldan rivayet etmiştir.⁴⁹²

15- *Usul-ul İyman* (Mevlevi Muhammed Salim el Buhari ed Dehlevi 3. Yüzyılın alimlerindendir.) Gadir hadisini Berae b. Azib ve Zeyb b. Erkam'dan nakletmiştir.

16- *el Emali* (Ebu Abdullah el-İtüseyin b. İsmail el Mehamili, ö. h. 330) Gadir hadisini ve Gadirde tebliğ ayetinin nazil olduğunu ve "Rahbe"deki konuşmaları sahih senedleriyle beraber nakletmiştir.

17- *el İmame ve's Siyase* (Ebu Muhammed b. Kuteybe ed Dineveri ö. h. 276) "Berd" in delilini zikretmiştir.⁴⁹³

18- *el Eġani* (Ebu Fercc Ali b. Hüseyin el İsfehani ö. h. 356, 357) Ömer b. Abdulaziz'in delilini zikretmiştir.⁴⁹⁴

19- *el İktifa Fi Fazl-il Erbeat-ul Hulefa* (İbrahim b. Abdullah-i Vessabi el Yemeni 7. veya 8. yüzyılın alimlerin-

---

⁴⁹² - *el-İsabc*: c. 1, s. 304, 305, 372, 567 ve c. 2, s. 252.

⁴⁹³ - *el İmame ve's Siyase*, s. 93.

⁴⁹⁴ - *el Eġani*, c. 8, s. 156.

dendir) Gadir hadisini birçok yolla rivayet etmiş ve İmam Ali (a.s)'ın "Rahbe"deki konuşmasını "Cemelde"ki delilini ve "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili olarak nazil olduğunu yazmıştır.

20- Elif ba (İbn-i Şeyh ile meşhur olan Ebu Haccac Yusuf b. Muhammed el Belvi ö. h. 605) Gadir hadisini ve İmam Ali (a.s)'a ait olan bazı şiirleri nakletmiştir.

21- Ensab ul Eşraf (Hafız Ahmed b. Yahya el Belazuri ö. h. 279) Emir-ul Müminin Ali (a.s)'ın Gadir hadisiyle delil gösterdiğini zikretmiştir.⁴⁹⁵

22- el Bidaye ve'n Nihaye (Hafız İbn-i Kesir cd Dimaşki Ö. K. 114) Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş, "Rahbe", "Tehnie" ve... hadislerini zikretmiştir.⁴⁹⁶

23- Bedi-ul Meani (Kadı Necmuddin Muhammed b. Abdullah el Ezrai ö. h. 876) "Tehnie" ve Gadir hadisini nakletmiş ve onun sahih olduğunu vurgulamıştır.⁴⁹⁷

24- el Beyan ve't Ta'rif (İbn-i Hamza-i Harrani ile tanınan Kemaluddin İbrahim b. Muhammed ö. h. 1120) Gadir hadisini ve onun mütevatir olduğunu nakletmiştir.⁴⁹⁸

---

⁴⁹⁵ - Ensab-uş Eşraf, c. 1

⁴⁹⁶ - el Bidaye ve'n Nihaye, c. 2, s. 348, c. 5, s. 208, 214, c. 7, s. 246.

⁴⁹⁷ - Bedi-ul Meani, s. 75.

⁴⁹⁸ - el Beyan ve't Ta'rif, s. 136, 230.

25- Tarih-i Al-i Muhammed (s.a) (Kadı Muhammed Behlül Behcet efendi eş Şafii ö. h. 14. yüzyılın.) bir kaç yoldan Gadir hadisini rivayet etmiştir.⁴⁹⁹

26- Tarih-i Buhari (Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail-i Buhari ö. h. 256) Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁰⁰

27- Tarih-i Bağdad (Hafız Ebu Bekir Hatib el Bağdadi ö. h. 463) Gadir hadisini, "Rahbe" konuşmasını, "Savm-ul Gadir" hadisini ve İkmal ayetinin Gadir'de nazil olduğunu sahih sened ve güvenilir ravilerle zikretmiştir.⁵⁰¹

28- Tarih-ul Hulefa (Hafız Celaluddin Abdurrahman es Suyuti ö. h. 911) Gadir hadisini ve "Rahbe"deki konuşmayı bir çok yolla nakletmiştir.⁵⁰²

29- Tarih-i Dimaşk (Hafız İbn-i Asakir ö. h. 571) bu konuda bir çok hadis yazmış, Emir-ül Müminin Hz. Ali (a.s)'ın "Cemel"deki⁵⁰³ konuşmasını, "Tebliğ" ve "İkmal" ayetlerinin Gadir Hum'da Ali b. Ebu Talib (a.s)⁵⁰⁴ hakkında nazil olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁵

⁴⁹⁹ - Tarih-i Al-i Muhammed, s. 67, 68.

⁵⁰⁰ - Tarih-i Buhari, c. 1, s. 375.

⁵⁰¹ - Tarih-i Bağdad, c. 7, s. 377, c. 8, s. 290, c. 14, s. 236.

⁵⁰² - Tarih-i Hulefa, s. 65, 114.

⁵⁰³ - Tarih-i Dimaşk, c. 7, s. 83.

⁵⁰⁴ - Aynı şekilde Dürr-ül Mensur, c. 2, s. 298 ve Feth-ul Karib, c. 2, s. 57'de yazılmıştır.

⁵⁰⁵ - Dürr-ül Mensur, c. 2, s. 259.

30- Tarih-i Mısır (İbn-i Zuvlak Hasen b. İbrahim el Mısri ö. h. 387) Makrizi'nin naklettiği gibi Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁰⁶

31- Tuhfet-ul Eşraf bi-Marifet-il Etraf (Hafız Ebu'l Haccac-i Mizzi Yusuf b. Abdurrahmanyüzyılınö. h. 742) Gadir hadisini Tirmizi, Nesai ve İbn-i Mace'den nakletmiştir.

32- Tezkiret-ul Huffaz (Hafız Şemsuddin ez Zehebi ö. h. 748) Taberi'nin Gadir'le ilgili olan te'lifleri hakkında şöyle yazıyor: "Ben, onun bir çok yollarla Gadir hadisini naklettiğini görünce çok şaşırdım." "Hakim"ın hayatı bölümünde ise şöyle yazıyor: "Onun -Gadir hadisiyle ilgili olan- pek güzel senetlerini "el Musannaf'ta yazdık." San'ani de "er Ravzat-un Nediyye fi Şerh-it Tuhfet-il Aleviyye"de aynısını yazmıştır.⁵⁰⁷

33- Tezkiret-ul Havass-il Ümmet (Ebu Muzaffer Yusuf b. Abdullah Sıbt b. El Cevzi ö. h. 654) Gadir hadisini, "Cemel" ve "Rahbe"deki deliller ve "Asbeğ"ın delillerini nakletmiş, "Savm-ul Gadir" ve "Tehnie" hadislerini ve Gadir olayı ile ilgili olan ikmal ve "Seele sailun" ayetlerinin, Hz. Ali (a.s) hakkında indiğini ve Gadir hadisinin sahih bir hadis olduğunu vurgulamıştır.⁵⁰⁸

⁵⁰⁶ - Hutat-ul Makriziyye, c. 2, s. 222.

⁵⁰⁷ - cı Tezkire: c.3, s.231.

⁵⁰⁸ - Tezkiret-ul Havass-il Ümmet: s.17-20, 24, 48.

34- Teşnif-ul Azan (Hafız Nasır-us Sünne Şehabuddin Ahmed b. Muhammed b. Sıddık el-Hazremi, 14. y.y. alimlerindendir) Gadir hadisini, bir çok hafızlardan senedleriyle beraber 54 sahabeden rivayet etmiş ve bu hadisin tevatür ile Resulullah (s.a.a)'dan rivayet olduğunu söylemiştir.

35- Ta'likat-ul Eğani (ustad Ahmed Zeki el Mısıriyüzyılın 14. y.y. alimlerindendir.) Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁰⁹

36- Tefsir-i Alusi - Ruh-ul Me'ani (Seyyid Şehabuddin b. Abdullah el Alusi el Bağdadi ö. h. 1270) Gadir hadisini ve Tebliğ ayetinin Emir-ul Müminin (a.s) hakkında nazil olduğunu yazmıştır.⁵¹⁰

37- Tefsir-i İbn-i Kesir (İmâduddin İsmail b. Ömer b. Kesir ed-Dimaşki ö. h. 774) Gadir hadisini ve İkmal ayetinin Gadir günü Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu yazmıştır.⁵¹¹

38- Tefsir-i İbn-i Merdeviye (Hafız Ahmed b. Merdeviye el İsfehani ö. h. 416) Tehnic hadisini nakletmiştir.

39- Tefsir-i Ebu-s Suud (Mevla Muhammed Ebu-s Suud el İmadi ö. h. 982) Gadir hadisini zikretmiş ve "Seele

---

509- Ta'likat-ul Eğani: c.7, s.363.

510- Ruh-ul Meani: c.2, s.348-350.

511- 'Tefsir-i İbn-i Kesir: c.2, s.14.

Sailun” ayetinin Gadir hakkında nazil olduğunu söylemiştir.⁵¹²

40- Tefsir-i Ebu Ubeyd: Ğarib-ul Kuran (Hafız Kasım b. Selam Ebu Ubeyd el Hirevi ö. h. 223, 244) “Seele sailun” ayetinin Gadir ile ilgili olarak nazil olduğunu yazmıştır.

41- Tefsir-i Buhari el-Enveri (Seyyid Abdulvahhab el Hüseyini el Buhari ö. h. 932) Kurba ayetinin⁵¹³ tefsirinde “Gadir” ve “Tehnie” hadislerini yazıp tebliğ ayetinin Gadir hakkında nazil olduğunu nakletmiştir.

42- Tefsir-i Sa’lebi - el Keşf ve-l Beyan (Ebu İshak es Sa’lebi en Nişaburi ö. h. 427, 437) “Tehnie” hadisini yazmış “Tebliğ” ve “Seele sailun” ayetlerinin Gadirle ilgili olduğunu vurgulamıştır.

43- Tefsir-i Suyuti “Dürr-ul Mensur” (Hafız Celaluddin Abdurrahman-i Suyuti ö. h. 911) Gadir hadisini yazmış, Tebliğ ve İkmal ayetlerinin Gadir vakasıyla ilgili olarak nazil olduğunu kaydetmiştir.⁵¹⁴

44- Tefsir-i Şahi (Muhammed Mahbub-ul Alem b. Safiyyuddin 11. yüzyılın) “Tehnie” hadisini zikretmiş, Tebliğ ayetinin Hz. Ali (a.s) hakkında ve “Seele sailun” ayetinin ise Gadirle ilgili olarak nazil olduğunu açıklamıştır.

512- Tefsir-i Ebu-s Saud: c.8, s.292.

513- Şura / 23.

514-

45- Tefsir-i Şerbini - Feth-us Sirac-ul Munir (Şemsuddin Muhammed eş Şerbini el Kahiri ö. h. 977) "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili olarak nazil olduğunu yazmıştır.⁵¹⁵

46- Tefsir-i Şevkani - Feth-ul Kadir (Kadı Muhammed b. Ali eş Şevkani es San'ani ö. h. 1250) Tebliğ ayetinin Gadir vakasıyla ilgili ve İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu yazıyor.⁵¹⁶

47- Tefsir-i Taberi (Hafız Muhammed b. Cerir et-Taberi ö. h. 310) "Gadir ve "Tehnie" hadislerini yazmıştır.⁵¹⁷

48- Tefsir-i İzzuddin er-Res'ani (Hafız Ebu Muhammed Abdurrezzak er Res'ani el Musili) "Tebliğ" ayetinin İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu kaydetmiştir.

49- Tefsir-i Fahri Razi - Tefsir-i Kebir (Ebu Abdullah Fahrudin b. Ömer er Razi eş Şafii ö. h. 606) "Gadir ve "Tehnie" hadislerini yazmış, "Tebliğ" ayetinin İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu açıklamıştır.⁵¹⁸

50- Tefsir-i Kurtubi (Ebu Yahya b. Sa'dun el Ezdi el Kurtubi ö. h. 567) "Seele sailun" ayetinin Gadir'le ilgili olarak nazil olduğunu beyan etmiştir.

51- Tefsir-i el Minar (Şeyh Muhammed Abduh el Mısri ö. h. 1323) Gadir hadisini yazmış, "Tebliğ" ayetinin Ga-

---

515- Sirac.ul Munir: c.4, s.364.

516- Feth-ul Kadir: c.2, s.57.

517- Tefsir-i Taberi: c.3, s.428.

518- Tefsir-i Razi: c.3, s.636.

dir'le ilgili olarak İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu söylemiştir.⁵¹⁹

52- Tefsir-i Nişaburi - Ğarib-ul Kur'an (Nizamuddin Hasan b. Muhammed-i Kummi en Nişaburi 8. yüzyılın alimlerindenidir.) Gadir hadisini yazmış, "Tebliğ" ayetinin Gadir vakiasında İmam Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu açıklamıştır.⁵²⁰

53- Telhis-ul Mustedrek (Hafız Şemsuddin ez Zehebi ö. h. 748) bu konuyla ilgili özel bir kitap yazmış, "Telhis"te de bir çok yolla Gadir hadisini zikretmiş ve bazı senetlerin de sahih olduğunu vurgulamıştır.⁵²¹

54- et Temhid (kadı Muhammed Ebu Bekir el Baklani ö. h. 403) "Muvalat" ve "Tehnie" hadislerini yazmıştır.⁵²²

55- et Temhid fi Beyan-it Tevhid (Ebu Şekur Muhammed b. Abdussaid el Keşşi es Salimi) Gadir hadisiyle ilgili bir makaleye yer vermiştir.

56- et-Tenbih ve'l İşarat (Ali b. Hüseyin el Mes'udi ö. h. 346) Gadir hadisini nakletmiş ve Gadir gününün bayram olduğu hakkında bir yazısı vardır.⁵²³

519- el Menar: c.6, s.463, 464.

520- Ğeraib-ul Kur'an, c.6, s.170, 194.

521- Telhis.ul Mustedrek: c.3, s.533. Ve...

522- et Temhid: s.169, 171, 227.

523- et Tenbih ve'l İşraf: s.221.

57- Tehzib-ul Asar (Hafız Muhammed b. Cerir et-Taberi ö. h. 310) İmam Ali (a.s)'ın Gadir hadisi hakkında "Rahbe"deki gösterdiği delili yazmıştır.

58- Tehzib-ul Esmâ ve'l Luğat (İlafız Muhyiddin en Nevevi ed Dimâşki ö. h. 676) Gadir hadisini nakletmiş ve "İirmizi"nin o hadisi "Hasen" olarak yazdığını kaydetmiştir.

59- Tehzib-ut Tehzib (Hafız İbn-i Hacer el Askalani ö. h. 852) Gadir hadisini naklederken bu hadis bir çok yolla rivayet olmuş ve sahih bir hadistir diye yazıyor.⁵²⁴

60- "Tehzib-ul Kemal fı Esmâ'ir Rical" (Hafız Ebu İIaccac el Mizzi, ö. h. 742), Gadir hadisini Ebu Hureyre, Berra b. Azib, Cabir el Ensari ve Zeyd b. Arkam'dan nakletmiştir.

61- "Tevzih-ud Delail" (Şehabuddin Ahmed), Gadir günüyle ilgili olan "Tetvic" hadisini yazmış ve "İkmal" ayetinin Gadir vakiasında nazil olduğunu açıklamıştır.

62- "Teyisir-ul Vusul İla Cami-il Usul" (Hafız Abdurrahman b. Rabiyy, ö. h. 866), Gadir hadisine yer vermiştir.⁵²⁵

63- "Simar-ul Kulub" (Ebu Mensur-i Sa'labi en Nişaburi, ö. h. 429), Gadir hadisine yer vermiş ve Gadir

---

524- Tehzib-ut Tehzib: c.1, s.391, c.7, s.327, 337.

525- Teyisir-ul Vusul, c.3, s.271.

gecesinin, ümmetin arasında ziyafet gecesi olduğunu vurgulamıştır.⁵²⁶

64- “Cami-ul Usul fi Ahadis-ir Resul” (Ebu’s Seadat Mubarek b. Esir eş Şeybani el Cizeri, ö. h. 606), Gadir hadisini Termizi’den rivayet ederek naklediyor.

65- “el Cami-us Sağır” (Celaluddin-i Suyuti, ö. h. 911), bir çok yolla Gadir hadisini nakletmiştir.⁵²⁷

66- “el Cem’u Beyne Sihah-is Sitte” (Ebu Hasan Rezin-i Abderi el Endulisi, ö. h. 535), Gadir hadisini Sureyha ve Zeyd b. Erkam’dan rivayet etmiştir.

67- “Cem-ul Cevami” (Celaluddin-i Suyuti, ö. h. 911), Gadir hadisini, Hz. Ali’nin “Rahbe”deki konuşmalarını ve “Tehnie” hadislerini bir kaç yolla nakletmiştir.

68- “Cevahir-ul Akdeyn” (Nuruddin Ali el Hasani es Semhudi, ö. h. 911), Gadir hadisini bir çok sahabeden rivayet etmiş ve “Seele sailun” ayetinin Gadir’le ilgili olduğunu açıklayıp Ömer b. Abdulazizin bu konudaki deliline yer vermiştir.

69- “Habib-us Siyer” (Giyasuddin -Iandmir- ö. h. 942),⁵²⁸ “Tehnie” hadisini zikretmiştir.⁵²⁹

526- Simar-ul Kulup, s.511.

527- el Cami-us Sağır, c.2, s.555.

528- Hangi mezhepten olduğu belli değildir.

529- Habib-us Siyer, c.2, s.144.

70- "Hadis-ul Gadir" (Şeyh Mensur, er Razi), Gadir hadisini rivayet edenlerin isimlerini, alfabe harfleri sırasına göre yazmıştır.

71- "Hadis-ul Velayet" (Hafız Ebu Abbas İbn-i Ukde, ö. h. 333), Gadir hadisini 105 yolla nakletmiştir.

72- "el Hüseyin (a.s)" (Seyyid Ali Celaluddin-i Hüseyin el Mısri), "Velayet" hadisini nakletmiştir.⁵³⁰

73- "Hilyet-ul Evliya" (Hafız Ebu Neim el İsfehani, ö. h. 430), "Gadir" ve "Rahbe" hadisleriyle Ömer b. Abdulaziz'in delillerine yer vermiştir.⁵³¹

74- "el Hasais" (Sünen sahibi olan Hafız Abdurrahman en Nesai, ö. h. 303), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş, "Rahbe" hadisini zikrederken de "Tebliğ" ve "İkmal" ayetlerinin Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu açıklamıştır.⁵³²

75- "el Hasais-ul Aleviyye..." (Ebu Fatih Muhammed b. Ali en Netenzi, ö. h. 480), "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini zikrederek "Tebliğ" ve "İkmal" ayetlerinin Gadir-i Hum'da Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olduğunu yazmıştır.

76- "Hutat-ul Makrizi", (Takiyyuddin Ahmed b. Ali el Makrizi el Mısri, ö. h. 845) "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini nakletmiştir.⁵³³

530- el Hüseyin (a.s), c. 12, s. 132.

531- Hilyet-ul Evliya, c. 4, s. 23-365, c. 5, s. 26-364.

532- el Hasais, s. 3-4-7-15-19 ve ...

533- Hutat-ul Makrizi, c.2, s.222.

77- “ed Diraye fi Hadis-il Velaye” (Hafız Ebu Said, es Secistani, ö. h. 477), Gadir hadisinin senetlerini zikrederek onu 120 sahabelden rivayet etmiştir.

78- Dur er-us Simtayn fi Menakıb-is Sibtayn, (Cemaluddin Muhammed ez Zerendi, ö. h. 750), “Tehnie” hadisini yazmış ve “Seele Sailun” ayetinin Gadir olayında nazil olduğunu açıklamıştır.

79- “ed Durer-ul Aval bi Hall-i Elfaz-i Bide-il Meal...”, (Muhammed b. Muhammed-i Mısri) Hz. Ali’nin hayat ve faziletlerini zikrettiği bölümde “Gadir” hadisini nakletmiştir.

80- “Duat-ul Hudat” (Hafız Ebu’l Kasım Ubeydullah b. Abdullah -İbn-i Haddad el Haskni- H. 490’dan sonra vefat etmiştir), Gadir hadisi hakkında özel bir kitap yazmış ve “Seele sailun” ayetinin Gadir’le ilgili nazil olduğunu söylemiştir.

81- “Zehar-ul Ukba” (Hafız Muhibbuddin Ahmed et Taberi, ö. h. 694) bir kaç yolla “Gadir”, “Tehnie” ve “Rahbe” hadislerini nakletmiştir.⁵³⁴

82- “Zehiret-ul A’mal...” (Şehabuddin Ahmed b. Abdulkadir eş Şafii, 12. yüzyılın alimlerinden), Gadir hadisini zikredip bu hadisin sahih ve bir çok senetlerinin olduğunu söylemiştir.

534- Zehair-ul Ukba, s.67-87.

83- “Rabi-ul Ebrar” (Ebu’l Kasım Carullah Mahmud b. Ömer ez Zimahşeri, ö. h. 538) 41. Bölümde şöyle yazıyor: “Gadir gecesi, Şiilerin yanında çok değerli bir gecedir” Sonra şöyle devam ediyor: “O gece Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum’da bir hutbe okuyup şöyle buyurdu: “Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.”

84- “er Radd-u Ala’l Harkusiyye” (Hafız Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-ül Taberi, ö. h. 310), Gadir hadisini 75 yolla nakletmiştir.

85- “Revzat-us Safa” (İbn-i Havendışah, ö. h. 903), “Gadir” ve “Tehnic” hadislerini zikretmiştir.⁵³⁵

86- “Revzat-un Nazirin” (Ziyauddin Ebu Muhammed-i Vetri eş Şafii, ö. h. 980), “Velayet” hadisinin sahih ve kesin bir hadis olduğunu vurgulamıştır.

87- “Revzat-un Nediyye” (Seyyid Muhammed b. İsmail b. Salahuddin-i Yemani, ö. h. 1182), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş, “Tehnie” hadisini getirmiş ve “Seele sailun” ayetinin Gadir’le ilgili olarak nazil olduğunu açıklamıştır, Gadir hadisinin mütevatir olduğuna dair de bir makalesi vardır.

88- “Riyaz-us Salihin” (Hafız Muhyiddin Yahya Ebu Zekeriyya en Nevevi, ö. h. 676), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵³⁶

535- Revzat-us Safa, c.1, s.173.

536- Riyaz-us Salihin, s.152.

89- “Riyaz-un Nazire” (Hafız Muhibbuddin Ahmed b. Abdullah et Taberi, ö. h. 694), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş, “Tehnie”, “Tetviç”, “Rukban” ve “Rahbe” hadislerine de yer vermiştir.⁵³⁷

90- “Zevaid-ul Müsned” (Hafız Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, ö. h. 290), Gadir hadisini nakletmiş ve “Seele sailun” ayetinin Gadir vakasıyla ilgili nazil olduğunu beyan etmiştir.

91- “Zeyn-ul Feta fi Şerh-i Hel Eta” (Ebu Muhammed Ahmed el Asimi, 5. yüzyılın alimlerinden), bir çok yolla gadir hadisini naklettikten sonra: “Ümmet bu hadisi kabul etmiş ve kurallara da uygundur” diyor. “Rahbe”, “Tehnie” ve Gadir gününde oruç tutmakla ilgili hadisleri de nakletmiştir.

92- “Sirr-ul Alemin” (Hüccet-ul İslam ismiyle meşhur olan Hafız Ebu Hamid Muhammed el Gazali, ö. h. 505), “Gadir” ve “Tehnie” hadislerini naklettikten sonra şöyle yazıyor: “Ehl-i Sünnet alimleri, Gadir hadisinin Resulullah (s.a.a)’ın hutbesinden olduğu üzerinde icma etmişlerdir.”⁵³⁸

93- “Serekat-uş Şi’r” (Hafız Abdullah-i Merzbani el Bağdadi, ö. h. 384).

537- Riyaz-un Nazire, c.2, s.169-170-179-203.

538- Sirr-ul Alemin, s. 9.

94- "Selvet-ul Arifin" (Hüseyin b. İsmail el Curcani), "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" hadisinin tefsirinde Resulullah'dan bir hadisi naklediyor.

95- "Simt-ul Mecid" (Seyyid Ahmed el Kaşşâşi, ö. h. 1071), "Tetvic" hadisine değinmiştir.

96- "es Sünne" (Ahmed b. Amr -İbn-i Ebi Asim- ö. h. 287), Gadir hadisini bir kaç yolla nakletmiş ve "Rahbe" hadisine de yer vermiştir.

97- "es Sünen", Gadir hadisini, Hz. Ali ve Ebu Sa'd b. Ebu Vakkas'dan nakletmiştir.

98- "es Sünen" (Hafız Osman b. Muhammed b. Ebu Şeybe el Kufi, ö. h. 239), Gadir hadisini bir kaç yolla nakletmiş, "Tehnie" hadisi ve Gadirle ilgili olan bir çok hadislerle de yer vermiştir.

99- "es Sünen" (Hafız Muhammed b. Yezid el Kazvini Ebu Abdullah b. Mace ö. h. 273) Gadir hadisini bir çok yoldan nakletmiştir.⁵³⁹

100- "Sünen-ul Kubra" (Hafız Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en Nesai, ö. h. 3), Gadir hadisini rivayet etmiştir.⁵⁴⁰

101- "Siret-ul Halebiyye" (Nuruddin Ali b. Burhanuddin-i Halebi eş Şafii, ö. h. 1044), Gadir hadisini sahih bilmiş ve onu güzel senetlerle rivayet etmiştir.⁵⁴¹

539- Sünen-i İbn-i Mace, c. 1, s. 28-30.

540- el Bidaye ve'n Nihaye, c. 5, s. 209.

102- “Şerh-ut Tecrid” (Alauddin Ali b. Muhammed el Kuşçi, ö. h. 879), Gadir hadisini nakletmiş ve “mevla” kelimesi hakkında açıklama yapmıştır.

103- “Şerh-u Divan-i Emir-ul Muminin (a.s)” (Kemaluddin Hüseyin b. Muinuddin-i Yezdi el Meybudi), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁴²

104- “Şerh-us Şifa” (Şehabuddin-i Haffaci el Mısri, ö. h. 1069), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁴³

105- “Şerh-i Sahih-i Müslim” (Ebu Abdullah Muhammed b. Halife el Veştani, ö. h. 827), Hz. Ali’nin, Cemel’deki Talha’ya karşı gösterdiği delili nakletmiştir.⁵⁴⁴

106- “Şerh-i Sahih-i Müslim” (Ebu Abdullah Muhammed-i Semusi, ö. h. 892), Hz. Ali’nin Cemel’deki delilini nakletmiştir.⁵⁴⁵

107- “Şerh-ul Mekasid” (Sa’duddin Mes’ud b. Ömer et Taftazani eş Şafii, ö. h. 791), Gadir hadisini sahih bir hadis kabul etmiş ve “mevla” kelimesi üzerinde açıklamada bulunmuştur.⁵⁴⁶

541- Siret-ul Halcbiyye, c. 3, s. 301-302.

542- Şerh-i Divan Emir’ul Mu’minin (a.s), s. 415.

543- Şerh-i Şifa, c. 3, s. 456.

544- Şerh-i Sahih-i Müslim, c. 6, s. 236.

545- Şerh-i Sahih-i Müslim, c. 6, s. 236.

546- Şerh-i Mekasid, s. 288.

108- “Şerh-i Mevakıf” (Seyyid Şerif el Curcani el-Hüseyni el Ilanefi, ö. h. 618), Gadir hadisini kesin bir hadis olarak kabul etmiş ve “mevla” kelimesi üzerinde açıklama yapmıştır.⁵⁴⁷

109- “Şerh-ul Mevahib-ud Deniyye” (Ebu Abdullah Muhammed-i Zerkani el Mısri, ö. h. 1122), “Gadir”, “Tehnie” ve “Rahbe” hadislerini nakletmiş ve Gadir hadisinin sahih ve mütevatir bir hadis olduğunu vurgulamıştır.⁵⁴⁸

110- “Şerh-i Nehe-ul Belağa” (İzzuddin Abdulhamid el Medaini -İbn-i Ebi'l Hadid el Mutezili- ö. h. 655), Gadir hadisini naklettiği yerde şöyle diyor: “Bu, Emir-ul Muminin Ali'nin çok meşhur olan faziletlerindendir.”⁵⁴⁹ İbn-i Ebi'l Hadid, daha sonra Hz. Ali'nin şuradaki delilini bir çok yoldan naklettiğini, “Rukban”⁵⁵⁰ ve “Rahbe”⁵⁵¹ hadislerini, bir gencin Ebu Hureyre ile ihticacda bulunduğunu,⁵⁵² sonra da Ammar'ın Sıffin gününde Gadir hadisiyle istidlal ettiğini⁵⁵³ ve “İsbat-ud Da'vet”⁵⁵⁴ hadisini naklediyor.

547- Şerh-i Mevakıf, c. 3, s. 271.

548- Şerh-i Mevahib, c. 5, s. 10, c. 7, s. 13.

549- Şerh-i Nehe'ül Belağa, c. 2, s. 273-449.

550- Şerh-i Nehe'ül, c. 2, s. 61.

551- Şerh-i Nehe'ül, c. 1, s. 289.

552- Şerh-i Nehe'ül, c. 1, s. 209-361.

553- Şerh-i Nehe'ül, c. 1, s. 360.

554- Şerh-i Nehe'ül, c. 2, s. 361, c. 4, s. 388.

111- "Şerh-i Haşimiyyat-i Kumeyt" (Bu asrın alimlerinden ustad Mahmud er Raffi), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁵⁵

112- "Şerh-i Hemziyyet-il Busiri" (Hafız Şehabuddin Ahmed b. Muhammed b. Ali İbn-i Hacer el Heytemi, ö. h. 974), Gadir hadisini otuz sahabeden nakledip bu hadisin sahih olduğunu vurgulamıştır.⁵⁵⁶

113- "Şeref-ul Mustafa" (Hafız Abdülmelik Ebu Sa'd el Harkuşi, ö. h. 407), "Tehnie" hadisini iki yoldan nakletmiş ve Resulullah'ın (s.a.a) şu sözüne de yer vermiştir: "Beni tebrik edin. Zira Allah, Peygamberliği bana verdi ve imametliği de Ehl-i Beyt'ime nasip etti."

114- "Şeref-ul Muebbed li Âl-i Muhammed" (Şeyh Yusuf en Nebhani, bu asrın alimlerinden.)⁵⁵⁷

115- "cş Şifa" (Hafız kadı Ayaz es Sibti, ö. h. 544), Gadir hadisini nakletmiştir.

116- "Şems-ul Ahbar" (Şeyh Ali b. Hamid el Kureyşi, ö. h. 621), Gadir hadisini ve onunla ilgili başka bir hadisi de nakletmiştir.

117- "Şevahid-ut Tenzil" (Hafız Ebu Abdullah b. Abdullah -İbn-i Haddad el Haskani ismiyle meşhurdur- H. 490'dan sonra vefat etmiştir), "Tebliğ" ayetinin Hz. Ali

---

555- Şerh-i Haşimiyyat, s. 81.

556- Şerh-i Hemeziyye, s. 221

557- Şeref-ul Muebbed, s. 113.

hakkında, İkmal ayetinin ise Gadir olayında nazil olduğunu yazmıştır.

118- "es Sahih" (Hafız Ebu Hatem Muhammed b. Habban el Besti, ö. h. 354), Gadir hadisini ve "Tebliğ" ayetinin Hz. Ali hakkında nazil olduğunu nakletmiştir.⁵⁵⁸

119- "es Sahih" (Hafız Muhammed b. İsa et Termizi, ö. h. 279), Gadir hadisini bir kaç yolla nakletmiş ve bu hadisin sahih olduğunu vurgulamıştır.⁵⁵⁹

120- "Sırat-us Seviy Fi Menakıb-i Al-in Nebiy" (Mahmud-uş Şeyhani el Kadiri el Medeni), "Gadir", "Tehnie" ve "Tervic" hadislerini ve "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili nazil olduğunu yazmıştır. Bir çok sahih hadislerin var olduğunu ama Buhari ve Müslim'in onları nakletmediğini de sözlerine eklemiştir.

121- "Safvat-us Safve" (Ebu'l Ferec Abdurrahman İbn-i Cevzi, ö. h. 597), Zazan'ın lafzıyla "Rahbe" hadisini nakletmiştir.

122- "Sıffin" (İbn-i Dizil ile meşhur olan Hafız Ebu İshak İbrahim b. Huseyin el Kasai, ö. h. 281), "Rukban" hadisini ve "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili nazil olduğunu nakletmiştir.

558- Nuzul-ul Ebrar, s. 20, Riyaz-un Nezire, c. 2, s. 169.

559- Sahih-i Tirmizi, c. 2, s. 298.

123- "Sıffin" (Nasr b. Mezahim el Kufi) Ammar b. Yasir'in, Sıffin'de Amr b. As'a karşı Gadir hadisiyle delil sunduğunu ve onu Habbe b. Cuvayn'den rivayet ettiğini yazmıştır.⁵⁶⁰

124- "Salat-ul Fahire bi'l Ahadis-il Mütevatire" (Hamid b. Ali el İmadi -Şam müftüsü- ö. h. 1171), Gadir hadisini bir kaç yolla nakletmiş ve onun mütevatir olduğunu vurgulamıştır.⁵⁶¹

125- "Savaik-ul Muhrika" (Hafız Şehabuddin Ahmet b. Muhammed b. Ali b. Hacer el Heytemi, ö. h. 974), Gadir hadisini nakletmiş ve onun sahih olduğunu ve bir çok senetlerle nakledildiğini vurgulamıştır.⁵⁶²

126- "Tabakat-ul Huffaz" (Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez Zehebi, ö. h. 748), Muhammed b. Cerir-i Taberi'nin hayatı bölümünde şöyle yazıyor: İbn-i Davud, Gadir hadisi ve onun sahih olduğu hakkında konuşmuş ve sonra şöyle demiştir: "Ben, İbn-i Cerir'in bu hadisin senetleri hakkında bir kitap yazdığını gördüm ve hadisin pek çok senetle rivayet edildiğinden dolayı da çok şaşırdım."⁵⁶³

560- Usdu'l Gabe, c. 1, s. 367.

561- Salat-ul Fahire, s. 49.

562- Savaik, s. 25-26.

563- Tabakat-ul Huffaz, c. 2, s. 254.

127- "Tavali-ul Envar" (Kadı Nasiruddin Abdullah Ömer Ebu'l Hayr el Beyzavi, ö. h. 685), Gadir hadisini sahih bir hadis bilmıştır.

128- "el Urvet-ul Vuska" (Alauddin Ahmet es Simnani, ö. h. 736), Gadir hadisini naklettikten sonra; "Bu hadis, muttafikun aleyh (üzerinde ittifak edilmiş) bir hadistir" diyor.

129- "el İkd-ul Ferid" (Ebu Ömer Ahmet b. Abdurabbih el Kurtubi, ö. h. 328), Gadir hadisini ve halife Memum'un onunla kırk fakihe delil gösterdiğini nakletmiştir.⁵⁶⁴

130- "Akd-un Nebevi" (Şeyh b. Abdullah el İdrus-ul Hüseyini el Yemeni, ö. h. 1041).

131- "Umdet-ul Kari, Şerh-i Sahih-i Buhari" (Bedruddin el Hanefi -İbn-i Ayni- ö. h. 855), Gadir hadisini nakletmiş ve "Tebliğ" ayetinin de Gadir-i Hum'da Hz. Ali hakkında nazil olduğunu vurgulamıştır.⁵⁶⁵

132- "Feth-ul Bari" (Hafız İbn-i Hacer el Askalani, ö. h. 852) şöyle yazıyor: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" hadisi bir çok yolla nakledilmiş, Tirmizi ve Nesai de onu rivayet etmiştir. İbn-i Ukde de özel bir kitapta senetlerini yazmış, bir çok senetleri ise sahih ve hasendir."⁵⁶⁶

564- İkdü'l Ferid, c. 2, s. 275, c. 3, s. 42.

565- Umdet-ul Kari, c. 8, s. 584.

566- Feth-ul Bari, c. 7, s. 61.

133- "Feth-ul Mubin" (Raşiduddin Han ed Dehlevi), Gadir hadisini Taberani'nin yoluyla İbn-i Ömer ve başkalarından naklediyor.

134- "el Futuhat-ul İlamîyye" (Seyyid Ahmed Zeyni Dehlan el-Mekki, ö. h. 1304), "Tehnie" ve "Velayet" hadislerini nakletmiştir.⁵⁶⁷

135- "Futuhat-ul Vehbiyye" (Burhanuddin İbrahim Mer'i eş-Şebirhiti, ö. h. 1106), Gadir hadisini nakletmiştir.

136- "Feraid-us Simtayn fî Fezail-il Murtaza Ve'l Betul Ve's Sibtayn (Şeyh-ul İslam Ebu İshak İbrahim b. Sa'duddin el Himvini, ö. h. 722), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş ve bu konuyla ilgili diğer hadisler de zikretmiştir.⁵⁶⁸

137- "Fasl-ul İltib" (Muhammed el Hafizi el Buhari - Hace Parsa- ö. h. 822), Gadir hadisini Ömer b. Hattab'dan ve "İsabet-ud Da've" hadisini de Zazan'dan rivayet etmiştir.

138- "el Fusul-ul Muhimme" (Nuuruddin Ali b. Muhammed-i Mekki el Maliki -İbn-i Sabbağ- ö. h. 855), "Gadir", "Tehnie" ve "Tetvic" hadislerini, "Tebliğ" ayetinin Gadir-i Hum'da Hz. Ali hakkında nazil olduğunu ve "Seele sailun" ayetinin de Gadirle ilgili olan bir olayda indiğini zikretmiştir.⁵⁶⁹

567- Futuhat-ul İslamiyye, c. 2, s. 306.

568- Feraid'us Simtayn. bab: 9-10-13-40-58.

569- Fusul-ul Muhimme, s. 24. 27.

139- "Fezail-us Sahabe" (Hafız Ebu Sa'd Abdulkerim es Sem'ani, ö. h. 562), Gadir hadisini Ömer b. Hattab ve Berra b. Azib'den nakletmiş ve "Tehnie" hadisine de yer vermiştir.

140- "Fezal-us Sahabe" (Hafız Ahmed b. Abdullah Ebu Neim el İsfehani, ö. h. 430), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiştir.

141- "el Fevaid" (Hafız İsmail b. Abdullah b. Mes'ud - Semmuye- ö. h. 267), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁷⁰

142- "el Fevaid" (Hafız Muhammed b. Abdullah eş Şafii el Bezzaz, ö. h. 354), Zeyd b. Arkam'dan Gadirle ilgili bir kaç hadis nakletmiştir.

143- "Feyz-ul Kadir Şerh-u Cami-us Sağır" (Zeynuddin Abdurreuf el Haddadi el Menavi, ö. h. 1031) Konuyla ilgili olan bir kaç ayet ve hadis yazmış, Gadir hadisinin sahih ve hasen senetlerle rivayet olduğunu vurgulamış ve hadisin mütevatir olduğunu Suyuti'ye nispet vermiştir.⁵⁷¹

144- "Kurrat-ul Ayn" (Abdulaziz Ebu Veliyullah-i Ömer'i ed Dehlevi, ö. h. 1176), "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan rivayet etmiştir.

145- "Katf-ul Ezhar" (Hafız Celaluddin es Suyuti, ö. h. 911), bu kitapta Gadir hadisinin mütevatir senetle rivayet olduğunu ispatlamıştır.

570- Nuzul-ul Ebrar, s. 20.

571- Feyz-ul Kadir, c. 6, s. 218.

146- "El Kavl-ul Fasl" (Alevi el Hidar-il Haddad), Gadir hadisi hakkında şöyle yazıyor: "İbn-i Ukde bu hadisi 105 sahabeden rivayet etmiştir. Hafız Ebu Ala el Attar (Ö.h 569) da bu hadisi 250 yolla rivayet etmiştir."⁵⁷²

147- "El Kaşif" (Hasan b. Muhammed, ö. h. 743), "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini nakletmiş ve Gadir hadisinin izahı hakkında yüz söz söylemiştir.

148- "Kifayet-ut Talib..." (Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf-u Genci eş Şafii, ö. h. 658), Gadir ve onunla ilgili bir kaç hadis zikretmiş ve; "Gadir hadisi velayete delalet ediyor, velayet ise hilafettir" demiştir.

149- "Kifayet-ut Talib..." (Şeyh Muhammed Habibullah-i Şankati el Medeni el Maliki), Gadir hadisini bir kaç yolla, "Rahbe" ve "Rukban" hadislerini de iki yolla nakletmiştir.

150- "el Kuna ve'l Esma" (Dulabi Ebu Buşer Razi, ö. h. 310), Gadir hadisini Zeyd b. Erkam'dan ve "Rahbe" delilini ise Ebu Kuddame'den rivayet etmiştir.⁵⁷³

151- "Kenz-ul Ummal" (Muttaki Ali b. Hisamuddin b.Kadı Abdulmelik el Kureşi el Hindi, ö. h. 975), Gadir hadisini bir çok senetle nakletmenin yanı sıra "Tehnie" hadisi ve Hz. Ali'nin Cemel'de Talha'ya karşı ihticalarını da zikretmiştir.

572- el Kavl-ul Fasl, c. 1, s. 445.

573- el Kuna ve'l Esma, c. 2, s. 61-88.

152- "Kenz-ul Hakayık" (Zeynuddin b. Tac-ul Arfin el Haddadi el Menavi, ö. h. 1301), Gadir hadisini değişik ibaretlerle nakletmiştir.

153- "el Lemcat-u fi Şerh-i Mişkat" (Abdülhak b. Seyfüddin-i Behari, ö. h. 1502), Gadir hadisini değişik senetlerle nakletmiş, bir çok senetlerinin ise sahih ve hasen olduğunu kaydetmiştir.

154- "Ma Nezele Mine'l Kur'an-i fi Emir-ul Muminin" (Hafız Ahmet b. Abdurrahman Ebubekir eş Şirazi, ö. h. 411), "Tebliğ" ayetinin Gadir-i Hum'da Hz. Ali'nin hakkındaki nazil olduğunu İbn-i Abbas'dan nakletmiştir.

155- "Ma Nezele Min'el Kur'an fi Aliyyin" (Hafız Ebu Neim el İsfehani, ö. h. 430), Gadirle ilgili olan ayet ve hadisleri nakledip Hassan'ın Gadir hakkındaki şüurini yazmıştır.

156- "Mecma-u Bihar-ul Envar..." (Hafız Cemaluddin Muhammed Tahir el Hindi -Melik-ul Muhaddisin,- H. 986'da öldürülmüştür), İbn-i Esir'in "Nihaye"de Gadir hakkındaki yazdıklarını nakletmiştir.

157- "Mecma-uz Zevaid" (Hafız Ali b. Ebu Hasan el Heysemi, ö. h. 807), Gadirle ilgili bir çok hadis yazmış ve senetlerinin bir çoğunu da sahih bilmiştir.

158- "Mehasin-ul Ezhar" (Allame Hamid el Mahalli), Gadir hutbesi ve hadisini ve "Sekaleyn" hadisini nakletmiştir.

159- "el Muhtare" (Hafız Ziyauddin Muhammed b. Abdulvahidi el Mukaddesi, ö. h. 643) bir çok kitaptan Gadir hadisini nakletmiştir.

160- "Mir'at-ul Cennat" (Ebu Seadat Abdullah b. Es'ad b. Ali el Yafii eş Şafii, ö. h. 768), Gadir hadisini kesin bir hadis bilmiş ve onu Hz. Ali'nin büyük faziletlerinden saymıştır.

161- "Mir'at-ul Muminin..." (Mevlevi Veliyullah el Luknevi), Gadir hadisini yazmış ve onu, birçok yollarla nakledildiğinden dolayı sahih bilmiş, sonra da "Rahbe" ve "İsabet-ud Davet" hadislerini nakletmiştir.

162- "Merafız-ur Ravafız" (Hisamuddin b. Muhammed Bayezid es-Sehar Nupuri) Gadir hadisini, Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan naklediyor.

163- "Merec-ul Bahreyn" (Hafız Ebu Ferec es Sakafi), Gadir hadisini nakletmiştir.

164- "el Mirkat fi Şerh-il Mişkat" (Şeyh Nuruddin Molla Ali el Kari, el Hanefi, ö. h. 1014), Gadir hadisini rivayet ettikten sonra şöyle yazıyor: "Şüphesiz bu sahih bir hadistir, bazı hafızlar da onun mütevatir olduğunu söylemiştir."⁵⁷⁴

165- "Muruc-uz Zeheb" (Ali b. Hüseyin el Bağdadi - Mes'udi-), Gadirle ilgili hadisleri nakletmiş ve Gadir hadisi-

---

574- el Mirkat Fi Şerh-i Mişkat, c. 5, s. 568.

nin, ashap arasında yalnızca Hz. Ali'nin hakkında söylenildiğini vurgulamıştır.⁵⁷⁵

166- "Müstedrek-us Sahihayn" (Hafız Muhammed b. Abdullah-i Hakim ez Zehebi en Nişaburi, ö. h. 405), Gadir hadisinin sahih olduğunu isbatlamıştır.⁵⁷⁶

167- "el Müselsel bi'l Esmâ" (Hafız Muhammed b. Ebubekir Ömer el Medeni, ö. h. 581), Hz. Fatıma'nın cdilifini nakletmiştir.

168- "el Müsned" (Hafız İbn-i Rahıye İshak b. İbrahim el Hanzeli el Meruzi, ö. h. 237), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁷⁷

169- "el Müsned" (Ebu Abdullah Ahmed b. Hanbel eş Şeybani, ö. h. 241), "Gadir, "Tehnie" ve "Rahbe" hadislerini bir çok sahih senetlerle rivayet etmiştir.⁵⁷⁸

170- "el Müsned" (Hafız Osman b. Muhammed Ebu Şeybe el Absi, ö. h. 239), Gadir hadisini rivayet etmiştir.

171- "el Müsned-ul Kebir" (Hafız Ahmed b. Ali el Musuli Ebu Ya'la, ö. h. 307), Gadir hadisini nakletmiştir.⁵⁷⁹

575- Muruc-uz Zeheb, c. 2, s. 11-49.

576- Müstedrek-us Sahihayn, c. 3, s. 109-110-116-132-171-371-533.

577- Teşnifü'l Azın, s. 77, Kenz-ul Ummal.

578- Müsned, c. 1, s. 84-88-118-152-311, c. 4, s.281...

579- el-Bidaye ve'n Nihaye, c. 5, s. 209, c. 7, s. 337.

172- "Müsned-ul Mualllel" (Hafız Ahmed b. Amr Ebubekir, el Bezzaz, el Başir, ö. h. 292), Gadir hadisini bir kaç yolla rivayet etmiştir.⁵⁸⁰

173- "Mişkat-ul Mesabih" (... Hatip et Tebrizi, mezkur kitabı H. 737'de te'lif etmiştir), "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan nakletmiştir.⁵⁸¹

174- "Müşkil-ul Asar" (Hafız Ebu Cafer el Ezdi et Tahavi, ö. h. 321) Gadir hadisini Sa'd b. EbuVakkas ve Ali b. Ebu Talib'den rivayet etmiştir.⁵⁸²

175- "Mesabih-us Sünne" (Hafız Hüseyin b. Mes'ud Ebu Muhammed el Ferra el Beğavi, ö. h. 516), Gadir hadisini Zeyd b. Erkam'dan nakletmiştir.⁵⁸³

176- "Metalib-us Seul" (Ebu Salim Muhammed b. Talha el Kureşi en Nusaybi, ö. h. 652), Gadir hadisini ve "Tebliğ" ayetinin Hz. Ali hakkında nazil olduğunu nakletmiş ve Gadir gününün bayram olduğunu da vurgulamıştır.⁵⁸⁴

177- "Mearic-ul Ula..." (Şeyh Muhammed Sadrulalem), Gadirle ilgili bir kaç hadis ve ayet nakletmiş ve onun sahih ve mütevatir olduğu hakkında yazısı vardır.

580- Teşnif-ul Azan, s. 77.

581- Mişkat-ul Mesabih, s. 557.

582- Müşkil-ul Asar, s. 307-309.

583- Mesabih-us Sünne, c. 2, s. 199.

584- Metalib-us Sunl, s. 16-54.

178- "Mearic-ul Usul" (Cemaluddin Muhammed ez Zerendi, H. 750'dan sonra vefat etmiştir), Gadir olayı ile ilgili "Seele sailun" ayetinin nazil olduğunu nakletmiştir.

179- "el Mearif" (Ebu Muhammed Abdullah b. Muslim b. Kuteybe ed Dineveri, ö. h. 276), Gadir ve "İsabet-ud Dave" hadisini rivayet etmiş⁵⁸⁵ ve bir gencin, Gadir hadisiyle Ebu Hureyre'ye delil gösterdiğini de Ebu Hureyre'nin biyografisi bölümünde nakletmiştir.⁵⁸⁶

180- (Cemaluddin Ebu Mehasin Yusuf b. Salahuddin el İlanefi) Gadirle ilgili bazı hadisleri yazmış ve Gadir hadisinin sahih bir hadis olduğunu vurgulamıştır.⁵⁸⁷

181- "el Mu'temed Fi'l Mu'tekad" (Fadlullah Ebu Said eş Şafii et Turbeşti), Gadir hadisini nakletmiştir.

182- "el Mucem" (Hafız Abdullah b. Muhammed el Beğavi, ö. h. 317), "Rukban" hadisini nakletmiştir.⁵⁸⁸

183- "Mucem-ul Ubeda" (Ebu Abdullah Yakut el İlimvi er Rumi, ö. h. 626), "Gadir-i Hum" hakkında söylenen hadislerin doğru olduğunu Muhammed b. Cerir-i Taberi'den

---

585- El Maarif, s. 251-291. Şerh-i Nehc. İbn-i Ebi-l Hadid, c. 4, s. 338.

586- İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 360, Tahrişçiler bunu Mısır b. Meraif kitabından çıkarmışlardır.

587- El Mu'tasar Min'el Muhtasar, s. 413.

588- Riyaz-un Nozire, c. 2, s. 169.

nakletmiştir. Cerir-i Taberi Gadir hadisini 70 yolla rivayet etmiştir.⁵⁸⁹ Gelecek bölümde buna değineceğiz.

184- "Mucem-ul Avset" (Hafız Süleyman b. Ahmet el Hummi Ebu'l Kasım et Tabarani, ö. h. 360), "Gadir" hadisi ve "Rahbe" delilini nakletmiştir.⁵⁹⁰

185- "Mucem-ul Buldan" (Ebu Abdullah Yakut b. Abdullah ır Rumi el Himvi, ö. h. 626), Hazimi'den, Resulullah (s.a.a)'ın Gadir-i Hum'daki konuşmasını nakletmiştir.

186- "el Mucem-us Sağır" (Hafız Süleyman b. Ahmet b. Eyyub el Lahmi Ebu'l Kasım et Tabarani, ö. h. 360), Gadir hadisi ve "Rahbe" delilini nakletmiştir.⁵⁹¹

187- "el Mucem-ul Kebir" (Hafız Süleyman b. Ahmet ... et Tabarani), Gadir hadisini, Hz. Ali, Ebu Eyyub, Habeşi, Zeyd b. Erkam, Abdullah b. Ömer, Amr b. Murre, Cerir b. Abdullah, Huzeyfe b. Useyt'ten⁵⁹² rivayet etmiştir.⁵⁹³

188- "Marifet-us Sahabe" (Hafız Ebu Neim el-İsfehani, ö. h. 430), Gadir günündeki "Tetvic" hadisini nakletmiştir.

189- "Miftah-un Neca fi Menakıb-i Al-i Aba" (Mirza Muhammed b. Mutemedhan el Bidahşi), Gadirle ilgili bir kaç ayet ve hadis naklettikten sonra Gadir hakkında şöyle

---

589- Mucem-ul Udeba, c. 18, s. 80.

590- Mecma-uz Zevaid, c.9, s.108. Kenzilu'l Ummal, c. 6, s. 403

591- Mecma-uz Zevaid, c. 9, s. 108.

592- Kenz-ul Ummal, c. 6, s. 154

593- Mecma-uz Zevaid, c. 95- 106

yazıyor: "Gadir hadisi, bir çok yolla rivayet edilmiş; sahih ve meşhur bir hadistir."

190- "Maktel-ul İmam-is Sibt-ı-Şehid (a.s)" (Muvaffak b. Ahmed Ebu Mueyyed Hatib el Harezmi, ö. h. 568), Gadir hadisini pek çok kimseden nakletmiştir.

191- "el Milel ve'n Nihal" (Ebu'l Feth Muhammed b. Ebu'l Kasım eş Şchristani, ö. h. 548) "Gadir" ve "Tehnie" hadislerini nakletmiş ve "Tebliğ" ayetinin Gadir-i Hum'da nazil olduğunu söylemiştir.

192- "Men Reva Hadis'el Gadir" (Ehubekir Muhammed b. Ömer et Temimi el Bağdadi -el Cuabi- ö. h. 355), Gadir hadisini 125 yolla rivayet etmiştir.

193- "el Menakıb" (Ahmet b. Hanbel eş Şeybani, ö. h. 241), Gadir hadisini Bureyde, Zeyd b. Erkam, Ömer b. Hattab ve Malik b. Huveyris'ten nakletmiştir.

194- "el Menakıb" (Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed el Celabi -İbn-i Meğazili- ö. h. 483), Gadir hadisini bir çok yolla bir grup sahabeden nakletmiştir.

195- "el Menakıb" (Hafız Abdurrahman b. Ali İbn-i Cevzi, ö. h. 597), "Tehnie" hadisini nakledip şöyle yazıyor: Siyer alimleri, Gadir vakiasının, Hz. Peygamber'in Veda haccından döndükten sonra Zilhiccenin 18'inde vuku bulduğunda ittifak etmişlerdir.

196- "el Menakıb" (Hatib el Harezmi, ö. h. 568), Gadir hadisini ve Gadir olayı ile ilgili olan bir çok ayet ve hadisleri nakletmiştir.⁵⁹⁴

197- "Menakıb-i Ali b. Ebu Talib" (Ahmed b. Muhammed et Taberi -el Halili- mezkur kitabı H. 411'de te'lif etmiştir), Gadir gününde söylenen "Tehnie" hadisini nakletmiştir.

198- "el Munteka fi Siret-il Mustafa" (Saiduddin Muhammed el Kaziruni, ö. h. 758) Gadir hadisini zikretmiştir.

199- "Muntehe'l Kelam" (Mevlevi Haydar Ali Feyzabadi), Gadir hadisini Ahmed b. Hanbel ve Tirmizi'den nakletmiştir.

200- "Muntehe'l Medarik" (Saiduddin Muhammed b. Ahmed el Fereğani, ö. h. 700), Gadir hadisi ve Hz. Ali'nin iki beyt şiirini zikretmiştir.

201- "Minhac-us Sünne" (İbn-i Teymiye) şöyle yazıyor: "Gadir olayı, Resulullah'ın Veda haccından döndüğü sırada gerçekleşmiş, herkes onu nakletmiştir."⁵⁹⁵

202- "El Mevakıf" (Kadı Abdurrahman b. Ahmed el İcli ö. h. 756), Gadir hadisinin sahih bir hadis olduğunu söylemiştir.

594- Menakıb-i Harezmi, s. 93-94-112-124-130-217.

595- Minhac.us Sünne, c. 4, s. 13.

203- "Mevahib-ul Ledunniyye..." (Hafız Ahmet b. Ebubekir el Kastalani, ö. h. 926) şöyle yazmıştır: "Gadir hadisinin pek çok senetleri vardır, onlardan çoğunun senetleri sahih ve hasendir."⁵⁹⁶

204- "El Mucez" (Es'ad b. Ebu'l Fazl... el İclî, ö. h. 600), Gadir hadisini, Huzeyfe b. Useyd ve Amr b. Leyla'dan nakletmiştir.

205- "Meveddet-ul Kurba" (Seyid Ali Şahab el Hemedani, ö. h. 786), Gadir hadislerini bir çok yollarla nakletmiştir.

206- "Mizan-ul İtidal" (Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez Zehabi, ö. h. 748), Gadir hadisini Hz. Ali ve Zeyd b. Erkam'dan, "Rahbe" hadisini ise Amr-i Zimurre'den rivayet etmiştir.⁵⁹⁷

207- "Nesr-ul Leali" (Seyyid Abdülhamid b. Seyyid Mahmud-i Alusi el Bağdadi, ö. h. 1324), Gadir hadisinin kesin olarak Resulullah (s.a.a) tarafından söylendiğini vurgulamış ve Gadir-i Hum'un yerini Coğrafi açıdan belirlemiştir.⁵⁹⁸

208- "Nuhab-ul Menakıb" (Ebubekir Muhammed b. Ömer-i Temimi el Bağdadi -İbn-i Cuabi- ö. h. 335), Gadir hadisini 125 yolla nakletmiştir.

596- El Mevahib-ul Ledunniyye, c. 2, s. 13, c. 7, s. 13.

597- Mizan-ul İtidal, c. 2, s. 224-303.

598- Nesr-ul Leali, s. 166-170-172.

209- "Nedim-ul Ferid" (Meskuye lakabıyla tanınan Ebu Ali Ahmed b. Muhammed, ö. h. 421) Hz. Ali'nin hakkında şöyle yazıyor: "Hz. Ali, Gadir hadisine göre velayet sahibidir."

210- "Nuzul-ul Ebrar" (Mirza Muhammed b. Mu'temdhani el Bidahşi), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş, "Rahbe" ve "Tehnie" hadislerini yazarken Gadir hadisi hakkında da şöyle demiştir: "Bu hadis sahihtir, ashtaptan bir çoğu onu rivayet etmiştir."⁵⁹⁹

211- "Nezhret-ul Mecalis" (Şeyh Abdurrahman b. Abdusselam-i Safuri eş Şafii), "Secle sailun" ayetinin, Gadirle ilgili nazil olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁰

212- "Nesim-ur Rıza Fi Şerh-iş Şifa"⁶⁰¹ (Şeyh Ahmed b. Muhammed b. Ömer -Haffaci- ö. h. 1069), Gadir hadisini nakletmiştir.

213- "Necm-u Durer-is Simtayn" (Cemaluddin Muhammed ez Zeredni, H. 750'dan sonra vefat etmiştir), "Gadir", "Tehnie" ve "Tetviç" hadislerini ve Ömer b. Abdulaziz'in Gadirle ihticaç ettiğini yazmıştır.

214- "en Nihaye" (Ebu's Seadat Mubarek b. Muhammed b. Abdulkerim İbn-i Esir el Cizeri, ö. h. 606), Gadir hadisini İmam Şafii'den nakletmiş ve Ömer'in Gadir-i Hum'dak

---

599- Nüzul-ul Ebrar, s. 18-20-21.

600- Nezhret-ul Mecalis, c. 2, 242.

601- Nezhret-ul Mecalis, c. 3, s. 456.

Hız. Ali'ye söylediği şu sözüne de yer vermiştir: "Ya Ali! sen bu gün bütün mü'minlerin mevlası oldun."⁶⁰²

215- "Nevadir-ul Usul" (Hafız Muhammed b. Ali et Tirmizi, ö. h. 286), Gadir hadisini geniş bir şekilde Ebu Tufeyl'den rivayet etmiştir.

216- "en-Nevakız-u li'r-Revafız" (Seyyid Muhammed b. Abdurresul-i Berzenci eş Şafii, ö. h. 1103), Resulullah'ın bu hadisini: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır" sahih bilip onun bir çok yolla rivayet edildiğini yazmıştır.

217- "Nefakız-ur Revafız" (Mirza Mahdum b. Abdalbaki, ö. h. 991), Gadir hadisinin mütevatir olduğunu söylemiştir.

218- "Nur-ul Ebsar" (Seyyid Mumin b. Hasan eş Şeblenci, ö. h. 1250) "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili nazil olduğunu yazmıştır.⁶⁰³

219- "Hidayet-us Süada" (Kadı Şahabuddin Ahmed b. Ömer ed Devletabadi, ö. h. 849), Gadir hadisini ve "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili nazil olduğunu yazmıştır.

220- "Hidayet-ul Ukul" (Hüseyin b. İmam el Mensuri billah el Kasım-ı Yemeni, 1050), Gadir hadisini birçok yolla nakletmiş ve ta'likinde "Ben kimin mevlası isem Ali de onun

---

602- En Nihaye, c. 4, s. 246.

603- Nur-ul Ebsar, s. 78.

mevalıdır" hadisinin 150 yolla rivayet edildiğini vurgulamıştır.⁶⁰⁴

221- "Hidayet-ul Murtab fı Fazail-il Ashab" (Seyyid Ahmed b. Mustafa el Kadinhani), Gadir hakkındaki söylediği şiirleri, Şiirler bölümünde zikredilecektir.

222- "Vesiyet-ul Meal" (Şeyh Ahmet b. Fadl b. Muhammed-i Baksir el Mekki, ö. h. 1047), Gadir hadisini bir çok yolla nakletmiş ve Gadirle ilgili olan ayet ve hadisleri yazmıştır.

223- "Vesilet-ul Mutaabbidin" (Molla İakabıyla meşhur olan Ömer b. Muhammed Hızır-el Erdebili), "Tehnie" hadisini Burra b. Azib'den nakletmiştir.

224- "Vesilet-un Necat" (Mevlevi Muhammed Mubin el Lekhenvi) çeşitli yollarla Gadir hadisini nakletmiştir.

225- "Vefa-ul Vefa" (Nuruddin Ali b. Abdullah-el Hasani es Semhudi eş Şafii, ö. h. 911), Tehnie" hadisini iki yolla nakletmiştir.⁶⁰⁵

226- "el Velayet-u fit-Turuki Hadis-i Gadir" (Ebu Cafer Muhammed b. Cerir b. Yezid et Tabarani el Amuli, ö. h. 310). Bu kitapla ilgili Himvi'nin "Mucem-ul Buldan"da, Zehebi'nin "Tabakat"ta ve İbn-i Kesir'in de kendi tarihinde

---

604- Hidayet-ul Ukul, s. 30.

605- Vefa-ul Vefa, c. 2, s. 173.

bir takım açıklamalar vardır. Taberi mezkur kitapta Gadir hadisini yetmişten fazla yolla rivayet etmiştir.

227- "Yenabi-ul Mevedde" (Şeyh Süleyman b. Şeyh İbrahim-el Hüseyni el Balhi el Kunduzi el Hancfi, ö. h. 1293), Kunduzi bu kitapta Gadir hadisini bir çok yolla rivayet etmiş ve "Tebliğ" ayetinin Gadir-i Hum da Hz. Ali hakkında nazil olduğunu ve Gadirle ilgili diğer bir kaç hadis, ihticac ve delilleri de zikretmiştir.⁶⁰⁶

606- Yenabi-ul Mevedde, s. 34-38-40-120-249-482-484.

11. BÖLÜM

YAZARLARIN GADİR HADİSİNE VERDİKLERİ ÖNEM

11. Bölüm

YAZARLARIN GADİR HADİSİNE VERDİKLERİ ÖNEM

Alimler Gadir hadisesine çok önem vermiş, kitaplarda yazdıkları senetleriyle yetinmeyip bu hadis hakkında özel kitaplarda te'lif etmişlerdir.

Bu hadisin tahrif edilmemesi ve yok olmaması için bir çok alimler, hadisin senet ve metnini özel kitaplarda kaydetmişlerdir. Bu bölümde onlardan bazılarının isimlerini zikrediyoruz:

1- Hafız Ebu Cafer b. Cerir b. Yezid b. Halid et-Taberi,⁶⁰⁷ (Tefsir ve Tarih kitaplarının yazarı; d. h. 224, ö. h. 310) bu konuda "el Velaye fi Turuk-i Hadis-il Gadir" kitabını yazmış ve 70 kûsûr tarikle Gadir hadisini rivayet etmiştir.

607- Tarih-i Bağdadi c. 1, s. 162-169 ve Tezkire-i Zehebi c. 1, s. 277-283.

Himvi Taberi'nin hayatı bölümünde şöyle yazıyor: Taberi, İmam Ali (a.s)'ın faziletleri hakkında kitap yazmıştır, kitabın ilk başlarında Gadir-i Hum hakkında rivayet edilen hadisleri sahih bilmiş ve O'nun faziletlerini anlatmış fakat kitabı tamamlamamıştır.⁶⁰⁸

Himvi yine Taberi hakkında şöyle yazıyor: "Bir kimse-den bid'at görünce onu kovup kendisinden uzaklaştırıyor-du. Taberi, Bağdat'ta bazılarının Gadir-i Hum olayını yalanladıklarını ve onların; "Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da iken Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s) Yemen'de idi." Şeklindeki sözlerini hatta bu konuyla ilgili şiirler de yazdıklarını duyunca." Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s)'ın fazileti hakkında konuşmaya başladı ve Gadir-i Hum hadisinin senetlerini zikretti ve bir çok insan onun konuşmalarını dinlemek için etrafında toplandılar, Rafizilerden bir grup da onun sözlerinden yararlanarak sahabelere dil uzatmaya başladılar; "Taberi durumu böyle görünce Ebu Bekir ve Ömer'in faziletleri hakkında da bazı sözler söyledi."⁶⁰⁹

Zehebi de şöyle yazıyor: "İbn-i Ebu Davud'un Gadir hadisi hakkındaki konuşması Taberi'ye ulaştığında "Fezail" kitabını yazıp Gadir hadisinin sıhhati hakkında konuşma yaptı." Zehebi sonra şöyle diyor: "Ben İbn-i Cerir'in bu hadisin senetleri hakkında bir kitap yazdığını gördüm ve

---

608- Mucem-ul Udeba, c. 18, s. 80.

609- Mucem-ul Udeba, c. 18, s. 74.

hadisi pek çok yollarla rivayet ettiğinden dolayı şaşırıp kaldım.⁶¹⁰

İbn-i Kesir, Taberi'nin hayatı bölümünde şöyle yazıyor: "Ben, Taberi'nin iki cilt kitabını gördüm, Gadir-i Hum hadislerinin senetlerini zikretmişti ve başka bir kitabında ise "Tayr" hadisinin senetlerini yazmıştır.⁶¹¹

İbn-i Hacer de bu son dediğimiz kitabı Taberi'ye nisbet vermiştir.⁶¹²

Şeyh Tusi "Fihrist" kitabında, bu kitabı Taberi'ye nisbet vererek şöyle yazıyor: "Ahmed b. Abdun, Ebu Bekir-i Durri'den, o da İbn-i Kamil'den onu nakletmiştir."

Seyyid b. Tavus, "İkbal" kitabında şöyle yazıyor: "Muhammed b. Cerir-i Taberi "Er-Red Ala'l Harkusiyye" kitabında, Gadir hadisini 57 yolla rivayet etmiştir.

2- İbn-i Ukde⁶¹³ ismiyle meşhur olan Hafız Ebu Abbas el-Kufi Ahmed b. Muhammed b. Said el-Hemdani (ö. h.

610- Tabakat-ul Huffaz, c. 2, s. 254.

611- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 11, s. 146.

612- Telhizib-ut Telhizib, c. 7, s. 337.

613- Alimlerin hayatını yazan kitaplar İbn-i Ukde'nin hayatını da yazmışlardır. İbn-i Ukde h. 249'da Kufe'de dünyaya gelmiştir. Taberani İbn-i Adi, Ebu Bekir el-Cu'abi, Ebu Ali en-Nişaburi, Ebu Ahmed Hakim ondan rivayet nakletmişlerdir.

Askalani, İsabe ve Telhizib-ut Telhizib'de, Suyuti, Cenâluddin-i Halebi, Sen'ani, Nişaburi, Keccati, Sibt b. Cevzi ve Harezmi ona itimad etmişlerdir. Bu konuda, şu kitaplara bakabilirsiniz: Siyer-i A'lam-un Nubela, c. 15, s. 340, Tarih-i Bağdat, c. 5, s. 14, Mizan-ül

333) "el Vilayet-u fi Turuk-i Hadis-i Gadir" kitabında, 105 yolla Gadir hadisini rivayet etmiştir.

İbn-i Esir "Usd-ul Gabe"de ve İbn-i Hacer "İsabe"de bu kitaptan pek çok rivayet nakletmişlerdir.

İbn-i Hacer, Gadir hadisini zikrettikten sonra şöyle yazıyor: "Ebu Abbas İbn-i Ukde bu hadisin senetlerini toplamış ve 70 kûsür sahabeden onu rivayet etmiştir."⁶¹⁴

Feth-ul Bari (Şerh-i Sahih-i Buhari)de şöyle geçiyor: "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*" hadisini, Tirmizi ve Nesai nakletmiş ve bir çok yollarla da rivayet edilmiştir. İbn-i Ukde de, bu hadisin senetleri hakkında özel bir kitap yazmıştır; onun bir çok senetleri de sahihtir.

Şemsuddin el-Menavi eş-Şafii⁶¹⁵, Hafız-i Kuncî eş-Şafii⁶¹⁶ ve Necâşi,⁶¹⁷ İbn-i Ukde'nin böyle bir kitap yazdığını söylüyorlar.

Seyyid İbn-i Tavus şöyle yazıyor: "Müellifin (h. 330)'da yazmış olduğu nüshası bende vardır, Şeyh Tusi ve bir grup alimlerin yazısı da üzerindedir. Bu kitapta, Resulullah

İt'idal, c. 1, s. 136, el-Vafî bi'l- Vefayat, c. 7, s. 395, Lisan-ül Mizan, c. 1, s. 263.

614- Tuhzib-ül Tuhzib, c. 7, s. 337.

615- Feyz-ül Kadir, c. 6, s. 218.

616- Kifayet-ut Talib, s. 15.

617- Fihrist-i Necâşi, s. 67.

(s.a.a)'in Gadi-i Hum'daki buyurmuş olduğu hadisi 105 yolla rivayet etmiştir.⁶¹⁸

Heddar şöyle yazıyor: "İbn-i Ukde bu hadisi 105 saha-beden rivayet etmiştir."⁶¹⁹

3- Hafız Ebu Bekir: Muhammed b. Ömer b. Muhammed b. Salim et-Temimi el-Bağdadi el-Cuabi⁶²⁰ (ö. h. 355), "Men Reva Hadise Gadir-i Hum" kitabını yazmıştır.

Necaşi de şöyle yazıyor: "Men Reva Hadise Gadir-i Hum" kitabı Cuabi'nin yazdığı bir kitaptır.⁶²¹

Servi de şöyle yazıyor: "Ebu Bekir el-Cuabi, Gadir hadisini 125 yolla nakletmiştir." Kafi kitabının müellifinden ise şöyle naklediliyor: Kadı Ebu Bekir-i Cuabi bizlere, Gadir-i

---

618- İkbâl, s. 663.

619- Kavl-ul Fasl, c. 1, s. 445.

620- Cuabi'nin hayatı için şu kitaplara bakabilirsiniz: Tarih-i Bağda, c. 3, s. 26-31, Tezkiret-uz Zehebi, c. 3, s. 138-11. Bu kitaplarda onu, ilk hafızlardan bilmiş ve şöyle yazmışlardır: 200 bin hadisi senetleriyle birlikte ezberlemişti ve kendi asrının hafızlarından daha üstün idi Darukutni, İbn-i Şahin, İbn-i Zerkuye, İbn-i Fazl-i Kattan, Ali el-Mukri, Ali er-Rezzaz, Hafız Ebu Naim, İbn-i Hasneviyye, Hakim Ebu Abdullah vs. ondan rivayet nakletmişlerdir.

Ebu Ali Muaddil, Cu'abi'nin hakkında şöyle yazıyor: O hadisi tanımakta ve aynı zamanda ravilerin isim ve kunyelerini, onların doğum ve vefat tarihlerini, mezheplerini ve vasıflarını çok iyi biliyordu. Bu konularda uzman idi ve kendi asrında, onun gibi hadis dahında bilgisi olan bir kimse yoktu.

621- Fihrist-i Necaşi, s. 281.

Hum olayını, Ebu Bekir, Ömer, Osman ve diğer 75 sahabe-den nakletti.⁶²²

Ziya-ul Alemin'de ise, şöyle yazılmıştır: Cuabi "Nuhab-ul Menakıb" kitabında, Gadir hadisini 125 yolla nakletmiştir.

4- Ebu Talib Ubeydullah⁶²³ b. Ahmed b. Zeyd el-Enbari el-Vasiti (h. 356'da Vasıt'ta vefat etmiştir) "Turuk-u Hadis-i Gadir" kitabını yazmıştır. Necaşi de bu kitabı ona nisbet vermiştir.⁶²⁴

5- Ebu Galib Ahmet b. Muhammed ez-Zerari, (ö. h. 368) Gadir huthesi hakkında bir kitap yazmıştır. Kendisi, torunu Ebu Tahir ez-Zerariye için yazdığı "Âl-i A'yun" kitabındaki risalesinde bunu açıkça söylemiştir.

6- Ebu Fazl Muhammed b. Abdullah b. Mutallib eş-Şeybani (ö. h. 372) asrında yaşayan Necaşi, onun "Men Reva Hadis-i Gadir-i Hum" kitabını te'lif ettiğini yazıyor.⁶²⁵

7- Hafız Ali b. Ömer b. Ahmed ed-Darukutni⁶²⁶ el-Bağdadi (ö. h. 385) Kunci eş-Şafii, Gadir hadisini zikretti-

---

622- Menakıb-ı Servî, s. 1, s. 529.

623- Şeyh Tusi'nin Fihrist kitabında "Abdullah yazmıştır.

624- Fihrist-i Necaşi, s. 161.

625- Fihrist-i Necaşi, s. 282.

626- Hayatı bir çok tarih ve biyografi yazar kitaplarında yazılmıştır. Hatib, tarihinde, c. 12, s. 34'te şöyle yazıyor: Kendi asrında çok büyük bir bilgin ve ustad idi; hadis ilmi diğer bir çok ilimlerde uzman idi.

ğinde şöyle yazıyor: Hafız Darukutni, bu hadisin senetlerini bir kitapta toplamıştır.⁶²⁷

8- Şeyh Muhsin b. Hüseyin b. Ahmed en-Nişaburi el-Huzai, (Abdurrahman Nişaburi'nin amcasıdır) Şeyh Muntecebuddin Fihrist kitabında, onun "Beyan-u Hadis-il Gadir" kitabını te'lif ettiğini yazıyor.

9- Ali b. Abdurrahman b. İsa b. Urve el-Cerrah (ö. h. 413) "Turuk-u Haber-il Vilayet" kitabını yazmıştır.⁶²⁸

10- Ebu Abdullah-il Hüseyin b. Abdullah b. İbrahim el-Cezairi (h. 411, Sefer ayının 15'inde vefat etmiştir) "Kitab-u Yevm-il Gadir" isminde bir kitap te'lif etmiştir.⁶²⁹

11- Ebu Said Mes'ud b. Nasir b. Abdullah b. Ahmed es-Seczi (Secistani)⁶³⁰ (ö. h. 477) 17 cilt, "ed-Diraye fi Hadis-il Vilaye" kitabını te'lif etmiş ve Gadir hadisinin senetlerini yazmıştır. Bu hadisi, 120 sahabeden rivayet etmiştir.⁶³¹

627- Kifayet-ut Talib, s. 15.

628- Fihrist-i Necâsi, s. 192.

629- Fihrist-i Necâsi, s. 15.

630- Zehabi, Tezkire kitabında (c. 4, s. 16'da) şöyle yazıyor: O hafız, fakih ve çok te'lif sahibidir. Muhammed b. Abdulvahid, onun hakkında böyle demiştir: Ondan daha iyi hadisi nakleden muhaddis görmedim." İbn-i Kesirde Tarih kitabında (c. 12, s. 127'de) onun hakkında şöyle yazıyor: "O, çok sefer yapmış ve bir çok kimselerden hadis almıştır; o, hafız, hattı (yolu) ve rivayetleri sahih olanlardandır.

631- Menakıb-i İbn- Şehraşub, c. 1, s. 529.

Cemaluddin Seyyid İbn-i Tavus şöyle yazıyor: "Secistani'nin o kitabı yanımdadır."⁶³² O, "Yakin" kitabında bazı sözleri ondan nakletmiştir.

İbn-i Ebi Hatem-i Şami "Durr-un Nazim..."de ondan rivayet ediyor.

Şeyh İmaduddin-i Taberi de "Kitab-ul Vilaye" ile tanınan "Bişaret-ul Mustafa" kitabında ondan rivayetler nakletmiştir. Ondan hadis nakletmesi ve bu kitabın, onun yanında olduğunu göstermektedir.

12- Ebu'l- Feth Muhammed b. Ali b. Osman el-Keraciki (ö. h. 449) "Uddet-ul Besir fi Hacc-i Yevm-il Gadir" kitabını yazmıştır.

Allame Nevevi bu kitap hakkında şöyle yazıyor: "Bu, çok faydalı bir kitaptır, İmam Emir-ul Mu'minin (a.s)'ın Gadir günündeki imametini isbat ediyor, bu konuyu çok iyi açıklamıştır; öyle ki, Şialar için imamet konusunda bu kitap yeterlidir; bu kitabı, Trablus'ta, Şeyh Ebu'l Ketaib Ammar'a yazmıştır."⁶³³

13- Ali b. Bilal⁶³⁴ b. Muaye b. Ahmed el-Mehlebi "İlâdis-ul Gadir" isminde bir kitap yazmıştır.⁶³⁵

632- İktâ-i Seyyid-i İbn-i Tavus, s. 663.

633- Mustedrek-ül Vesail, c. 3, s. 498.

634- Menakıb-i İbn-i Şehraşub da, "Hilal" ve Fihrist-i Tusi de ise "Bilal" yazılmıştır.

635- Fihrist-i Tusi, s. 96, Menakıb-i Şehraşub, c. 1, s. 529. cf-

14- Şeyh Mansur el-Lai er-Razi, "Hadis-ul Gadir" isimli bir kitap yazmış, bu kitapta Gadir hadisinin ravilerini alfabe tertibiyle düzenlemiştir.

Şeyh Ebu'l Hasan eş-Şerif "Ziya-ul Alemin"de ve İbn-Şehraşub da "Menakıb"⁶³⁶da bu kitabı, ona isnat etmişlerdir.

15- "Fezail-u Emir-il Muminin" kitabının müellifi Şeyh Ali b. Haşan-i Taturi el-Kufi Gadirle ilgili "Vilayet" kitabını yazmıştır.⁶³⁷

16- İbn-i Haddad Haskani ile meşhur olan Hafız Ubeydullah b. Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Haskan Ebu'l Kasım Hakım el-Haskani⁶³⁸ en-Nişaburi (ö. h. 490) "Duat-ul Hudat" isimli bir kitap te'lif etmiş ve Gadir hadisini de bu kitapta yazmıştır.

Seyyid İbn-i Tavus ona: "O kitap bizim yanımızda bulunur" demiştir,⁶³⁹ Şeyh Ebu Hasan Şerif de "Ziya-ul Alemin" kitabında, onun öyle bir te'lif sahibi olduğunu yazıyor.

Mecalin, s. 59.

636- Menakıb, c. 1, s. 529.

637- Fihrist-i Tusi, s. 92.

638- Zehabi Tezkire, c. 3, s. 390'da onun hakkında şöyle yazıyor: O, hadis ilmine çok önem veren, yaşlı ve te'lifat sahibi bir kimsedir; hadisleri senetleriyle beraber zikretmiştir.

639- İkbâl, s. 663.

17- Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebi⁶⁴⁰ eş-Şafii (ö. h. 748) "Tarih-u Hadis-il Vilaye" kitabını yazmıştır.

Zehebi'nin kendisi Tezkire de şöyle yazıyor: Tayr hadisini, bir çok yolla rivayet etmişlerdir. Ben bu konuda bir kitap yazmışım "Vilayet hadisi" hakkında da ayrıca bir kitap yazmışım, bu hadisin "senetleri çok iyidir."⁶⁴¹

18- Şemsuddin Muhammed b. Muhammed Ebu'l Hayr-i Dimaşki eş-Şafii el-Mukri; İbn-i Cizeri⁶⁴² ile meşhurdur. (ö. h. 833); Gadir hadisinin tevatürünün isbat etmesi için, "Esne'l- Metalib fi Menakıb-i Ali b. Ebi Talib" isimli bir kitap yazmıştır, Gadir hadisini 80 yolla rivayet etmiş ve onu

640- Cizeri Tabakat-ul Kurra'da (c. 2, s. 71'de) şöyle yazıyor: Güvenilir ve büyük üstattır; kendisi de 100 üstattan ders almıştır. Sebki Tabakatın da (c. 5, s. 219'da) onu övmüştür. İbn-i Kesir'in Tarih kitabında (c. 14, s. 225) şöyle yazıyor: Büyük hafız, İslam tarihçisi ve muhaddislerin üstadıdır, o muhaddis ve hafızlar onunla son bulmuştur.

İbn-i Hacer "Dürrer"de (c. 3, s. 336-380 onun yazdıkları kitapların isimlerini yazarak onu övmüştür.

641- Tezkiret-ul Huffaz-i Zehebi, c. 3, s. 23.

642- Sehavi, "Zev-ul Lami'de" (c. 9, s. 255-260) onun ustalarının isimlerini yazdığında, onun bir çok ilimlerde bilgi sahibi olduğunu yazıyor ve bir çok ustalardan fetva ve ders deme izni almıştır diyor, yukarıda zikrettiğimiz kitabı da onun te'liflerinden sayılıyor.

Şekaik-un Numaniyye, c. 1, s. 39-49 ve başka kitaplarda onun biyografisi yazılmıştır.

kabul etmeyenlerin cahil ve mutaassıp olduklarını söylemiştir.

Bu kitabın iki nüshası, Mir Hamid Hüseyin el-Hindi (Abakat'ın Müellifi)'nin kütüphanesinde mevcuttur.

Şeyh Ebu'l Hasan Şerif de "Ziya-ul Alemin"de zikrettiğimiz kitabı ona nisbet veriyor.

19- Mevla Abdullah b. Şah Mensur-i Kazvini et-Tusi, "Vesail-uş Şia"nın müellifinin asrında yaşıyormuş, "Risalet-ul Gadiriyye" kitabını yazmıştır.⁶⁴³

20- Seyyid Sibt-ul Hasan el-Caysi, el- Hindi, "Hadis-ul Gadir" kitabını yazmıştır. Bu kitap, Orduca ve Hintçe yayınlanmıştır.

21- Seyyid Mir Hamid Hüseyin b. Seyyid Muhammed Kuli el-Musevi, el-Hindi el-Luknevi (h. 1306'da, 60 yaşlarında vefat etmiştir) Abakat kitabının ikinci cildinin 1080 sayfasında Gadir hadisinin senetlerini yazmış ve tevatürünü isbat ederek onu açıklamıştır.

Allame Emîni, Gadir ansiklopedisinin bu bölümünde "Abakat" kitabı ve yazarını çok övmüştür.

22- Seyyid Mehdi b. Seyyid Ali el-Garfi el-Bahrani el-Necefi (ö. h. 1343) "Hadis-ul Vilayeti fi Hadis-il Gadir" kitabını yazmıştır.

643- "Emel-ul Amil."

23- Şeyh Abbas-i Kummi (ö. h. 1359) "Feyz-ul Kadir fi Hadis-il Gadir" kitabını 300 sayfada te'lif etmiştir. O, 14. yüzyılın büyük muhaddis ve yazarlarındanıdır.

24- Seyyid Murtaza Hüseyin el-Hatib Fethipuri el-Hindi "Tefsir-ut Tekmil" kitabını te'lif edip ve Gadir olayıyla ilgili nazil olan İkmal ayetini tefsir etmiştir; bu kitap Hintçe de basılmıştır.

25- Şeyh Muhammed Rıza b. Şeyh Tahir Âl-i Ferecullah el-Necefi "el Gadir-u fi'l- İslam" kitabını yazmış ve bu konuyu çok iyi bir şekilde açıklamıştır.

26- Hacı Seyyid Murtaza el-Husrovsahi et-Tebrizi, çağımızın alimlerindenıdır, bu konu hakkında çok iyi ve derin bir şekilde araştırma yapmış ve "İhda-ul Hakir fi mana Hadis-il Gadir kitabını yazmıştır.

Tamamlama

İbn-i Kesir şöyle yazıyor:⁶⁴⁴ Tefsir ve Tarih sahibi "Ebu Cafer Muhammed b. Cerir-i Taberi" bu hadise çok önem vermiş ve bu konuda iki cilt kitap yazarak hadisın metin ve senetlerini bir araya toplamıştır.

Büyük Hafız Ebu'l Kasım İbn-i Asakir de bu konuda bir çok hadis nakletmiştir.

Şeyh Süleyman el-Hanefi de şöyle yazıyor:

644- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 208.

"Ebu Hamid el-Gazali'nin üstadı ve imam-ul Haremeyn lakabıyla meşhur olan Ebu'l Meali el-Cuveyni,⁶⁴⁵ bu konuda gördüğü bir kitaptan taaccüp ederek şöyle demiştir: "Ben Bağdat'ta Gadir-i Hum rivayetleri hakkında bir kitap gördüm. Gadir-i Hum olayının rivayetlerini zikretmişti, kitabın üzerinde 28. cilt yazmıştı, daha 19. Cildi de vardır yazıyordu..."⁶⁴⁶

Alevi el-Heddar el-Hadad da şöyle yazıyor: Hafız Ebu'l Ala el-Atar el-Hemdani⁶⁴⁷ diyordu ki: "Ben bu hadisi (mevla hadisini) 250 yolla rivayet ediyorum."⁶⁴⁸

645- İbn-i Halkan tarihinde (c. 1, s. 312) onun hakkında şöyle yazıyor: "O İmam Şafii'nin en bilgili taraftarlarından. Ve bir çok ilimlerde, çok fazla bilgisi var idi. d. h. 419, Vefatı ise 478'de imiş. Hayatını yazanlar onu övmüşlerdir.

646- Yenabi-ul Mevedde, s. 36.

647 -Hafız Attar el-Hemdani, H. 488 de doğmuş, 569'da ise vefat

Ve bu konuyla ilgili bir takım diğer kitaplar da vardır biz geçmiş bölümlerde onlardan bazılarının isimlerini yazdık.

---

etmiştir. Zehebi Tezkire (c. 4, s. 118) de onun hayatını yazmıştır. Sem'ani çok iyi kelimelerle onu övmüştür. Abdulkadir el-Hafiz yazıyor: O Kur'an-i ilimlerde çok bilgili idi, bir çok te'lifleri vardı, onlardan biri, 50 ciltlik "Zad-ul Misafir"dir Biyografi yazarlarının bir çoğu onu övmüştür.

648- Kavl-ul Fasl, c. 1, s. 445.

12. BÖLÜM

GADİR HADİSİNİN SENEDİNE VERİLEN ÖNEM

**1- Hafızların, Gadir Hadisinin Senediyle İlgili Olan
Bazı Sözleri.**

---

12. Bölüm

GADİR HADİSİNİN SENEDİNE VERİLEN ÖNEM

1- Hafızların, Gadir Hadisinin Senediyle İlgili Olan Bazı Sözleri:

Bu bölümden maksat, hadisin sıhhatini ortaya çıkarmak veya tevatürünü isbat etmek değildir. Çünkü hiç kimse onun sahih olduğunu inkar edemez Gadir hadisi öyle bir hadistir ki, inkar edilecek değildir. Zira, bir çok raviler "sahihayn"ın ravilerindendirler, tevatürü de (lafzı, manevi ve icmali) inkar edilecek bir şey değildir. Yakın ve uzak olan herkes, onun doğruluğuna şahadet etmiş, onu rivayet etmiş ve yazarların çoğu hadis, tarih, tefsir ve kelam kitaplarında ona yer vermişlerdir; özellikle bu hadis hakkında kitap telif etmişlerdir. Resulullah (s.a.a) bu hadisi buyurduğu günden itibaren, çağımıza kadar bu feryat kesilmemiştir ve tazeliği bozulmadan her zaman için yaşayacaktır. Görünen güneşi inkar eden hariç hiç kimse onu inkar edemez.

Bu bahsi, sözkonusu etmekten maksadımız, Sünni ve Şia alimlerinin Gadir hadisinin sahih olup tevatürü üzerinde ittifak ettiklerini bildirmek ve değerli okuyuculara, bu açık yoldan sapanların, ümmetin üzerinde icma ettiği meselenin karşısında olduklarını göstermektir. Zira Resulullah'ın kendisi buyurmuştur ki: "*Ümmet hata üzerinde icma etmez.*"

Gadir hadisi hakkında görüşlerini belirterek onu sahih bilen alimlerden bazıları şunlardır:

1- Hafız Ebu İsa Tirmizi (ö. h. 279) Gadir hadisini naklettikten sonra şöyle yazıyor: "Bu hadis hasen ve sahihtir."⁶⁴⁹

2- Hafız Ebu Cafer el-Tahavi (ö. h. 321) şöyle yazıyor: "Ebu Cafer şöyle dedi: Birisi söz konusu hadisi inkar etti, onun muhal olduğunu zannetti, Resulullah (s.a.a)'ın Hac niyeti ile Medine'den çıkıp Mekke'ye giderken Cuhfe'de olan Gadir-i Hum'a yetiştiğinde Hz. Ali O'nunla beraber olmadığını söyledi ve Ahmed'in senediyle olan şu rivayeti de zikretti: Cafer b. Muhammed, babasından rivayet ediyor ki; "Biz Cabir b. Abdullah-i Ensari'nin yanına gittik, o Resulullah (s.a.a)'ın Haccet-ul Veda hadisinin, şöyle olduğunu bize söyledi: "... Sonra Ali (a.s) Yemen'den Peygamber'in yanına geldi..."

649- Sahih-i Tirmizi, c. 2, s. 298.

Ebu Cafer sonra devam ederek: "Gadir hadisi senedi sahih olan bir hadistir, hiç kimse onun ravileri hakkında şüphe etmemiştir, Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum da Hz. Ali'ye bu sözü söylemiştir. Ancak, hac merasiminden Medine'ye dönerken söylemiştir; Medine'den hacca giderken değil dedi."

3- Fakih Ebu Abdullah-i Mahamili el-Bağdadi, (ö. h. 330) "Emali" kitabında bu hadisin, sahih bir hadis olduğunu bildirmiştir.⁶⁵⁰

4- Ebu Abdullah el-Hakim (ö. h. 405) Gadir hadisini bir çok yolla rivayet ederek, onu sahih bilmıştır.⁶⁵¹ (yedinci ve onuncu bölümde bu konu hakkında yeterince bahsettik).

5- Ebu Muhammed-i Asimi "Zeyn-ul Feta" kitabında yazıyor: "Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."* Ümmet bu hadisi kabul etmiş ve esaslara da muvafiktir."

6- Hafız İbn-i Abdulberr el-Kurtubi (ö. h. 463) "Muahat" "Rayet" ve "Gadir" hadislerini yazdıktan sonra, "Bunların hepsi, sabit ve doğru hadislerdir" demiştir.⁶⁵²

7- Fakih Ebu'l Hasan-i Mağazili eş-Şafii (ö. h. 483) "Menakıb kitabında üstadı Ebu'l Kasım Fazl b. Muhammed-i İsfehani'den rivayeti naklettikten sonra, şöyle

---

650- Kenz-ul Ummal, Hindi, c. 6, s. 399.

651- Müstedrek-us Sahihayn, c. 3,

652- İstiab, c. 2, s. 373.

yazıyor: "Ebu'l Kasım diyor ki: Bu Resulullah (s.a.a)'in sahih hadislerindendir. "Aşere-i Mubeşşere"'nin de içinde bulunduğu yüz sahabe bu hadisi rivayet etmişlerdir. Bu kesin bir hadistir, onun hiç bir sakıncası yoktur ve bu fazilet sadece Ali (a.s) içindir.

8- Hüccet-ul İslam Ebu Hamid-i Gazali (ö. h. 505) şöyle yazıyor: Ehl-i Sünnet alimleri, hadisin metni üzerinde icma etmişlerdir ve bu hadisin "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır*" Resulullah (s.a.a)'in Gadir-i Hum günündeki hutbesinden olduğunu Ömer'in o gün Hz. Ali'ye "Ne mutlu, Ne mutlu sana Ya Ali..."⁶⁵³ dediğini kabul etmişlerdir.

9- Hafız Ebu'l Ferec İbn-i Cevzi el-Hanbeli (ö. h. 597) "Menakıb"da şöyle yazıyor: "Siyer alimleri, Gadir vakiasının, Resulullah (s.a.a)'in Haccet-ül Veda (18 zilhicce)dan dönerken vaki olduğunda ve Orada 120 bin kişinin de bulunup bu olaya şahit olmaları ve Gadir hadisini duymaları hususunda ittifak etmişlerdir."

10- Ebu Muzaffer Sıbt b. Cevzi el-Hanefi (ö. h 654), bir çok yolla Gadir hadisinin tamamını rivayet ettikten sonra şöyle diyor: "Bunların hepsini fazlasıyla Ahmed b. Hanbel "Fezail"de yazmıştır.

653- Sırr-ul Alemin, s. 9.

Eğer Ömer'in Ali'ye "Bugün sen, benim ve bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun" diye dediğini nakleden rivayetlere zayıftır diyen olursa, cevap şudur:

Bu rivayet sahihtir; ancak zayıf olan hadis, Ebu Bekir Ahmed b. Sabit el-Hatib'in, Abdullah b. Ali b. Beşir'den, o da Ali b. Ömer-i Darukutni'den, o da Ebu Nasr-i Habşundan, o da b. Musa b. Eyyub-i Hilal'dan ve nihayet... Ebu Hureyre'den naklettiği hadistir. Sonunda da şöyle ekliyor:

"Resulullah (s.a.a): *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır"* buyurduğu zaman İkmal, (el yevme ekmeltu lekum...) ayeti nazil oldu."

Mezkur hadisi sadece "Habşun" rivayet etmişti diyorlar, ama biz onun hadisini delil getirmiyoruz, ancak Ahmed'in "Fezail'de sahih, senetle Berra b. Azib'den naklettiği hadisi delil olarak zikrediyoruz.

Sözünün devamında da şöyle diyor: "Siyer alimlerinin ittifakına göre, Gadir olayı şöyledir: Resulullah (s.a.a) Haccet-ul Veda'dan döndükten sonra, 120 bin sahabeyi bir araya toplayıp onlara şöyle buyurdular:

"... *Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır...*" Resulullah (s.a.a) mezkur ibareti açıkça söylemiştir, işaret ve kinaye ile değil...⁶⁵⁴

654- Tezkiret-ul Havas, s. 18.

11- İbn-i Ebu'l Hadid-i Mu'tezili (ö. h. 655) Gadir hadisini çok meşhur olan hadislerden bilip onu Emir-ul Müminin Ali (a.s)'ın faziletlerinden saymış⁶⁵⁵ ve İmam Ali (a.s)'ın "Şura günündeki, içerisinde Gadir hadisi de bulunan delilini "mustefiz" bir rivayet olarak nakletmiştir.⁶⁵⁶

12- Hafız Ebu Abdullah-i Genci eş-Şafii (ö. h. 658) Ahmed'in yollarıyla Gadir hadisini yazdıktan sonra şöyle diyor: "Gadir hadisinin bir senetle rivayet olması sana yeter, nerede kaldı ki onun senetlerini Ahmed gibi bir imam toplamış olsun. "Musned"inde hadis senetlerini toplamıştır." Hadisi, Ebu Said-i Tirmizi'nin yollarıyla "Camia" kitabında rivayet ettikten sonra da, şöyle diyor: "Hafız Darukutni, hadis rivayet edildiği yolları bir ciltte toplamıştır, Hafız İbn-i Ukde-i Kufide bu konuda özel bir kitap yazmıştır; siyer ve tarih alimleri de Gadir-i Hum olayını ayrıntılarıyla rivayet etmişlerdir. Şam muhaddisi de kitabında, Gadir hadisini bir çok yolla bir kaç sahabe ve Tabiinler'den rivayet etmiştir."

Daha sonra da Mahamili'nin yoluyla hadisi naklederek şöyle devam ediyor: "Bu hadis, meşhur ve "hasen" bir hadistir; ravileri emin ve değişik senetlerini yan yana koyduğumuzda hadis sahih olduğu ortaya çıkıyor."⁶⁵⁷

655- Bu kitabın 5. bölümüne bakabilirsiniz.

656- Şerh-i Nehtc-ul Belağa, c. 2, s. 449.

657- Kifyacı-ut Talib, s. 15-17.

13- Şeyh Ebu'l Mekarim-i Simnani (ö. h. 736) "Urvet-ul Vuska"da şöyle yazıyor: "Resulullah (s.a.a), Ali (a.s)'a şöyle buyurdu: *"Sen benim için, Musa'ya Harun gibisin, ancak benden sonra peygamber yoktur."*

Velayet hadisi hakkında da şöyle yazıyor: "Bu hadis (Gadir hadisi), ittifak edilen bir hadistir. Bu hadise göre, Hz. Ali vasilerin en büyüğü olup onun kalbi Resulullah (s.a.a)'ın kalbidir. Seyyid-us Siddikin, Resulullah (s.a.a)'ın mağara arkadaşı Ebu Bekir Ebu Ubeyde'yi Ali (a.s)'ı getirmesi için gönderdiğinde buna işaret etmiştir. Ebu Bekir, Ebu Ubeyde'yi gönderdiğinde ona şöyle dedi: "Seni, kaybettığımız (Resulullah -s.a.a-) kimsenin makamında olan bir şahısın yanına gönderiyorum, Onun yanında edepli konuş..."

14- Şemsuddin-i Zehebi eş-Şafii (ö. h. 748), Gadir hadisi hakkında özel kitap yazmış, (11. bölümün 17. numarasında bahsettik), Telhis-ul Mustedrek'te Gadir hadisini birçok yolla rivayet etmiş ve bir kaç senetleri de sahih bilmiştir. Hadisin ilk bölümünü mütevatir bilmiş ve "Şüphesiz Resulullah (s.a.a) onu buyurmuştur" diye yazıyor.

15- Hafız İmaduddin İbn-i Kesir-i Dimaşki eş-Şafii (ö. h. 774) Sünen-i Nesai'den, Muhammed b. Musenna'dan, o da Yahya b. Himad'tan, o da Avane'den, o da Ameş'ten, o da Habib b. Sabit'den, o da Ebu Tufeyl'den, o da Zeyd b. Erkam'dan şöyle rivayet ediyor: "Resulullah (s.a.a) Haccet-

ul Veda'dan döndüğünde Gadir-i Hum'da durdu, orada bulunan ağaçların altlarını temizlemelerini emretti. (Sonra semerlerle yapılan yüksek bir yere çıkarak) şöyle buyurdu: *"Ben çağırıldım, bu dünyadan göç edeceğim, hiri diğerlerinden daha büyük olan iki değerli emaneti sizin aranızda bırakıyorum: Allah (c.c)'ın kitabı ve İtretim olan Ehl-i Beyt'imi. Şimdi bakınız benden sonra, onlara nasıl davranacaksınız! Onlar, Kevser havuzunun başında yanıma geldikleri zamana kadar, birbirinden ayrılmayacaklardır."* Sonra şöyle buyurdu: *"Allah benim mevlam, ben de bütün Mü'minlerin mevlasıyım."* Sonra Hazreti Ali (s.a)'ın elinden tutarak şöyle buyurdu: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."*

İbn-i Kesir, hadisi yazdıktan sonra, "Üstadımız Ebu Abdullah-ı Zehebi, bu hadisi sahih bilmıştır" diye yazıyor.

"Rahbe"deki "Munaşede"yi (yemine vermeyi) de naklettikten sonra, bunun iyi bir senedi vardır diyor.

Gadir hadisini, Ahmed (b. Hanbel)'in senediyle Zeyd b. Erkam'dan yazdıktan sonra, "Sünen'in şartına göre senedi iyi ve ravileri güvenir; Tirmizi de bu senetle hadisi sahih biliyor" diyor.

İbn-i Cerir-i Taberi'nin yoluyla, Sa'd b. Ebu Vakkas'tan da hadisi naklettikten sonra, "Üstadımız Zehebi bu senedi Hasen biliyor" diye yazmıştır.

Başka bir yolla da Cabir b. Abdullah'tan hadisi yazarak "Üstadımız Zehebi onu hasen biliyor" diye söylemiştir.

Gadir hadisini, başka yollarla yazdıktan sonra şöyle söylüyor: Üstadımız Zehebi dedi: "Hadisin ilk bölümü mütevatirdir, Resulullah (s.a.a)'ın onu demesinde hiç şüphem yoktur, ama "Ellahumme vali men valahu" cümlesi, senedi güçlü olan bir fazlalıktır.⁶⁵⁸

16- İfâfız Nuruddîn-i Heysemi (ö. h. 807) "Rukban" hadisini, Ahmed (İbn-i Hanbel) ve Taberani'nin yollarıyla rivayet etmiş ve Ahmed'in senedinde zikrolan raviler güvenilirler demiştir.

"Munaşede" (ycmine verme) hadisini de Ahmed'in yoluyla İbn-i Tufeyl'den nakledip; yazıp, "Fıtr'dan başka hadisin senedinde yer alan raviler sahihtirler, o da güvenilir" diye yazıyor.

Yine hadisi, Ahmed'in başka bir senediyle Said b. Vcheb'den naklederek "Ravileri sahihtir" diyor.

Bezzar'ın yoluyla Said ve Zeyd b. Erkam'dan hadisi naklederek "Fıtr" hariç diğer ravilerini sahih, onu da sika bilmiştir. Mezkur hadisi Ebu Ya'li'nin yoluyla Abdurrahman'dan da nakletmiş ve ravilerini güvenilir bilmiştir. Ahmed'in yoluyla Ziyad b. Ebu Ziyad'dan da hadisi yazmış ve ravileri güvenilirler demiştir. Taberani'nin

---

658- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c. 5, s. 209.

yoluyla Hubşı b. Cunade'den de rivayet etmiş ravilerini güvenilir bilmiştir. Daha başka yollarla da hadisi rivayet etmiş, ravilerini doğru sözlü ve güvenilir olarak vurgulamıştır.⁶⁵⁹

17- Şemsuddin-i Cizeri eş-Şafii (ö. h. 833) Gadir hadisini seksen yolla rivayet etmiştir, özellikle bu hadisin tevatürünü isbat etmek için "Esne'l Metalib" kitabını yazmıştır. Emir-ul müminin Ali'nin "Rahbe"deki konuşmasını yazarak şöyle demiştir: Bu hadis, hasen bir hadistir; Resulullah (s.a.a) ve Hz. Ali (a.s)'dan mütevatir bir şekilde elimize yetişmiştir; büyük bir grup, onu nakletmiştir. Hadis ilmine tasallutu olmayan kimselerin, bu hadisi zayıf göstermelerinin itibar ve önemi yoktur. Çünkü bu hadis, büyük bir sahabe grubu tarafından rivayet edilmiştir, onlardan bazılarının isimleri şunlardır:

Ebu Bekir-i Sıddık, Ömer b. Hattab, Talha b. Ubeydullah, Zubeyr b. Avam, Sa'd b. Ebu Vakkas, Abdurrahman b. Avf, Abbas b. Abdulmuttalib, Zeyd b. Erkam, Burra b. Azib, Bureyde b. Hasib, Ebu Hureyre, Ebu Said-i Hudri, Cabir b. Abdullah, Abdullah b. Abbas, Hubşı b. Cunade, Abdullah b. Mes'ud, Umran b. Hasin, Abdullah b. Ömer, Ammar b. Yasir, Ebuzer-i Gellari, Selman-ı Farsi, Es'ad b. Zurare, Huzyeme b. Sabit, Ebu Eyyüb-i Ensari, Sehl b. Hunejf, Huzeyfe b. Yeman, Semure b. Cundeb, Zeyd b. Sabit, Enes b. Malik...

659- Мечен-из Zevaid, c. 9, s. 109.

Bu hadisi, öyle kimseler sahih bilmişlerdir ki insan onların sözleriyle yakın etmiş olur ve Resulullah (s.a.a)'in Gadir-i Hum da ki sözü de sabit olur. Nitekim, üstatlarımız bunu bize nakletmişlerdir.

18- Hafız İbn-i Hacer-i Askalani (ö. h. 852) Gadir hadisini, bir kaç yerde ve bir çok yolla nakletmiş ve⁶⁶⁰ şöyle demiştir: "Ebu Haccac-i Mizzi, İbn-i Abdulbir'in sözünden fazla bir söz yazmamıştır; fakat o "Muvalat" hadisini bir gruptan nakletmiş ve onların isimlerini zikretmiştir. Ama İbn-i Cerrir-i Taberi kitabında, onların kaç katını zikrederek hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Ebu Abbas b. Ukden ise Gadir hadisinin yollarını toplamış ve onu 70 küsur sahabe-den rivayet etmiştir.⁶⁶¹

Devamında da şöyle demiştir: Nesai, Hasais kitabını, O'nun (Hz. Ali'nin) faziletleri hakkındaki iyi hadislerle doldurmuştur. Ama "Velayet" hadisini, Tirmizi ve Nesai, bir çok yollarla rivayet etmişlerdir. İbn-i Ukde de hadisin senetlerini özel bir kitapta toplamıştır; onların bir çok yolları ise sahih ve hasendir.

İmam, Ahmed de şöyle demiştir: "Hiç bir sahabeden, Ali b. Ebu Talib (a.s)'dan bize ulaşan hadis kadar hadis rivayet edilmemiştir."⁶⁶²

660- Tehzib-ut Tehzib, c. 7, s. 337.

661- Tehzib-ut Tehzib, c. 7, s. 339.

662- Feth-ul Bari, c. 7, s. 61.

19- Ebu'l Hayr Fazlullah b. Ruzbehan el-Hunci, eş-Şafii, eş-Şirazi, Nehc-ul Hakk'ın reddiyesinde yazılan "İbtal-ul Batil" kitabında şöyle yazıyor: "Resulullah (s.a.a)'den rivayet edilen Gadir günündeki hadise (velayet hadisine) gelince, Resulullah (s.a.a) o zaman Ali (a.s)'in elinden tutarak "Elest-u evla..." söyledi. Bu hadis sahih hadisler içerisinde yer almıştır. Sırrını da "Keşf-ul Gümme fi Marifet-il Eimme" kitabını tanıttığımızda söylemiştik.

20- Hafız Celaluddin-i Suyuti eş-Şafii (ö. h. 911) Gadir hadisini mutevatir bilmiştir; ondan sonrakilerin bir çoğu da bu hadisi ondan nakletmişlerdir.

21- Hafız Ebu Abbas Şehabuddin-i Kastalani (ö. h. 923) şöyle yazıyor: Tirmizi ve Nesai'nin naklettiği "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*" hadise gelince, Şafii onun hakkında şöyle diyor: "Bu hadisten İslam velayeti kastedilmiştir. Örneğin, Kur'an şöyle buyurmuştur: "Allah mu'minlerin mevlasıdır, kafirlerin ise mevlası yoktur." Ömer'in şu sözü de "Ey Ali, sen her mu'minin mevlası oldun" yani her mu'minin mevlası oldun manasınadır.

Bu hadisin yolları gerçekten çoktur, onun senetlerinden çoğu ve yolları, sahih ve hasendir. İbn-i Ukde, bu konuda özel kitap telif etmiş ve Gadir hadisinin senetlerini orada toplamıştır.⁶⁶³

663- Mevalib-ul Ledümiyye, c. 7, s. 13.

22- Hafız Şehabuddin İbn-i Hacer-i Heysemi el-Mekki (ö. h. 974) Şia'nın Gadir hadisiyle ilgili delil getirdiklerini reddederken şöyle demiştir: "Bu şüphe, en önemli delillerdendir, cevabın da bir önsöze ihtiyacı vardır, o da hadisi ve hadisin ravilerini açıklamaktadır; onun açıklaması da şudur ki: Bu hadis şüphesi olmayan sahih bir hadistir, Tirmizi, Nesai ve Ahmed gibi bir grup cemaat onu bir çok yollarla rivayet etmişlerdir. Bundan dolayı 18 sahabe onu rivayet etmiştir, Ahmed'in bir rivayetine göre 30 sahabe bu hadisi Resulullah'tan duymuş ve Hz. Ali'nin hilafeti döneminde vuku bulan bir olayda o hazret için tanıklık etmişlerdir.

Bu hadisin bir çok yolları sahih ve hasendir, ama hadisin sıhhatini lekelemek isteyen ve Ali (a.s) Yemen'de imiş diye reddedenlere önem verilmez. Çünkü Hz. Ali kesin olarak Yemen'den dönmüş ve hac merasiminde Resulullah (s.a.a) ile birlikte olmuştur, "Allahumme vali men Valahu..." miktarı da hadisten olmayıp hadise eklenmiştir diyenlerin sözü de faydasızdır. Çünkü bu da bir çok yollarla rivayet olmuş ve Zehabi de bu yolların bir çoğunu sahih bilmiştir.⁶⁶⁴ İbn-i Hacer sonra, Emir-ul Mü'minin'in Ali'nin faziletlerini sayarken "velayet hadisini" 4. Hadis olarak zikredip Resulullah (s.a.a)'in Gadir günündeki "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır*" hadisini yazıyor.

664- Savaik-ul Muhrika, s. 25.

İbn-i Hacer yine şöyle diyor: Gadir hadisini 30 sahabe Peygamber (s.a.a)'den rivayet etmiştir⁶⁶⁵ bu hadisin bir çok yollarla da sahih ve hasendir...⁶⁶⁶

Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: "Hz. Ali hakkında söylenilen faziletler, hiç kimsenin hakkında söylenmemiştir." Kadı İsmail, Nesai, Ebu Ali en-Nişaburi de şöyle demişlerdir: "Hz. Ali hakkında sahih ve hasen senetlerle söylenilen hadisler, hiçbir sahabe hakkında rivayet edilmemiştir." Onun hakkında, sahih olan hadislerden bazıları şunlardır:

"Allah Teala ve O'nun Allah'ın Resulü, onu seviyorlar." Tirmizi de rivayetinde, "Hz. Ali, Allah'ın Resulünün yanında, en sevilen kimseydi" diye yazıyor...

"Mubahele ayeti (Al-i İmran/60) nazil olduğunda, Resulullah (s.a.a), Ali, Fatime ve Hasaney'ni çağırarak, *"Ey Allah'ım! bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir."* Buyurdu. Yine şöyle buyurmuştur: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır; Allah'ım, onu seveni sev ve onu düşman olana düşman ol."* Ashab'tan 30 kişi bunu rivayet etmiştir.

Allah (c.c) Peygamber'e, "dört kişiyi sevmesini emretmiş ve onları sevdiğini de Peygamber'e bildirmiştir, Ali'de o dört kişiden birisidir.

665- Savaik-ul Muhrika, s. 73.

666- Hadisi rivayet edenler 30 sahabeden fazladır, bunlar Rahbe gününde İmam Ali (a.s)'a Gadir hadisine dair şahadet edenlerdir.

“Şüphesiz O’nu seven mümin, O’na düşman olan ise münafiktir.”

O’na sebbeden (söven, küfreden) Resulullah (s.a.a)’a sebbetmiştir.

Resulullah (s.a.a) Kur’an’ın tenzili üzere savaştığı gibi Ali de Kur’an’ın tevili üzere savaşıacaktır.

“Ali hakkında iki grup, helak olacaktır: Haddini aşacak derecede sevenler ve ona düşman olup arkasından söz edenler.”

“Salih Peygamber’in devesini öldüren öncekilerin en kötüsü olduğu gibi. Onun melun katili İbn-i Mülcem de sonların en kötüsüdür.”⁶⁶⁷

23- Cemaluddin Ataullah-i Hüseyin-i eş-Şirazi (ö. h. 1000) "Erbain" kitabında, Gadir hadisini ve "Se'ele sailun" ayetinin bu konuyla ilgili nazil olduğunu yazdıktan sonra şöyle diyor: Bu hadis, Haris olayından başka, Hz. Ali'den de mutevatir bir şekilde rivayet olmuştur, aynı şekilde Allah'ın Resulünden de mutevatir olarak nakledilmiştir. Sahabeden bir çok kimseler onu ve "Rukban" hadisini rivayet etmişlerdir, örneğin: İbn-i Abbas, Huzyefe b. Useyd ve diğerleri...

24- Cemaluddin Ebu'l Mehasin Yusuf b. Selahuddin el-Hanefi, İmam Ali (a.s)'ın, Rahbe'deki gösterdiği delili

---

667- Şerh-i Hemziyye-il Busri, s. 221.

naklettikten sonra şöyle yazıyor: "Hz. Ali'nin, Peygamber (s.a.a)'le beraber hac merasiminden sonra çıkmasını ve Gadir den geçmelerini inkar edenlerin sözlerine itina edilemez." Sözü'nün devamında da şöyle yazıyor: "Hz. Ali Yemen'den döndü ve hacılar kafilisine katıldı; her ne kadar Peygamber (s.a.a) hacca giderken O'nun yanında değildi, ama hacdan Medine'ye dönerken, Gadir-i Hum da o sözü demiş olabilir, sahih hadis de bunu teyid ediyor: Zeyd b. Erkam'ın rivayetine göre, "Peygamber (s.a.a) Haccet-ul Veda'dan dönerken Gadir-i Hum da indi..." Burada hadisin hepsini yazıyor.⁶⁶⁸

25- Şeyh Nuruddin-i Herevi el-Kari el-Hanefi (ö. h. 1014) Gadir hadisini bir kaç yolla yazdıktan sonra şöyle diyor: "Neticede, şüphesiz bu sahih bir hadistir; bazı hafızlar ise onu mütevatir biliyorlar. Çünkü Ahmed b. Hanbel'in rivayetine göre, 30 sahabe onu rivayet etmiş ve hilafet tartışmalarında, bu sahabeler Hz. Ali'ye şahitlik yapmışlardır.⁶⁶⁹ Devamında da şöyle yazıyor: Ahmed "Müsend"de o hadisin hasen bir hadis" olduğunu yazıyor. Hadis sabit değildir diyenin sözüne de itina edilmez ve Gadir hadisini,

---

668- el-Mu'tasar min-el Muhtasar, s. 413, yazdığı hadis, Nesai'nin lafzıyladır. Hasais-i Nesai, s. 15.

669- el-Mirkat, Şerh-i Mişakt, c. 5, s. 568.

Allame-i Emîni (r.a) yazıyor: Eğer 30 ravi ile hadis mütevatir olursa, bu kitapta hadisin ravilerini sahabelerden 110 kişiyi saydık ve Hafız Ebu'l Ala Attar ise 250 sahabeye dayandırmıştır, o zaman nasıl olur?

Hız. Ali o zaman Yemen'de imiş diye kabullenmeyenlerin sözüne de, zaten reddiye yazmağa gerek yoktur. Çünkü, şüphesiz Hız. Ali, Yemen'den dönmüş ve Peygamber (s.a.a)'le beraber hac merasimine katılmıştır. Belki de bunu diyen Peygamber (s.a.a) Medine'den hacca giderken Gadir Hum da o hadisi söylediğini sanmıştır. (Halbuki mezkur hadisi Mekke'den dönerken, Gadirde söylemişti.) "Allahumme vali men valahu" hadisten değildir diyenin de sözü geçersizdir. Çünkü, bu da sahih yollarla rivayet olmuş Zehebi de bu yolların bir çoğunu sahih bilmiştir."⁶⁷⁰

26- Zeynuddin-i Menavi eş-Şafii (ö. h. 1031) şöyle yazıyor: İbn-i Hacer şöyle söylemiştir: "Bu hadis bir çok yolla rivayet olmuş, İbn-i Ukde de özel bir kitapta onun sahih ve hasen senetlerini toplamıştır; bazı rivayetlerde de bu hadisin Gadirde söylendiği yazılmıştır." "Bezzar"da şöyle diyor: Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: "Allah'ım onun dostlarına dost ve düşmanlarına düşman ol, onu sevenleri sev, ona yardım edenlere yardımda bulun ve onu yalnız bırakanları yalnız bırak." Ebu Bekir ve Ömer, bunu işitince (Darukutni'nin Sa'd b. Ebu Vakkas'tan naklettiğine göre şöyle dediler: Ey Ebu Talib'in oğlu! Sen her mu'min erkek kadın ve erkeğin mevlası oldun. Yine şöyle bir rivayet tahric etmişlerdir: Ömer'e; "Sen hiç kimseye, Ali'ye davrandığın gibi davranmıyorsun!" dediklerinde, "Çünkü O benim mevlamdır" dedi.

670- Mirkat, Şerh-i Mişkat, c. 5, s. 584.

Zeynuddin Menavi, "Seele sailun" ayetinin Gadir-i Hum da nazil olmasıyla ilgili bir rivayeti naklettikten sonra şöyle demiştir: "Heysemi demiş ki: Ahmed'in ricalleri (naklettiği hadisın senedinde ismi geçen kişiler) güvenilirlerdir. Diğer bir yerde de şöyle diyor: "Ricalleri doğru ve güvenilir kişilerdirler. Suyuti de mutevatir bir hadistir demiştir."⁶⁷¹

27- Nuruddin-i Halebi, eş-Şafii (ö. h. 1044) İbn-i Hacer'in Gadir hadisinin sahih olduğuna dair yazmış olduğu hadisın senetleri sahih ve hasendir; "Hadisin sahih olduğunu kabullenmeyenlerin sözlerine ise önem vermemek gerekir. Hadisin son bölümünün söz konusu olmaması hususunda açıklama yapmış ve Zehebi de, bu hadisın bir çok senet ve yollarını sahih bilmiştir"⁶⁷²

28- Şeyh Ahmed b. Baksir-i Mekki eş-Şafii (ö. h. 1074) "Vesilet-ul Meal" kitabında Huzeyfe b. Useyd, Amir b. I. cyla, İbn-i Abbas ve Berra b. Azib'ten hadisi naklettikten sonra, şöyle yazıyor: "Bu hadisi, Bezzar güvenilir olan Fitr b. Halife ve Ümmü Seleme (r.a) ve güvenilir ravilerin senediyle rivayet etmiştir."

Daha sonra Sad b. Ebu Vakkas'ın rivayetini yazarak şöyle diyor: Darukutni "Fazail"de Me'kal b. Yesar'dan naklediyor: "Ben Ebu Bekir'den şöyle dediğini işittim "Ali b. Ebu Talib Allah Resulü (s.a.a)'ın itretindendir" yani,

---

671- Feyz-ul Kadir, Şerh-i Cami-us Sagir, c. 6, s. 218.

672- Siret-ul Halcbiyye, c. 3, s. 302.

Resulullah (s.a.a), ona sarılın ve onun yolunda hareket edin buyurduğu bir kimsedir; zira onlar hidayet yıldızlarıdır kim onların yolunda hareket ederse hidayete kavuşmuş olur.

Ebu Bekir; "O, itrettendir" dedi. Çünkü, o ilim ve irfan kapısı, ümmetin alimidir.

Gadir hadisi, sahih bir hadistir; hiç bir şek ve şüphe onda yoktur. O hadis büyük bir grup sahabeden onu rivayet olarak çok meşhur olmuştur.

Şeyh-ul İslam Askalani şöyle diyor: "Men kuntu mevlahu" hadisini, Tirmizi ve Nesai rivayet etmiş ve daha bir çok yollardan da rivayet olmuştur, İbn-i Ukde de özel bir kitapta onun senetlerini zikretmiştir, o senetlerin bir çoğu sahih ve hasendir. Ebu Tufey'lin rivayeti de bunu te'yid etmektedir; o şöyle rivayet ediyor: "İlz. Ali hilafet döneminde Irak'ın "Rahbe"denilen yerinde halkı toplayıp bir konuşma yaptı ve orada Gadir hadisiyle de delil gösterdi..."⁶⁷³

29- Şeyh Abdulhakk ed-Dehlevi el-Buhari (ö. h. 1052) Mişkat'ın şerhinde şöyle yazıyor: "Şüphesiz Gadir hadisi sahihtir. Bir grup (Tirmizi, Nesai, Ahmed v.b gibi şahıslar) onu rivayet etmişlerdir bir çok yolla 18 sahabeden rivayet olmuştur. Bir başka rivayette ise, 30 sahabe onu

---

673- Bu delil 5. bölüm, 3. numarada geçti.

Peygamber (s.a.a)'den işiterek hilafet üzerinde ihtilaf olduğunda, o konuda Hz. Ali'ye şahitlik yapmışlardır.

"Lemeat" kitabında şöyle yazıyor: "Gadir hadisi sahih bir hadis olup onda hiç bir şüphe yoktur Tirmizi gibi bir grup alimler onu nakletmişlerdir... sonra da şöyle yazıyor: Şeyh İbn-i Hacer de "Savaik" kitabında aynısını söylemiştir.

30- Şeyh Muhammed b. Muhammed-i Şeyhani el-Kadiri el-Medeni "es-Sırat-us Seviy" kitabında şöyle yazıyor: "Men kuntu mevlahu" (velayet) hadisi, elimizde olan sahih bir hadistir; Şeyheyn onun gibi birçok sahih hadisleri yazmamışlarsa da Tirmizi, Nesai ve Ahmed b. Hambel gibi birçok alimler onu zikretmişlerdir.

"Rahbe" hadisini de Said b. Veheb'in rivayetiyle yazarak şöyle demiştir: "Zehebi, bu hadisin sahih bir hadis olduğunu söylemiştir."

Daha sonra "Rahbe" hadisini Ahmed'in senediyle, İbn-i Tufeyl ve Zeyd b. Erkam'dan rivayet ederek; Zehebi'nin, onun sahih bir hadis olarak kabul ettiğini" diye yazmıştır.

Ebu Avane yoluyla, İbn-i Tufeyl ve Zeyd'ten de aynı rivayeti yazarak şöyle demiştir: "Hafız Zehebi, bu hadisi sahih bilmiştir."

Daha sonra hadisi, Hafız Ebu Ya'li ve Hasan b. Sufyan'dan yazarak ve Zehebi'den şöyle nakletmiştir: "Bu, hasen bir hadistir ve Ehl-i Sünnet alimleri onun üzerinde ittifak etmişlerdir."

Ama Yemen'de İsmailiyye'lerden olan bidat ehline gelince cuma ve cemaat ehli, onlara karşı çıkmıştır;⁶⁷⁴ onlar şöyle demişlerdir: "Allah'ın Resulü, Haccet-ul Veda'dan döndüğünde, Gadir-i Hum da ashablarını topladı ve üç defa şöyle söyledi: "Acaba ben sizin mevlanız değilim miyim?" Ashabın hepsi tasdik ettiler, daha sonra Hz. Ali (a.s)'ın elini tutup kaldırarak şöyle buyurdu: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım onun dostlarıyla dost, düşmanlarıyla da düşman ol, ona yardım edenlere yardım et yardım etmeyenlere yardım etme ve hakkı ondan ayırma"*; -"Bu hadisteki "mevla" kelimesi üstünlük manasında olup, yardımcı veya başka bir manada değildir."

Onlar, Allah Resulünün "Acaba, ben sizin mevlanız değilim miyim?" diye buyurduğu sözü delil göstererek; "Peygamber (s.a.a) kendi velayetini Ali (a.s)'a vermiştir." Diyorlar.

Yine şöyle söylüyorlar: "Eğer "Mevla" yardımcı, büyük ve başka manalarda olursa, o zaman sahabeleri toplamak, onları şahit tutmak ve Ali (a.s)'ın elinden tutarak *"Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, onu yalnız bırakını yalnız bırak..."* demesi hiç gerekmezdi.

674- Bir kaç sayfadan sonra, hadisin manasının açıklanması da Allah'ın izniyle belli olacaktır ki, bu sadece İsmailiyye'nin sözü değil, belki de bir gerçektir.

Yine şöyle diyorlar: Bu dua, Peygamber (s.a.a)'den sonra ancak itaati farz olan masum İmam içindir. Çünkü hakkı Ali için tabi kılmıştır, Ali'yi onun için değil. (mezkur hadisin devamında Resulullah şöyle buyurmuştur: "...Allah'ım hakkı Ali'den ayırma, hakkı onunla döndür...")

Yine şöyle demişlerdir: Buna binaen, Hz. Ali (a.s) Peygamber (s.a.a)'in bu nassına göre, onun vasisidir ve ondan öncekilerin hilafetleri masiyettir" Onların sözleri burada bitti.

Ama benim diyeceğim şudur:

Biz sahih ve hasen olan hadisleri, bu konuda zikrettik; onların (İsmailiyye'nin) iddia ettiklerinin hepsi naklettığımız hadislerin içerisinde yoktur, ancak bu konuda sahih olan hadisler şunlardır:

1- *Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.*

2- *"Allah'ım, onu seveni sev."*

3- *"Allah Mü'minlerin velisidir, ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir; Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et."*

4- *"Acaba benim müminlerin kendilerinden daha evla olduğumu biliyor musunuz?" "Evet" dediklerinde şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır, Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."*

5- Ben çağrılmışım; dünyadan gideceğimi, kendimden sonra sizlere, iki değerli emanet bırakıyorum, onlar; Allah'ın kitabı ve İtretim olan Ehl-i Beyt'imdir. Benden sonra, onlara nasıl davranmanız gerektiğine dikkat edin. Onlar havuzun başında yanıma gelene kadar asla birbirlerinden ayrılmayacaklardır. Daha sonrada şöyle buyurdu: "Allah benim mevlamdır, ben de bütün Mü'minlerin mevlasıyım" Ali'nin elinden tutarak yukarı kaldırdı ve şöyle buyurdu: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır, Allahım onu seveni sev..."

6- Allah'ın Resulü yine şöyle buyurmuştur: "Acaba ben her mü'minin nefsinden evla değil miyim?" "Evet" dediklerinde şöyle buyurdu: "İşte bu (Hz. Ali), benim mevlası olduğum herkesin mevlasıdır Allahım onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol." Ondan sonra Ömer Hz. Ali ile karşılaşarak şöyle dedi: "Mübarek olsun sana, sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun."

Zikrettiğimiz hadislerin senetlerini İbn-i Ukde özel bir kitapta yazmıştır.

31- Seyyid Muhammed el-Berzenci eş-Şafii (ö. h. 1103) "Nevakız" kitabında şöyle yazıyor: "Şiaların Hz. Ali'nin imametini isbat etmek hakkında en önemli delilleri, Gadir hadisidir, onlar şöyle diyorlar: Bu hadis, Hz. Ali (a.s)'ın imameti hususunda çok açık bir nasırdır." Ama bizce sahih ve bir çok yolla rivayet olan miktar zikrettiğimiz:

*"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."*⁶⁷⁵

Cümlesidir:

32- Ziyauddin Salih b. Mehdi el-Mukbili (ö. h. 1108) "el-Ebhas-ul Museddede" kitabında, Gadir hadisini kesin ve mutevatir bir hadis olarak yazmıştır.

"Hidayet-ul Ukul" kitabının talikesinde, (ekinde) Seyyid Abdullah b. Ali el-Vezir, meşhur olan tarih kitabında, Seyyid Muhammed İbrahim'den şöyle naklediyor: "Velayet" hadisinin 150 senedi vardır, ama hafızlar onu bir kaç yolla rivayet etmişlerdir.

Allame Seyyid Muhammed b. İsmail es-Sanani; "Bu hadis, 150 yolla rivayet olmuştur" diye söylüyor.

Allame Mukbili, bu hadisin bazı yollarını zikrederek şöyle yazıyor: "Eğer bu kesin olmazsa, o zaman dinde hiçbir şey kesin olmayacaktır." Fusul kitabında ise, Gadir hadisinin tevatürünü kabul edip "Menzilet" hadisi hakkında şöyle diyor: "O sahih ve meşhur bir hadistir ama mutevatir değildir."

Seyyid Emir Muhammed es-Sen'ani "Ravzet-un Nediyye" kitabında şöyle yazıyor: "Bir çok hafızlar, Gadir hadisini mutevatir biliyorlar." Hafız Zehebi ise "Tezkiret-ul Huffaz" kitabında, Taberi'nin hayatı bölümünde şöyle

---

675- Hadisin rivayet yollarını bu kitapta görürsek, hepsini sahih olarak kabul etmeliyiz. Çünkü, senetleri çok, ravileri doğru ve sahihtirler.

yazıyor: "Muhammed b. Cerir bu konuda özel bir kitap yazmıştır... Ben o kitapta ki rivayetlerin bir çok yollarla rivayet edildiğini görünce şaşırdım."

Zehabi, "Hakim" hayatı bölümünde ondan şöyle naklediyor: Gadir hadisinin "iyi senetleri vardır, ben onu bir kitapta toplamışım." İlim, Takva ve İnsaf sahibi olan; Mukbili, hadisi mutevatir bilmiştir...⁶⁷⁶

32- Şeyh Muhammed Sadrulalem, "Mearic-ul Ula fi Menakib-il Murtaza" kitabında şöyle yazıyor: "Muvalat hadisini Suyuti (r.a) mutevatir biliyor."

Gadir hadisinin tevatürünün aydınlığa kavuşması için ilk önce onun tariklerini (yollarını) zikredeceğiz:

Ahmed ve Hakim, İbn-i Abbas ve İbn-i Şeybe'den, Ahmed ve Bureyde'den Ahmed ve İbn-i Mace Berra'dan, Taberani Cerir'den, Ebu Naim Cunda-i Ensari'den İbn-i Kani Hubşi b. Cunade'den, Tirmizi, Nesia, Taberani ve Ziya-i Mukaddesi Ebu Tufeyl, Zeyd b. Erkam'dan ve Huzeyfe b. Useyd'den; İbn-i Ebu Şeybe ve Taberani Ebu Eyyub'dan, İbn-i Ebu Şeybe ve İbn-i Ebu Asim ve Ziya Sad b. Ebu Vakkas'tan; Şirazi "Elkab" kitabında Ömer'den; Taberani Malik b. Huveyristen; Ebu Naim "Fezail us-Sahabe" kitabında Yahya b. Cude ve Zeyd b. Erkam'dan; İbn-i Ukde "Muvalat" kitabında Halit b. Bedil b. Verka, Kays b. Sabit ve Zeyd b. Şerahil-i Ensari'den; Ahmed, Ali

---

676- Ta'lik-u Hidayet-ul Ukur, c. 2, s. 30.

ve diğer 13 kişiden, İbn-i Ebu Şeye, Cabirden mezkur hadisi nakletmişlerdir.

Ahmed ve İbn-i Ebu'l Asim "es-Sünne"de, Zazan b. Ömer'den şöyle rivayet ediyor: "Rahbe'de Gadir hadisinin doğruluğuna dair, Hz. Ali'ye şahitlik yaptım..." Hadisi sonuna kadar yazdıktan sonra, bu hadisin senet ve yollarını bir bir zikrediyor.

34- Seyyid İbn-i Hamza el-İlarrani (ö. h. 1120) Gadir hadisini Tirmizi, Nesai, Taberani, Hakim ve Ziya-ul Mukadesi'nin yollarıyla rivayet ederek şöyle yazıyor: "Suyuti bu hadisi mutevatir bilmiştir."⁶⁷⁷

35- Ebu Abdullah ez-Zerkani el-Mekki (ö. h. 1122) şöyle yazıyor: Taberani ve başkaları sahih senetle şöyle rivayet etmişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Haccet-ul Veda'dan dönerken, Cuhfe bölgesinde olan Gadir-i Hum da bir hutbe okudu, o hutbede şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Allah benim mevlamdır, ben de mü'minlerin mevlasıyım, ben onların kendilerinden onlara daha evlayım. Öyleyse Ben kimin mevlası isem, Ali'de onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, hakkı o nereye döndüyse onunla döndür."*

Darukutni de Sad'dan şöyle rivayet ediyor: "Ebu Bekir ve Ömer bunu işittikten sonra şöyle dediler: Ey Ebu

---

677- el-Beyan vet-Tarif, c. 2, s. 136 ve 230.

Talib'in oğlu sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun"

Ondan sonrada "Seele sailun" ayetinin Gadirle ilgili olarak nazil olduğunu söylüyor ve devamında da "Bu hadis mutevatir olup 16⁶⁷⁸ sahabeden rivayet olmuştur." diye yazıyor. Ahmed'in rivayetinde ise hadis aynen zikrolmuştur; 30 sahabe bu hadisi Resulullah (s.a.a)'dan duymuş Hz. Ali'nin hilafet günlerinde, ona bu konuda şahitlik yapmışlardır. Hadisi kabullenmeyenlerin sözüne gelince onlara itina edilemez...⁶⁷⁹

36- Şehabuddin-i Hifzi eş-Şafii, 12. Yüz yılda Gadir'le ilgili şiir yazanlardandır. "Zehiret-ul Amal" kitabında şöyle yazıyor: "Bu, şüphesiz sahih olan bir hadistir. Tirmizi, Nesai ve Ahmed, bir çok yollarla onu rivayet etmişlerdir.

İmam Ahmed (r.a) şöyle yazmıştır: "Hilafet konusunda tartışmalar çıkarken, 30 sahabe bu hadisi okuyarak Hz. Ali'ye şahitlik yapmışlardır."

37- Mirza Muhammed-i Bidahşi şöyle yazıyor: "Bu sahih ve meşhur olan bir hadistir, inat ve taassup olmayan kimse, bu hadisin sıhhatında şüphe etmemiştir. Çünkü, hakikaten bu hadisin bir çok senetleri vardır. Ibn-i Ukde, özel bir kitapta onun yollarını yazmıştır, Zehbi de bir çok

---

678- Bu kitabın yedinci bölümünde Gadir hadisini rivayet eden 110 sahabeyi saydık.

679- Şerh-i Mevahib, c. 7, s. 13.

senedinin sahih olduğunu kabul etmiş ve bir çok sahabe de onu rivayet etmişlerdir.⁶⁸⁰

"Miftah-un Neca fi Menakib-i Âl-i Aba" kitabında şöyle yazıyor: Hakim "Nevadir-ul Usul"da ve Taberani de "Kebir"de Ebu Tufeylden, o da Huzeyfe b. Useyd'den sahih bir senetle şöyle rivayet etmişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum da, ağaç altında bir hutbe okudu: *"Ey insanlar, Allah'ı Tâla bana haber vermiş ki..."* (hadisin hepsini yazdıktan sonra) şöyle yazıyor: Ahmed, Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan, Ali'den, Ebu Eyyub-i Ensari'den; Amr b. Murre ve Ebu Ya'li, Ebu Hureyre'den; İbn-i Abbas, Ammare ve Bureyde'den; Taberani, İbn-i Ömer, Malik, Ebu Eyyub, Cerir, Sad b. Ebu Vakkas, Ebu Said-i Hudri ve Enes'ten; Hakim, Ali ve Talha'dan; Ebu Naim, Sa'd'dan ve Hatib de Enes'ten şöyle rivayet etmişlerdir: *"Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır..."*

Tirmizi ve Hakim, Zeyd b. Erkam'dan mezkur hadisi rivayet etmişlerdir dedikten sonra şöyle diyor:

"Bu sahih ve meşhur bir hadistir, Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman ez- Zehebi et-Turkmani rivayetin bir çok yollarını sahih bilmiştir, Hafız Ebu Abbas Ahmed b. Muhammed b. Said el-Kufi İbn-i Ukde ismiyle meşhurdur. Özellikle bu konuda bir kitap yazmıştır. Ahmed

---

680- Nuzul-ul Ebrar, s. 21.

b. Hanbel de bu hadisi, Hz. Ali'nin dilinden "Rahbe"de delil gösterirken ihticacında rivayet etmiştir.

38- İmadi el-Hanefi ed-Dimaşki, (ö. h. 1171) bu hadisi mutevatir bilmiş ve Tirmizi, Bezzar, Ahmed, Taheri, Ebu Naim, İbn-i Asakir, İbn-i Ukde ve Ebu Ya'la'dan da nakletmiştir.⁶⁸¹

39- Ebu İrfan-i Sabban eş-Şafii, (ö. h. 1206) Gadir hadisini yazdıktan sonra şöyle yazıyor: 30 sahabe bu hadisi Resulullah (s.a.a)'den rivayet etmiş ve bir çok yolları da sahih ve hasendir.⁶⁸²

40- Seyyid Mahmud-i Alusi el-Bağdadi (ö. h. 1270) şöyle yazıyor: Evet, Resulullah (s.a.a)'in (Gadir-i Hum da) Emir (önderlik) hakkında ki buyurduğu şu söz: "*Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır...*" bizim yanımızda sabittir, ancak bu hadisle İmamet-i Kubra (büyük önderlik ve liderlik) iddiasında bulunanlar için bir delil olmaz.⁶⁸³ Ve konuyu şöyle devam ettiriyor: "Zehebi, o sahih bir hadistir" diye söylemiş ve yine, Zehebi "Men kuntu mevlahu..." hadisi mutevatirdir ve şüphesiz Resulullah (s.a.a) onu buyurmuştur..."⁶⁸⁴, diyor.

681- Salat-ul Fahire, s. 49.

682- İs'af-ıı Rağibin (Nurul Ebsarin Hamisinde) s. 153.

683- Hadisin manasını açıkladığımız zaman, ona delil olması isbat olur. Ruh-ul Meani, c. 2, s. 249.

684- Ruh-ul Meani, c. 2, s. 250.

41- Şeyh Muhammed-i Beyrutî eş-Şafîî (ö. h. 1276) şöyle yazıyor: Muvalat hadisini, Ebu Davud hariç, "Sünen" yazarlarının hepsi rivayet etmişlerdir; Ahmed b. Hanbel, Nesai ve Hakim, o sahihtir demişlerdir.⁶⁸⁵

42- Mevlevî Velîyullah-i Leknevi "Mir'at-ul Mu'minin" kitabında, Gadir hadisini bir kaç yolla zikrettikten sonra şöyle yazıyor: "Hadis, sahihtir, bir çok yollarla da rivayet olmuştur; Tirmizi ve Nesai gibi bir grup alim ve sahabelerden bir grup kimseler bu hadisi rivayet ettikten sonra, hadisin sahihliğinde şüphe etmek hatadır.

43- Şahabuddin Ebu'l Fayz Ahmed b. Muhammed b. Sıddık el-Hazremî "Teşnif-ul Azan" kitabında şöyle diyor: Ama "men kuntu mevlahu fe haza Aliyyun mevlahu" hadisi, mütevatir bir şekilde Resulullah (s.a.a)'den rivayet edilmiştir; 69 kişi bu hadisi nakletmişlerdir, konunun uzamaması için hadisin senetlerini zikretmekten kaçındık senetlerini görmek isteyenler mezkur hadisin, "Tevatür" konusunda yazdığımız kitaba müracaat edebilirler.

Burada, Gadir hadisin rivayeti hakkında ancak bu kadar söyleyebiliriz:

Ahmed, "Müsned"inde ve İbn-i Ebu Asım "es-Sünne"de Hz. Ali ve 13 küsür sahabeden rivayet etmişlerdir; Nesai "İlasais"te Hz. Ali ve 10 küsür fazla başka sahabeden rivayet etmiştir; Tahavi "Müşkül-ül Asar"da, Bezzar

---

685- Esn-el Metalib, s. 227.

"Müsned"te, İbn-i Asakir ve başkaları da yine, Hz. Ali ve bir grup sahabeden Gadir hadisini rivayet etmişlerdir.

İbn-i Rahuyc "Müsned"de, İbn-i Cerir "Tehzib-ul Asar"da, İbn-i Ebu'l Asım "es-Sünne"de, Tahavi "Müşkül-ül Asar"da, Mehamili "Emali"de, İbn-i Ukde ve Hatib, İbn-i Abbas'ın lafzıyla mezkur hadisi nakletmişlerdir.

Ahmed "Müsned"de, Nesai "Sünen-i Kubra"da ve "Hasais"de, İbn- Mace, Hasan İbn- Süfyan ve Dulabi "el-Kuna"da, İbn-i Asakir "Tarih"te Berra b. Azibin hadisini rivayet etmişlerdir.

Ahmed, Tirmizi, Nesai "Kubra"da, İbn-i Habban "es-Sahih"te, Bezzar ve Dulabi "el-Kuna"da, Taberani, Hakim ve başkaları da Zeyd b. Erkam'dan Gadir hadisini nakletmişlerdir.

Ahmed ve Nesai "Kubra" ve "Hasais"te, Semuye "Fevaid"te, Osman b. Ebu Şeybe, İbn-i Cerir "Tehzib"de, İbn-i Habban, Hakim, Taberani "es-Sagır"de, Ebu Naim "Hilye", "Tarih-ul İsbihan" ve "el-Fezail"de, İbn-i Ukde ve İbn-i Asakir tevatür haddini aşacak kadar yollarla Bureyde'den mezkur hadisi rivayet etmişlerdir.

Ahmed "Müsned"de, Nesai "Kubra"da ve Taberani de Ebu Eyyub'dan Gadir hadisini nakletmişlerdir.

Tirmizi, İbn-i Ukde, Taberani, Darkutni ve onun yoluyla İbn-i Asakir de Huzeife b. Useyd'den söz konusu hadisi rivayet etmişlerdir.

Nesai, İbn-i Mace, Said b. Mansur, İbn-i Cerir "Tezhib"de; Bezzer, İbn-i Ukde ve İbn-i Asakir, Sad b. Ebu Vakkas'tan mezkur hadisi nakletmişlerdir.

İbn-i Ebu Şeybe "Müsned"te; Bezzer "Müsned"te; Ebu Ya'li ve Taberani "Evsat"ta; İbn-i Ukde ve Taberani "es-Sağır"da; Ebu Naim "Hilye" ve Tarihinde; Hatib ve İbn-i Asakir Enes b. Malikten Gadir hadisini rivayet etmişlerdir.

Hakim ve Taberani "Evsat"ta; Ebu Naim Tarihinde ve İbn-i Asakir Ebu Said'ten söz konusu hadisi rivayet etmişlerdir.

Osman b. Ebu Şeybe ve Nesai "Sünen"lerinde; İbn-i Ukde, Ebu Ya'la, Taberani ve Banyasi kitapların mezkur hadisile ilgili olan ciltlerinde Ebu Naim "Tarih-i İsbihan"da; İbn-i Asakir "Tarih-i Dimaşk"te, Cebir b. Abdullah'tan, rivayet etmişlerdir.

Taberani de, Amr b. Zimurru'den söz konusu hadisi nakletmişlerdir.

Osman b. Ebu Şeybe "Sünen"de; İbn-i Ukde, Taberani, İbn-i Adi ve o yolla İbn-i Asakir, İbn-i Ömer'den Gadir hadisini rivayet etmişlerdir.

İbn-i Ukde, Taberani ve İbn-i Asakir, Malik b. Huveyris'ten mezkur hadisi yazmışlardır.

Ebu Naim "Hilye"de; Taberani, Ebu Tahir-il Muhisi, İbn-i Kani ve İbn-i Asakir söz konusu hadisi Hubşi b. Cunade'den rivayet etmişlerdir.

Taberani ve İbn-i Ukde, Cerir b. Abdullah-i Bicli'den Gadir hadisini rivayet etmişlerdir.

Bezzar da, Ummare'den Gadir hadisini nakletmişlerdir.

Taberani, İbn-i Ukde ve İbn-i Asakir yine, Ammar b. Yasir'den mezkur hadisi rivayet etmişlerdir.

İbn-i Asakir yine, bu (Gadir) hadisi Riyah b. Haris, Ömer b. Hattab ve Nubeyt b. Şueyten rivayet etmiştir.

İbn-i Ukde ve İbn-i Asakir, Semure b. Cundeb'ten o hadisi rivayet etmişlerdir.

Tusi, "Emali"sinde söz konusu hadisi Ebu Leyla'dan rivayet etmiştir.

Ebu Naim, "Es-Sahabe"de Cundeb-i Esnari'den Gadir hadisini rivayet etmiştir.

İbn-i Ukde "el-Muvalat" kitabında, bir çok senetlerle bir grup sahaheden Gadir hadisini rivayet etmiştir. Onlardan bazıları şunlardır:

Habib b. Bedil, Kays b. Sabit, Zeyd b. Şerhebil, Abbas b. Abdulmuttalib, Hasan b. Ali (a.s), Huseyin b. Ali (a.s), Abdullah b. Cafer, Selcme b. Ekva, Zeyd b. Ebu Sabit, Ebuzer, Selman-i Farsi, Ya'la b. Murre, Huzeyme b. Sabit, Sehl b. Huncyf, Ebu Rafi, Zeyd b. Harise, Cabir b. Semure, Zumre-i Eslemi, Abdullah b. Ebu Evfi, Abdullah b. Busr-i Mazini, Abdurrahman b. Ya'mur-i Deylemi, Ebu Tufeyl, Sad b. Cunade, Amr b. Umeyre, Habbe b. Cuvcyn, Ebu

Ename, Amr b. Leyla, Vahşi b. Harb, Aişe, Ümm-ü Seleme.

Hakim de, Gadir hadisini Talha b. Ubeydullah'tan rivayet etmiştir.⁶⁸⁶

“Rabbi’nin sözü, doğruluk bakımından da adalet bakımından da tastamamdır. O’nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O işiten, bilendir. Yeryüzünde olanların çoğunluğuna uyacak olursan, seni Allah’ın yolundan şaşırtıp-saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar ve onlar ancak zan ve tahminle söylerler.”⁶⁸⁷

686- Teşuif-ul Azan, s. 77.

687- En'am/115-116.

*On the Occasion of the
2nd General Session
of the Ahl al Bayt (a.s) World Assembly.*

*Adress: P.O.BOX 37185/837 Qum
Islamic Republic of Iran
ISBN 964-472-034-2*